

T.C.

ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

**LİMİTED ŞİRKET ESAS SERMAYE PAYININ HUKUKİ
İŞLEMLERE KONU OLMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge Nur ÇİFTÇİ

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Ankara, 2021

T.C.
ANKARA YILDIRIM BEYAZIT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**LİMİTED ŞİRKET ESAS SERMAYE PAYININ HUKUKİ
İŞLEMLERE KONU OLMASI**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Özge Nur ÇİFTÇİ

ÖZEL HUKUK TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

Tez Danışmanı
Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU

ANKARA, 2021

ONAY SAYFASI

Özge Nur ÇİFTÇİ tarafından hazırlanan “Limited Şirket Esas Sermaye Payının Hukuki İşlemlere Konu Olması” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Unvan / Adı / Soyadı	Kurumu	İmza
Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi - Hukuk Fakültesi	
Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Hülya ÇOŞTAN ÇETİN	Ankara Üniversitesi - Siyasal Bilgiler Fakültesi - İşletme Bölümü	
Jüri Üyesi Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe Nimet YAŞAR	Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi - Hukuk Fakültesi	

Tez Savunma Tarihi: 26/02/2021

Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Özel Hukuk Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Unvan / Adı / Soyadı

.....

BEYAN

Bu tez çalışmasının kendi çalışmam olduğunu, tezin planlanmasından yazımına kadar bütün aşamalarda patent ve telif haklarını ihlal edici etik dışı davranışımın olmadığını, bu tezdeki bütün bilgileri akademik ve etik kurallar içinde elde ettiğimi, bu tezde kullanılmış olan tüm bilgi ve yorumlara kaynak gösterdiğimi beyan ederim. 26/02/2021

İmza

Özge Nur ÇİFTÇİ

TEŞEKKÜR

“Limited Şirket Esas Sermaye Payının Hukuki İşlemlere Konu Olması” adlı bu tez çalışmasının hazırlanması aşamasında beni her zaman cesaretlendiren, lisans eğitimimden itibaren hiçbir katkı ve desteğini esirgemeyen ve bana hep güvenen tez danışmanım Sayın Doç. Dr. Cafer EMİNOĞLU’na; aynı şekilde lisans eğitimimden itibaren verdiği tavsiyeler ile tüm sevecenliği ve sabrıyla yol göstericim olan Sayın Dr. Öğr. Üyesi Tuğçe Nimet YAŞAR’a ve diğer tüm hocalarıma teşekkürü bir borç bilirim.

Hayatımın her alanında maddi ve manevi desteklerini esirgemeyen anneme, babama ve kardeşime sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Bu vesileyle ortaya konulan bu monografik eserin tüm hukukçular açısından yararlı olmasını temenni ederim.

ÖZET

Limited Şirket Esas Sermaye Payının Hukuki İşlemlere Konu Olması

Limited şirketler ülkemizde ticari hayatta önemli bir konuma sahip olduğu gibi sermaye şirketleri arasında da en yaygın kurulan şirket türüdür. Limited şirketlerde esas sermaye payı hem öğreti hem de uygulama açısından oldukça önemli bir hukuki müessesedir. Bu nedenle esas sermaye payının konu olabileceği hukuki işlemlerin belirlenmesi ayrıca gereklilik arz etmektedir.

6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu'nun limited şirketlere ilişkin hükümlerinin yer aldığı "Altıncı Kısım" başlığı altındaki "Üçüncü Bölüm"de, esas sermaye payının konu olduğu işlemlere yer verilmiştir. Buna göre; esas sermaye payı üzerinde devir, rehin, intifa hakkı tesis edilebilmekte, şirket kendi paylarını iktisap edebilmekte ve esas sermaye payının miras, eşler arası mal rejimi ve icra yollarıyla geçişi sağlanabilmektedir. Ayrıca TTK m. 133 hükmü gereği, esas sermaye payı hacze de konu olabilmektedir.

İşbu çalışmada öncelikle limited şirket esas sermaye payı kavramı ve hukuki niteliği incelenmiş, akabinde başta devir, rehin ve haciz olmak üzere esas sermaye payının konu olduğu temel hukuki işlemler ele alınmıştır.

Anahtar Kelimeler: Esas Sermaye Payı, Esas Sermaye Payının Devri, Haczi ve Rehni, Limited Şirket.

ABSTRACT

The Capital Shares of The Limited Liability Company Subject to Legal Transactions

Limited liability companies have an important position in commercial life in our country and are the most widely established type of company. The capital share in limited liability companies is a very important legal institution in terms of both doctrine and practice. For this reason, it is also necessary to determine the legal transactions that the capital share may be subject to.

In the 3rd subsection of the 6th division of the Turkish Commercial Code numbered 6102 regarding limited liability companies, the provisions for the transactions involving the capital shares are given. According to these; transfer, pledge and usufruct rights can be established on the basic capital shares, the company shall acquire its own shares and the transfer of the capital shares can be achieved through inheritance, matrimonial property regime and through execution offices. In addition, according to Article 133 of the Turkish Commercial Code, the capital shares may be subject to seizure by the execution offices.

In this thesis; firstly the concept and legal nature of the limited liability company capital share has been examined. Then, the main legal transactions that the capital shares are subjected to, including transfer, pledge and seizure are discussed.

Key Words: Capital Shares, Transfer, Seizure and Pledge of Capital Shares, Limited Liability Company.

İÇİNDEKİLER

ÖZET	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER	iii
KISALTMALAR DİZİNİ	v
1. GİRİŞ.....	1
2. ESAS SERMAYE PAYI KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ.....	4
2.1. Esas Sermaye Payı Kavramı	4
2.2. Hukuki Niteliği	9
2.2.1. Genel Olarak	9
2.2.2. Çıplak Pay ve Senede Bağlanmış Pay	12
3. ESAS SERMAYE PAYININ DEVRİ.....	22
3.1. Genel Olarak	22
3.2. Payın Devri Taahhüdü ve Devir Sözleşmesi	23
3.3. Genel Kurul Onayı.....	33
3.4. Pay Devrinin Tescili	39
4. ESAS SERMAYE PAYININ REHNİ.....	43
4.1. Genel Olarak	43
4.2. Pay Üzerinde Rehin Hakkı Kurulmasının Şartları.....	50
4.2.1. Devir ve/veya Rehin Yasağının Bulunmaması	50
4.2.2. Yazılı Rehin Sözleşmesi	58
4.2.3. Genel Kurul Onayı	63
4.2.4. Rehnin Şirkete Bildirilmesi ve Pay Defterine Kaydı	70
4.3. Nama Yazılı Pay Senedinin Rehnin Kuruluşuna Etkisi.....	72
5. ESAS SERMAYE PAYININ HACZİ.....	76
5.1. Genel Olarak	76
5.2. Haczin Kapsamı	79

5.2.1. Kâr Payı Açısından	81
5.2.2. Tasfiye Payı-Ayrılma Akçesi Açısından.....	85
5.2.3. Hazırlık Devresi Faizi Açısından	86
5.2.4. Rüçhan Hakkı Açısından.....	89
5.3. Pay Haczinin Usulü	93
6. ESAS SERMAYE PAYININ KONUSU OLDUĞU DİĞER HUKUKİ İŞLEMLER.....	102
SONUÇ.....	127
KAYNAKÇA	137
ÖZGEÇMİŞ.....	Hata! Yer işareti tanımlanmamış.

KISALTMALAR DİZİNİ

bkz.	: Bakınız
c.	: Cümle
C	: Cilt
E	: Esas
ETK	: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanunu
HD	: Hukuk Dairesi
İİK	: 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu
İsv. BK	: İsviçre Borçlar Kanunu
İsv. İİK	: İsviçre İcra ve İflas Kanunu
İÜHFM	: İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Mecmuası
K	: Karar
m.	: Madde
NK	: 1512 sayılı Noterlik Kanunu
T	: Tarih
TBK	: 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu
TDK	: Türk Dil Kurumu
TMK	: 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu
TST	: Ticaret Sicili Tüzüğü
TSY	: Ticaret Sicili Yönetmeliği
TTK	: 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu

S : Sayı
s. : Sayfa
s.e.t. : Son Erişim Tarihi
vd. : Ve Devamı

1. GİRİŞ

TTK m. 573-644 hükümleri arasında düzenlenmiş olan limited şirketler, kişisel unsurların önem arz ettiği sermaye şirketleridir. Ortaklarının şirkete ait borçlardan sorumlu olmaması ve bunun doğal bir sonucu olarak yalnızca üstlendikleri sermaye miktarı ile sorumlu olmaları (TTK m. 573/2) bakımından anonim şirkete benzeyen limited şirket, yönetim ve işleyiş bakımından ise kollektif şirketle benzerlik göstermektedir. Limited şirketler bu yönleri ile karma bir nitelik göstermekle birlikte 6102 sayılı TTK ile anonim şirkete benzeyen özellikleri güçlendirilmiş, adeta küçük bir anonim şirket niteliğine büründürülmüştür.

Bir ticaret unvanı altında kurulabilen limited şirketin esas sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur (TTK m. 573/1). Esas sermayenin en az on bin Türk lirası olması ve bunun şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunludur (TTK m. 580/1; 576/1,c).

Bir bütün teşkil eden limited şirket esas sermayesinin bir parçası mahiyetindeki esas sermaye payı, ortağın esas sermaye içerisindeki katkısının bir ifadesidir. Başka bir anlatımla esas sermaye payı, ortak sıfatından doğan tüm borç ve hakların ortak ile limited şirket arasında oluşturduğu bir bütündür. Limited şirketin kuruluşu esnasında her ortak, sermayenin ifası karşılığında bir veya birden fazla esas sermaye payını taahhüt etmek zorundadır. Zira sermaye getirilmeksizin ve en az bir esas sermaye payını üstlenmeden limited şirkete katılma olanağı yoktur. Bu anlamda limited şirkette ortak sıfatının kazanılması da zorunlu olarak en azından bir payın iktisabı prensibine dayanır.

TTK'nın limited şirketlere ilişkin hükümlerinin yer aldığı "Altıncı Kısım" başlığı altındaki "Üçüncü Bölüm"de (Ortakların Hak ve Borçları), esas sermaye payının konu olduğu işlemlere yer verilmiştir. Buna göre esas sermaye payı üzerinde devir (TTK m. 595) rehin (TTK m. 600/2), intifa hakkı (TTK m. 600/1) tesis edilebilir, şirket kendi paylarını iktisap edebilir (TTK m. 612) ve esas sermaye payının eşler arasındaki mal rejimi, miras ve icra yollarıyla *ipso iure* geçişi (TTK m. 596) sağlanabilir. Ayrıca TTK m. 133 hükmü gereği, esas sermaye payı hacze de konu olabilir.

Türk hukuk literatüründe esas sermaye payının konu olduğu hukuki işlemlerin ayrı ayrı incelendiği monografik çalışmalar yer alsa da söz konusu bu hukuki işlemlerin bir arada değerlendirildiği monografik bir çalışma yer almamaktadır. Bu açıdan konusunu limited şirket esas sermaye payının teşkil ettiği hukuki işlemlerin tek bir çatı altında incelenmesi, Türk hukuk literatürüne katkı sağlaması açısından önem arz etmektedir.

Bu bağlamda çalışmanın ikinci bölümünde, esas sermaye payının konu olduğu hukuki işlemlerin daha iyi anlaşılması için, esas sermaye payı kavramsal açıdan analiz edilmiş, esas sermaye payının hukuki niteliği üzerinde durulmuştur. Çıplak pay-senede bağlanmış pay ayırımı yapılmış, özellikle nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı öğretideki görüşler çerçevesinde tartışılmış ve nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Üçüncü bölümde, TTK m. 595'te öngörülen esas sermaye payının devri incelenmiştir. İlk olarak esas sermaye payının devri açısından ETK-TTK karşılaştırması yapılmış ve TTK'daki esas sermaye payının devrine ilişkin kuralların ETK'ya nazaran sadeleştirildiği ve yumuşatıldığı görülmüştür. Çalışmanın ilerleyen bölümlerinde TTK'da öngörülen bu kurallar irdelenmiş, devir taahhüdü ve devir sözleşmesi, genel kurul onayı ve pay devrinin tescili ayrıntılı olarak incelenmiştir.

Dördüncü bölümde, limited şirket esas sermaye payı üzerinde tesis edilmesine TTK m. 600/2 hükmü ile olanak tanınan rehin hakkı tetkik edilmiştir. Bu çerçevede esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkına uygulanacak hükümler tespit edilmiş, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasının şartları irdelenmiştir. Bu şartları teşkil eden rehin ve/veya devir yasağının bulunmaması, yazılı rehin sözleşmesi, genel kurul onayı ve rehin işleminin şirkete bildirilmesi ve pay defterine işlenmesi hususları ayrıntılı olarak analiz edilmiştir. Son olarak nama yazılı pay senedinin rehnin kuruluşuna etkisi incelenmiştir.

Beşinci bölümde, esas sermaye payının konu olduğu hukuki işlemlerden biri olan haciz konusu ele alınmıştır. Bu çerçevede kâr payı, hazırlık devresi faizi, tasfiye payı-ayrılma akçesi ve rüçhan hakkı açısından esas sermaye payının haczinin kapsamı değerlendirilmiştir. Son olarak özellikle İİK m. 88, İİK m. 89 ve İİK m. 94 hükümleri çerçevesinde esas sermaye payının haczinin hangi usulde yapılacağı tartışılmıştır.

Altıncı bölümde, sırasıyla, esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilmesi, esas sermaye payının kanun gereği geçişi ve limited şirketin kendi esas sermaye payını iktisap etmesi incelenmiştir.

Çalışma genel bir değerlendirmenin yer aldığı sonuç bölümü ile tamamlanmıştır.

2. ESAS SERMAYE PAYI KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

2.1. Esas Sermaye Payı Kavramı

Sözlük anlamı itibariyle pay (hisse), birden çok kişi arasında bölüşülmesi gereken bir bütünden, bu kişilerin her birine düşen bölümü ifade eder.¹ Sözlükte pay kavramı, geniş anlamıyla kullanılmış olup, şirketler hukukundaki “pay” kavramının çerçevesini aşan bir anlamı barındırmaktadır. Kaldı ki şirketler hukuku bağlamında “pay” kavramı açısından genel nitelikte bir tanımlama yapmak da oldukça güçtür. Zira şirketler hukukunda payın karşıladığı anlam, her şirket tipi açısından farklılık göstermektedir. Bu açıdan şirketler hukuku anlamında “pay” kavramı tanımlanırken, bu tanımlamanın hangi şirket tipine göre yapıldığı önem arz etmektedir. Nitekim TTK’nın “Kavramlar” başlıklı m. 135 hükmünde de “ortaklık payı”nın ifade ettiği anlam şirket tiplerine göre belirtilmiştir. Buna göre “ortaklık payı”nın şahıs şirketlerinde ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde “ortaklık payını”, anonim şirkette “payı”, limited şirkette ise “esas sermaye payı”nı ifade ettiği düzenlenmiştir.

Öte yandan ne ETK ne TTK’da limited şirket esas sermaye payının tanımına yer verilmiştir. ETK döneminde “esas sermaye payı” kavramı yerine “katılma payı”, “şirket payı”, “ortağın sermayesi”, “sermaye payı” gibi kavramlar kullanılmakta;² pay kavramı birden fazla anlam ihtiva etmekteydi. Buna göre pay, ortakların şirkete katılmalarıyla üstlendikleri değerleri ve bu değerlerin bütün esas sermaye kapsamındaki oranına (katılım oranına) karşılık geldiği gibi; ortakların “ortak” sıfatından kaynaklanan hak ve borçlarını temsil eden bir bütünü de ifade etmekteydi.³

ETK dönemindeki bu kavram karmaşası, TTK ile birlikte ortadan kalkmıştır. TTK’da her iki anlamı da ifade edecek biçimde “esas sermaye payı” kavramı kullanılarak terim

¹ **Püsküllüoğlu, Ali** (2010) Arkadaş Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara, Arkadaş Yayınevi, s. 775; **TDK** (1998) Türkçe Sözlük C. II, 9. Baskı, Ankara, s. 1778.

² **Arslanlı, Halil** (1962) Limited Şirketler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, s. 29; **Yıldız, Şükrü** (2007) Limited Şirketler Hukuku, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, s. 79; **Çamoğlu, Ersin** (1973) “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, İÜHFM, C: 38 S: 1-4, s. 510.

³ **Çevik, Orhan Nuri** (1994) Limitet Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 153; **Karayalçın, Yaşar** (1973) Ticaret Hukuku II - Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayını, s. 356; **Yıldız** (2007), s. 79.

birliğı sağlanmıştır.⁴ Bu bağlamda limited şirkette payı belirtmek üzere kullanılan “esas sermaye payı” kavramı, öğretide genel kabul görmüş tanıma göre, ortak sıfatından doğan tüm borç ve hakların ortak ile limited şirket arasında oluşturduğu bir bütündür.⁵ Başka bir anlatımla ortağın ortaklık ilişkisinden doğan yükümlölük ve haklarının tamamını ifade eden esas sermaye payı ortak sıfatının temelini teşkil eder. şu hâlde esas sermaye payı, limited şirket ortağının ortaklık ilişkisi çerçevesindeki yükümlölük ve haklarının çıkış noktasıdır. Bir limited şirkette ortak sıfatının kazanılması için en azından bir payın iktisap edilmesi zorunludur. Bu anlamda esas sermaye payı rehnedilebilir, haczedilebilir, devredilebilir veya üzerinde intifa hakkı tesis edilebilir.⁶

TTK m. 573’te limited şirketin esas sermayesinin belirli olduğu, bu sermayenin esas sermaye paylarının toplamından oluştuğu belirtilmiştir. Limited şirketin kuruluşu esnasında her ortak, bir veya birden fazla esas sermaye payını taahhüt etmek zorundadır. Zira esas sermayenin parçası konumundaki bir esas sermaye payı taahhüt edilmeksizin limited şirkete katılmak mümkün değildir.⁷ Bu anlamda esas sermaye payı, limited şirket sermayesinin bir parçası mahiyetinde olup, ortağın esas sermaye içindeki katkısını ifade eder.⁸

Limited şirkette ortakların sahip olduğu esas sermaye pay sayılarının birbirine eşit olması zorunlu olmadığı gibi, esas sermaye paylarının itibari değerlerinin de eşit olması şart değildir. Ancak her bir esas sermaye payının 25 TL ve katları şeklinde olması zorunludur (TTK m. 583/2). Bu kurala aykırı olarak çıkarılan esas sermaye payları geçersizdir; kurala

⁴ “6762 sayılı Kanun, “konulması taahhüt edilen sermaye” yanında, ondan farklı anlam taşıyan “sermaye payı” kavramına yer vermiş ve “sermaye payı”nın konulması taahhüt edilen sermayeye göre tayin olunacağı” hükmüne yer vermişti (6762 sayılı Kanunun 518 inci maddesinin birinci fıkrası). Bu iki kavram, kaynak İsv. BK m. 789 (1) hükmünde yer alan “Stammeinlage/ L’apport” ve “Gesellschaftsanteil/ part sociale”ye dayanıyor ve karışıklıklara sebep oluyor, bu sebeple her iki ülkenin öğretisinde eleştiriliyordu. İsviçre tasarısı gibi Tasarı da terim birliğini sağlamıştır” [Gerekçe (TTK m. 573)].

⁵ **Öz, Turgut** (1987) “Limited Ortaklıkta Pay Kavramı ve Payın Devri”, İÜHFİM, Ord. Prof. Sulhi Dönmezer’e Armağan, C: 52, S: 1-4, s. 348; **Çamoğlu, Ersin (Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal)** (2017) Ortaklıklar Hukuku C.II, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 391; **Demirkapı, Ertan** (2008) Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir, Güncel Yayınevi, s. 18; **Arslanlı, Halil / Domaniç, Hayri** (2010) Türk Ticaret Kanunu şerhi Limited şirketler Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu şerhi Cilt III, 2. Baskı (Tıpkı Basım), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 214 vd.; **Erdem, H. Ercüment / Göksoy, Y. Can**, “Limited şirkette Payın Rehini”: Gören, Zafer (Editör) (2000) Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını, s. 571; **Baştuğ, İrfan** (1974) şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Faköltesi Yayını, s. 192; **Çağa, Barbaros** (1973) “Limited şirkette Ortaklık Payının Devri”, BATİDER, C: 7, S: 3, s. 589.

⁶ **Şener, O. Hami** (2019) Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku – Ders Kitabı, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 688 vd.

⁷ **Şener** (2019), s. 688. Tek kişilik şirkette esasen ortak, ya esas sermaye ile aynı değere sahip bir esas sermaye payı üstlenir ya da birden fazla esas sermaye payı ortağın şahsında birleşir [**Şener** (2019), s. 688].

⁸ **Çağa**, s. 588.

aykırı işlemi gerçekleştirenler hukuken sorumlu olacaktır.⁹ Bu durumda tescil talebinin reddi gerekir.¹⁰

Esas sermaye payı değeri kural olarak 25 TL altına düşürülemese de, istisnai olarak şirketin mali açıdan durumunun iyileştirilmesi gayesiyle bu rakamın altına düşürülmesi mümkündür (TTK m. 583/1). Bu istisna dışında esas sermaye payının 25 TL'den az bir değerle çıkarılması halinde, çıkarılan esas sermaye payları geçerli sayılmaz. Ayrıca itibari değeri olmayan esas sermaye payı çıkarılması durumunda da çıkarılan paylar geçersiz sayılacaktır; esas sermaye payını ihraç edenler zarara uğrattıkları kimselere karşı müteselsil sorumlu olacaktır (TTK m. 476/2).

Esas sermaye paylarının itibari değerleri ve sayısı, şirketteki ortaklık hakkı açısından önem arz eder. Esas sermaye payı, ortağın şirkete getirdiği asgari sermaye miktarının nakit olarak ifade edilmesi iken, ortaklık payı ortakların şirketteki yükümlülük ve haklarını temsil eder.¹¹ Ortaklığa ilişkin yükümlülük ve hakların belirlenmesi esas sermaye payının itibari değerine göre yapılır.¹² Bazı ortaklara, diğer ortaklara nazaran daha geniş yetki ve hakların tanınması imtiyaz oluşturulması ile mümkündür.¹³ İmtiyaz, özellikle kârda, oyda, rüçhan hakkında, müdür olma açısından aday gösterilmede veya tasfiye payında olabilir.¹⁴

Mali açıdan iyi durumda olan limited şirketlerde, esas sermaye payları itibari değerini geçen bir bedelle de çıkarılabilir (TTK m. 583/4).

İtibari değerinin üzerinde bir bedelle çıkarılan esas sermaye paylarına “primli paylar” denir. Primli paylar, uygulamada genellikle sermayenin artırılmasında ve bilhassa mali olarak başarılı ve güçlü limited şirketlerce çıkarılmaktadır. Bu şekilde gelecekteki ortaklar, itibari değer üzerinde bir bedelle şirkete katılmış olurlar. Bu yolla limited şirket, yedek akçeler ile good will'i ve dağıtılmayan kârları belirlenmiş bir nispette paraya dönüştürür; böylece yeni ortaklarla eski ortaklar arasında denge kurulur.¹⁵

⁹ Şener, O. Hami (2017) Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 264.

¹⁰ Alışkan, Murat (2013) Limited Şirket Tarihçe Niteliği, İstanbul, Legal Yayıncılık, s. 141.

¹¹ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 391; Arslanlı / Domaniç, s. 104; Alışkan, s. 135; Yıldız (2007), s. 79.

¹² Pulaşlı, Hasan (2018) Şirketler Hukuku Şerhi Cilt III, 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 2725 vd.; Bilgili, Fatih / Demirkapı, Ertan (2013) Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Bursa, Dora Yayınları, s. 722; Yıldız, (2007), s. 164; Alışkan, s. 141; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 391.

¹³ Pulaşlı (2018), s. 2726.

¹⁴ Tekinalp, Ünal (2013) Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 479.

¹⁵ Şener (2019), s. 689 vd. Primler genel kanuni yedek akçelere eklenir (TTK m. 610 / TTK m. 519/2). Bu bakımdan prim, doğrudan doğruya ortaklara dağıtılacak bir kalem veya ortakların kârı olarak nitelendirilemez

Limited şirket esas sermaye payı, sadece bazı hakların tespit edilebilmesi ve kullanılabilmesi gayesiyle hesabi olarak bölünür.¹⁶ Esas sermaye payının hesabi olarak bölünmesi, temettünün belirlenmesini, oy hakkının hesaplanmasını ve ek ödeme ile yan edim yükümlülüklerinin uygulanmasını kolaylaştırma amacı taşır.¹⁷ Genel kurul toplantı ve karar nisaplarının, oy hakkının, tasfiye, ayrılma veya kâr payının tespit edilmesi bu kapsamda gerçekleşir.¹⁸ Bu açıdan TTK m. 618 gereği bir esas sermaye payının tanıdığı oy hakkının itibari değere göre hesap edilmesi esas sermaye payının bölünmesi anlamına gelmez.¹⁹

Esas sermaye paylarının sayısı, esas sermayenin itibari tutarı, itibari değerleri, esas sermaye paylarının grupları ve imtiyazlı paylar çıkarılmışsa imtiyazların şirket sözleşmesinde gösterilmesi zorunludur (TTK m. 576/1-c). İfade edelim ki, esas sermaye payının sayısının ve itibari değerinin şirket sözleşmesinde yer alması zorunluluğu, esas sermaye payını anonim şirket payına özdeş kılmadığı gibi, yaklaştırma anlamına da gelmez.²⁰

TTK'daki önemli yeniliklerden biri de, bir ortağın birden fazla esas sermaye payına sahip olabilmesine olanak tanınarak, bir ortak=bir pay kuralından vazgeçilmesidir. ETK m. 507/3'te mirasın taksimi ve devri için bölünme durumları dışında ortakların sermayelerinin bir bütün teşkil ederek bölünemeyeceği öngörülmüştü. Başka bir ifadeyle ortaklar hem kuruluştaki hem de şirketin devamı sürecinde tek bir esas sermaye payına sahip olabiliyorlardı (payın bütünlüğü ilkesi).²¹

Payın bütünlüğü ilkesinin benimsenmesinin zorunlu sonucu, limited şirkette ortak sayısı kadar esas sermaye payı olmasıydı. Sözgelimi, bir limited şirkette üç ortak bulunuyorsa, bu ortakların itibari değerleri birbirinden farklı olabilen üç esas sermaye payına sahip olmaları söz konusuydu.²² ETK ve gerekçesinde hangi amaç çerçevesinde payın bütünlüğü ilkesinin öngörüldüğü konusunda bir açıklık bulunmamakta; öğretide ise payı

[Aytaç, Zühtü (1988) Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 186].

¹⁶ **Moroğlu, Erdoğan** (2016) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak ve Son Hükümler) Değerlendirme ve Öneriler, 8. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 367; **Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)**, s. 391; **Pulaşlı** (2018), s. 2726.

¹⁷ **Pulaşlı** (2018), s. 2726.

¹⁸ **Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)**, s. 391.

¹⁹ **Kendigelen, Abuzer** (2016) Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 3. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 487; **Pulaşlı** (2018), s. 2725; **Tekinalp** (2013), s. 453; **Öz**, s. 349.

²⁰ Gerekçe TTK m. 576.

²¹ İsv. BK eski m. 774/2 hükmünde de her ortağın sadece bir paya sahip olabileceği öngörülmüştü.

²² **Şener** (2019), s. 690.

ortağın şahsına bağlamak ve bu şekilde payın dolaşımını zorlaştırmak amacıyla bu ilkenin getirildiği kabul edilmekteydi.²³ Gerçekten de bu ilke, şahıs şirketlerinde olduğu gibi limited şirkette de esas sermaye payının tedavülünü zorlaştırmaktaydı.²⁴

TTK m. 583/3, “Bir ortak birden fazla esas sermaye payına sahip olabilir” hükmüne yer vererek bir ortak=bir pay kuralını kaldırmıştır.²⁵ Bu düzenleme ile limited şirkette ortaklar, şirketin kuruluşundan itibaren ya da daha sonra pay iktisap ederek birden fazla pay sahibi olma olanağına kavuşmuşlardır. Böylece payın devri de kolaylaştırılmış, limited şirketin şahıs şirketi özelliği zayıflatılmıştır.²⁶

Bir limited şirket ortağının edinebileceği birden çok esas sermaye payının, eşdeğer itibari değerleri haiz olması da gerekmez. Burada ortak sayısına sınırlandırma getiren TTK m. 574/1 hükmü de esas sermaye payı açısından uygulanmaz. Bu anlamda bir limited şirkette en fazla elli ortak olması koşuluyla, elliden fazla esas sermaye payı bulunması mümkündür.²⁷

Birden fazla esas sermaye payının bir ortakta toplanmasına olanak tanınması (bir ortak=bir pay kuralından vazgeçilmesi), limited şirket esas sermaye payını anonim şirket payına yaklaştırmış, limited şirketin sermaye şirketi olma özelliğini güçlendirmiştir.²⁸ Bir ortağın birden çok esas sermaye payına sahip bulunması, esas sermaye payına iktisadi anlamda bir işlerlik kazandırır. Ortak isterse sadece bir esas sermaye payına intifa, rehin, haciz gibi haklar yükleyebilir. Yine oyda sınırlama ile yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri sadece bir esas sermaye payına özgülenebilir.²⁹ Böylece limited şirkette esas sermaye paylarının bir kısmı veya tamamı üzerinde tasarruf serbestisi tanınmış, ortağa iktisadi olarak esas sermaye payından daha fazla faydalanma olanağı bahşedilmiştir.³⁰

²³ **Tekil, Fahiman** (1978) Şirketler Hukuku C. III, Limited Şirketler ve Kooperatifler, İstanbul, Otağ Yayınevi, s. 10; **Arslanlı / Domaniç**, s. 214; **Demirkapı** (2008), s. 25.

²⁴ **Pulaşlı** (2018), s. 2725; **Şener** (2017), s. 267; **Alışkan**, s. 147; **Arslanlı / Domaniç**, s. 214; **Demirkapı** (2008), s. 25.

²⁵ İsv. BK m. 772/2 hükmü ile de limited şirket ortaklarına birden fazla paya sahip olma olanağı tanınmıştır.

²⁶ **Eriş, Gönen** (2013) Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler (3 Cilt), Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 3715; **Büberci Çifçi, Afet Gülen / İçöz Demirel, Derya** (2019) Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kâr Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 38; **Kendigelen** (2016), s. 487.

²⁷ **Şener** (2019), s. 690.

²⁸ **Bilgili / Demirkapı**, s. 624; **Alışkan**, s. 150; **Kendigelen** (2016), s. 487.

²⁹ **Alışkan**, s. 150.

³⁰ **Çığsar, M. Gizem** (2019) Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Rehni, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 32.

2.2. Hukuki Niteliği

2.2.1. Genel Olarak

Esas sermaye payı, bir ortağın ortak olması hususiyetiyle şirkete karşı sahip olduğu tüm hak ve borçların bir ifadesidir.³¹ Bir borç ve haklar bütünü olarak tanımlanan esas sermaye payı, şirket ile ortak arasındaki ortak olmaktan kaynaklanan hukuki ilişkiler demetidir.³² Başka bir ifadeyle esas sermaye payı, ortağın şirket karşısındaki konumunu ifade eden bir hukuki ilişki olarak karşımıza çıkmaktadır.³³ Öyle ki esas sermaye payı bir taraftan limited şirket ortağına bazı haklar tanırken, diğer taraftan da bazı yükümlülükler tahmil etmektedir.³⁴ Bu itibarla esas sermaye payı, borçlar hukuku açısından geniş anlamda bir borç ilişkisi mahiyetindedir.³⁵

Geniş anlamda borç ilişkisi, borçlu ile alacaklı arasında bir veya birden fazla alacak hakkı ve dolayısıyla asli yükümlülüklerle birlikte def'i hakkı ve inşai hak gibi ikinci derecede hakları, bazı yan yükümlülükleri ve özellikle koruma yükümlülüklerini içeren bir hukuki ilişkidir.³⁶ Geniş anlamda borç ilişkisi, içerdiği edim yükümlülüklerinden bağımsız ve ayrı bir yapı ve varlığa sahiptir. Bu anlamda içerdiği borçlardan (yükümlülüklerden) biri ifa edilse, bir def'i hakkı ileri sürülse, bir yenilik doğuran hak kullanılmak suretiyle sona erdirilse dahi borç ilişkisi varlığını sürdürür.³⁷

İncelen hukuki ilişkinin taraflarını limited şirket bağlamında şirket tüzel kişiliği ve ortak teşkil etmektedir. Söz konusu bu hukuki bağın kaynağı borçlar ve haklar demeti olan esas sermaye payı olup, kapsamı kanun hükümleri ve şirket sözleşmesince belirlenir. Esas sermaye payından kaynaklanan bu borç ilişkisi, dar anlamda borç ilişkisinden³⁸ farklı olup,

³¹ Öz, s. 348.

³² Arslanlı / Domaniç, s. 215.

³³ Göksoy, Y. Can (2001) Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 37.

³⁴ Demirkapı, Ertan (2007) "Limited Ortaklıkta Pay Devir Vaadinin Konusu ve Hukuki Niteliği", Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: Özel, s. 833.

³⁵ Demirkapı (2007), s. 837.

³⁶ Eren, Fikret (2019) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 22 vd.; Oğuzman, M. Kemal / Öz, M. Turgut (2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 10. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 3 vd.

³⁷ Eren (2019), s. 23.

³⁸ Dar anlamda borç ilişkisi [borç (*obligatio*)], alacaklının borçludan istemeye yetkili olduğu, borçlunun da ifa etmek zorunda bulunduğu bir tek edimi (bir tek borç veya alacağı) içeren hukuki ilişkidir. Bu bakımdan dar anlamda borç ilişkisi, geniş anlamdaki borç ilişkisinden kaynaklanan bir tek edim yükümlülüğünü içerir (Eren, s. 21 vd.).

içerdiği mükellefiyetlerden birinin yerine getirilmesiyle sona ermez.³⁹ Buradaki borç ilişkisi, geniş anlamda borç ilişkisi olup, taraflar arasında kurulan hukuki ilişkinin bütününe ifade eder; bu hukuki ilişki alacaklar, çeşitli yükümlülükler, yetkiler içerdiği gibi, hukuki ilişki devam ettikçe yeni hak ve yükümlülükler de ortaya çıkarabilir.⁴⁰

Burada esas sermaye payının hukuki niteliğinden anlaşılması gereken, aslında esas sermaye payının ortak sıfatını temsil etmesidir. Nasıl ki kefil, satıcı veya kiracı ifadeleri kefalet, satış ve kira gibi bir hukuki ilişkinin niteliğini ortaya koymaktaysa, bir borç ilişkisinin tarafı olma anlamını ihtiva eden ortak sıfatı da aynı şekilde hukuki ilişkinin mahiyetini belirler. Dolayısıyla esas sermaye payı, bir borç ilişkisinin tarafı olma halini karşılamakta; bu ilişkide taraf olma hali müstakil bir hak olarak kabul edilmekte ve esas sermaye payı bu taraf olma halinin hukuki bir işlemle intikaline, devrine veya üzerinde başkaca hukuki işlemler gerçekleştirilmesine imkân tanımaktadır. Bu zaviyeden bakıldığında esas sermaye payı, şirket sözleşmesinden doğan bir borç ilişkisinde, taraf olma hali olarak da nitelendirilebilir.⁴¹

Limited şirket esas sermaye payı üzerindeki haklar geniş anlamda bir borç ilişkisi olmanın yanı sıra, tek tek ele alındığında malvarlıksal haklar birer alacak hakkı; yönetsel haklar ise yapma (*facere*) veya yapmama (*non facere*) borcu ya da temsile ilişkin hak ve yetkiler olarak karşımıza çıkabilmektedir. Sözelimi, ortağın salt doğmuş kâr payı hakkının rehne konu olması, şirkete karşı olan alacak hakkının rehnedilmesi mahiyetinde iken; esas sermaye payı üzerinde bir rehin hakkı tesis edilmesi ihtimalinde ise rehne konu olan şey, şirket ve ortak arasındaki hukuki ilişkinin bütünü olarak değerlendirilecektir.⁴²

Burada değinilmesi gereken bir diğer husus, esas sermaye payının eşya hukuku açısından niteliğidir. Bu niteleme yapılırken esas sermaye payının özellikle eşya hukukunda ifade edilen mülkiyet ve eşya kavramlarıyla benzer ve farklı yönlerinin ortaya konulması gerekmektedir. Eşya hukukunda mülkiyet hakkı, kişilere her türlü eşyayı temellük etme, eşya üzerinde herkese karşı ileri sürülebilecek bir hâkimiyet kurma yetkisi verir. Aynı zamanda mülkiyet hakkı, kişinin sahip olduğu eşyayı dilediği gibi kullanma, ondan dilediği gibi yararlanma yetkisini de tanır.⁴³ Bu anlamda mülkiyet hakkı, hukuk düzeni çerçevesinde

³⁹ Eren, s. 23.

⁴⁰ Tekinay, S. Sulhi / Akman, Sermet / Burcuoğlu, Haluk / Altop, Atilla (1993) Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 6; Eren, s. 23.

⁴¹ Demirkapı (2007) s. 842 vd.

⁴² Demirkapı (2007), s. 838 vd.

⁴³ Akipek, Jale G. (1969) Mülkiyet Hakkı Üzerinde Bir İnceleme, BATİDER, C: 5, S: 1, s. 1.

kişiy eşya üzerinde en geniş dairede yetkiler tanıyan bir aynı hak çeşidi olarak tanımlanabilir.⁴⁴ Bu tanımda da görüldüğü gibi mülkiyet hakkının konusu her zaman bir eşyadır. Eşya ise, iktisadi bir değer taşıyan ve üzerinde bireysel hâkimiyet kurulmaya elverişli olan, sınırlandırılabilen, somut (cismani) değerleri ifade eder.⁴⁵

Limited şirket esas sermaye payının eşya hukuku anlamında bir eşya niteliği taşıyıp taşımadığı tartışılabilir. Eşya hukukunda salt maddi varlığı haiz şeylerin eşya mahiyetinde olduğu dikkate alındığında, eşya hukuku anlamında limited şirket esas sermaye payının bir eşya niteliği taşımadığı ve esas sermaye payı üzerindeki hakkın da bir mülkiyet hakkı niteliğinde olmadığı söylenebilir.⁴⁶ Başka bir anlatımla eşya ve esas sermaye payı nitelikleri itibariyle birbirinden kesin hatlarla ayrılmakta; eşyanın mevcut olması için üzerinde hâkimiyet tesis edilebilen bir nesne gerekirken, esas sermaye payı eşyada olduğu gibi maddi varlığı haiz, somutlaşmış bir nesne niteliği göstermemektedir. Buna karşılık esas sermaye payının kıymetli evrak mahiyetinde bir belgeye bağlanması, bir istisna olarak karşımıza çıkar. Ancak ifade edelim ki, söz konusu bu kuraldışılık ne esas sermaye payının ne de eşyanın mahiyetinin bir sonucudur. Böyle bir neticenin sebebi, kıymetli evrak mahiyetindeki senedin özellikleridir.⁴⁷

Türk hukukunda salt maddi varlığa sahip şeyler eşya kapsamında değerlendirilmekle birlikte, eşya mahiyetinde olmasa da bazı şeylerin sınırlı aynı hakka konu olabileceği kabul edilmektedir. Bu anlamda eşya hukuku bakımından limited şirket esas sermaye payının eşya olarak kabulü olanaklı değil ise de sınırlı aynı hakka konu olması mümkündür. Zira eşya mahiyetinde olmasalar dahi, iktisadi değere sahip bazı şeyler de aynı hakkın objesi olabilmektedir.⁴⁸

⁴⁴ **Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona / Arpacı, Abdülkadir** (1991) Eşya Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 66.

⁴⁵ **Oğuzman, M. Kemal / Barlas, Nami** (2019) Medeni Hukuk, 25. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 149; **Akipek, Jale G.** (1972) Türk Eşya Hukuku (Aynı Haklar), 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, s. 32; **Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe** (2013) Eşya Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 8; **Ertaş, Şeref / Serdar, İlknur / Gürpınar, Damla** (2012) Eşya Hukuku, 10. Baskı, İzmir, Barış Yayınları, s. 6; **Esener, Turhan/ Güven, Kudret** (2008) Eşya Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 37 vd.

⁴⁶ **Demirkapı** (2008), s. 59. Öğretide esas sermaye payı üzerindeki hak ifade edilirken “mülkiyet hakkı” kavramının kullanıldığı da görülmektedir. Bu hususta, **Kendigelen, Abuzer** (1994) Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 19.

⁴⁷ **Demirkapı** (2008), s. 59.

⁴⁸ **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 9.

2.2.2. Çıplak Pay ve Senede Bağlanmış Pay

Çıplak pay kavramı, öğretide esasen anonim şirket payının kıymetli evrak şeklinde senede bağlanmamış halini ifade etmek için kullanılmaktadır.⁴⁹ Limited şirket açısından bu çalışmada çıplak pay kavramı, ispat aracı şeklinde ve nama yazılı şekilde çıkarılan senede bağlanmamış esas sermaye payı anlamında kullanılmıştır.

Limited şirkette esas sermaye payının nama yazılı olarak ya da ispat aracı şeklinde bir senede bağlanma zorunluluğu yoktur. Her ne kadar “*Esas sermaye pay senetleri ispat aracı şeklinde veya nama yazılı olarak düzenlenir*” (TTK m. 593/2) ifadesinden iki tip senetten (ispat aracı ve nama yazılı senetten) birine bağlanmasının zorunlu olduğu anlamı çıksa da, öğretide de isabetle belirtildiği üzere bu ifade hatalı olup, madde gerekçesinde de belirtildiği üzere, yapılan düzenlemeyle yalnızca, esas sermaye payının ispat aracı olan bir senede veya nama yazılı senede bağlanabilmesine bir olanak, bir tercih hakkı tanınmıştır. Bu değerlendirmeler ışığında, esas sermaye payının senede bağlanmasının şart olmadığı sonucuna varılacaktır.⁵⁰ Netice olarak limited şirkette esas sermaye payı, çıplak pay niteliğinde olabileceği gibi, nama yazılı ya da ispat aracı şeklinde senede bağlanmış bir nitelikte de olabilir.

TTK, anonim şirket açısından senede bağlanmış paylar için ayrı hükümler vazetmiştir. Kanun koyucu anonim şirkette payın konu alındığı hukuki işlemlerde, payın bağlandığı senedin tipine göre çeşitli hükümler grmştr. Buna karşılık limited şirket açısından ise kanun koyucu, esas sermaye payına ilişkin hukuki işlemleri, çıplak payı referans alarak düzenlemiştir. Örneğin, esas sermaye payına konu olan hukuki işlemlerden TTK m. 595’te düzenlenen payın devrinin çıplak pay referans alınarak düzenlendiği anlaşılmaktadır.

Esas sermaye payının çıplak pay ya da nama yazılı pay senedi veya ispat aracı niteliğinde olması, esas sermaye payının kapsadığı haklar bakımından bir ayırım oluşturmaz. Başka bir ifadeyle çıplak pay ile senede bağlanmış pay arasında hakların içeriği, sınırları veya miktarı bakımından bir farklılık söz konusu değildir.⁵¹

⁴⁹ Göksoy, s. 45.

⁵⁰ Tekinalp (2013), s. 548.

⁵¹ amoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 391.

Esas sermaye paylarının nama yazılı veya ispat aracı niteliğinde bir senede bağlanması için şirket sözleşmesinde bu yönde bir hükmün bulunmasına gerek yoktur.⁵² Esas sermaye paylarının senede bağlanmasına ilişkin genel kurul kararı alınması durumunda, müdürün / müdürlerin bu kararı uygulaması gerekir.⁵³ Bunun yanı sıra limited şirket ortakları, kendi haklarının senede bağlanması konusunda şirketten herhangi bir istemde bulunma olanağına sahip değildir.⁵⁴

Senede bağlanmış payların temel fonksiyonu, esas sermaye payı sahipliğini göstermesidir. Bu fonksiyon, ispat aracı şeklinde senede bağlanmış pay sahiplerinin sahip oldukları ortaklık haklarının ispatında kendini gösterir.⁵⁵ İspat niteliğindeki senetler, özellikle ortak sayısının fazla olduğu şirketlerde ortaklık haklarının kullanılabilmesinde büyük kolaylık sağlamaktadır.⁵⁶

Limited şirket sözleşmesinde, bazı hakların (örneğin, kâr payı veya oy hakkının), ispat niteliğindeki senetlerin ibrazı karşılığında kullanılacağı kararlaştırılabilir. Şirket sözleşmesinde bu yönde bir hüküm öngörülmesi halinde, bu tür senetlerin ibraz senedi niteliğinde olduğunun kabulü gerekir.⁵⁷

İbraz senedi, borçlunun edimini, yalnızca maddi hukuk bakımından yetkili olan kişiye ve bu kişinin senedi ibraz etmesi şartıyla ifa ettiği, ancak maddi hukuk açısından hak sahibi olduğunu ispat eden kişiye senet ibraz edilmeksizin de edimde bulunabileceği senetlerdir.⁵⁸ Bu tanımdan da anlaşılacağı üzere, ibraz senetlerinde alacaklının hakkını istemesi durumunda senedi ibraz etmesi gerekir; ancak borçlu senet ibraz edilmeksizin de edimi ifa etme hakkını haizdir.⁵⁹

ETK’da limited şirket açısından esas sermaye payının yalnızca ispat niteliğinde senede bağlanmasına izin verilmekte; bunların kıymetli evrak mahiyetinde olmadığı açıkça belirtilmekteydi (m. 503; 518/3). Bu senetlerin kıymetli evrak vasfını haiz olmadığı

⁵² Bilgili / Demirkapı, s. 720.

⁵³ Pulaşlı (2018), s. 2727.

⁵⁴ Şener (2017), s. 269; Pulaşlı (2018), s. 2727.

⁵⁵ Alışkan, s. 156.

⁵⁶ Tekinalp (2013), s. 480.

⁵⁷ Erdem / Göksoy, s. 574.

⁵⁸ Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal (2013) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 52; Ülgen, Hüseyin / Helvacı, Mehmet / Kendigelen, Abuzer / Kaya, Arslan (2014) Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 45; Pulaşlı, Hasan (2019) Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 24.

⁵⁹ Ülgen / Helvacı / Kendigelen ve diğerleri, s. 45; Poroy / Tekinalp, s. 52.

yönündeki kuralın öngörülmesinin sebebi olarak ise, limited şirketteki şahıs unsuruna bağlı esas sermaye payının, kıymetli evrakın kolay tedavül ve soyutluk özelliği ile bağdaşmaması gösterilmekteydi.⁶⁰ Bu anlamda ispat niteliğindeki senetler, öğretide yalnızca şirkete birtakım kolaylıklar sağlamaya yönelik çıkarılan, kıymetli evrak vasfını haiz olmayan senetler olarak düzenlenmiştir.⁶¹

Limited şirket esas sermaye payının ispat niteliğindeki senetlere bağlanması, şirket ortağının ortak sıfatını ve mevcut haklarını salt bu senetlerle ispat edebileceği anlamına gelmez. İspat aracı niteliğindeki senetler, kıymetli evrak mahiyetinde olmadığından senet ve hak arasında sıkı bir ilişki bulunmamakta; esas sermaye payından kaynaklanan ortaklık hakları, ispat aracı niteliğindeki senetlerden bağımsız bir nitelik göstermektedir.⁶² Bu açıdan ortak, sahip olduğu hakları pay defterine, şirket sözleşmesine, ticaret sicildeki belgelere dayanarak da ispatlayabilir.

İspat niteliğindeki senetler, kıymetli evrak niteliğinde değildir. Bu sebeple ispat aracı olarak çıkarılan senetler, esas sermaye payının konu olduğu hukuki muamelelerin hüküm ve sonuçlarında herhangi bir değişiklik meydana getirmez. Başka bir anlatımla esas sermaye payının konu olduğu hukuki muameleler, çıplak pay üzerinde nasıl gerçekleştiriliyorsa, ispat niteliğindeki senede bağlanmış paylara ilişkin hukuki işlemler de aynı şekilde gerçekleştirilecektir. Zira bu senetler yalnızca ispat işlevine sahip senetler olup, kıymetli evraka ilişkin hükümler bu senetler açısından uygulama alanı bulmaz.⁶³

İspat aracı niteliğindeki senetler, şirket sözleşmesinde öngörülmüşse yan edim ve ek ödeme yükümlülüklerini, ağırlaştırılmış veya tüm ortakları kapsayacak şekilde düzenlenmiş rekabet yasağını ve şirket sözleşmesinde öngörülmüş olan önerilmeye muhatap olma, ön alım, geri alım ve alım haklarını açıkça içermek zorundadır (TTK m. 593/2). Buradaki amaç, ispat aracı senetlerin şirket sözleşmesinde öngörülen hükümleri birebir kapsamaları yoluyla açıklığı sağlamaktır. İspat niteliğindeki senetlerin TTK m. 593/2’de öngörülen hususları içermemesinin müeyyidesi ise geçersizliktir.⁶⁴

ETK döneminde esas sermaye payının ispat aracı niteliğindeki senetlere bağlanması halinde bu senetlerin sayısına ilişkin olarak, bir ortak=bir pay kuralı ve ETK m. 518/4’te yer

⁶⁰ Öz, s. 353.

⁶¹ Arslanlı / Domaniç, s. 220; Karayalçın, s. 356.

⁶² Arslanlı / Domaniç, s. 221.

⁶³ Arslanlı / Domaniç, s. 220 vd.

⁶⁴ Tekinalp (2013), s. 548.

alan “Pay hakkında tanzim edilecek senetlerin sermaye payının tamamına ait olması şarttır” hükmü gereği her bir ortağın esas sermaye payı için yalnızca tek bir senet düzenlenebileceği kabul edilmekteydi.⁶⁵ TTK’da ise payın bütünlüğü ilkesi yer almadığı gibi ETK m. 518/4 hükmüne benzer bir düzenleme de bulunmamaktadır. Bu sebeple ispat niteliğindeki pay senetlerinin sayısının belirlenmesinde şirket iradesi belirleyici olacaktır.

İsv. BK m. 784/1 hükmüne paralel olarak TTK m. 593/2 hükmüyle, limited şirket esas sermaye payının ispat niteliğinde senet olarak düzenlenebilmesinin yanı sıra nama yazılı olarak düzenlenebilmesi de mümkün hale getirilmiştir.

Gerek İsviçre hukukunda gerek Türk hukukunda limited şirket açısından esas sermaye payının hamiline yazılı ya da emre yazılı senede bağlanması mümkün değildir. Limited şirket bu yönüyle anonim şirketten ayrılır. Bunun sebebi ise limited şirketin şahıs şirketi özellikleri ve bilhassa esas sermaye payının devrinin kural olarak onaya tabi oluşudur.⁶⁶

TTK m. 593/2 hükmünün gerekçesinde, limited şirket açısından esas sermaye payının nama yazılı senede bağlanması bir yenilik olarak değerlendirilmekte; ancak bunun esas sermaye payına devir ve tedavül kolaylığı getirmeyeceği belirtilmektedir. Bu bakımdan esas sermaye payının senede bağlanmış olması, esas sermaye payının devrine dair hükümlerin tatbiki noktasında bir istisna teşkil etmeyecek ve esas sermaye payı nama yazılı senede bağlanmış olsa bile esas sermaye payının devrinin düzenlendiği TTK m. 595 hükmü bu durumda da uygulanmaya devam edecektir.

İspat niteliğindeki senetlerde olduğu gibi, nama yazılı pay senetlerinde de, TTK m. 593/2’de öngörülen hususların açıkça belirtilmesi zorunludur. TTK m. 593/2’de belirtilen içeriğin nama yazılı pay senetlerinde bulunma zorunluluğunun sebebi madde gerekçesinde senedin şirket sözleşmesine bağlılığı olarak ifade edilmiştir. Öğretide iyiniyet ile iktisaba dair hükümlerin uygulama alanı bulmamasından dolayı senedi sonradan iktisap edecek üçüncü kişinin himaye edilmeyecek olması eleştirilmektedir.⁶⁷ Bunun yanı sıra, içeriğin şirket sözleşmesinde (hatta pay devir sözleşmesinde) yer alacak olmasından ötürü pay senedini devralan kişinin bu hususları bilmediğini ileri sürmesi her halde mümkün

⁶⁵ Çevik, s. 214.

⁶⁶ Sezgin Huysal, Aysegül (2016) “Limited Şirketlerde Nama Yazılı Pay Senedinin Hukuki Niteliği” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 22, S: 1, s. 318.

⁶⁷ Kendigelen (2016), s. 499.

olmayacaktır.⁶⁸ İçeriğin nama yazılı pay senedinde yer almamasının müeyyidesi ise geçersizliktir.⁶⁹

Limited şirkette nama yazılı pay senedi çıkarılması ihtiyaridir. Kanun koyucu burada anonim şirket hükümlerine herhangi bir atıfta bulunmadığından TTK m. 486/3 hükmü tatbik edilmeyecek, azlık istemde bulunsa bile nama yazılı pay senedi çıkarılması gerekmecektir.⁷⁰

Limited şirkette nama yazılı pay senedi basılabilmesi için şirket sözleşmesinde herhangi bir hükmün öngörülmesi gerekmez.⁷¹ Nama yazılı pay senedi çıkarılmasına hangi organın karar vereceği hususunda TTK'da açık bir hüküm yoktur. Ancak TTK m. 625/1 gereği, kanun ve şirket sözleşmesinin genel kurulu yetkili kılmadığı tüm hususlarda müdürün / müdürlerin yetkili ve görevli olmasından dolayı nama yazılı pay senetlerini çıkarma yetkisinin müdürde / müdürlerde olduğu kabul edilmelidir.⁷² Nama yazılı pay senedi çıkarılması müdürün / müdürlerin devredilemez yetkileri arasında sayılmadığından, nama yazılı pay senedi çıkarma hususunda karar alma yetkisi şirket sözleşmesi ile genel kurula bırakılabilir.⁷³

Limited şirkette esas sermaye payını nama yazılı senede bağlama olanağı, öğretide bu senedin hukuki niteliğine ilişkin farklı görüşlerin ortaya çıkmasına yol açmıştır. Buna göre bir kısım yazarlar nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olmadığını savunurken;⁷⁴ bir kısım yazarlar ise nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu savunmaktadırlar.⁷⁵

Nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olmadığını savunan yazarlardan Pulaşlı'ya göre, kanun gerekçesinde de belirtildiği gibi, bu senetlerin esas sermaye payına devir ve tedavül kolaylığı tanımayacağı ve limited şirketi anonim şirkete

⁶⁸ Sezgin Huysal, s. 326.

⁶⁹ Bilgili / Demirkapı, s. 720; Tekinalp (2013), s. 543.

⁷⁰ Şener (2019), s. 690.

⁷¹ Bilgili / Demirkapı, s. 720.

⁷² Alışkan, s. 155; Şener (2017), s. 269.

⁷³ Sezgin Huysal, s. 325 vd.

⁷⁴ Öztan, Fırat (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 21. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 33; Taşdelen, Nihat (2012) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu'na Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma, Çıkarılma ve Fesih, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 101 vd.; Ülgen / Helvacı / Kendigelen ve diğerleri, s. 23; Moroğlu, (2016), s. 376 vd.; Pulaşlı (2019), s. 8; Yıldız (2017), s. 133; Bilgili / Demirkapı, s. 720 vd.

⁷⁵ Bozer, Ali / Göle, Celal (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 9; Biçer, Levent / Hamamcıoğlu, Esra (2013) "Limited Ortaklıkta Esas Sermaye Payının Rehni" Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 1, S: 2, s. 18; Poroy / Tekinalp, s. 5 vd.; Kendigelen (2016), s. 498 vd.; Şener (2017), s. 382 vd.; Alışkan, s. 157; Tekinalp (2013), s. 480.

yaklaştırmayacağı göz önünde bulundurulursa bu senetlerin yalnızca ispat belgesi niteliğinde olduğunun kabulü gerekir. Yazara göre nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olmadığının bir diğer gerekçesi ise, TTK m. 593/2’de yer alan, pay senedine yazılması zorunlu olan yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri, rekabet yasağına dair şirket sözleşmesi hükümleri, şirket sözleşmesinde belirtilmiş geri alım, önalım ve alım ile önerilmeye muhatap olma hakkının nama yazılı pay senedine yazılmasının şirket sözleşmesine bağlılığı açıkça ortaya koymasıdır.⁷⁶

Ülgen / Helvacı da, limited şirkette esas sermaye payının nama yazılı senede bağlanmasına olanak tanıyan TTK m. 593/2 hükmünün gerekçesinden nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olmadığının –çok net olmasa da- anlaşıldığını ileri sürmektedir. Bunun yanı sıra yazarlar, limited şirketin sermayesinin paylara bölünmemiş olmasını da nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak mahiyetinde olmadığına dayanak göstermektedirler.⁷⁷

Yıldız’a göre ise, nama yazılı pay senetlerinde imzaların noter tarafından onaylanması ve devrin yazılı şekilde yapılması şartının, kıymetli evrakın niteliğine uygun düşmemesi sebebiyle bu senetler kıymetli evrak niteliği taşımamaktadır. Yazara göre nama yazılı pay senetleri, ispat senedi mahiyetindedir.⁷⁸

Öztan, pay senedinin tanımını, ortağın şirkete getirdiği sermaye sebebiyle şirkete karşı ihraz ettiği alacak ve şirket yönetimine katılma haklarının senede bağlanması olarak yapmakta ve limited şirket tarafından çıkarılan nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliği taşımadığını belirtmektedir.⁷⁹

Moroğlu, nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak olarak değerlendirilmemesi halinde iki farklı ispat senedine gerek olmadığı; nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak olarak nitelendirilmesi durumunda da ispat senedine gerek olmadığı görüşündedir. Bu açıdan yazara göre TTK m. 593/2 hükmü belirsiz olup, devir ve şekil şartları diğer nama yazılı senetlere göre farklılık gösteren bu senetlerin (nama yazılı pay senetlerinin) ispat aracı olarak düzenlenmesini daha isabetli bulmaktadır.⁸⁰

⁷⁶ Pulaşlı (2019), s. 8.

⁷⁷ Ülgen / Helvacı / Kendigelen ve diğerleri, s. 23.

⁷⁸ Yıldız (2007), s. 133 vd.

⁷⁹ Öztan, s. 33.

⁸⁰ Moroğlu, (2016), s. 376 vd.

Bilgili / Demirkapı'ya göre, TTK m. 593 hükmünün gerekçesi dikkate alındığında, limited şirkette anonim şirketteki gibi kıymetli evrak mahiyetine sahip pay senedi çıkarılması mümkün değildir; yalnızca payları temsil etmek üzere ortağın şirkete ortak olduğunu ispat edecek nitelikte bir belge çıkarılabilir.⁸¹

Nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu savunan Bozer / Göle ise, nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak mahiyetinde olduğunu TTK m. 593 hükmünün gerekçesinde açıkça vurgulandığını ifade etmekte; ancak bu senetlerin gerçek anlamda birer kıymetli evrak niteliğinde olduklarının söylenmesinin de zor olduğuna işaret etmektedir. Buna dayanak olarak ise, tarafların imzalarının noter tarafından onaylanmasının ve senetlerin devri borcunu doğuran işlemlerin yazılı şekil şartına bağlı olarak yapılmasının nama yazılı kıymetli evrakın devri ile bağdaşmamasını göstermektedir.⁸²

Poroy / Tekinalp, payın nama yazılı senede bağlanmasıyla senedin basit kıymetli evrak kaydına, bir diğer ifadeyle çift taraflı ibraz kaydına bağlanmış olacağı görüşündedir. Bu bakımdan nama yazılı pay senedini ibraz etmeyen kişinin pay defterine kaydı yapılmayabilir. Limited şirkette esas sermaye payının nama yazılı senede bağlanması, esasen pay devrinde genel kurul onayının kaldırılmasıyla işlevselliğe sahip olacaktır.⁸³

Alışkan, limited şirkette esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı senetlerin kıymetli evrak niteliğine sahip olduğunu kabul etmektedir. Yazar, devir sözleşmesinde imzaların noter tarafından onaylanması şartını eleştirmekte; nama yazılı pay senedinin kıymetli evrak niteliğinde olduğu görüşüne dayanak olarak, tarihi gelişim, mehzaz kanundaki düzenleme ve senedin “nama yazılı” olarak düzenlenmesini göstermektedir.⁸⁴

Kendigelen, TTK m. 593 hükmü ile limited şirket esas sermaye payının nama yazılı da olsa, kıymetli evraka bağlandığını kabul etmektedir. Yazarın eleştirdiği hususlar ise, limited şirket esas sermaye payının nama yazılı kıymetli evraka bağlanmasının bir yararının olmadığı; iyiniyet ile iktisaba dair hükümlerin uygulanamaması, senette yer alması gereken hususların gayesinin belli olmaması ve devir hususunda ETK'daki düzenin korunmasıdır.⁸⁵

⁸¹ Bilgili / Demirkapı, s. 720 vd.

⁸² Bozer / Göle, s. 9.

⁸³ Poroy / Tekinalp, s. 5 vd.

⁸⁴ Alışkan, s. 157.

⁸⁵ Kendigelen (2016), s. 498 vd.

Şener, TTK m. 654 gereği, nama yazılı senedin kıymetli evrak olmasından hareketle, limited şirkette çıkarılan nama yazılı pay senetlerinin de kıymetli evrak niteliğini haiz olduğunu kabul etmektedir.⁸⁶

Biçer / Hamamcıoğlu, TTK m. 593/2 hükmünün lafzından hareketle, burada öngörülen nama yazılı pay senedini kanun koyucunun kıymetli evrak mahiyetinde bir senet olarak düzenleme amacı taşıdığı görüşündedir. Yazarlara göre, nama yazılı pay senetleri kıymetli evrak niteliğinde olduğundan, senet teslim edilmeksizin pay devrinin gerçekleşmemesi gerekir.⁸⁷

Kanaatimizce, TTK m. 593/2’de öngörülen nama yazılı pay senetlerinin, kıymetli evrak niteliğinde olup olmadığı tespit edilirken, her şeyden önce hükmün lafzına ve kullanılan terimlere bakılmalıdır. Kanun koyucunun kullandığı “nama yazılı senet” terimi, yerleşik teknik bir terimdir.⁸⁸ Kanun koyucunun böyle yerleşik bir terimi rastgele, özensiz bir şekilde kullanması söz konusu olamaz. Buna ek olarak, göz önünde bulundurulması gereken bir diğer husus, limited şirket esas sermaye payının kıymetli evrak mahiyetinde olmadığını öngören açıkça bir hükmün, ETK’nın aksine TTK’da yer almamasıdır.

Kaldı ki, TTK m. 593 hükmünün gerekçesinde nama yazılı pay senetlerinin basit kıymetli evrak kaydını içerdiğinden söz edilmektedir. Kıymetli evrakın en önemli özelliği olan senet ile hak arasındaki sıkı ilişkinin bir ifadesi niteliğindeki basit kıymetli evrak kaydının nama yazılı pay senetlerinde bulunduğu belirtilmesi de bu senetlerin kıymetli evrak niteliğini haiz olup olmadığının tespitinde önem arz etmektedir.

TTK m. 645/1’de, “*Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez*” tanımına yer verilmiştir. Şu durumda kıymetli evrakın unsurları; senet, hak ve senet ile hak arasındaki ilişki olarak tespit edilebilir. Bir senedin kıymetli evrak mahiyetinde olup olmadığının tespiti yapılırken, evvela senette bu unsurların ve bunlara bağlanan neticelerin bulunup

⁸⁶ Şener (2019), s. 690.

⁸⁷ Biçer / Hamamcıoğlu, s. 18 vd.

⁸⁸ “Nama yazılı senet” terimi anlamı kolayca anlaşılan yerleşik teknik bir terim olduğu için, (Tasarının birçok maddesinde “nama” yerine “ada” kelimesi kullanıldığı halde) 6762 sayılı kanundan aynen alınmıştır. Ayrıca, bu senede “Ada yazılı senet” denilince, uyum gereği hamiline yazılı senede de “taşıyana yazılı senet” adı verilmesi gerekirdi. Bunun yadırganacağı görüşü ağır basmıştır. “Hamiline senet” için “taşıyana senet” formülünün ise taşıma hükümleri bakımından karışıklıklara yol açabileceğinden endişe edilmiştir. Nihayet öğretide ve Yargıtay kararlarında “Ada yazılı senet” terimine pek rastlanılmadığına da dikkat edilmiştir” [Gerekçe (TTK m. 654)].

bulunmadığına bakılması gerekir. TTK m. 645/1'deki tanımdan kıymetli evrakın temel özelliklerinin tespiti de yapılabilmektedir. Buna göre hak ile senet arasında güçlü bir ilişki bulunmaktadır, kıymetli evrakın içerdiği hak devredilebilir mahiyettedir, sıkı şekil şartları vardır ve soyutluk ilkesi geçerlidir.⁸⁹

Bir senedin kıymetli evrak olarak nitelendirilebilmesi için gerekli asgari özellikler (senede kıymetli evrak niteliğini kazandıran unsurlar) öğretide basit kıymetli evrak kaydı (çift taraflı ibraz kaydı) olarak ifade edilmektedir.⁹⁰ Hemen belirtilmesi gerekir ki, bir senet açısından kıymetli evrak nitelendirmesi yapılabilmesi için, senedin yasal altyapısını teşkil eden kanun metninde senedin kıymetli evrak mahiyetinde olduğu açıkça ifade edilmemişse, senedin içeriğinden kıymetli evrak niteliğinde olduğu anlaşılmalıdır.⁹¹ Senedin içeriğinden kıymetli evrak mahiyetinde olduğunun anlaşılması için ise, o senette çift taraflı ibraz kaydının (basit kıymetli evrak kaydının) bulunup bulunmadığına bakılması gerekir.⁹²

Senette basit kıymetli evrak kaydı bulunuyorsa, senet alacaklısı ancak senedin ibrazı ile hak talebinde bulunabilir; senet borçlusu ise ancak senedin ibrazı üzerine borcu yerine getirirse borçtan kurtulur.⁹³ Elbette senet borçlusunun, borçtan kurtulmak için senedin türüne göre hak sahibi olduğu anlaşılan kişiye, hile veya ağır kusuru olmaksızın ve vadesinde borcu yerine getirmesi gerekir (TTK m. 646/2).

TTK m. 654'e göre "*Belli bir kişinin adına yazılı olup da onun emrine kaydını içermeyen ve kanunen de emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak nama yazılı senet sayılır*". Öğretide bu tanımın "nama yazılı senet" kavramını gerektiği gibi ifade etmediği; tanımda "hamiline kaydını içermeyen" ibaresinin de olması gerektiği öne sürülmüştür. Buna göre nama yazılı senedin tanımının, "Belirli bir kişi namına yazılı olup da emre veya (bunun hamiline yazılı bir senet haline gelmesi mümkün olan hallerde) hamiline kaydını içermeyen ve kanunen emre yazılı senetlerden sayılmayan kıymetli evrak" şeklinde yapılmasının gerektiği belirtilmiştir.⁹⁴

⁸⁹ **İmregün, Oğuz** (2001) Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), 12. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 525; **Poroy / Tekinalp**, s. 28 vd.

⁹⁰ **Pulaşlı** (2019), s. 7; **Ülgen / Helvacı / Kendigelen ve diğerleri**, s. 19; **Poroy / Tekinalp**, s. 27; **Öztan**, s. 16.

⁹¹ **Can, Mertol** (2012) Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı) 2. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi, s. 7; **Bozer / Göle**, s. 14; **Öztan**, s. 54.

⁹² **Sezgin Huysal**, s. 320.

⁹³ **Bozer / Göle**, s. 14; **Pulaşlı**, s. 6 vd.

⁹⁴ **Tuna, Ergun / Göç Gürbüz, Diğdem** (2018) Ticaret Hukuku Prensipleri – Kıymetli Evrak, İstanbul, Beta Yayınları, s. 22 vd.

Nama yazılı kıymetli evrakta çift taraflı ibraz (basit kıymetli evrak) kaydı bulunmakta, ancak çift taraflı teşhis kaydı (nitelikli kıymetli evrak kaydı) bulunmamaktadır. Kamu itimadına mazhar senetlerden olmaması ve çift taraflı teşhis kaydının yokluğu sebebiyle nama yazılı senetler tedavül yeteneği en az olan senetler olarak karşımıza çıkmaktadır. Nama yazılı senetlerde, alacaklı yalnızca senedi ibraz etmek suretiyle teşhis edilir. İbraz ile gerçekleştirilen teşhis, alacaklının hak talebinde bulunmasına ve borçlunun ödeme yapmasına kâfidir.⁹⁵

Bu bağlamda limited şirket esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı senetlerde de çift taraflı ibraz kaydının bulunduğu nazar-ı itibara alındığında, bu senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu kabul etmek icap eder. Başka bir ifadeyle limited şirket pay senedinin alacaklısının (ortağın) hakkını talep edebilmesi ve senedin borçlusu olan şirketin borcunu ifa edebilmesi için senedin ortak tarafından şirkete ibrazı zorunlu ise ve senette yer alan hakkın senetten ayrı devri mümkün değilse; bu senette basit kıymetli evrak kaydının bulunmasından dolayı senedin kıymetli evrak niteliğinde olduğunun kabulü gerekir.⁹⁶

⁹⁵ Sezgin Huysal, s. 321.

⁹⁶ Sezgin Huysal, s. 321.

3. ESAS SERMAYE PAYININ DEVRİ

3.1. Genel Olarak

Limited şirkette bir ortak, esas sermaye paylarının tamamını şirketteki diğer ortaklardan birine ya da üçüncü bir şahsa devredebilir. Esas sermaye payının devredilmesi ile birlikte ortak sıfatı da devredilmiş olmaktadır.⁹⁷ Bu anlamda esas sermaye payını devralan, ortak sıfatını elde ederken; esas sermaye payını devreden ise ortak sıfatını kaybetmektedir. TTK ile yapılan en önemli yeniliklerden birisi de, limited şirkette esas sermaye payının devrinin kolaylaştırılması olmuştur. Bu şekilde limited şirketin sermaye şirketi olma özelliği güçlendirilmiştir.⁹⁸

ETK’da limited şirketin sermaye şirketi özelliği göz önünde bulundurularak payın devredilebilirliği ilkesi kabul edilmiş, ancak devrin gerçekleşmesi için ağır şartlar öngörülmüştü. ETK m. 520 incelendiğinde, limited şirkette esas sermaye pay devrinin, şahıs şirketleri ile anonim şirket arasında bir yere sahip olduğu görülmektedir. Gerçekten de, şahıs şirketlerinde pay devri bir şirket sözleşmesi değişikliği mahiyeti taşıdığı için, kural olarak şirketin tüm ortakları devre onay vermediği sürece bunun gerçekleştirilme olanağı yokken; bir sermaye şirketi niteliğindeki anonim şirkette kural olarak payın herhangi bir şirket organının iznine tabi tutulmaksızın serbest bir şekilde devredilmesi ilkesi kabul edilmiştir.

TTK’da limited şirkette esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran muamelelerin yazılı şekil şartına uygun olarak yapılması, taraf imzalarının noter onayına tabi tutulması, esas sermaye payının devri açısından genel kurul onayının zorunlu olması gibi bazı şekil ve geçerlilik şartları öngörülmüştür. Bununla birlikte TTK’da payın devrine ilişkin şartların, ETK’ya nazaran sadeleştirildiği ve katı kuralların yumuşatıldığı görülmektedir.

TTK ile getirilen önemli yeniliklerden biri de, ortakların şirket sözleşmesinde yapacakları düzenlemeyle esas sermaye payının devredilmesi hususunda, şirketi anonim veya şahıs şirketlerinden birine yaklaştırma olanağına kavuşmuş olmalarıdır. Sözgelimi, şirket sözleşmesi ile esas sermaye payının devri tamamen yasaklanıyorsa şahıs

⁹⁷ Şener (2019), s. 692 vd.

⁹⁸ Ayhan, Rıza / Çağlar, Hayrettin / Özdamar, Mehmet (2019) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 540; Bahtiyar, Mehmet (2016) Ortaklıklar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 439.

şirketlerindeki benzer bir durum ortaya çıkacakken; şirket sözleşmesinde esas sermaye payının diğer ortakların veya bir şirket organının onayına tabi tutulmaksızın serbestçe devredilmesi kararlaştırılmışsa limited şirkette esas sermaye payının devri anonim şirketteki pay devrine benzeyecektir.⁹⁹ Bu bağlamda ETK 520/2’de yer alan limited şirket ortaklarından en az ¾’ünün devre onay vermesi ve bunların esas sermayenin en az ¾’üne sahip olması kuralına karşılık, TTK m. 595/2 ile pay devrinin, şirketin muvafakati olmaksızın da geçerli kılınabilmesinin önü açılmıştır.

TTK, esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemlerin yazılı şekil şartına uygun olarak yapılması ve taraf imzalarına noterce onay verilmesi kuralı ise hiçbir değişikliğe tabi tutulmaksızın ETK’da olduğu şekliyle aynen kabul etmiştir. İsv. BK’da yer almayan imzaların noter tarafından onaylanması şartının TTK’da aynen devam ettirilmesinin sebebini kanun koyucu TTK m. 595/1 hükmünün gerekçesinde açıklamıştır. Buna göre, imza onayı hem güvenliği sağlamakta hem de ispat açısından gerekli görülmekte hem de tarafları, devir, özellikle yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri ve diğer akdi borçlar açısından düşünmeye yöneltmek için uygun bir araç mahiyeti taşımaktadır.

İfade edelim ki, TTK m. 595 anlamında pay devriyle, ortağın sahip olduğu ve olacağı, ayrılma akçesi veya kâr payı gibi mali hakların devri birbiriyle karıştırılmamalıdır. Esas sermaye payının devri ile birlikte şirketteki ortak sıfatı da devredilmektedir. Buna karşılık kâr payı veya ayrılma akçesi gibi mali hakların devrinde ise şirkete yönelik bir alacak hakkının devri söz konusudur. Bu anlamda bir devir, TTK m. 595’te öngörülen pay devrinden farklı olarak, alacağın temlik kurallarına tabidir ve TBK m. 184 hükmü gereğince yazılı şekilde yapılır. Hatta bu tür mali hakların gelecekte doğması ihtimalinde dahi, alacağın temlikine dair esas ve ilkelere göre devri mümkündür.¹⁰⁰

3.2. Payın Devri Taahhüdü ve Devir Sözleşmesi

TTK m. 595/1 gereği, esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı şekil şartına uygun olarak yapılır ve noter tarafından tarafların imzaları onanır. Bu hükümden çıkan anlam, esas sermaye payının devrinde taahhüt ve tasarruf işlemlerinin

⁹⁹ **Kaya, Mustafa İsmail** (2008) “Limited Ortaklıkta Esas Sermaye Payı Devri ve Devir Borcunu Doğuran İşlemlerde Tarafların İmzalarının Noter Tarafından Onaylanması Zorunluluğu” Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 3, S: 1, s. 361 vd.

¹⁰⁰ **Şener** (2019), s. 693.

birbirinden ayrılması zorunluluğudur.¹⁰¹ Kaldı ki, hukuki işlemlerin malvarlığı üzerinde yaptığı etki dikkate alındığında da, taahhüt ve tasarruf işlemleri kesin hatlarla birbirinden ayrılırlar.¹⁰²

Taahhüt işlemleri (iltizami muamele / borçlandırıcı işlem), kişinin malvarlığının pasif tarafının artmasını netice verir.¹⁰³ Taahhüt işlemi, malvarlığında bulunan herhangi bir hak üzerinde doğrudan doğruya bir değişiklik meydana getirmez; haklar üzerinde dolaylı bir etki gösterir. Bu etki, hak sahibinin hakkı değiştirme, sınırlama, devretme veya ortadan kaldırma taahhüdü altına girmiş olması şeklinde kendini gösterir. Söz konusu borç yerine getirilmeksizin, üçüncü bir kişiyle hak sahibinin tasarruf işlemi gerçekleştirmesi durumunda, yapılan tasarruf işlemi (son işlem) geçerli olacaktır. Zira hak sahibinin tasarruf yetkisi, taahhüt işlemi ile ortadan kalkmaz.¹⁰⁴

Tasarruf işlemleri ise, bir hukuki ilişkiye veya bir hakka doğrudan doğruya etki eden; bunları değiştiren, sınırlayan, devreden veya ortadan kaldıran hukuki muamelelerdir.¹⁰⁵ Bu anlamda tasarruf işlemi gerçekleştiren kimse, hakkın kapsamına ve varlığına doğrudan doğruya etki eder; hak üzerindeki etki hemen kendini gösterir ve eski halin tekrardan tesis edilebilmesi için tasarruf işleminin bir kez daha gerçekleştirilmesi gerekir. Tasarruf işlemine konu teşkil eden hakkın, üzerinde tasarruf işlemi gerçekleştirilmesini mümkün kılan bir hak olması gerekir.¹⁰⁶

Tasarruf işlemi gerçekleştirildiği anda hukuki ilişki veya hak üzerinde etkisini gösterdiğinden, söz konusu bu işlemler açısından öncelik ilkesi geçerlidir. Buna karşılık aynı hakkı konu alan taahhüt işlemleri arasında zaman bakımından bir öncelik ilişkisi bulunmaz. Hak üzerindeki tasarruf işlemi kimin lehine yapılmışsa, öncelik o kişinin olur.¹⁰⁷

Taahhüt ve tasarruf işlemleri, belirlilik ve aleniyet ilkeleri açısından da farklılık gösterir. Taahhüt işlemi açısından aleniyet öngörülmüş bir özellik değilken; tasarruf işlemi

¹⁰¹ Şener (2019), s. 693.

¹⁰² Schwarz, Andreas B. (1948) Borçlar Hukuku Dersleri, C. 1, (Çeviren: Bülent Davran, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını), s. 162.

¹⁰³ Tunçomağ, Kenan (1976) Türk Borçlar Hukuku, C. I - Genel Hükümler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, s. 138; Tekinay / Akman / Burcuoğlu ve diğerleri, s. 45; Eren, s. 179.

¹⁰⁴ Ayiter, Kudret (1953) Medeni Hukukta Tasarruf İşlemleri, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını, s. 91; Eren, s. 180.

¹⁰⁵ Tunçomağ (1976), s. 138; Eren, s. 181; Tekinay / Akman / Burcuoğlu ve diğerleri, s. 46; Schwarz, s. 162; Ayiter, s. 13 vd.

¹⁰⁶ Eren, s. 181.

¹⁰⁷ Eren, s. 187; Tunçomağ, (1976), s. 139.

açısından ise -çeşitli haklar bakımından farklı biçimlerde olmakla birlikte- aleniyet sağlanmıştır. Ayrıca tasarruf işlemlerinin hangi hukuki ilişki veya hak üzerinde gerçekleştirildiği belirli olmalıdır.¹⁰⁸

Tasarruf ve taahhüt işlemleri, birbirini takip eden işlemler olup, her tasarruf işleminin bir taahhüt işlemine dayanması zorunludur.¹⁰⁹ Elden işlem biçimindeki tasarruf işlemlerinde bile bir taahhüt işlemi aşamasının var olduğu kabul edilmektedir.¹¹⁰

Limited şirket esas sermaye payının devri açısından taahhüt ve tasarruf işlemlerine dair ayırım, daha önce de belirtildiği üzere kanuni düzenlemeye (TTK m. 595/1) dayanmaktadır. ETK m. 520/5'te de açık bir şekilde "*payın devri veya devir vaadi hakkında mukavele*" ifadesi kullanılmaktaydı. Bu şekilde, limited şirket esas sermaye payının devrinin taahhüt edilmesi ve esas sermaye payı üzerinde tasarruf işlemlerinin yapılması, kesin hatlarla birbirinden ayrılmaktaydı. "*Payın devri veya devir vaadi hakkında mukavele*" ifadesi incelendiğinde kanun koyucunun her iki işlemi de sözleşme olarak nitelendirdiği, birini "devir", diğerini ise "devir vaadi" olarak adlandırdığı ve bunların farklı işlemler olduğuna vurgu yaptığı açıkça anlaşılmaktadır.

TTK m. 595/1 hükmü ise "*devir ve devir borcunu doğuran işlemler*" ibaresine yer vermiş, hükmün gerekçesinde "devir borcunu doğuran işlem" ile "devir işleminin" birbirinden ayrı kavramlar olduğu üzerinde özellikle durulmuştur. Gerekçede ayrıca, devir borcunu doğuran işlemin bir sözleşme veya taahhütname veya tek taraflı bir işlem olabileceği belirtilmiştir. Bunun sonucu olarak ETK m. 520/5'te yer alan "mukavele" ifadesi yerine "işlemler" ifadesi kullanılmıştır. Gerekçede, "işlemler" ibaresi kullanılarak, "ön sözleşme", "devir vaadi", "borçlanma işlemi" gibi terimler söz konusu edilerek açılan tartışmalara son verilmek istendiği belirtilmektedir. Bu bağlamda devir borcunu doğuran işlemin tek taraflı taahhütname olarak ortaya çıkabileceği gibi, tek taraflı işlem olarak da ortaya çıkabileceği göz önünde tutularak daha geniş anlamda kullanılan işlem teriminin tercih edildiği anlaşılmaktadır.

Hemen ifade edelim ki, gerekçedeki devir borcunu ortaya çıkaran işlemin tek taraflı taahhüt işlemi olabileceği düşüncesine katılmak zordur. Çünkü limited şirket esas sermaye payının niteliği, payın devri taahhüdünün tek taraflı bir hukuki işlem olarak ortaya çıkmasına

¹⁰⁸ Demirkapı (2008), s. 67.

¹⁰⁹ Ayiter, s. 79; Tekinay / Akman / Burcuoğlu ve diğerleri, s. 46; Tunçomağ, (1976), s. 140; Eren, s. 186.

¹¹⁰ Tunçomağ, (1976), s. 138 vd.; Tekinay / Akman / Burcuoğlu ve diğerleri, s. 46.

engel teşkil etmektedir. Esas sermaye payının devredilmesi ile esas sermaye payını devreden ve devralan kişiler akdi bir ilişki içine girecektir. Bu akdi ilişki, esas sermaye payını devralan açısından şirkete karşı sahip olunan hakların yanı sıra birçok yükümlülük de içermektedir. Başka bir anlatımla esas sermaye payının devrinin taahhüt edilmesi durumunda salt devreden değil, devralanın da sorumluluğu doğmaktadır. Bu açıdan devir borcunun tek taraflı bir açıklamayla doğacağı kabul edilmesi mümkün değildir.¹¹¹ Esas sermaye payının yükümlülük ve haklardan müteşekkil bir bütün olması, böyle bir borçlanmanın tek taraflı bir irade beyanı ile ortaya çıkması bakımından da engel teşkil etmektedir. Tek taraflı devir taahhüdü, ancak öneri (icap) olarak değerlendirilebilir; devralanın kabul yönünde bir beyanı olmaksızın da esas sermaye payını devir borcunun ortaya çıktığından bahsedilemez. Şu hâlde esas sermaye payının devri taahhüdü, tek taraflı bir işlem olarak değil, iki taraflı veya çok taraflı bir işlem şeklinde ihdas edilebilir.¹¹²

Gerek ETK m. 520/5 gerek TTK m. 595/1'deki taahhüt işlemi (devir vaadi / devir borcunu doğuran işlemler) ve tasarruf işlemi (devir mukavelesi / sözleşmesi) ayrımına rağmen, uygulamada taahhüt ve tasarruf işlemlerinin tek bir işleme konu edilmesinin itiyat haline geldiği geçmişten beri ekseriyetle müşahade edilmektedir. Zira pay devri taahhüdünün ve devir işlemlerinin ayrı ayrı işlemlere konu edilmesi, iki kez masraf ödenmesini gerektirmekte ve herhangi bir pratik fayda sağlamamaktadır. Buna karşılık, esas sermaye payının devri taahhüdünün ve devrin aynı işlem içinde yapılması tek bir masraf ödenmesi olanağı sunmakta ve pratiklik sağlamaktadır.¹¹³ Öğretide de pay devri açısından taahhüt ve tasarruf işlemlerinin tek bir işleme konu olmasının geçerli olduğu kabul edilmektedir.¹¹⁴

Esas sermaye payının devri taahhüdü ve devir işlemlerinin tek bir hukuki işleme konu olması, mülkiyetin naklinde hükmen teslim ve elden bağışlama işlemleriyle benzerlik gösterir. Elden bağışlamanın borç doğurucu bir yönü olmayıp salt tasarruf muamelesi

¹¹¹ Bir an için, gerekçede tek taraflı işlem teriminin kullanılmasıyla vasiyet düzenlemesinin kastedildiği düşünülse dahi, bu yöndeki bir yorum da düzenlemeye uygun düşmez. Zira bir taraftan vasiyet ölüme bağlı bir hukuki işlem olarak yükümlülüğün miras bırakan üzerinde değil, bu kişinin mirasçıları üzerinde doğmasına neden olur. Kaldı ki, payın vasiyet edilmesi durumunda payın intikaline dair hükümler uygulama alanı bulur [Demirkapı (2008), s. 73].

¹¹² Demirkapı (2008), s. 73.

¹¹³ Demirkapı (2008), s. 74.

¹¹⁴ Arslanlı, Halil (1963) "Türk Ticaret Kanunu'nun Limited Şirketlere Dair 520 nci Maddesi Hükümleri", BATİDER, C: 2, S: 1, s. 170; Kendigelen, Abuzer (2018) "Adi Şirket, Ticaret Şirketleri ve Kooperatiflere İlişkin Payların Devrinde Şekil", Makalelerim, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 222; Tekinalp, Ünal (2003) "Limited Ortaklık Payının Devrinde Tescil Davası" Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, s. 3; Çağa, s. 594; Arslanlı / Domaniç, s. 241; Şener (2019), s. 693.

gerçekleştirilirken,¹¹⁵ hükmen teslimde taşınır üzerinde tarafların gerçekleştirdikleri taahhüt işlemi, ayrıca bir tasarruf işlemini gerektirmeksizin taşınırın mülkiyetinin geçişini mümkün kılmaktadır.¹¹⁶ “Elden işlem” olarak ifade edilen bu işlemlerde, hak üzerinde taahhüt ve tasarruf işlemleri aynı anda gerçekleştirilmektedir. Bu işlemlere dıştan bakıldığında, tasarruf işlemi ve taahhüt işlemi ayrımı net olarak anlaşılmaz; adeta taahhüt işlemi ile tasarruf işleminin birbirine karıştığı bir muamele görünümü vardır. Buna rağmen bu işlemlerde de tasarruf ve taahhüt işlemlerinin varlığının kabulü gerekir ki, bu kabul, “her tasarruf işlemi bir taahhüt işlemine dayanır” ilkesinin bir sonucudur.¹¹⁷

Elden işlemlerde tasarruf ve taahhüt işlemleri bütün neticeleriyle birlikte ortaya çıkmaktadır. Buna mukabil esas sermaye payının devredilmesi işleminde, tasarruf işleminin bir modalitesini teşkil eden devir sözleşmesi, mutlak surette tasarruf işleminin tamamlanması sonucunu ortaya çıkarmaz. Esas sermaye payının devrine ilişkin tasarruf işlemi, birden çok aşamadan müteşekkildir. Sözelimi, şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse, genel kurul onayı alınmaksızın gerçekleştirilen devir sözleşmesi hüküm ve sonuçlarını göstermez. Devre ilişkin genel kurul onayının devir işleminden önce alınması durumunda, devir sözleşmesinin hüküm ve sonuçları devrin gerçekleşmesiyle doğar. Bu durumda elden işlemlere benzer bir halin ortaya çıktığı kabul edilebilse de, esas sermaye payının devrinin aynı işlem içinde gerçekleştirilmesi durumunda dahi, bunun esas sermaye payının devri taahhüdünü de içerdiğinin kabul edilmesi zorunludur.¹¹⁸

Genel uygulama esas sermaye payının devri taahhüdü ve devrin tek bir işlemde yer alması şeklinde olsa da, bu ikisinin ayrı ayrı yapılmasına da rastlanmaktadır. Başka bir anlatımla tarafların önce bir esas sermaye payının devri taahhüdü işlemini gerçekleştirmeleri, akabinde de aralarında devir sözleşmesi yapmaları mümkündür.¹¹⁹ Özellikle devreden ile devralan, devrin sonradan gerçekleşmesini, borçlanma iradelerinin önceden oluşmasını istediklerinde bu yola başvurabilirler. Dönemsel yüksek karlılık beklentisinde olan bir ortak, esas sermaye payının devrini o dönemde değil de, gelecekte gerçekleştirmek isteyebilir. Bu bakımdan ortağın, şirketin kabul edebileceği bir kişiyle anlaşması ve bu kişiyle esas sermaye payının devri taahhüdünü gerçekleştirmesi amaca

¹¹⁵ **Yavuz, Cevdet / Acar, Faruk / Özen, Burak** (2018) Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 15. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 211.

¹¹⁶ **Nomer, H. Nami / Ergüne, M. Serkan** (2019) Eşya Hukuku, 7. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 276 vd.

¹¹⁷ **Tunçomağ**, (1976), s. 138 vd.; **Tekinay / Akman / Burcuoğlu ve diğerleri**, s. 46; **Eren**, s. 186.

¹¹⁸ **Demirkapı** (2008), s. 75.

¹¹⁹ **Tekinalp** (2003), s. 3; **Arslanlı**, s. 1963; **Çağa**, s. 594.

uygun bir nitelik gösterir. Bunun dışında taraflar hemen devir işlemini gerçekleştirmek istemelerine rağmen, esas sermaye payının devri taahhüdünde bulunan bazı hususları, özellikle esas sermaye payının karşılığı olarak ödenen ivazın şirkete karşı alenileşmemesi arzusuyla ayrı bir esas sermaye payının devri taahhüdü yapabilirler.¹²⁰

Esas sermaye payının devri taahhüdü, esas sermaye payını devralan ve esas sermaye payını devreden arasındaki bir muamele mahiyetinde olduğundan, yalnızca esas sermaye payını devralan ile devreden arasında borç doğurur; şirketin bu işlemle ilgisi bulunmaz. Bu bakımdan esas sermaye payının devri taahhüdü işlemi için, şirketin veya diğer ortakların onayı aranmaz. Buna karşılık, esas sermaye payının devri taahhüdünden önce şirkete başvurulmuş ve onay istenmişse, şirketin bu aşamada verdiği onay, esas sermaye payının devri taahhüdü için değil, devir için verilmiş sayılır. Hatta bu durumda talep reddedilmiş ve onay verilmemişse, bu esas sermaye payının devri taahhüdü işlemini imkânsız kılmaz. Zira şirketin sonradan bu kararından dönmesi ve onay vermesi mümkündür.¹²¹

Esas sermaye payının devri taahhüdü, devir sürecinin (esas sermaye payının devri işleminin) temelini oluşturur.¹²² Bu açıdan esas sermaye payının devri taahhüdünden sonra yapılacak tasarruf işlemi mahiyetindeki devir, esas sermaye payının devri taahhüdünün bir sonucu olarak karşımıza çıkar.¹²³ Başka bir ifadeyle taahhüt işleminin icrası, daha sonra tasarruf işlemi ile gerçekleşir.¹²⁴ Esas sermaye payının devri taahhüdü ile taraflar, esas sermaye payının devrini gerçekleştirme yükümü altına girerler.¹²⁵ Devir borcunun üstlenilmesi, ortaklık ilişkisinde taraf olma durumunun bir ifadesi olan ortak sıfatının devrini ve bu sifattan kaynaklanan borç ve hakların bir bütün olarak geçirilmesini konu alır.¹²⁶

Devir taahhüdünde devredenin asli yükümlülüğü, esas sermaye payının devri sözleşmesinin yapılmasıdır.¹²⁷ Devreden bu borcu yerine getirmezse, diğer taraf mahkemeye başvurarak ortağın irade beyanında bulunmaya mahkûm edilmesini talep edebilir. Bu şekilde elde edilen mahkeme kararı, ortağın iradesi yerine geçer.¹²⁸ Devreden devir taahhüdünden doğan tali yükümlülükleri ise, pay senedini teslim, bilgi verme ve devrin amacına ulaşmasını

¹²⁰ Çağ, s. 594.

¹²¹ Demirkapı (2008), s. 76 vd.

¹²² Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 420.

¹²³ Demirkapı (2008), s. 78.

¹²⁴ Şener (2019), s. 693.

¹²⁵ Çebi, Hakan (2019) Limited Şirketler Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 230.

¹²⁶ Demirkapı (2008), s. 141.

¹²⁷ Çebi, s. 230.

¹²⁸ Şener (2019), s. 694.

engellememidir. Devralanın devir taahhüdünden doğan yükümlülükleri ise, sözleşme ivazlı ise ivazı ödeme ve payı devralmadır.¹²⁹

Devir taahhüdünün TTK m. 595/1'deki şekil şartına göre yapılması gerekir. Şekle uygun olmayan taahhüt işlemi geçerli değildir.¹³⁰ Bu durumda devralan, geçersiz bu işleme dayanarak esas sermaye payının devri isteminde bulunamaz; ancak esas sermaye payının devri taahhüdünde bulunan ortağa verdiklerini sebepsiz zenginleşmeye dayanarak geri isteyebilir.¹³¹

Hukuki işlemlerin şekline dair genel kural, şekil serbestisidir. Buna göre kanunda aksi öngörülmedikçe, sözleşmelerin geçerliliği, hiçbir şekle bağlı değildir (TBK m. 12). TTK m. 595/1, esas sermaye payının devri taahhüdünün yazılı şekil şartına uygun olarak gerçekleştirilmesini ve taraf imzalarına noterce onay verilmesi kuralını getirmiştir. Şu hâlde esas sermaye payının devri taahhüdü sözleşmesi kanun koyucu tarafından geçerlilik şartına tabi tutulmakta, işlem şekil serbestisi kuralının kanuni istisnalarından birini oluşturmaktadır. Bu anlamda esas sermaye payının devri açısından kanunen (TTK m. 595/1'de) öngörülen şekil şartına aykırılığı hâkim re'sen dikkate alır; şekle ilişkin bu kurallardan tarafların feragat etmesi mümkün değildir. Tarafların iyiniyetli olmaları da şekle aykırılıktan doğan geçersizliği bertaraf etmez.¹³²

TTK m. 595/1 hükmü, esas sermaye payının devri taahhüdünün yazılı şekil şartına bağlanmasını yeterli görmemekte, ayrıca tarafların imzalarının noterce onaylanması zorunluluğunu getirmektedir. Bu şekilde kanun koyucunun, anonim şirketteki durumun aksine, esas sermaye payının kolayca el değiştirmesini istemediği görülmektedir.

1512 sayılı Noterlik Kanunu m. 90 vd. hükümleri, noterce gerçekleştirilecek onay işleminin ne şekilde yapılacağı hususunda ayrıntılı düzenlemeler içermektedir. Buna göre imzaların tasdiki için notere başvuru yapıldığında, sözleşmenin altındaki imzaların taraflara

¹²⁹ Çebi, s. 230.

¹³⁰ Altaş, Soner (2010) "Limited Şirketlerde Pay Devri ve Devrin Amme Borçlarına İlişkin Sorumluluğa Etkisi." Terazi Hukuk Dergisi, C: 5, S: 41, s. 74; Çebi, s. 230.

¹³¹ "Dava ... limited şirket hisse devir vaadi sözleşmesinden kaynaklanan alacağın tahsili istemine ilişkindir. Dairemize ait son bozma ilamında, taraflar arasındaki sözleşmenin TTK'nın 520'nci maddesinde düzenlenen şekil şartlarına uymaması nedeniyle geçersiz olduğu ve davacı tarafın sözleşmenin geçersiz olması nedeniyle, BK'nın 61'inci maddesi uyarınca, sebepsiz zenginleşme hükümlerine göre verdiklerini geri isteyebileceği belirtilmiştir... O halde, davacı tarafın geçersiz sözleşmeye dayalı olarak davalıya intikal ettirdiği şeyler ne ise, ancak bunların iadesi yönünde hüküm oluşturulması... gerekir." Yargıtay 11. HD, E: 2003/14178, K: 2004/9285, T: 04.10.2004 www.lexpera.com (s.e.t. 28.02.2020).

¹³² Demirkapı (2008), s. 104 vd.

(bunları atanlara) ait olduğuna noter onay verecek ve bunu bir şerhle belgeleyecektir (NK m. 90/1).

İşlem tarihinin ve yerinin senet üzerinde belirtilmesi gerekir (NK m. 92/1). İmzaların mutlaka imzalara onay verecek noter huzurunda atılması gerekmez; tarafların söz konusu belge üzerindeki imzaların kendilerine ait olduğunu beyan etmeleri yeterlidir. İlgili kişilerin imzalarını noter huzurunda atıp atmadıkları, işlemin içeriğinde belirtilmelidir (NK m. 92/4).

Noterce gerçekleştirilen onay işlemi, devir taahhüdünü içeren sözleşmenin içeriğine ilişkin olmayıp salt tarafların imzalarını kapsamaktadır. Bu bakımdan esas sermaye payının devri taahhüdü resmi şekilde yapılmadığından, bu şekle uygun olarak gerçekleştirilen muamelelerin sahtelikleri sabit oluncaya kadar kesin delil olma özelliğinden faydalanması söz konusu olamamaktadır.¹³³ Noter tarafından yalnızca belgedeki imzaların onayı yapıldığından, belgede belirtilen tarihin ve imzaların sahteliği ispat oluncaya kadar doğru kabul edilmektedir (NK m. 82/3).

Devir taahhüdünü içeren sözleşmede hem objektif hem de sübjektif esaslı noktaların yer alması gerekir. Objektif esaslı noktalar, sözleşmenin kurulması için tarafların asgari olarak üzerinde uyuşması gereken ve sözleşmenin tipini oluşturan hususlardır.¹³⁴ Sübjektif esaslı noktalar ise, üzerinde uyuşma olmadığı takdirde taraflardan birinin sözleşmeyi yapmayacağı kabul edilen noktalardır.¹³⁵ Bunun sonucu olarak devir taahhüdünü içeren sözleşmede, taraflar, şirketin ticaret unvanı, akdin konusu olan esas sermaye payının ayırt edici özellikleri, esas sermaye payının devri borcu (satma ve satın alma iradesi), ivaz veya bağışlama iradesinin ve tarafların kararlaştırdıkları başka hususlar varsa bunların yer alması gerekir. Bu unsurlar yer almadan yapılan devir taahhüdü, kural olarak geçerli kabul edilmez.¹³⁶

Esas sermaye payının devri taahhüdünün ifası, tasarruf işlemi niteliğindeki devir sözleşmesinin yapılmasıyla gerçekleşir.¹³⁷ Öğretide esas sermaye payı, nama yazılı bir

¹³³ Demirkapı (2008), s. 118; Kaya, s. 366.

¹³⁴ Çebi, s. 230.

¹³⁵ Şener (2017), s. 286.

¹³⁶ Şener (2019), s. 694.

¹³⁷ Şener (2019), s. 694.

senede bağlanmış olsa dahi, esas sermaye payının devri için devir sözleşmesinin yapılmasının zorunlu olduğu kabul edilmektedir.¹³⁸

Devir sözleşmesi (devir mukavelesi), esas sermaye payını devreden ile devralan arasında yapılır ve devir işleminin iki unsurundan birini oluşturur. Bu işlem isminden de anlaşıldığı üzere bir sözleşme (mukavele / akit) niteliğindedir; ancak bir borçlandırıcı sözleşme mahiyetinde olmadığı gibi, tek başına bir tasarruf sözleşmesi niteliği de taşımaz. Bu bakımdan devir sözleşmesi, yalnızca tasarruf işleminin bir unsuru olarak nitelendirilebilir.¹³⁹

Tüm tasarruf işlemlerinin geçerli olması açısından aranan bir şart olan “devredenin tasarruf yetkisinin bulunması” şartı, devir sözleşmesi açısından da aranır. Devir sözleşmesi açısından devredenin tasarruf yetkisi, iki ayrı hususu barındırır; devredenin limited şirket ortağı olması ve öte yandan tasarruf yetkisine bir sınırlandırma getirilmemiş olması gerekir. Bu iki koşul yerine gelmemişse, devir sözleşmesinin geçerli olduğundan söz edilemez. Hatta tasarruf işleminin diğer unsurunu teşkil eden genel kurul onayının bulunması da, işlemi geçerli kılmaz.¹⁴⁰

Devir sözleşmesinde şirketin ticaret unvanı, taraflar, esas sermaye payının devri hususunda tarafların açık iradesi ve devredilen esas sermaye payının itibari değeri yer almalıdır. Ayrıca devir sözleşmesinde, ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri, rekabet yasağı ağırlaştırılmış veya tüm ortakları kapsayacak şekilde genişletilmişse, bu husus, önerilmeye muhatap olma, ön alım, geri alım ve alım hakları ile sözleşme cezasına ilişkin koşullar da belirtilir (TTK m. 595/1).

Bu koşulların devir sözleşmesinde yer almaması durumunda ise herhangi bir yaptırım öngörülmemiştir. Örneğin, şirket sözleşmesinde devredilen esas sermaye payı açısından ek ödeme yükümü öngörülmüş, ancak devir sözleşmesinde bu ek ödeme yükümüne yer verilmemişse, bu durumda hangi müeyyideye başvurulacağı tartışmalıdır. Bir görüşe göre,

¹³⁸ **Çetiner, Selma / Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru** (2014) Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık, s. 360; **Topsoy, Fevzi** (2019) Şirketler Hukuku Ders Notları, İstanbul, Legal Yayıncılık, s. 274; **Bora, Sevda** (2013) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri - Devrin Sonuçları ve Devre İlişkin Önemli Hususlar.” Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 7, s. 76 vd.; **Gönen, Ramazan** (2013) “Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Devri” İstanbul Barosu Dergisi, C: 87, S: 2, s. 394; **Pulaşlı** (2018), s. 2751 vd.; **Bahtiyar**, s. 440 vd.

¹³⁹ **Demirkapı** (2008), s. 203 vd.

¹⁴⁰ **Demirkapı** (2008), s. 214.

böyle bir durumda devir sözleşmesini geçersiz kabul etmek gerekir.¹⁴¹ Diğer bir görüşe göre ise irade bozukluğuna dair hükümler (özellikle yanılma) kapsamında devir sözleşmesinin geçersizliği ileri sürülebilir.¹⁴² Aksi yöndeki başka bir görüş ise, hükmün lafzından ve gerekçesindeki açıklamalardan¹⁴³ hareketle, TTK m. 595/1’de sayılan bilgiler yer almasa bile devir sözleşmesinin geçerli olacağı, ancak devreden, şirket sözleşmesinde yer alan hak ve yükümlülükler konusunda devralanı gerektiği şekilde bilgilendirmezse, devralanın zarara uğraması durumunda devredenin sorumluluğuna gidilebileceği yönündedir.¹⁴⁴

Kanaatimizce, madde gerekçesinde bir taraftan bu kuralın devralanın yükümlülüklerinin farkında olması için getirildiği açıklanırken, diğer taraftan bu kayıtların sözleşmede öngörülmesinin emredici nitelikte olmadığı belirtilmesi doğru bir yaklaşım değildir. Kaldı ki mehz İsv. BK m. 784/2 hükmü irdelendiğinde bu hususların devir sözleşmesinde öngörülmesinin tarafların iradesine bırakılacağı, hükmün emredici nitelikte vazedildiği anlaşılmaktadır.¹⁴⁵ Dolayısıyla TTK m. 595/1’deki “belirtilir” ibaresinin “belirtilmelidir” şeklinde değiştirilerek hükmün emredici bir niteliğe kavuşturulması yerinde olacaktır.¹⁴⁶

Devir sözleşmesinin kanuna uygun yapılması, tek başına esas sermaye payının devrini sağlamaz, ancak taraflar sözleşmeden doğan borçların yerine getirilmesini istem hakkı kazanır. Devreden borcu, şirketten esas sermaye payı devrinin onayı için genel kurul kararı alınmasını istemek, devrin pay defterine kaydedilmesini ve devrin ticaret siciline tescil ve ilan edilmesini sağlamaktır.¹⁴⁷ Devralanın borcu ise, sözleşme ivazlı ise, ivazı ödemektir.¹⁴⁸

Devir sözleşmesinin de devir borcunu doğuran işlemler (devir taahhüdü içeren sözleşme) gibi yazılı yapılması gerekir (TTK m. 595/1). Şekil şartı yerine getirilmeksizin yapılan devir sözleşmesi geçersiz olup, hem taraflar arasında ve hem de şirkete karşı hüküm

¹⁴¹ Demirkapı (2008), s. 218; Yıldız (2007), s. 161.

¹⁴² Kendigelen (2016) s. 502 vd.

¹⁴³ “Bu kayıtların devir sözleşmesinde bulunmaması, sözleşmeyi geçersiz kılmaz, fakat devreden bazı hallerde sorumluluğuna sebep olur.” [Gerekçe (TTK m. 595/1)].

¹⁴⁴ Doğrusöz Koşut, Hanife (2016) “Limited Şirkette Nama Yazılı Senede Bağlanmış Esas Sermaye Payının Devir Şartları” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 22, S: 1, s. 373.

¹⁴⁵ “In die Urkunde müssen dieselben Hinweise auf statutarische Rechte und Pflichten aufgenommen werden wie in die Urkunde über die Zeichnung der Stammanteile” (İsv. BK m. 784/2).

¹⁴⁶ Kaya, s. 365.

¹⁴⁷ Yasan, Mustafa (2018) Limited Şirkette Ortakların Genişletilmiş Hukuki Sorumluluğu, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 97 vd.

¹⁴⁸ Çebi, s. 231.

ifade etmez.¹⁴⁹ Devir sözleşmesinin kanunda emredilen şekle uygun yapılmamasının müeyyidesi butlandır. Dolayısıyla devir sözleşmesinin şekle aykırı gerçekleştirilmesi durumunda, şekle aykırılığı yalnızca taraflar değil, üçüncü şahıslar da ileri sürebilir.¹⁵⁰

Öte yandan kanun koyucu, devir sözleşmesinin sadece yazılı yapılmasını yeterli görmeyip, noter onayı şartını da getirmiştir. Tarihsel açıdan bakıldığında, anonim şirkete göre farklı amaçlarla kullanmak üzere ortaya çıkan limited şirketin temel özelliği, az sayıda ortak barındırması ve bu ortakların uzun yıllar boyunca şirkette kalmalarıydı. Bu özelliğin himaye edilmesi için payların hiçbir şarta bağlı kalınmaksızın el değiştirdiği anonim şirketin aksine, limited şirkette esas sermaye payının devrinin zorlaştırılması yönünde bir düşünce oluşmuştu. İşte esas sermaye payı devrinde imzaların noterce onaylanması kuralı da bu düşüncenin bir sonucudur.¹⁵¹

Limited şirket esas sermaye payının devrinde tarafların imzalarının noter onayına bağlanması ile esas sermaye payının devredildiği kolaylıkla ispat edilebilir. Böylece imzaların noter tarafından onaylanması, esas sermaye payının sahibinin kim olduğunu açıklığa kavuşturur; devralanın esas sermaye payını devraldığını ve şirketin yeni ortağı olduğunu, devreden de esas sermaye payını devrettiğini ispatı açısından kolaylık sağlar; şirkete de kimin ortak olduğunu bilmesi bakımından ve ortaya çıkacak uyuşmazlıkların çözümünde kolaylık sağlar. Herhangi bir yazılı belge ile esas sermaye payının devredildiği ispat edilebilse de, imzaların noter tarafından onaylanması şartının getirilmesindeki temel amaç, esas sermaye payının kolayca devrine engel olmaktır. Bu şekilde limited şirketteki esas sermaye payı devrinin spekülative işlemlere tabi tutulması ve esas sermaye paylarının piyasada kolayca alınıp satılması engellenmek istenmiştir.¹⁵²

3.3. Genel Kurul Onayı

Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmediği takdirde, esas sermaye payının devri için genel kurulun onayı şarttır (TTK m. 595/2). Dolayısıyla şirket sözleşmesine devir için genel

¹⁴⁹ Çağ, s. 595.

¹⁵⁰ Kaya, s. 363 vd.

¹⁵¹ Kaya, s. 367.

¹⁵² Kaya, s. 369. Pay devrinde tarafların imzalarının noter tarafından onaylanması kuralının getirilmesinin altında yatan temel düşüncelerden biri de, genel ekonomik yapının ve limited şirket yapısının korunmasıydı. Ayrıca uzman görüşüne ve işlemin doğru yapılmasına olanak sunması, tarafların gelişigüzel kararlar vermesini engellemesi açısından da, imzaların noter tarafından onaylanması kuralının öngörüldüğü belirtilmektedir (Kaya, s. 367 vd.).

kurulun onayının aranmayacağına ilişkin bir hüküm konulmamışsa, genel kurul onay vermedikçe esas sermaye payının devri gerçekleşmiş sayılmaz. Genel kurulun bu yetkisi mutlak olup, başka bir organa devredilemez (TTK m. 616/1-g).

Genel kurul, onay kararını açık veya zımni olarak verebilir. Bu hususta kanun koyucu önemli bir kural vazetmiştir. Buna göre genel kurul, esas sermaye payının devrine ilişkin başvuruyu üç ay içinde reddetmezse, onay vermiş sayılır (TTK m. 595/7). Dolayısıyla genel kurulun takdiri, esas sermaye payının devrinin gerçekleşmemesi yönünderse, esas sermaye payı devrine ilişkin başvurudan (bildirimden) itibaren üç ay içerisinde toplanarak ret kararı vermesi gerekir.¹⁵³

Her ne kadar ETK m. 520/1’de yer alan “*Bir payın devri şirket hakkında ancak şirkete bildirilmek ve pay defterine kaydedilmek şartıyla hüküm ifade eder.*” düzenlemesine TTK’da yer verilmemiş olsa da TTK m. 595/7’deki “başvuru” ifadesi ile şirkete yapılacak olan bildirimin kastedildiği açıktır. Kaldı ki herhangi bir bildirim yapılmadan, esas sermaye payının devri için genel kurulun toplanması ve karar alması mümkün olmayacağından, devir işleminin şirkete bildirilmesinin zorunluluğu da ortadadır.¹⁵⁴ Bu anlamda tarafların devir sözleşmesi ile arzu ettikleri hedefe varmaları, ancak genel kurulun esas sermaye payının devredilmesini onaylamasıyla mümkün olacağından, devir işleminin şirkete bildirilmesi gerekmektedir.¹⁵⁵

Esas sermaye payının devrine ilişkin şirkete yapılacak bildirimin zorunlu olmasının bir diğer sebebini de hukuk güvenliği ilkesi teşkil etmektedir. Zira şirkete bildirim, ortağın kimliği ve bunun şirkete karşı durumu hususunda bir şeffaflık sağladığı gibi, ortak değişimindeki belirsizliklere karşı şirketi himaye eder; devreden ile devralanın şirkete karşı durumlarının tespitini kolaylaştırır.¹⁵⁶

İrade beyanı niteliğindeki bildirim açısından sakatlıklar ileri sürülebilir.¹⁵⁷ Buna karşılık bildirim kurucu nitelik taşımadığından, bildirimle esas sermaye payı devrinin gerçekleştiği ileri sürülemez.¹⁵⁸

¹⁵³ Şener (2019), s. 696.

¹⁵⁴ Doğrusöz Koşut, s. 381; Bilgili / Demirkapı, s. 751; Yıldız (2007), s. 139.

¹⁵⁵ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 421; Çağa, s. 596; Baştuğ, s. 197.

¹⁵⁶ Demirkapı (2008), s. 255.

¹⁵⁷ Çağa, s. 597.

¹⁵⁸ Doğrusöz Koşut, s. 376.

Bildirim, devreden veya devralan tarafından yapılabilir.¹⁵⁹ Üçüncü bir şahsın devri bildirmesi veya şirketin başka bir yoldan devri öğrenmesi yeterli değildir.¹⁶⁰

Bildirim açısından herhangi bir şekli zorunluluk söz konusu değildir. Bu sebeple bildirim, sözlü ya da yazılı olarak yapılabileceği gibi, devir sözleşmesinin suretinin şirkete ibrazı şeklinde de yapılabilir.¹⁶¹ Ancak bildirimin noterden yapılması, ispat açısından kolaylık sağlar.¹⁶²

Esas sermaye payının devrine ilişkin bildirim, limited şirket tüzel kişiliğine yöneltilmelidir. Bildirimin şirket müdürlerinden birine yapılması yeterlidir. Müdür, genel kurulda yapılan toplantıda ortakların onayının alınmasına dayanak oluşturulması gayesiyle yazılı bildirim yapılmasını, devrin ispatı açısından da devir sözleşmesinin ibrazını isteme hakkına sahiptir.¹⁶³

Esas sermaye payını devralan taraf, yazılı devir sözleşmesini ticaret sicilinde yer alan şirket adresine posta ile göndererek de bildirimini gerçekleştirebilir. Bildirimin kim tarafından yapılması gerektiğine veya bildirimin şekline ilişkin kanunda bir düzenlemenin yer almamasından dolayı, devralanın bildirim bu şekilde yapmasında ve bildirimin şirket tüzel kişiliğince bu yoldan öğrenilmesinde bir engel yoktur. Ancak ticaret sicilinde bulunan limited şirket adresine posta yolu ile gönderilen devir sözleşmesinin, şirket tüzel kişiliğine ulaşmaması halinde (tebliğin yapılamaması durumunda), tüzel kişiliğe yöneltilmiş bir irade beyanı olmayacağından, bu durumda hukuki anlamda geçerli bir bildirimin gerçekleştiğinden söz edilemez.¹⁶⁴

Genel kurul onayı reddetmek ya da susarak zımni onay vermek yerine, toplanarak açık onay da verebilir. Olağan kararlardan olan onay kararı, toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu¹⁶⁵ ile alınır (TTK m. 620). Böylelikle şirketin devre onay vermesi

¹⁵⁹ Arslanlı / Domaniç, s. 239; Pelvan, Neslihan (2019) “Limited Şirketlerde Pay Devri” Bursa Barosu Dergisi, C: 43, S: 107, s. 86; Bilgili / Demirkapı, s. 751; Şener (2019), s. 696; Yasan, s. 107; Demirkapı (2008), s. 265. Bildirimin mutlaka devreden tarafından yapılması gerektiği yönünde, Öz, s. 371 vd.

¹⁶⁰ Çağa, s. 596; Doğrusöz Koşut, s. 376.

¹⁶¹ Öz, s. 372; Altaş (2010), s. 41; Çağa, s. 597; Doğrusöz Koşut, s. 377.

¹⁶² Şener (2019), s. 696.

¹⁶³ Çağa, s. 596 vd.; Doğrusöz Koşut, s. 377.

¹⁶⁴ Doğrusöz Koşut, s. 377.

¹⁶⁵ Şirket iki ortaklı ise onay kararının oybirliği ile alınması gerekir [Yıldız (2007), s. 165]. İki ortaklı limited şirkette payı devreden, kural olarak genel kurulun onay kararına kadar ortak sıfatını kaybetmeyeceğinden devre ilişkin genel kurul toplantısına katılabilir (Doğanay, İsmail (1975) “Limited Şirketlerde Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nelerdir?” BATİDER, C: 8, S: 2, s. 92). Payı devreden ortağın genel kurul toplantısına katılamaması durumunda ise sermayenin diğer yarısını temsil eden ortağın yer aldığı genel kurul

kolaylaştırılmış, çok küçük bir çoğunluğun varlığı ile karar alınabilmesine olanak tanınmıştır.¹⁶⁶ Genel kurulun pay devrine onay vermesi, devir işleminin gerçekleşmesi açısından yeterlidir; devrin pay defterine işlenmesi zorunlu değildir.¹⁶⁷ Nitekim TTK m. 595/2 hükmüyle devrin genel kurul onayıyla geçerli olacağı açıkça ifade edilmiş; ETK m. 520/1’de yer alan devrin bildirim ve pay defterine kayıt ile hüküm ifade edeceği hükmüne TTK’da yer verilmemiştir.¹⁶⁸ Öğretide esas sermaye payının devrinin pay defterine kaydedilmesinin kurucu değil, açıklayıcı mahiyette olduğu kabul edilmektedir.¹⁶⁹

Burada esas sermaye payı devrinin onaylanmasına ilişkin genel kurula kimin katılacağı ve oy kullanacağı sorusu akla gelebilir. TTK m. 595/2’de sözleşmede aksi yönde bir hüküm öngörülmemişse, esas sermaye payının devri için genel kurulun onayının zorunlu olduğu ve devrin genel kurulun vereceği bu onayla geçerli olacağı belirtilmiştir. Bu hükme göre esas sermaye payının hukuki bir işlemle geçmesi durumunda şirket sözleşmesinde aksi yönde bir hüküm öngörülmemişse, devralan ancak genel kurul onayıyla ortak sıfatı ve bu sıfattan kaynaklanan hakları iktisap edebilir. Bu durumda esas sermaye payının devrinin onaylanmasına ilişkin genel kurula esas sermaye payını devreden ortak katılır ve oy kullanır. Bununla birlikte oy hakkından yoksunluğu düzenleyen TTK m. 619/2’de şirketin kendi payını iktisap etmesine dair kararlarda, esas sermaye payını devreden ortağın oy kullanamayacağı öngörülmüş, esas sermaye payının devrine ilişkin bir sınırlandırma getirilmemiştir. Bu hükümden de esas sermaye payının devrine ilişkin genel kurula devreden katılabileceği ve oy kullanabileceği sonucuna ulaşılabilir.¹⁷⁰

toplantısında payın devrine onay vermesi durumunda devrin gerçekleştiğini kabul etmek gerekir (**Doğrusöz Koşut**, s. 379).

¹⁶⁶ **Demirkapı**, s. 325; **Doğrusöz Koşut**, s. 378. İsv. BK’nda, payın devri hususundaki kararlar, temsil edilen oyların üçte ikisinin ve oy hakkını haiz esas sermayenin salt çoğunluğu ile alınmaktadır (m. 808/1).

¹⁶⁷ **Tekinalp** (2013), s. 485.

¹⁶⁸ Bu sebeple pay defterinde yer alan kayıtlar, karine mahiyetinde olup, aksinin ispatı ticaret sicil kayıtları veya diğer resmi belgelerle mümkün olmaktadır [**Tekinalp, Ünal** (1979) “Pay Defterine Yazımın Hukuki Niteliği Sorunu, Yargıtay On Birinci Hukuk Dairesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler” İktisat ve Maliye Dergisi, C: 25, S: 11, s. 474].

¹⁶⁹ **Pulaşlı, Hasan** (2017) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 801; **Karayalçın**, s. 383; **Çağa**, s. 599; **Gönen**, s. 394; **Bora**, s. 80. Buna karşılık, Yargıtay’ın pay defterine kaydın yapıp yapılmadığının özellikle incelenmesi gerektiği yönünde kararları bulunmaktadır. Bu yöndeki bir kararında, “*Davacı tarafça, geçerli bir devrin son aşaması olarak, devrin pay defterine işlendiği ve davacının davalı şirkete ortak olduğu iddia olunmuş, mahkemece devrin şirkete bildirilmediği ve pay defterine işlenmediği kabul edilerek bu gerekçeyle hüküm kurulmuştur. Ancak, davalı şirketin pay defteri üzerinde bu hususta bir inceleme yapılmış değildir. Bu itibarla, öncelikle davalı şirketin pay defteri incelenmek suretiyle devrin geçerli olup olmadığının belirlenmesi ve hasıl olacak sonuca göre bir karar verilmesi gerekir...*” ifadelerine yer vermiştir. Yargıtay 11. HD, E: 2014/19205, K: 2015/8209, T: 12.06.2015 www.corpus.com (s.e.t. 29.02.2020).

¹⁷⁰ **Pulaşlı** (2017), s. 801 vd.

Genel kurulun onayıyla devir işlemi tamamlanmış olur. Onayla birlikte esas sermaye payını devralan kişi, ortaklık haklarını elde eder. Buna karşılık, devreden kişinin şahsına bağlanan, esas sermaye payına bağlanmayan hak ve yükümlülükler, esas sermaye payının devri ile sona erer. Örneğin, özel menfaatler, veto hakkı veya devreden şahsına bağlı yan edim yükümlülükleri devir ile birlikte ortadan kalkar.¹⁷¹

Şirket sözleşmesinde esas sermaye payının devrinin genel kurula bağlı kalmaksızın yapılabileceği kararlaştırılmışsa, devir sözleşmesi yeterli hale gelir; genel kurulun onayı aranmaz (TTK m. 595/2). Bu şekilde kuruluş sırasında ortaklar, esas sermaye payının devrine ilişkin düzenlemeyi belirleyebilme, gerektiğinde şirkete çok ortaklı ve geniş katılımlı bir sermaye şirketi niteliği kazandırma, gerektiğinde de şirkete ortak çevresi sınırlı bir şahıs şirketi niteliği verebilme olanağına kavuşmuşlardır. Başka bir ifadeyle TTK m. 595/2 hükmüyle ortaklara daha geniş bir düzenleme alanı tanınmaktadır.¹⁷²

Şirket sözleşmesinde genel kurulun onaydan kaçınma nedenleri (hangi durumlarda onay verilmeyeceği) de öngörülebilir. Örneğin, şirket sözleşmesinde esas sermaye payını devralan kişinin aile üyesi olması, belirli özellikleri barındırması, rakip olmaması gibi şartlar yanında yüzde koşulu da getirilebilir.¹⁷³

Şirket sözleşmesinde bu yönde bir hüküm öngörülmemişse, genel kurul herhangi bir sebep göstermeden devri reddedebilir (TTK m. 595/3). Böylece kanun koyucu, genel kurula oldukça geniş bir takdir yetkisi tanımıştır. Özellikle arzu edilmeyen kişilerin şirkete ortak olmasının önüne geçilmesi amacıyla kanuni bağlam geniş tutulmuştur.¹⁷⁴

Şirket sözleşmesinde yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri öngörülmüş ise, esas sermaye payını devralan kişiden teminat göstermesi istenebilir. Devralan bu teminatı vermezse, şirket sözleşmesinde hüküm olmasa dahi genel kurul esas sermaye payı devrini onaylamayabilir (TTK m. 595/6).

¹⁷¹ Çebi, s. 235.

¹⁷² Demirkapı (2008), s. 306. Buna karşılık, bir taraftan pay devirlerinin onaylanmasının genel kurulun devredilemez yetkileri arasında sayılması diğer taraftan ise şirket sözleşmesi ile genel kurul onayının kaldırılmasına olanak tanınması (vazgeçilebilir bir yetki olarak görülmesi), bir çelişki olarak görülmektedir (Bora, s. 84 vd.).

¹⁷³ Çebi, s. 234; Şener (2019), s. 697 vd.

¹⁷⁴ Bozkurt, Tamer (2019) Şirketler Hukuku, Ankara, Legem Yayıncılık, s. 541; Ayhan / Çağlar / Özdamar, s. 541.

Esas sermaye payının devrine ilişkin genel kurulun vermiş olduğu ret kararı, bir ortaklar kurulu kararı niteliğinde olduğundan, kararın iptali isteminde bulunulabilir. Ancak şirket sözleşmesinde başka türlü öngörülmediği hallerde, genel kurulun herhangi bir sebep göstermeksizin esas sermaye payının devri işlemine onay vermeyebileceği öngörüldüğünden, bu durumda açılacak iptal davasında ret kararının iptali sebepleri sınırlı olacaktır.¹⁷⁵ İptal davasında hâkim tarafından iptal kararı verilmişse, genel kurul kararı tüm sonuçları ile ortadan kalkmış olur. Bu durumda iptal tarihinden itibaren üç ay içinde genel kurulun tekrar toplanması gerekecektir. Hâkimin vermiş olduğu iptal kararı, yalnızca genel kurul kararını ortadan kaldıracığından, şirketin esas sermaye payı devrine onay vermiş olduğu kabul edilmemelidir.¹⁷⁶

Genel kurulun ret kararı, o ana kadar askıda olan devir sözleşmesinin hüküm doğurmayacağı anlamına gelir. Bunun neticesinde ortak sıfatında herhangi bir değişiklik oluşmaz; devreden ortak vasfını devam ettirir. Başka bir ifadeyle, ret kararı, esas sermaye payını devreden ile devralanın amaçladıkları değişimin gerçekleşmesine olanak tanımaz.¹⁷⁷

Ret sebeplerinin şirket sözleşmesinde öngörülmesi durumunda, genel kurul ancak sözleşmede öngörülen bu sebeplere dayanarak esas sermaye payının devrine onay vermeyebilir. Sözgelimi, mühendislik faaliyetini konu alan bir şirket sözleşmesinde, esas sermaye paylarının salt mühendis vasfını haiz kişilere devredilebileceği hükmüne yer verilebilir.¹⁷⁸ Aynı şekilde şirketin yabancılaşmaması amacıyla esas sermaye payı devrinin ancak ortakların usul ve fûrundan biri ile ikinci dereceye kadar kan ve kayın hısımlarına yapılabileceğine ilişkin şirket sözleşmesinde düzenleme getirilebilir. Bu kişiler dışında birine yapılan devir reddedilecektir.¹⁷⁹

Şirket sözleşmesine esas sermaye payının devrinin yasaklandığına ilişkin hüküm de konulabilir (TTK m. 595/4). Esas sermaye payının devri tamamen yasaklanmış veya genel kurul esas sermaye payının devrine onay vermemişse, ortak haklı sebeple şirketten çıkabilir (TTK m. 595/5). Buradaki haklı sebeple çıkma, emredici bir nitelikte olup şirket sözleşmesinde kural getirilmek suretiyle ortağın elinden alınamaz.¹⁸⁰ Ancak bu hususlar esas

¹⁷⁵ Doğrusöz Koşut, s. 379.

¹⁷⁶ Demirkapı (2008), s. 337; Doğrusöz Koşut, s. 380.

¹⁷⁷ Demirkapı (2008), s. 347.

¹⁷⁸ Doğrusöz, A. Bumin (1998) “Limited Şirketlerde Pay ve Pay Devri” Yaklaşım Dergisi, S: 63, s. 58.

¹⁷⁹ Altaş, Soner (2011) Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketler, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 141.

¹⁸⁰ Şener (2019), s. 698.

sermaye payı sahibi ortağın şirketten çıkması için başlı başına neden teşkil etmez. Mahkemenin somut duruma göre bunların haklı neden oluşturup oluşturmadığını incelemesi gerekir¹⁸¹.

Şirket sözleşmesi ile esas sermaye payının devrinin tamamen yasaklanması mümkün olduğu gibi, devir daha ağır şartlara da bağlanabilir.¹⁸² Bu durumda devralanın bazı özellikleri taşımasının ya da bazı yükümlülükler altına girmesinin zorunlu tutulması, devir için tüm ortakların onayının alınması, bazı ortaklara devri veto etme, iştirak ve şufa hakkı tanınması gibi hükümlerin şirket sözleşmesinde yer alması mümkündür.¹⁸³ Şirket sözleşmesinde yer alan esas sermaye payının devrini ağırlaştıran hükümlere uyulmaksızın esas sermaye payının devrinin gerçekleştirilmesi durumunda devir geçersiz sayılacak ve esas sermaye payı devredende kalmaya devam edecektir.¹⁸⁴

3.4. Pay Devrinin Tescili

ETK döneminde esas sermaye payı devrinin tesciline ilişkin hukuki bir düzenleme bulunmamakta; TST m. 27/1’de de Kanun’da tescile ilişkin bir hüküm öngörülmemişse, tescilin mümkün olmadığı belirtilmekteydi. Buna karşılık uygulamada, şirketlerin çeşitli kuruluş ve kurumlara ibraz etmek üzere, şirketin son ortak durumunu gösteren belge talebinde bulundukları görülmekteydi. Bu taleplerin artmasıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığı, devir mukavelelerinin ve devre ilişkin genel kurul onayını gösteren belgelerin suretlerinin ticaret siciline verilmesi yönünde bildirimde bulunmaktaydı.

Uygulamadaki bu ihtiyacın karşılanmasına yönelik TTK m. 598 ile esas sermaye payı devrinin tescili zorunluluğu getirilmiştir. Buradaki amaç, TTK m. 598 hükmünün gerekçesinde devreden ve üçüncü kişinin korunması şeklinde açıklanmıştır.¹⁸⁵ Buna göre, *“Esas sermaye paylarının geçişlerinin tescil edilmesi için, şirket müdürleri tarafından ticaret siciline başvurulur”* (TTK m. 598/1). Burada “payların geçişleri” ibaresi ile

¹⁸¹ Kendigelen (2016), s. 502.

¹⁸² Bilgili / Demirkapı, s. 750.

¹⁸³ Çağa, s. 594.

¹⁸⁴ “Şirket ana sözleşmesinde pay devri için bazı koşullar öngörülüp de bu koşullara aykırı pay devri hallerinde, devredilen pay devredende kalır”. Yargıtay 11. HD, E: 1991/4445, K: 1991/4545, T: 13.09.1991 www.kazanci.com (s.e.t. 04.03.2020).

¹⁸⁵ Gerekçe TTK m. 598.

kastedilen TTK m. 595 anlamındaki devir ile TTK m. 596 anlamındaki esas sermaye payının diğer intikal halleridir.

TTK m. 598/1’de ticaret siciline başvurunun şirket müdürleri tarafından yapılacağı hükme bağlanmıştır. TTK m. 598/1’e göre müdürler, tescil için TSY m. 103’te sayılan belgelerle¹⁸⁶ ticaret siciline başvururlar.¹⁸⁷ Hükümde, başvurunun müdürler tarafından gerçekleştirileceği belirtilse de, şirket müdürleri dışında, şirketin yetkili kıldığı biri de bu görevi yerine getirebilir.¹⁸⁸ Zira TTK m. 625’te sayılan limited şirket müdürlerinin devredilemez yetkileri arasında, esas sermaye payının devri hususunda ticaret siciline başvurma yetkisi yer almamakta; bu da şirketin müdürler haricinde başka bir kişiyi yetkilendirmesini mümkün kılmaktadır.¹⁸⁹ Başvuru sonucunda ticaret sicil müdürü, esas sermaye payının devrine ilişkin şartların gerçekleşip gerçekleşmediğini re’sen dikkate almalıdır.¹⁹⁰

TTK m. 598/2 hükmüne göre, otuz gün içerisinde esas sermaye payının devrine ilişkin başvuru yapılmamışsa, ayrılan ortak, ticaret sicilinden isminin bu esas sermaye paylarıyla ilgili olarak silinmesini talep edebilir. Bunun üzerine sicil müdürü, esas sermaye payını devralanın isminin bildirilmesi için şirkete süre verir.

Hükümde “ayrılan ortak” ifadesi kullanılmış olsa da, TTK m. 583/3’te bir ortağın birden fazla esas sermaye payına sahip olabileceği kabul edildiğinden ve ortak bu esas sermaye paylarının tamamını devretmemişse ayrılmış sayılmayacağından söz konusu ibarenin “devreden ortak” şeklinde anlaşılması gerekir.¹⁹¹

Kanun koyucu, şirkete tanınan süre içerisinde esas sermaye payını iktisap edenin sicil müdürlüğüne bildirilmemesi durumunda ne gibi bir işlem yapılacağına ilişkin bir hüküm vazetmemiştir. Öğretide bu durumda, kıyasen TTK m. 33 hükmünün tatbik edilmesi

¹⁸⁶ “Esas sermaye paylarının geçişlerinin tescili için aşağıda sayılan belgelerle otuz gün içinde ilgili müdürlüğe başvurulur: a) Şirket sözleşmesinde aksi öngörülmemişse esas sermaye payının devrine onay veren genel kurul kararının noter onaylı örneği. b) Esas sermaye payının devrine ilişkin tarafların imzaları noter onaylı devir sözleşmesi; payın, miras, eşler arasındaki mal rejimi veya icra yoluyla geçmesi halinde buna ilişkin belge. c) Pay geçişinin işlendiği pay defterinin ilgili sayfasının örneği” (TSY m. 103).

¹⁸⁷ TTK m. 598’de devrin ilan edilip edilmeyeceğine dair bir açıklık yoktur. TTK m. 35’te ise tescil edilen her hususun kanunda aksine bir düzenleme yoksa ilan edileceği belirtilmiştir. Dolayısıyla devrin tescil edilmesinden sonra ilan edilmesi de gerekir.

¹⁸⁸ Doğrusöz Koşut, s. 382.

¹⁸⁹ Demirkapı (2008), s. 404.

¹⁹⁰ Tekinalp (2013), s. 483.

¹⁹¹ Demirkapı (2008), s. 405.

gerektiği belirtilmektedir.¹⁹² Buna göre sicil müdürünün tanıdığı süre içerisinde tescil talebinde bulunmayan ve kaçınma sebeplerini de bildirmeyen kişi, sicil müdürünün teklifi üzerine mahallin en büyük mülki amiri tarafından bin Türk lirası idari para cezasıyla cezalandırılır (TTK m. 33/2). Doğal olarak bu para cezası esas sermaye payının devrinin sicile tescil edildiği anlamına gelmez. Bu durumda esas sermaye payını iktisap eden, esas sermaye payı devir sözleşmesinin ve genel kurul kararının ibrazı ile tescili talep ederek, tescilin yapılmasını sağlayabilir (TTK m. 27/1).

Müdürlerin otuz gün içinde başvuru yapmaması durumunda (müdürlerin ihmalkr davranması halinde), başvuru hakkının TTK m. 598/2 hükmüyle salt devredene tanınmış olup, devralana ise bu hususta bir başvuruda bulunma yetkisi tanınmamıştır. Bu bağlamda öğretide haklı olarak, taraflardan yalnızca birinin (devredenin) yetkilendirilmesinin bir anlamının bulunmadığı, esas sermaye payı devrine dair maddi durumun ticaret siciline yansımaları yönündeki menfaatin diğer taraf (devralan) açısından da kabul edilmesi gerektiği ifade edilmektedir.¹⁹³

Öte yandan, müdürlerin otuz günlük süre içerisinde başvuruda bulunmaması ve bu srenin sonunda da esas sermaye payını devreden ortağın bir başvuru yapmaması halinde nasıl bir çözüm yolu izleneceği sorusu akla gelebilir. Bu noktada sicil kaydına güvenen kişinin iyiniyetinin korunacağı hükmüne yer verilmiştir (TTK m. 598/3). Yani bu durumda sicildeki kaydı esas alarak esas sermaye payını iktisap eden iyiniyetli kimsenin himaye edileceği öngörülmektedir.

¹⁹² Pulaşlı (2017), s. 799.

¹⁹³ Doğrusöz Koşut, s. 382; Demirkapı (2008), s. 405 vd.

TTK m. 598/3 hükmü, kurucu nitelikte olmayan bir tescile, iyiniyetin korunması açısından bir fonksiyon yüklenmesi bakımından öğretilde eleştirilmektedir.¹⁹⁴ Gerçekten de TTK'da esas sermaye payının devri açısından ticaret siciline tescilin kurucu nitelikte olduğunu gösteren bir hüküm yer almamaktadır. Buna rağmen esas sermaye payı devri açısından kurucu nitelikte kabul edilmeyen tescil işlemine iyiniyetin korunması açısından bir fonksiyon tanınması, kanaatimizce de yerinde bir düzenleme değildir. Dolayısıyla sicilde kayıtlı bulunan ancak gerçekte ortak olmayan (esas sermaye payı üzerinde tasarruf yetkisi bulunmayan) kişiden esas sermaye payını iyi niyetle devralan kişinin korunacağı yönündeki bir kabule katılmak mümkün değildir.¹⁹⁵

¹⁹⁴ Tekinalp (2013), s. 484; Yıldız (2007), s. 463; Demirkapı (2008), s. 408; Doğrusöz Koşut, s. 383; Bilgili / Demirkapı, s. 754.

¹⁹⁵ Demirkapı (2008), s. 408 vd.

4. ESAS SERMAYE PAYININ REHNİ

4.1. Genel Olarak

Bir borç ilişkisinde borçlu, alacaklıya karşı borcunu ifa etme yükümü altındadır. Ancak bu ilişkisinde borçlu, her zaman borcunu yerine getirmeyebilir. Bu gibi hallerde alacaklı alacağına genellikle iflas veya haciz gibi icra yollarına müracaat ederek kavuşsa da, alacaklının borçluya karşı konumunu güçlendirecek bir teminata (güvenceye) sahip olması daha makul bir yoldur.¹⁹⁶

Teminatlar, alacaklıya sağladığı yetkiler bakımından “kişisel teminatlar” ve “aynı teminatlar” olarak ikiye ayrılmaktadır. Kişisel teminat, garanti, kefalet sözleşmesi gibi teminat veren kimsenin başka bir kimsenin borcunu temin etmek üzere borç altına girmesini ifade eder.¹⁹⁷ Aynı teminatlar ise, sınırlı aynı haklar ya da mülkiyet hakkı gibi alacağın elde edilmesi için alacaklıya bir şey üzerinde aynı hak sağlanmasıdır.¹⁹⁸ Bu bağlamda rehin hakkı da alacağın elde edilmesi hususunda alacaklıyı güçlü kılan en önemli aynı teminatlardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁹⁹

Rehin hakkı, bir alacağın temin edilmesi gayesiyle borçlu kişiye veya üçüncü bir şahsa ait taşınmaz veya taşınır mal üzerinde, alacaklının lehi yönünde tesis edilen sınırlı bir aynı haktır.²⁰⁰ Rehin hakkı ile alacaklıya sağlanan teminat aynı mahiyette olmanın yanı sıra, kişisel teminatlardan farklı olarak aynı teminatlarda rehne konu edilen şey üzerinde doğrudan bir hâkimiyet kurulur.²⁰¹ Başka bir ifadeyle rehin hakkı, herkese karşı dermeyeran edilebilen ve eşya üzerinde kurulan aynı bir hak (*iura in re*) olup, eşya üzerinde doğrudan hâkimiyet sağlar.²⁰² Rehin hakkı herkese karşı dermeyeran edilebilen aynı bir hak olduğundan mutlak hak (*iura in rem*) niteliğine de sahiptir.²⁰³

¹⁹⁶ **Sirmen, Lale** (2017) Eşya Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 567.

¹⁹⁷ **Gürsoy, Kemal T. / Eren, Fikret / Cansel, Erol** (1984) Türk Eşya Hukuku, Zilyetlik, Tapu Sicili, Mülkiyet, Sınırlı Aynı Haklar, 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 948 vd.; **Köprülü, Bülent / Kaneti, Selim** (1982) Sınırlı Aynı Haklar, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, s. 25; **Nomer / Ergüne**, s. 168; **Sirmen** (2017), s. 567.

¹⁹⁸ **Gürsoy / Eren / Cansel**, s. 949; **Nomer / Ergüne**, s. 168; **Köprülü / Kaneti**, s. 251.

¹⁹⁹ **Köprülü / Kaneti**, s. 251.

²⁰⁰ **Ayan, Mehmet** (2017) Eşya Hukuku III Sınırlı Aynı Haklar, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 155; **Esener / Güven**, s. 469; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 895; **Akipek**, s. 156; **Nomer / Ergüne**, s. 167 vd.; **Sirmen** (2017), s. 568; **Gürsoy / Eren / Cansel**, s. 949.

²⁰¹ **Tekinay, S. Sulhi** (1994) Menkul Mülkiyeti Ve Sınırlı Aynı Haklar, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 70.

²⁰² **Sirmen** (2017), s. 568.

²⁰³ **Ayan**, s. 158.

Borçlunun borcunu yerine getirmemesi halinde alacaklı alacağını rehnin paraya çevrilmesi yoluyla elde eder. Borcun yerine getirilmemesi durumunda rehin hakkı sahibinin rehne konu olan şeyin mülkiyetini kazanması yönündeki anlaşmalar hüküm ifade etmez. Çünkü rehin hakkı, hak sahibine salt borcun ifa edilmemesi durumunda mağduriyetin bertaraf edilmesi amacıyla rehne konu olan şeyi paraya çevirerek alacağını tahsil etme olanağı sunar.²⁰⁴ Dolayısıyla rehnedilen şey [merhun (*Pfand / pignus*)], rehin hakkı sahibine alacağına kavuşabilmesi için çok önemli bir teminat oluşturur. Bu anlamda rehin hakkı, alacaklı yönünden çok önemli bir güvence oluştururken; borçlu açısından da bir kredi fonksiyonu görür.²⁰⁵

Rehin hakkının sınırlı ayni hak mahiyetinde olması, eşya üzerinde rehin hakkı sahibine sınırlı bir yetki sağlamasından kaynaklanır. Rehin hakkı sadece eşyanın değerine ilişkin olduğundan rehin hakkı sahibine rehin konusu üzerinde tasarruf etme yetkisi tanınmaz.²⁰⁶ Başka bir ifadeyle, rehin hakkı sahibi aksi öngörülmedikçe rehin konusu şeyden yararlanma (*fructus*) ve rehne konu şeyi kullanma (*usus*) hakkına sahip değildir.²⁰⁷

Rehin hakkı, bir alacağın teminatını oluştururken, varlığı alacağın varlığına bağlı olduğundan fer'i bir hak (*ius accessorium*) niteliğindedir.²⁰⁸ Herhangi bir nedenle alacağın son bulması, rehin hakkını da sona erdirir.²⁰⁹

Kural olarak rehin hakkı, sözleşmeden kaynaklanır.²¹⁰ Rehin hakkının geçerli olması, teminat altına aldığı alacağın da geçerliliğine bağlıdır. Bu bakımdan baştan itibaren geçerli olmayan bir sözleşmeye dayanarak rehin hakkı kurulması mümkün değildir. Alacağın temelini teşkil eden sözleşmenin herhangi bir şekilde geçerli olmaması rehin hakkını da geçersiz kılar.²¹¹

Rehin, borçlunun malı üzerinde tesis edilebileceği gibi üçüncü bir kişiye ait mal üzerinde de kurulabilir.²¹² Bu durum üçüncü bir şahsın bir başka kişinin borcuna karşılık

²⁰⁴ Nomer / Ergüne, s. 168; Sirmen (2017), s. 568.

²⁰⁵ Esener / Güven, s. 471.

²⁰⁶ Esener / Güven, s. 471.

²⁰⁷ Acar, Faruk (2017) Rehin Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 5; Ayan, s. 156; Esener / Güven, s. 471; Nomer / Ergüne, s. 168.

²⁰⁸ Köprülü / Kaneti, s. 255; Sirmen (2017), s. 570; Akipek, s. 158; Acar, s. 10; Esener / Güven, s. 470.

²⁰⁹ Esener / Güven, s. 470.

²¹⁰ Acar, s. 90; Esener / Güven, s. 470.

²¹¹ Sirmen (2017), s. 570.

²¹² Sirmen (2017), s. 570 vd.

kendi malını rehnetmesi şeklinde gerçekleşir. Rehin hakkı salt eşya üzerinde değil, alacaklar ve diğer haklar üzerinde de kurulabilir.²¹³

Alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehin hakkı, taşınır rehnine ilişkin bölümde TMK m. 954 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. TMK'nın rehne ilişkin hükümleri dikkate alındığında, limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesi bakımından da değerlendirilmesi gereken hükümler, taşınır rehnini düzenleyen hükümler ve özellikle taşınır rehninin özel bir türü olarak düzenlenen alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehin hakkına ilişkin hükümlerdir.

Taşınır rehni, taşınmaz (gayrimenkul) olmayan bir şey veya hakkın, bir alacağa güvence teşkil etmek (teminat oluşturmak) üzere ve alacağını elde edemeyen alacaklıya rehin olarak verilen şeyin (merhunun) satış bedelinden alacağını alma olanağı tanıyan bir rehin türüdür.²¹⁴ Taşınır rehninin konusunu iktisadi değeri bulunan ve paraya çevrilebilecek eşyalar teşkil eder.²¹⁵ Alacağı teminat altına alamayacak, parasal değer ifade etmeyen ya da hatıra mahiyetindeki değerler ile insan bedenine dair parçalar rehne konu teşkil etmez.²¹⁶

Taşınır rehnine hâkim olan ilkelerden alacağa bağlılık (fer'ilik) ilkesi gereği taşınır rehni, bir alacağa sıkı sıkıya bağlı olup, varlığı geçerli bir alacağa bağlıdır.²¹⁷ Belirlilik ilkesi gereği ise, hem rehinle teminat altına alınan alacağın belirlenebilir olması hem de taşınırın ayırt edilebilecek biçimde belirlenmiş olması gerekir.²¹⁸ Burada taşınmaz rehninden farklı olarak alacağın belirli bir miktar ile gösterilmesi şartı aranmaz.²¹⁹ Alacağın salt azami bir miktar olarak kararlaştırılarak taşınırın paraya çevrilmesi anında parasal bir değer taşıması yeterlidir.²²⁰

²¹³ Nomer / Ergüne, s. 168; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 949.

²¹⁴ Saymen, F. Hakkı / Elbir, H. Kemal (1963) Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 623; Akıntürk, Turgut / Ateş, Derya (2018) Medeni Hukuk, 24. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 460; Yılmaz, Abdüssamet (2020) Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 7.

²¹⁵ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 1023.

²¹⁶ Ayan, s. 260.

²¹⁷ Serozan, Rona (2014) Eşya Hukuku I, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s.344; Cansel, Erol (1967) Türk Menkul Rehni Hukuku I - Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları, s. 81; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 1011; Köprülü / Kaneti, s. 464; Nomer / Ergüne, s. 232; Esener / Güven, s. 529; Yılmaz, s. 15.

²¹⁸ Sirmen (2017), s. 656; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1093; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 1016; Yılmaz, s. 16.

²¹⁹ Nomer / Ergüne, s. 237; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 1018; Sirmen (2017), s. 657.

²²⁰ Köprülü / Kaneti, s. 470; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1093.

Taşınır rehni, kamuya açıklık ilkesinin bir sonucu olarak ancak zilyetliğin alacaklıya devredilmesiyle tesis edilebilir.²²¹ Bölünmezlik ilkesi ise, rehne konu olan taşınırın tamamının teminat teşkil ettiğini ve alacağın da tümünün teminat altına alınmış olduğunu ifade eder.²²² Öncelik ilkesine göre ise taşınır rehninde tarih esas alınarak sıra belirlenmekle birlikte önceki rehnin sona ermesi durumunda sıra bir sonraki rehin hakkına geçmektedir. Rehnin konusunu teşkil eden taşınıra iyiniyetle zilyet olan kişi, güvenin korunması ilkesi gereği, zilyetlik hükümlerine göre rehnedende tasarrufta bulunma yetkisine sahip olmasa bile kazanımı korunduğu ölçüde rehin hakkına sahip olur.²²³

Taşınır rehninin bir türü olarak TMK m. 954 vd. hükümlerinde düzenlenen alacak ve diğer haklar üzerinde rehin, ekonomik değeri olan ve devredilebilen alacak ve diğer haklar üzerinde kurulabilir. Zira borç ifa edilmediği takdirde rehinli alacaklı, rehinli alacak ve diğer hakları paraya çevirmek suretiyle alacağına kavuşur.²²⁴ Parasal değere ve müstakil olarak devir yeteneğine sahip alacaklar ile fikri haklar, patent hakkı, markalar, kıymetli evrak, pay senetleri rehne konu olabilir.²²⁵ Şarta bağlı alacaklar ile henüz doğmamış müstakbel alacaklar üzerinde de rehin hakkı tesis edilebilir.²²⁶

Borcun ödenmemesi durumunda rehinli alacaklı, rehne konu olan alacak veya hakkın paraya çevrilmesini talep etme hak ve yetkisine sahip olur. Bu sebeple hak üzerinde tesis edilen rehin hakkı, tam manasıyla bir aynı hak (*iura in re*) niteliğinde olmayıp sadece rehin hakkı sahibine diğer alacaklılara göre öncelikli tatmin edilme olanağı sunan aynı hak benzeri mutlak hak niteliğindedir.²²⁷

Limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesinde öncelikli olarak uygulama alanı bulacak hükümler, alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehne ilişkin hükümler olsa da, bu hükümlerin yeterli olmadığı durumlarda teslim bağli taşınır rehnine ilişkin hükümler uygulama alanı bulur. Nitekim TMK m. 954/2’de de aksi yönde bir hüküm öngörülmedikçe alacak ve diğer hakların rehninde de teslim bağli rehin hükümlerinin uygulama alanı

²²¹ Nomer / Ergüne, s. 238 vd.; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 1013; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1092.

²²² Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1094; Sirmen (2017), s. 659; Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 1018.

²²³ Nomer / Ergüne, s. 241; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1094.

²²⁴ Ergüne, M. Serkan (2002) Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağli Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 34; Aybay, Aydın / Hatemi, Hüseyin (2009) Eşya Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 298.

²²⁵ Ergüne, s. 38; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1128; Ayan, s. 319; Esener / Güven, s. 562.

²²⁶ Çakırca, S. İrem (2006) Adi Alacakların Rehni, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 31; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 1129.

²²⁷ Nomer / Ergüne, s. 285.

bulacağı belirtilmiştir. Burada teslim bağli taşınır rehnine dair hükümlerin uygulanmasından kasıt, doğrudan doğruya bu hükümlerin tatbik edilmesi değil, diğer haklar ve alacaklar üzerindeki rehin hakkının mahiyetine uygun düştüğü ölçüde gerçekleştirilecek bir uygulamadır. Zira teslim bağli taşınır rehni hükümleri, alacak ve haklar üzerindeki rehin hakkına, dolayısıyla limited şirket esas sermaye payı üzerindeki rehin hakkına doğrudan uygulanacak genel nitelikte kurallar değildirler. Başka bir ifadeyle teslim bağli taşınır rehni hükümleri, tamamlayıcı niteliktedir.²²⁸

Teslim bağli taşınır rehni, taşınır nitelikteki bir eşyanın, rehin veren tarafından alacaklıya veya üçüncü bir şahsa bir alacağın teminatı olarak teslim edilmesiyle tesis edilen rehindir.²²⁹ Söz konusu bu rehlin konusunu, toprağa bağli olmayan, iktisadi bir değere ve bir yerden başka bir yere değişikliğe uğramadan taşınma yeteneğine sahip her türlü maddi varlıklar teşkil eder.²³⁰ Rehne konu teşkil eden taşınırlar bizzat borçluya ait olabileceği gibi, üçüncü şahıslara da ait olabilir; çünkü üçüncü şahıslar da kendi mülkiyetindeki bir taşınırı başka bir kimsenin borcu için rehnedebilir.²³¹

TMK m. 939 hükmü gereği teslim bağli taşınır rehni, Kanun'daki istisnai hükümler dışında taşınırların zilyetliğinin alacaklıya veya tarafların aralarında anlaşmaya vardıkları üçüncü bir şahsa devriyle tesis edilebilir. Başka bir anlatımla, rehlin tesis edilmesi alacaklı ile taşınırın maliki arasında akdedilecek olan rehin sözleşmesi ve taşınır üzerindeki dolaysız zilyetliğin diğer tarafa geçirilmesiyle gerçekleşir.²³²

Teslim bağli taşınır rehninin yetersiz kaldığı durumlarda, taşınmaz rehnine ilişkin hükümler, niteliğine uygun düştüğü ölçüde taşınır rehni açısından da uygulama alanı bulacaktır. Bu bakımdan hüküm bulunmadığı durumlarda, taşınmaz rehnine ilişkin hükümlerin limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesi açısından da uygulama alanı bulacağı söylenebilir.

Taşınmaz rehnine ilişkin hükümler TMK m. 850 vd. düzenlenmiştir. TMK m. 850 hükmü gereği, taşınmaz rehni, ancak ipotek, irat senedi veya ipotekli borç senedi şeklinde

²²⁸ **Ertas, Şeref** (2013) "Tescilli Taşınır Rehinleri", Prof. Dr. Aydın Zevkliler'e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C: 8, s. 1155; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 999.

²²⁹ **Akıntürk / Ateş**, s. 462; **Cansel**, s. 10; **Nomer / Ergüne**, s. 246; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 1022.

²³⁰ **Aybay / Hatemi**, s. 294; **Sirmen** (2017), s. 659; **Ayan**, s. 275.

²³¹ **Sirmen** (2017), s. 659.

²³² **Serozan** (2014), s. 349; **Esener / Güven**, s. 539; **Aybay / Hatemi**, s. 294; **Ergüne**, s. 100; **Ayan**, s. 277.

tesis edilebilir. Burada öngörülen üç tarz taşınmaz rehni haricinde bir taşınmaz rehninin oluşturulması mümkün değildir. Üç tarz taşınmaz rehninde de alacağın güvencesinin konusunu taşınmaz teşkil eder.

Taşınmaz rehni ile bir taraftan rehin hakkının temel fonksiyonu olan şahsi alacak güvence altına alınırken diğer taraftan da arazi değeri tedavül ettirilir.²³³ Şahsi alacağın güvence altına alınması borcun ödenmemesi halinde taşınmazın satışı yapılarak rehinli alacaklının tatmin edilmesi açısından bir işlev görürken; arazi değerinin tedavül ettirilmesi taşınmazın rehne konu olmasıyla toprağın değerinin topraktan ayrılarak müstakil bir değere kavuşup tedavül kabiliyeti kazanmasını ifade eder.²³⁴

Sınırlı aynı hak niteliğindeki taşınmaz rehni, hak sahibine taşınmazın değeri üzerinden alacağını tahsil etme yetkisi tanır.²³⁵ Borcun ödenmemesi durumunda rehinli alacaklı, rehne konu olan taşınmazın paraya çevrilmesi suretiyle alacağını elde etme olanağına sahip olur.²³⁶

Burada açıklanan gerek taşınır rehni hükümleri (teslime bağlı taşınır rehni ve alacaklar ve diğer haklara ilişkin rehin) gerek taşınmaz rehni hükümleri dışında TBK m. 183 vd. yer alan alacağın devri hükümlerinin de limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesinde kısıtlı olarak uygulanabileceği ifade edilmektedir. Buna dayanak olarak diğer haklar ve alacakların rehnedilmesini düzenleyen TMK m. 954'te yer alan başkasına devredilebilen hak ve alacakların rehnedilebileceğine ilişkin hüküm gösterilmektedir. TMK m. 954/1 hükmünün rehne konu alacak ve hakların tespiti bakımından TBK m. 183 vd. bulunan alacağın devri hükümlerine gönderme yapıldığından hareketle alacağın devrine dair hükümlerin limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesinde kısıtlı olarak uygulanacağı belirtilmektedir.²³⁷ Aynı şekilde TMK m. 795 vd. hükümlerinde yer alan intifa hakkına ilişkin bazı hükümlerin de limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesinde uygulanabileceği ileri sürülmektedir.²³⁸

²³³ Aybay / Hatemi, s. 272; Nomer / Ergüne, s. 169; Gürsoy / Eren / Cansel, s. 949; Akipek, s. 162; Sirmen (2017), s. 572.

²³⁴ Aybay / Hatemi, s. 272.

²³⁵ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 897; Aybay / Hatemi, s. 271; Akipek, s. 162.

²³⁶ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 897; Aybay / Hatemi, s. 271.

²³⁷ Göksoy, s. 75 vd.

²³⁸ Göksoy, s. 77.

Şu hâlde limited şirkette esas sermaye payının rehnedilmesinde öncelikli olarak “alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehin hakkına ilişkin hükümlerin, bunların yetersiz kaldığı hallerde teslim bağli taşınır rehni hükümlerinin, ihtiyaç olması halinde de taşınmaz rehni, intifa hakkı ve TBK’da düzenlenen alacağın temliki (devri) hükümlerinin uygulama alanı bulacağı söylenebilir.

Limited şirket esas sermaye payının rehninin konusunu, şirkette ortağın sahip olduğu ortak sıfatından doğan haklar oluşturur.²³⁹ Burada tesis edilen rehin hakkı, ortağın salt malvarlıksal haklarını kapsar.²⁴⁰ Bu açıdan limited şirket esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkının konusunu mülkiyet değil, ortaklık hakkı üzerinde tesis edilen bir tür mutlak hak teşkil eder.²⁴¹ Limited şirket ortağının sahip olduğu ortaksal haklar, rehin hakkının içeriğine girmez.²⁴²

Bir alacağa teminat oluşturan rehin müessesesinde amaç, alacağın elde edemeyen rehinli alacaklının rehne konu teşkil eden şeyi paraya çevirerek alacağın tahsil etmesini sağlamaktır.²⁴³ Bu sebeple rehnin konusunu devri mümkün olan ve paraya çevrilebilen değerler teşkil eder. Ortaksal hakların paraya çevrilmesi mümkün olmadığından ve iktisadi bir değere sahip olmadığından bu mahiyetteki haklar rehne konu oluşturmaz.²⁴⁴ Bu bağlamda limited şirket esas sermaye payı üzerinde kurulan rehin hakkı da sadece paraya çevrilmesi mümkün olan malvarlıksal haklar üzerinde tesis edilebilir.²⁴⁵ Bir an için ortaksal haklar, rehin hakkı kapsamında düşünülse dahi, borcun ödenmemesi durumunda alacaklının tatmin edilmesi için TMK gereği sadece paraya çevrilebilen haklar rehne konu olacağından, yönetsel hak niteliğindeki ortaksal hakların rehin kapsamına dâhil edilmesi mümkün değildir.²⁴⁶

²³⁹ Erdem / Göksoy, s. 577; Bilgili / Demirkapı, s. 763.

²⁴⁰ Yıldız (2007), s. 152; Bilgili / Demirkapı, s. 763; Tekinalp (Poroy / Çamoğlu), s. 120; Erdem / Göksoy, s. 577.

²⁴¹ Durgut, Ramazan (2013) “Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C: 26, S: 108, s. 126.

²⁴² Erdem / Göksoy, s. 577; Arslanlı / Domaniç, s. 275.

²⁴³ “Rehin, alacaklıya yapılacak edayı muayyen bir şey üzerinde temine yarayan bir akittir. Alacaklıya sadece merhunu sattırarak alacağını istifa hakkı verir.” [Türk Hukuk Lügatı (1998) Ankara, Başbakanlık Basımevi, s. 283].

²⁴⁴ Erdem / Göksoy, s. 610.

²⁴⁵ Bilgili / Demirkapı, s. 763; Erdem / Göksoy, s. 577; Yıldız (2007), s. 152.

²⁴⁶ Erdem / Göksoy, s. 610; Arslanlı / Domaniç, s. 275.

Limited şirket esas sermaye payının rehni, malvarlıksal haklar üzerinde tesis edildiğinden, esas olarak rehin hakkının hukuki niteliği hak üzerinde tesis edilen rehindir.²⁴⁷

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde kurulan rehin hakkının öncelikli olarak TMK m. 954 vd. hükümlerinde düzenlenen alacak ve diğer haklar üzerinde kurulan rehin hakkı çerçevesinde ele alınması gerektiği ifade edilmişti. Ancak burada bir alacak üzerinde rehlin söz konusu olabilmesi için öncelikle taraflar arasında bir borç ilişkisinin varlığı gerekmektedir. Borç ilişkisinin ve bunun sonucu olarak taraflar arasında bir alacağın söz konusu olmaması halinde diğer haklar üzerinde bir rehin hakkının tesis edileceğini kabul etmek gerekir. Malvarlıksal hakların bazı durumlarda şirkete karşı dermeyeran edilebilecek alacak hakkı mahiyetini elde etmesi, alacak hakkı nitelendirmesi açısından yeterli değildir. Ayrıca esas sermaye payının rehni ile belirli bir alacak değil, malvarlıksal hakların tümü bir bütün olarak rehnedilmektedir.²⁴⁸

Esas sermaye payı üzerindeki hak, pay sahibine şirkete karşı bir alacak hakkının ötesinde pay sahipliğinden doğan bazı yetki ve haklar bahşeder. Bu sebeple, esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkı, yalnızca bir alacak hakkı olarak değerlendirilemez. Ancak herhangi bir şekilde esas sermaye payı üzerindeki hakkın tasfiye payı, kâr payı gibi bir hakka dönüşmesi durumunda istisnai olarak alacak rehnine ilişkin kuralların uygulanmasından bahsedilebilir.²⁴⁹

4.2. Pay Üzerinde Rehin Hakkı Kurulmasının Şartları

4.2.1. Devir ve/veya Rehin Yasağının Bulunmaması

Limited şirket esas sermaye payı üzerinde kurulan rehin hakkının geçerli kabul edilebilmesi için payın rehin hakkının kurulmasına elverişli olması gerekir. Esas sermaye payının rehin açısından elverişli kabul edilebilmesi için birkaç unsurun bir arada bulunması zorunludur. Her şeyden önce, rehne konu olabilecek geçerli bir esas sermaye payının mevcut

²⁴⁷ **Makaracı Başak, Aslı** (2014) Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 48; **Biçer / Hamamcıoğlu**, s. 8; **Erdem / Göksoy**, s. 577; **Arsanlı / Domaniç**, s. 274; **Yıldız** (2007), s. 152; **Bilgili / Demirkapı**, s. 763. Aksi yöndeki bir görüşe göre ise, esas sermaye payı üzerindeki rehin hakkı, niteliği itibariyle bir alacak rehnidir. Zira esas sermaye payının kapsadığı haklardan yalnızca malvarlıksal haklar rehne konu olmakta ve rehin konusu olan bu malvarlıksal haklar da bir alacak hakkı mahiyetindedir [**Sirmen, Lale** (1990) Alacak Rehni, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 57].

²⁴⁸ **Erdem / Göksoy**, s. 578 vd.

²⁴⁹ **Erdem / Göksoy**, s. 579.

olması; bunun yanı sıra, esas sermaye payının devrinin ve/veya rehninin yasaklanmamış olması şarttır. Zira gerek kanundan gerek şirket sözleşmesinden kaynaklanan devre veya rehne ilişkin yasaklar, limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin kurulmasını engelleyen bir etkiye sahiptir.

Limited şirkette ortaklar, ortak sıfatına aslen veya devren kavuşurlar. Başka bir ifadeyle limited şirkette ortak, ya şirkete sermaye koymayı taahhüt eder, ortak sıfatına hak kazanır ya da sonradan şirkette pay iktisap eder, şirkete ortak olarak katılır.²⁵⁰ Kuruluş, tür değiştirme, sermaye artırımı veya birleşme gibi yapısal değişikliklerde ortak sıfatı aslen kazanılırken; devir veya icra yoluyla da devren ortak sıfatına sahip olunur.²⁵¹ Ortak sıfatı hangi yolla kazanılırsa kazanılsın her ortak, ortak sıfatını elde etmesiyle esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurma hakkına kavuşur.²⁵²

Limited şirkette esas sermaye payının rehnedilebilmesi için gerekli şartlardan biri olarak kabul edilen devrin yasaklanmamış olmasına ilişkin TTK'da herhangi bir hüküm öngörülmemiş olsa da TMK'nın rehne ilişkin hükümleri çerçevesinde bu sonuca varılır.²⁵³ Nitekim TTK m. 600 hükmünün gerekçesinde de, devrin yasaklanması durumunda rehnen tesis edilememesinin sebebi olarak, TMK m. 954 vd. hükümleri gösterilmiştir. TMK m. 954 hükmü, alacağın devredilebilir mahiyette olması gerektiğini açıkça belirtmiştir. Bu bağlamda öğretide esas sermaye payının rehne konu olması için de devrin kanun veya şirket sözleşmesi yoluyla yasaklanmamasının şart olduğu kabul edilmektedir.²⁵⁴

Şirket sözleşmesi ile esas sermaye payının devrinin tamamen yasaklanması mümkün olduğu gibi, devir daha ağır şartlara da bağlanabilir.²⁵⁵ Bu durumda devralanın bazı özellikleri taşımasının ya da bazı yükümlülükler altına girmesinin zorunlu tutulması, devir için tüm ortakların onayının alınması, bazı ortaklara devri veto etme, iştirak ve şufa hakkı tanınması gibi hükümlerin şirket sözleşmesinde yer alması mümkündür.²⁵⁶ Bu şekilde şirket, arzu etmediği kişilerin şirkete girmesine engel olarak şirketin yabancılaşmasını önlemek isteyebilir.²⁵⁷ Ancak şirket sözleşmesinde devrin zorlaştırılmasına ilişkin öngörülen kurallar,

²⁵⁰ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 391.

²⁵¹ Pulaşlı (2018), s. 2750; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 408.

²⁵² Çığsar, s. 149.

²⁵³ Şener (2017), s. 385 vd.; Pulaşlı (2018), s. 2728.

²⁵⁴ Bahtiyar, s. 452; Erdem / Göksoy, s. 580; Arslanlı / Domaniç, s. 274; Şener (2017), s. 386; Biçer / Hamamcioğlu, s. 6.

²⁵⁵ Bilgili / Demirkapı, s. 750.

²⁵⁶ Çağa, s. 594.

²⁵⁷ Biçer / Hamamcioğlu, s. 7.

esas sermaye payının rehnedilmesine engel teşkil etmez.²⁵⁸ Şu hâlde esas sermaye payının rehnedilmesini engellemek arzusundaki şirket, bunu esas sermaye payının devrini zorlaştıracı şirket sözleşmesi hükümleriyle sağlayamaz.²⁵⁹

Esas sermaye payının devrini yasaklayan hükümler, kuruluş sırasında şirket sözleşmesinde öngörülebileceği gibi, sonradan şirket sözleşmesi hükümlerinde yapılacak bir değişiklikte de öngörülebilir.²⁶⁰ Gerek esas sermaye payının devrini yasaklayan gerek zorlaştıran veya kolaylaştıran genel kurul kararları, temsil edilen oyların en az 2/3'ünün ve oy hakkını haiz esas sermayenin salt çoğunluğunun bir arada bulunması durumunda alınabilir (TTK m. 621/1-c).

Esas sermaye payının devrine ilişkin yasak, sermaye şirketi niteliğindeki limited şirketin şahıs şirketi özelliklerini yansıtır. Devre ilişkin yasak ile amaçlanan, esas sermaye payının kolay bir şekilde dolaşımını zorlaştırarak ticaret konusu olmasının önlenmesidir.²⁶¹ Devir yasağı, genel bir yasak şeklinde düzenlenebileceği gibi, belli bir süre veya belli bir kişi ile sınırlı olarak da öngörülebilir.²⁶²

Devre ilişkin yasak, salt alacağın tamamı yönünden değil, tarafların arzusuna göre alacağın bir kısmı açısından da geçerli olabilir.²⁶³ Bununla birlikte bütün esas sermaye paylarının devir yasağı kapsamında olması da zorunlu değildir; bazı paylar, esas sermaye payının devrine ilişkin sınırlama ve yasaklar dışında tutulabilir.²⁶⁴

Şirket sözleşmesinde öngörülen esas sermaye payının devrinin yasaklanmasına ilişkin kurallar, ortaklar yararına akdi müstesna hak teşkil eder.²⁶⁵ Başka bir ifadeyle esas sermaye payının devir, rehin gibi hukuki işlemlere konu olabilmesi için, esas sermaye payının serbestçe devredilmesine engel teşkil edecek bir devir yasağının olmaması gerekir.²⁶⁶

²⁵⁸ Şener (2017), s. 386.

²⁵⁹ Çığsar, s. 151.

²⁶⁰ Arslanlı (1963), s. 187; Pulaşlı (2018), s. 2752; Yıldız (2007), s. 131; Bilgili / Demirkapı, s. 750; Çağa, s. 593; Doğrusöz Koşut, s. 371; Arslanlı / Domaniç, s. 261.

²⁶¹ Doğrusöz Koşut, s. 370 vd.

²⁶² Uzun Kazmacı, Özge (2013) Faktoring Sözleşmesi, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 113.

²⁶³ Günergök, Özcan (2014) Alacağın Devrinde Borçlunun Hukuki Durumu, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 30.

²⁶⁴ Öz, s. 380; Çağa, s. 594.

²⁶⁵ Pulaşlı (2018), s. 2752; Çağa, s. 594; Öz, s. 380; Arslanlı / Domaniç, s. 261.

²⁶⁶ Çığsar, s. 153.

Şu hâlde, şirket sözleşmesinde esas sermaye payının devredilmesinin yasaklanması yönünde öngörülen bir hüküm, esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesini engeller.²⁶⁷ Bu durumda ortakların esas sermaye payı üzerinde rehin kurmasını arzu etmeyen şirketin, şirket sözleşmesinde esas sermaye payının devrini yasaklayarak rehne engel olma olanağı vardır. Ancak ifade edelim ki, şirket sözleşmesine esas sermaye payının devredilmesinin yasaklandığı yönünde bir hüküm konulmuş olsa dahi, ortağın sahip olduğu tasfiye payı, kâr payı gibi mali haklar, esas sermaye payından tamamen bağımsız bir şekilde rehne konu yapılabilir.²⁶⁸

Esas sermaye payının devrinin kanuni açıdan yasaklandığına dair bir hüküm TTK'da yer almamaktadır. Buna karşılık ETK m. 520/3 hükmü, kanuni devir yasağına ilişkin bir düzenleme içermekteydi. Buna göre, ortağın şirkete getirmeyi üstlendiği sermaye ayın ise, ortak şirketin kuruluşundan itibaren üç yıl geçmediği müddetçe payını başka bir kimseye devredemezdi. Esas sermaye payının devrinin yasaklandığı bu süre içerisinde esas sermaye payının rehni de mümkün değildi. ETK m. 520/3 hükmü, TTK'ya alınmamış; dolayısıyla da ayın karşılığı esas sermaye paylarının devri ve rehnine ilişkin bir yasak öngörülmemiştir.

ETK'da limited şirket esas sermaye payının devrinin ve rehninin yasaklandığı bir diğer hal olarak şirketin kendi paylarını iktisap etmesi ve rehin olarak kabul etmesine ilişkin m. 526/1 hükmü öngörülmüştür. Buna göre sermaye koyma borcu tamamen ifa edilmemişse esas sermaye payının şirket tarafından iktisabı ve rehninin muteber olmayacağı düzenlenmişti. ETK m. 526/1 hükmü de TTK'ya aktarılırken değişikliğe uğramış, TTK'nın ilgili hükmünde yalnızca limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesi düzenlenmiştir (TTK m. 612).

TTK m. 612 hükmünün gerekçesinde limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesinin anonim şirkete paralel şekilde düzenlendiği belirtilmiştir. Ancak konunun düzenlendiği TTK m. 379 hükmüyle, anonim şirketin hem kendi paylarını iktisap hem de rehin olarak kabul etmesi öngörülmüştür. Bu açıdan anonim şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi açısından bir yasaklama öngörülmüşken; limited şirket esas sermaye paylarının rehnedilmesi açısından böyle bir yasağa yer verilmemiştir. Şu hâlde limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi açısından bir boşluğun ortaya çıktığı

²⁶⁷ Durgut, s. 131; Çığsar, s. 153.

²⁶⁸ Yıldız (2007), s. 152; Erdem / Göksoy, s. 581.

söylenilebileceği gibi, TTK m. 612 hükmüyle bir yasaklama da öngörülmediğinden limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul edebileceği de ileri sürülebilir.²⁶⁹

TTK m. 612 hükmünün gerekçesi, TTK m. 379 ile TTK m. 612 hükmü arasındaki farklılığın, bilinçli bir tercihten ziyade bir unutmadan kaynaklandığı görünümü vermektedir. Eğer bu farklılık, limited şirketin kendi payını rehin olarak kabul etmesine izin vermeye yönelik bilinçli bir tercih ise, en azından hükmün gerekçesinde buna ilişkin bir açıklamanın yapılması gerekirdi. Bu durumda mevcut düzenlemeden çıkan sonuç, limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi açısından bir yasaklamanın öngörülmediğidir. Zira TTK m. 612 hükmü limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesine dair bir yasaklama getirmediği gibi, TTK m. 379 hükmüne de bir atıfta bulunmamaktadır.²⁷⁰

ETK m. 529/1’de yer alan “*sermaye koyma borcu tamamen yerine getirilmedikçe...*” ibaresi de TTK m. 612’ye alınmadığından, limited şirket malvarlığının himaye edilmesi bakımından da limited şirket kendi paylarını rehin olarak kabul edebilmelidir. Burada, limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesinin, rehinle sağlanan alacağın ödenmemesi durumunda rehnin paraya çevrilmesi sırasında alıcı bulunamaması ve/veya esas sermaye payının değerinin altında satılması sebebiyle şirket sermayesinin güvence altına alınmasını riske sokacağı eleştirisi yapılabilir. Ancak bu risk, limited şirketin kendi payını değil de, başka bir şirkete ait payı rehin olarak kabul etmesi durumunda da söz konusudur. Limited şirket, kendisine karşı borcu olan kimseden güvence alırken basiretli bir iş adamı gibi hareket etme yükünün bir gereği olarak öncelikli olarak başkaca güvencelerin peşinde olmalı; ancak bulamadığında ve özen dairesinde kendi payını da rehin alabilmelidir. Kaldı ki, alacakları için ortaklardan kefalet, ipotek gibi şahsi veya ayni güvence kabul edebilen bir limited şirketin, şirketle işlem gerçekleştiren ortakların borçlarının güvencesi olarak kendi paylarını rehin olarak kabul edemeyeceğini ileri sürmek de yerinde bir yaklaşım olmayacaktır.²⁷¹

Limited şirket esas sermaye payının rehni, kanuni olarak yasaklanabileceği gibi, payın devrinde olduğu gibi şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hükümle de yasaklanabilir. Esas sermaye payları üzerinde rehin kurulması şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hükümle tamamen yasaklanabileceği gibi, şirket sözleşmesiyle rehnin şirkete bildirilmesi,

²⁶⁹ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 415; Durgut, s. 128 vd.

²⁷⁰ Durgut, s. 129.

²⁷¹ Durgut, s. 129 vd.

pay senedinin teslim edilmesi gibi koşullar da getirilebilir; bu koşullara uyulmaması durumunda rehin hakkı kurulamaz.²⁷²

Taşınır rehni sözleşmesinde kural olarak rehne konu teşkil eden taşınır ya da hakkın rehnedilmesine ilişkin bir yasağın olmaması gerekir.²⁷³ Bu itibarla esas sermaye payı üzerinde rehin kurulabilmesi için de şirket sözleşmesinde esas sermaye payının rehne konu olmasını yasaklayan bir hükmün yer almaması şarttır.²⁷⁴ Aksi takdirde, rehin sözleşmesi objektif olarak imkânsız olacağından sözleşme kesin hükümsüz olur.²⁷⁵

TTK'da esas sermaye payının devrinin şirket sözleşmesi ile yasaklanmasına izin verilmiş (m. 595/4) olduğu halde, esas sermaye payının rehninin şirket sözleşmesi ile yasaklanmasına izin veren bir hükme yer verilmemiştir. Ancak burada, esas sermaye payının devrinin yasaklanmasına izin veren kanun koyucunun, esas sermaye payının rehnini de şirket sözleşmesi ile yasaklama olanağı tanıma eğiliminde olacağı kabul edilmelidir. Bu sebeple TTK m. 595/4 hükmü, esas sermaye payı üzerinde kurulan rehin hakkının şirket sözleşmesi ile yasaklanması hususunda kıyasen uygulanabilir.²⁷⁶ Böylece şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hükümle limited şirket esas sermaye payının rehni engellenebilir.²⁷⁷

Şirket sözleşmesinde esas sermaye payının rehnini yasaklayıcı bir hükmün öngörülmesinin emredici hükümler ilkesi açısından geçerli olup olmadığı tartışılabilir. ETK'da, kanunda açıkça yasaklanmayan her husus, kural olarak şirket sözleşmesinde öngörülebilirken; TTK m. 340 hükmüne göre şirket sözleşmesi, anonim şirketlere ilişkin hükümlerden ancak kanunun izin verdiği ölçüde sapabilmektedir. Başka bir ifadeyle anonim şirkete ilişkin kanun hükümlerinden sapılabilmesi için kanunda bunun açıkça izne bağlanması gerekmektedir. Bu düzenleme ile anonim şirkete dair hükümlerin kural olarak emredici mahiyette olduğu kabul edildiğinden, TTK'da anonim şirket açısından sözleşme özgürlüğü ilkesi değil, emredici hükümler ilkesi geçerlidir.²⁷⁸

Anonim şirketteki emredici hükümler ilkesine (TTK m. 340 hükmüne) benzer şekilde TTK m. 579'da da limited şirket sözleşmesinde, ancak kanunun açıkça izninin

²⁷² Arslanlı / Domanıç, s. 274.

²⁷³ Makaracı Başak, s. 77; Cansel, s. 74.

²⁷⁴ Erdem / Göksoy, s. 580; Demirkapı (2008), s. 187; Arslanlı / Domanıç, s. 274.

²⁷⁵ Makaracı Başak, s. 77.

²⁷⁶ Erdem / Göksoy, s. 581.

²⁷⁷ Şener (2017), s. 387; Erdem / Göksoy, s. 581.

²⁷⁸ Karasu, Rauf (2015) Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 21.

olduğu durumlarda limited şirkete ilişkin hükümlerden sapılabileceği öngörülmüştür. TTK m. 577 hükmü ise, birçok hususta TTK hükümlerinden farklı düzenleme yapılabileceğini ve bunların bağlayıcı hükümler olduğunu öngörmüştür. Ancak limited şirket bakımından eşit işlem, sermayenin korunması, dürüstlük ilkesi, zorunlu organların yetki ve görevleri, alacaklıların korunması gibi konularda emredici hükümler öngörülmüştür.

Şahıs şirketleri açısından izin verilen sözleşme özgürlüğü ilkesi, anonim ve limited şirket açısından öncelikli değildir. Zira kanun koyucu TTK m. 340 ve TTK m. 579’da öngörülen emredici hükümler ilkesi ile anonim ve limited şirket açısından kanun hükümlerinin öncelikli olduğunu açıkça belirtmiştir. İlkenin amacı, şirket sözleşmesinde belirli bir standart çerçevesinde bir taraftan mevcut ve müstakbel esas sermaye payı sahiplerini, işçi ve alacaklıları himaye etmek, diğer taraftan da şirketler hukukunda öngörülebilirliği ve açıklığı sağlamaktır.²⁷⁹ Dolayısıyla ancak bu ilke dairesinde şirket sözleşmesine hükümler konulabilir. Bu şekilde esas sermaye payı sahiplerine belirli bir hareket alanı oluşturularak şirket sözleşmesindeki hareket özgürlüğüne sınırlama getirilmektedir.²⁸⁰

TTK m. 577/1-a hükmüne göre, “*Esas sermaye paylarının devrinin sınırlandırılmasına ilişkin kanuni hükümlerden ayrılan düzenlemeler*”, şirket sözleşmesinde öngörüldüğü takdirde bağlayıcı hükümlerden kabul edilmektedir. Bu çerçevede TTK m. 595/4 hükmü gereği, limited şirket esas sermaye payının devri, anonim şirketten farklı olarak şirket sözleşmesi ile yasaklanabilir. Anonim şirkette payın sahibinin kişiliğinin bir önemi yoktur; kural olarak da şirketten çıkarılma veya çıkma söz konusu olmadığından payların serbestçe devredilmesi ilkesi benimsenmiştir. Buna karşılık limited şirket kişi ortaklığı unsurlarını da bünyesinde barındırdığından esas sermaye payının devrinin şirket sözleşmesi ile engellenmesine TTK m. 595/4 hükmü ile açıkça izin verilmektedir. Ancak esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulmasının şirket sözleşmesi ile yasaklanması hususunda aynı şekilde bir hüküm vazedilmemiştir.

Daha önce de belirtildiği üzere, esas sermaye payının devrine ilişkin ayrı bir düzenleme yapan hatta devrin şirket sözleşmesi ile yasaklanmasına izin veren kanun koyucunun, esas sermaye payının rehninin de şirket sözleşmesi ile yasaklanması yönünde bir eğilim göstereceği açıktır. Çünkü bir sermaye şirketi niteliğinde olmasına rağmen,

²⁷⁹ Karasu, s. 36.

²⁸⁰ Çığsar, s. 155.

bünyesinde kişi ortaklığı özelliklerini de barındıran limited şirkette esas sermaye payının devrine ilişkin getirilen yasaklama ile ortaklara yabancı kişilerin şirkete girmesini önleme olanağı sunulmaktadır.²⁸¹ Bunun yanı sıra, devre ilişkin yasaklar, şirketin kişisel, ailevi veya bölgesel etkenlerle sağlanan özgünlüğünün himaye edilmesine de imkân tanır.²⁸² Özellikle aile şirketleri açısından gerek şirkete sağlanan özgünlüğün bozulmaması gerek şirkete yabancıların girmemesi oldukça önemlidir. Esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması da, rehnin güvencesi olduğu alacağın ödenmemesi durumunda esas sermaye payının rehninin paraya çevrilmesi yoluna müracaat edildiğinde şirkete yeni bir ortak girmesi sonucunu doğurabilir.²⁸³

Bu bağlamda TTK ile esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkının şirket sözleşmesi ile yasaklanabileceğine dair bir hüküm öngörülmemiş olsa da payın devri ile payın rehninde paraya çevirme yoluna müracaat edilmesi durumunda ortaya çıkacak sonuç benzer olduğundan, esas sermaye payının rehnedilmesi açısından da aynı kuralı benimsemek kanunun ruhuna (*ratio legis*) uygun olacaktır. Başka bir anlatımla TTK m. 595/4 hükmünün kıyasen esas sermaye payının rehnedilmesinde de uygulanması gerekir. Bu durumda şirket sözleşmesinde devre ilişkin bir yasak öngörülme dahi, esas sermaye payının rehnini yasaklayan şirket sözleşmesi hükümleri geçerli kabul edilmelidir.²⁸⁴

Şirket sözleşmesinde öngörülecek esas sermaye payının rehnini yasaklayıcı bir hüküm, esas sermaye payının rehnedilmesine engel teşkil eder.²⁸⁵ TTK m. 595/5 hükmüne göre esas sermaye payının devri tamamen yasaklanmış ise ortağa haklı sebeple şirketten çıkabilme olanağı tanınmıştır. TTK m. 595/5 ile ortağa tanınan bu çıkma hakkı, rehnin yasaklanması açısından bir düzenleme olmasa da, şirket sözleşmesi ile esas sermaye payının rehnedilmesine dair bir yasağın öngörülmesi durumunda da, ortağa haklı sebeple çıkma hakkının tanınması gerekir.²⁸⁶

Şirket sözleşmesinde esas sermaye payının rehnedilmesini tamamen yasaklayıcı hükümler öngörülebileceği gibi, rehne ilişkin belirli şartlar da getirilebilir. Bu durumda esas sermaye payının rehnedilebilmesi için şirket sözleşmesi ile getirilen söz konusu bu belirli

²⁸¹ **Biçer / Hamamcioğlu**, s. 7.

²⁸² **Okutan Nilsson, Gül** (2004) Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları, s. 77; **Karasu**, s. 133; **Çığsar**, s. 156.

²⁸³ **Erdem / Göksoy**, s. 585.

²⁸⁴ **Çığsar**, s. 155; **Erdem / Göksoy**, s. 581.

²⁸⁵ **Durgut**, s. 131.

²⁸⁶ **Çığsar**, s. 156.

şartların yerine getirilmesi gerekir; aksi halde tesis edilecek rehin hakkı geçerli kabul edilmez.²⁸⁷

Esas sermaye payının rehnedilmesinin yasaklandığına ilişkin şirket sözleşmesi hükmü, ortakların malvarlıksal haklarından doğan tasfiye payı, kâr payı gibi alacakları üzerinde tesis edilecek rehne engel oluşturmaz.²⁸⁸ Çünkü genel kurulda dağıtım kararıyla birlikte ortaklar açısından şirkete karşı dermeyeran edebilecekleri bir alacak haline gelen kâr payı, rehne ilişkin yasak dikkate alınmaksızın tek başına rehnedilebilir.²⁸⁹

Esas sermaye payının rehnedilmesini yasaklayan şirket sözleşmesi hükmü, şirketin kuruluşu sırasında öngörülebileceği gibi, sonradan şirket sözleşmesinin değiştirilmesi suretiyle de öngörülebilir. Rehinli alacaklının, sonradan rehin sözleşmesinin geçerli olmadığına ilişkin bir neticeyle karşı karşıya kalmaması için, rehin sözleşmesinden önce şirket sözleşmesini inceleyip, esas sermaye payının rehnini yasaklayıcı bir hüküm olup olmadığını denetlemesi yerinde olacaktır.²⁹⁰

4.2.2. Yazılı Rehin Sözleşmesi

Limited şirket esas sermaye payının rehnini düzenleyen TTK m. 600/2 hükmü, şirket sözleşmesinde payın rehninin genel kurul onayına bağlanabileceği ve bu durumda geçişe ilişkin hükümlerin uygulanacağını öngörmüştür. Dolayısıyla esas sermaye payı rehnedilmesine ilişkin diğer hususlar açısından genel hükümler uygulama alanı bulacaktır. Şu hâlde esas itibarıyla bir hak niteliğindeki limited şirket esas sermaye payı üzerinde rehin hakkının kurulmasında TMK m. 955/3'te yer alan diğer haklara ilişkin hükme göre değerlendirme yapılacaktır.

TMK m. 955/3'e göre diğer hakların rehni, yazılı rehin sözleşmesiyle birlikte bu hakların devri için öngörülen şekle uyulması ile geçerli olur. Bu durumda öncelikli olarak diğer hakların rehninin geçerli olması için yazılı rehin sözleşmesi yapılmalı; buna ek olarak da sözü edilen hakkın devri açısından öngörülen şekil şartına uyulması gerekir.

²⁸⁷ Durgut, s. 130 vd.

²⁸⁸ Yıldız (2007), s. 152; Erdem / Göksoy, s. 581.

²⁸⁹ Erdem / Göksoy, s. 581; Bilgili / Demirkapı, s. 763.

²⁹⁰ Şener (2017), s. 387.

Limited şirket esas sermaye payının devrine ilişkin TTK m. 595/1 hükmü, devir sözleşmesinin yazılı şekil şartı yanında, taraf imzalarına noterce onay verilmesi koşulunu da getirmiştir. Burada limited şirket esas sermaye payının rehne konu olması açısından yalnızca yazılı şekil kuralını getiren TMK m. 955/3 hükmü ile hem yazılı şekil şartını hem de imzalara noterce onay verilmesi şartını öngören TTK m. 595/1 hükmü karşı karşıya gelmektedir. TMK m. 955/3'te devre ilişkin şartın uygulanacağı özellikle belirtildiğine göre, devir sözleşmesi açısından öngörülen usulün öncelikle uygulanması gerekir. Dolayısıyla “bir hak nasıl devrediliyorsa o şekilde rehnedilir” kuralı gereği, TTK m. 595/1'de öngörülen usul uygulanmalı; limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesi açısından da rehin sözleşmesinde noter onayı şartı aranmalıdır.²⁹¹

TTK m. 595/1 hükmünden çıkan anlam, esas sermaye payının devrinde taahhüt ve tasarruf işlemlerinin birbirinden ayrılması zorunluluğudur.²⁹² Zira kanun koyucu burada “Esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler” ibaresine yer vermiş, taahhüt ve tasarruf işlemi ayrımına gitmiştir. Esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkı da payın devrinde olduğu gibi taahhüt ve tasarruf işlemlerinden müteşekkildir. Bu ayrıma rağmen, uygulamada genellikle payın devrinde olduğu gibi, esas sermaye payının rehnine ilişkin işlemler tek seferde gerçekleştirilmektedir. Zira işlemlerin ayrı ayrı yapılması, iki kez masraf ödenmesini gerektirmekte ve herhangi bir pratiklik sağlamamaktadır. Buna karşılık, işlemlerin aynı işlem içinde yapılması tek bir masraf ödenmesi olanağı sunmakta ve pratiklik sağlamaktadır.²⁹³

Limited şirket esas sermaye payının rehni, iradi rehin mahiyetinde olduğundan taraf iradesine dayalı olarak tesis edilir. İradi rehin haklarında hukuki sebep, genellikle taraflar arasında akdedilen bir sözleşme olarak karşımıza çıkar.²⁹⁴ Bu bağlamda limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesinde de taahhüt işlemi, rehin alan ve rehin veren arasında gerçekleştirilecek olan ve rehin kurma borcu yükleyen bir sözleşmedir.²⁹⁵ Böylece esas sermaye payını rehnetmek arzusunda olan ortak, taahhüt işlemiyle pasifine borç ekler ve malvarlığını eksiltir.²⁹⁶

²⁹¹ Erdem / Göksoy, s. 582; Arslanlı / Domaniç, s. 274; Çığsar, s. 157; Durgut, s. 131; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 8.

²⁹² Şener (2019), s. 693. Taahhüt ve tasarruf işlemlerine ilişkin bkz. yukarıda, 3. Bölüm, 3.2.

²⁹³ Demirkapı (2008), s. 74.

²⁹⁴ Acar, s. 223.

²⁹⁵ Çakırca, s. 33.

²⁹⁶ Oğuzman / Barlas, s. 186.

Bir sözleşmenin kurulması, tarafların esaslı noktalarda anlaşmaya varmalarına bağlıdır (TBK m. 2). Bu bağlamda rehin taahhüdü işleminin de objektif ve subjektif esaslı unsurları içermesi gerekir. Objektif esaslı noktalar, sözleşmenin kurulması için tarafların asgari olarak üzerinde uyuşması gereken ve sözleşmenin tipini oluşturan hususlardır.²⁹⁷ Subjektif esaslı noktalar ise, üzerinde uyuşma olmadığı takdirde taraflardan birinin sözleşmeyi yapmayacağı kabul edilen noktalardır.²⁹⁸ Bu unsurlar yer almadan yapılan rehin taahhüdü, kural olarak geçerli kabul edilmez.²⁹⁹

Taahhüt işleminin konusunu teşkil eden esas sermaye payının sözleşmeden açıkça anlaşılması gerekir.³⁰⁰ Özellikle TTK m. 583/3'te bir limited şirket ortağının birden çok esas sermaye payına sahip olabileceği kabul edildiğinden, hangi esas sermaye payının rehne konu teşkil edeceği açıkça belirtilmelidir.³⁰¹

TTK m. 595/1 hükmünde taahhüt işlemi açısından şekil şartı öngörülmüştür. Buna göre devir borcunu doğuran işlemler, yazılı şekil şartına uygun olarak gerçekleştirilir ve tarafların imzalarına noter tarafından onay verilir. Bu itibarla esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı tesis edilmesine yönelik taahhüt işleminin de yazılı olarak yapılması ve imzaların noterce onaylanması gerekir. Taahhüdün bağışlama veya satım mahiyetinde olması, şekil açısından bir fark yaratmaz. Rehne ilişkin taahhüt işleminin söz konusu şekil kurallarına uygun olmaması, esas sermaye payının rehnini geçersiz kılar.³⁰²

Taahhüt işlemi, sözleşmenin diğer tarafına taahhüdünün ifa edilmesini talep etme hak ve yetkisi tanır. Bu açıdan taahhüt işlemi gerçekleştirildikten sonra rehinli alacaklı, rehin sözleşmesinin ifası talebinde bulunabilir. Tasarruf işlemi yerine getirmekle yükümlü bulunan tarafın bunu ifa etmemesi durumunda mahkemeye müracaat edilerek ifaya zorlanması mümkündür. Taraflardan birinin kusurlu olarak taahhüt işlemi yerine getirmemesi halinde diğer taraf genel hükümler dairesinde zararın giderilmesi talebinde de bulunabilir.³⁰³

²⁹⁷ Çebi, s. 230.

²⁹⁸ Şener (2017), s. 286.

²⁹⁹ Şener (2019), s. 694.

³⁰⁰ Şener (2017), s. 286.

³⁰¹ Demirkapı (2008), s. 80; Şener (2017), s. 286.

³⁰² Şener (2017), s. 282.

³⁰³ Şener (2017), s. 287 vd.

Esas sermaye payı üzerindeki rehne ilişkin taahhüt işlemi, ilerde tesis edilecek rehin sözleşmesinin hukuki sebebini teşkil eder. Taahhüt işlemi mahiyetinde sözleşmenin akdedilmesiyle rehinli alacaklı ile rehin vermek isteyen taraf arasında bir borç ilişkisi doğar; esas sermaye payını rehnetmek arzusunda olan kişi borçlu konumunu işgal ederken diğer taraf rehlin kurulmasında alacak hakkı elde eder.³⁰⁴ Taahhüt işlemi mahiyetindeki sözleşme sonucunda ortak, rehin hakkı tesis etme borcunu yüklenmiş olur.³⁰⁵ Taahhüt işlemi mahiyetindeki sözleşmeyi akdeden ortak, borç altına girdiği edimin ifasını tasarruf işlemi mahiyetindeki esas sermaye payını rehnetmek suretiyle gerçekleştirir.³⁰⁶

Esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehne ilişkin taahhüt işleminde olduğu gibi, tasarruf işleminde de hak üzerinde tesis edilen rehin hakkına dair hükümler uygulama alanı bulur. Kıymetli evraka bağlanmış alacak hakları, adi alacak hakları ve emtia senetleri haricindeki tüm hakların rehni, TMK m. 955/3 hükmü uyarınca yazılı rehin sözleşmesi ve söz konusu hakkın devri açısından özel bir şekli koşul öngörülmüşse ona uyularak yapılır. Bu durumda esas sermaye payının rehni, taraflar arasında akdedilecek yazılı bir rehin sözleşmesinin varlığına bağlıdır. Başka bir ifadeyle tasarruf işleminin ilk aşamasını, rehinli alacaklı ile esas sermaye payını rehin konusu eden ortak arasında gerçekleşen taahhüt işleminin icrası mahiyetinde yazılı bir sözleşme teşkil eder.³⁰⁷

Diğer haklar üzerinde tesis edilen rehin hakkının, yazılı rehin sözleşmesinin yanı sıra bu hakların devri açısından öngörülen şekil kurallarına da uygun olarak yapılması gerekir (TMK m. 955/3). Esas sermaye payının devrine ilişkin TTK m. 595/1 hükmüne göre devir sözleşmesi yazılı şekil şartına uygun olarak yapılır ve taraflara ait imzalar noter tarafından onaylanır. Bu itibarla rehin sözleşmesi de yazılı yapılmalı, tarafların imzaları noter tarafından onaylanmalıdır. Esas sermaye payı üzerindeki rehin hakkının genel kurul onayına tabi tutulması da şekle dair bir fark yaratmaz; bu durumda da rehin sözleşmesinin TTK m. 595/1 hükmü gereği yazılı ve noterden onaylı yapılması gerekir.³⁰⁸

Yazılı rehin sözleşmesinin yanı sıra tarafların imzalarının noterce onaylanması esas sermaye payının rehni açısından geçerlilik şartıdır. Şekil şartları yerine getirilmedikçe esas

³⁰⁴ **Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah** (2014) Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul, XII Levha Yayıncılık, s. 50 vd.

³⁰⁵ **Çakırca**, s. 33.

³⁰⁶ **Hamamcıoğlu**, s. 50.

³⁰⁷ **Şener** (2017), s. 280.

³⁰⁸ **Çığsar**, s. 162.

sermaye payı rehnedilemez. Sadece taraflar arasında akdedilen rehin sözleşmesi ile rehin hakkı kurulamaz; bu durumda rehin, taraflar arasında dahi hüküm ifade etmez.³⁰⁹

Geçerli bir tasarruf işlemi (rehin sözleşmesinin şekil şartlarına aykırı olmaması), taahhüt işlemini de iyileştirici bir etkiye sahiptir. Başka bir anlatımla, şekle aykırı olarak gerçekleştirilmiş bir taahhüt işlemi olsa dahi, tasarruf işleminin şekle uygun olması işlemi ayakta tutar.³¹⁰ Şekle uygun yapılmamış bir rehin sözleşmesini, şekle uygun olarak gerçekleştirilmiş bir taahhüt işlemi onarmayacağından tersi durum geçerli kabul edilmez.³¹¹

Rehin taahhüdünde olduğu gibi, rehin sözleşmesinin de objektif ve subjektif esaslı noktaları içermesi gerekir. Rehin sözleşmesinin objektif esaslı noktaları, tarafların rehnin kurulması konusunda anlaşmaları, rehnin konusunun ve rehinle güvence altına alınan alacağın belirli veya belirlenebilir olmasıdır.³¹² Bu bağlamda konusunu esas sermaye payının rehni oluşturan rehin sözleşmesinde de rehinli alacaklı ile payını rehnedenden ortağın rehin tesis etme hususunda iradelerinin bulunması; rehne konu teşkil eden esas sermaye payının ve rehinle güvence altına alınan alacağın da rehin sözleşmesinde belirli ya da belirlenebilir olması gerekir.³¹³

Limited şirket ortağı, müstakbel esas sermaye payları üzerinde de rehin hakkı kurabilir. Bu durumda söz konusu esas sermaye paylarının yeterli ölçüde belirlenebilir olması esastır.³¹⁴ Özellikle rehne konu olan esas sermaye payının taraf iradelerinde yer alması önem arz ettiğinden, bunun eksikliği rehin işleminin doğumunu engeller.³¹⁵ Sözleşmenin kurulması aşamasında rehin ile teminat altına alınmış alacağın doğmuş olması veya belirli olması şart değildir; alacağın rehnin paraya çevrilmesi sırasında doğmuş ve belirli olması yeterlidir.³¹⁶

Rehin sözleşmesinin taraflarını rehin veren ile rehinli alacaklı oluşturur.³¹⁷ Şu hâlde limited şirket esas sermaye payını konu alan rehin sözleşmesinin de tarafları, esas sermaye payının sahibi ortak ile esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı sahibi olmak arzusundaki

³⁰⁹ Erdem / Göksoy, s. 582; Arslanlı / Domaniç, s. 274; Durgut, s. 131.

³¹⁰ Tekinalp (2003), s. 3; Şener (2017), s. 286; Demirkapı (2008), s. 127.

³¹¹ Demirkapı (2008), s. 224.

³¹² Makaracı Başak, s. 26.

³¹³ Çığsar, s. 164.

³¹⁴ Şener (2017), s. 301.

³¹⁵ Demirkapı (2008), s. 216.

³¹⁶ Acar, s. 224.

³¹⁷ Ergüne, s. 103; Cansel, s. 42; Makaracı Başak, s. 13.

alacaklıdır. Rehin veren limited şirket ortağı iken, rehinli alacaklı ise limited şirketin bir diğer ortağı olabileceği gibi üçüncü bir şahıs ya da şirket tüzel kişiliği de olabilir.³¹⁸

4.2.3. Genel Kurul Onayı

TTK m. 595/2 hükmü gereği esas sermaye payının devri açısından şirket sözleşmesi aksi yönde bir hüküm getirmediği takdirde, genel kurulun onay vermesi şarttır. Dolayısıyla şirket sözleşmesine devir için genel kurulun onayının aranmayacağına ilişkin bir hüküm konulmamışsa, genel kurul onay vermedikçe esas sermaye payının devri tamam olmaz. Buna karşılık esas sermaye payının rehnedilmesi açısından genel kurulun onayı zorunlu değildir. Bu açıdan şirket ortakları, şirketin bir katılımı olmaksızın limited şirket esas sermaye payını rehnedebilirler. Çünkü rehinli alacaklı, payın devri işleminden farklı olarak ortak sıfatına sahip olmamakta, sadece borçlunun borcunu ifa etmemesi (ödememesi) durumunda esas sermaye payını paraya çevirme olanağına kavuşmaktadır.³¹⁹ Ancak paraya çevirme sonucunda da şirketin yapısında bir değişim meydana gelebileceğinden şirket sözleşmesinde öngörülmesi şartıyla esas sermaye payının rehnedilmesi genel kurul onayına bağlanabilir.³²⁰

Gerçekten de TTK m. 600/2 hükmüne göre, “Şirket sözleşmesiyle, esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kurulması genel kurulun onayına bağlanabilir”. Bu şekilde limited şirket ortakları şirket sözleşmesinde öngörecekları bir hükümle esas sermaye payının rehnini genel kurul onayına tabi tutabilirler. Hüküm, şirkete istenmeyen kişilerin girmesini baştan önleme olanağı bahsetmektedir. Burada kanun koyucu, limited şirket esas sermaye payının rehni açısından genel kurul onayını istisnai olarak (şirket sözleşmesinde belirlenmesi şartıyla) öngördüğünden, esas sermaye payının rehniinde esas olan, payın serbestçe rehne konu olmasıdır. Başka bir ifadeyle şirket sözleşmesinde esas sermaye payının rehni açısından genel kurul onayı öngörülmemişse, esas sermaye payının rehni genel kurul onayı aranmaksızın gerçekleşebilir.

Şirket sözleşmesinde esas sermaye payının rehnedilmesi genel kurul onayına bağlanmamasına ilişkin olarak TTK’da herhangi bir hüküm öngörülmediğinden bu durumda (esas sermaye payının rehninin genel kurul onayına bağlanmaması halinde) genel hükümler uygulama alanı bulur. Çünkü TTK m. 600 hükmünün gerekçesinde rehin hakkının kurulması

³¹⁸ Çığsar, s. 165.

³¹⁹ Erdem / Göksoy, s. 614 vd.; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 71.

³²⁰ Pulaşlı (2018), s. 2727.

açısından esas sermaye payının devrine yapılan göndermenin onayı da içerdği ifade edilmektedir. Dolayısıyla şirket sözleşmesi ile genel kurul onayının öngörülmemesi durumunda, esas sermaye payının rehninde TMK hükümleri uygulanır.

Esas sermaye payının rehnedilmesi açısından genel kurul onayını öngören şart, kuruluş sırasında şirket sözleşmesi hükümleri arasında yer alacağı gibi, şirket sözleşmesi hükümlerinde sonradan yapılacak bir değişiklikle de düzenlenebilir.³²¹ Rehnin paraya çevrilmesiyle esas sermaye payını açık artırma yoluyla alan kişi şirkete katılım sağlar. Bu bakımdan öğretide genel kurul onayının rehnin kurulması işlemlerinin tamamlanmasından önce kararlaştırılmış olması gerektiği belirtilmektedir.³²² Çünkü her işlem, gerçekleştirildiği andaki kurallara tabi olup rehnin tesis edilmesinden sonra getirilmiş bir genel kurul onayı olsa dahi, esas sermaye payının rehni geçerli kabul edilir.³²³

TTK m. 600/2 hükmü gereği, limited şirket esas sermaye payının rehnedilebilmesi için şirket sözleşmesi hükümlerinde genel kurul onayı şartına yer verilmişse, geçişe ilişkin hükümler uygulanır. Hükmün lafzı, iki kere genel kurul onayı aranacakmış gibi bir izlenim uyandırmaktadır. Hükmün, sanki önce genel kurul onayı alınacak, akabinde tekrar geçiş hükümleri kapsamında TTK m. 595 hükmü gereği ikinci defa genel kurul onayı aranacakmış gibi bir anlam çıkarılabilecek şekilde kaleme alınmıştır. Oysa burada kastedilen, esas sermaye payının rehninde tek bir genel kurul onayının arandığıdır; o da geçişe ilişkin hükümler kapsamındadır.³²⁴

Hükmün lafzından geçişe ilişkin hükümlerin hangi hükümleri içerdği de net bir şekilde anlaşılmamaktadır. Hükmün gerekçesinde, söz konusu atfın hem şekle ve onaya hem de eşler arasındaki mal rejimi, cebri icra ve mirasa ilişkin hükümleri içerdği belirtilmektedir. Öğretide ise TTK m. 600/2’de yapılan göndermenin TTK m. 596 hükmünü değil, sadece TTK m. 595 hükmünü kapsadığı savunulmaktadır.³²⁵

Bu bağlamda payın devrindeki usulde olduğu gibi, esas sermaye payının rehnedilmesine genel kurulca onay verilmesi de, ortakların genel kurula davet edilmesi (TTK m. 617), genel kurulun toplanması ve olağan yetersayı usullerine uygun olarak yapılır. Bunun yanı sıra TTK m. 617/4 hükmünün tanıdığı imkân çerçevesinde, genel kurul

³²¹ Biçer / Hamamcıoğlu, s. 70.

³²² Erdem / Göksoy, s. 585.

³²³ Çığsar, s. 184.

³²⁴ Biçer / Hamamcıoğlu, s. 79.

³²⁵ Kendigelen (2016), s. 509.

onayı, toplantı yapılmadan esas sermaye payının rehnine ilişkin önerinin limited şirket ortaklarının yazılı onayları alınmak suretiyle de gerçekleştirilebilir.

TTK m. 595/7’de genel kurulun, esas sermaye payının devrine ilişkin başvuruyu üç ay içinde reddetmemesi durumunda, onay vermiş sayılacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla genel kurulun takdiri, esas sermaye payının devrinin gerçekleşmemesi yönündeyse, pay devrine ilişkin başvurudan (bildirimden) itibaren üç ay içerisinde toplanarak ret kararı vermesi gerekir.³²⁶ Bu süre içerisinde ret kararı verilmemişse, şirketin devre onay verdiği kabul edilir (Zımni kabul karinesi). Esas sermaye payının rehni de, payın devrine ilişkin TTK m. 595/7 hükmünün uygulama alanı bulması gerekir. Şu hâlde esas sermaye payının rehni için şirkete yapılan başvurunun (bildirimin) üç ay içinde reddedilmemesi durumunda esas sermaye payının rehnine onay verilmiş olduğu kabul edilmelidir.³²⁷

TTK m. 600/2’de, geçişe ilişkin yapılan atfa rağmen, esas sermaye payının rehnini, payın devrinden ayıran hükümler de öngörülmüştür. TTK m. 595/3 hükmüne göre şirket sözleşmesi hükümlerinde başka türlü bir kural getirilmemişse, genel kurul herhangi bir sebep göstermeksizin devri onay vermeyebilir. Böylece şirket genel kuruluna oldukça geniş bir takdir yetkisi tanınmış; özellikle arzu edilmeyen kişilerin şirkete ortak olmasının önüne geçilmesi amacıyla kanuni bağlam geniş tutulmuştur.³²⁸ Buna karşılık, esas sermaye payının rehni şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hüküm ile genel kurul onayına bağlanması halinde, sadece haklı sebeplerin varlığı durumunda genel kurul onay vermekten kaçınabilir (TTK m. 600/2).

TTK m. 595/3 ve TTK m. 600/2 hükmü karşılaştırıldığında, esas sermaye payının devrinde genel kurulun sebep göstermeksizin onayı reddedebileceği; esas sermaye payının rehni ise sadece haklı sebeplerin varlığı durumunda genel kurulun onaydan kaçınabileceğinin öngörülmesi yerinde bir düzenlemedir. Zira esas sermaye payının devredilmesi şirket yapısında doğrudan bir değişikliğe sebebiyet vereceğinden, genel kurulun herhangi bir gerekçe belirtmeden devri reddetmesi makul bir çözümdür. Buna karşılık, esas sermaye payının devrinden farklı olarak, esas sermaye payının rehni sadece borcun rehinli alacaklıya ödenmemesi durumunda rehne konu teşkil eden esas sermaye payını paraya çevirme yetkisi tanındığından genel kurul ancak haklı sebeplerin olması

³²⁶ Şener (2019), s. 696.

³²⁷ Şener (2017), s. 388.

³²⁸ Bozkurt, s. 541; Ayhan / Çağlar / Özdamar, s. 541.

durumunda onay vermeyebilir. Her ne kadar borcun ödenmemesi durumunda paraya çevirme neticesinde de şirket yapısında bir değişiklik gerçekleşebilecek olsa da, limited şirket esas sermaye payının yaygın bir şekilde kredi güvencesi olarak kullanılması bakımından genel kurulun sadece haklı sebeplerin olması durumunda onay vermekten imtina etmesi şirketler hukuku açısından daha adil bir çözümdür.³²⁹

Haklı sebeplerin neler olabileceği gerek TTK m. 600/2 hükmünde gerek bu hükmün gerekçesinde belirtilmemiştir. Zira haklı sebep, her somut duruma göre değerlendirilmesi gereken soyut bir kavram mahiyetindedir.³³⁰

Haklı sebep kavramı oldukça geniş bir anlamı ifade etmekte olup genel kurulun onay vermemesi hususunda keyfi hareket etmesinin önünü açmaktadır.³³¹ Burada kollektif şirkette haklı sebeple fesih müessesini düzenleme altına alan TTK m. 245 hükmü, limited şirket açısından da yol gösterici mahiyettedir.³³² Hükme göre, “*Haklı sebep, şirketin kuruluşuna yol açan fiili veya kişisel sebeplerin şirketin işletme konusunun elde edilmesini imkânsız kılacak veya güçleştirecek şekilde ortadan kalkmış olmasıdır*”. Bu hüküm çerçevesinde öğretide de haklı sebep kavramına ilişkin tanımlar yapılmıştır. Öğretide yapılmış bir tanıma göre haklı (muhi) sebep, hukuki ilişkinin devam etmesini çekilmez hale getiren ve bozucu yenilik doğuran bir bildirim veya dava yolu ile hukuki ilişkiyi sona erdirmeye hakkını adil gösteren hukuki bir olgudur.³³³

Şirket sözleşmesinde haklı sebeplerin sınırlı sayıda (*numerus clausus*) olmasa da, örnekler halinde öngörülmesi keyfiyetin önlenmesine hizmet edecektir.³³⁴ Şirket sözleşmesinde öngörülecek haklı sebepler, esas sermaye payını rehnetmek arzusundaki bir şirket ortağı veya lehine rehin hakkı kurulacak alacaklıyla ilgili olabileceği gibi, limited şirketle de ilgili olabilir. Örneğin, limited şirketin tür değiştirme, bölünme veya birleşme

³²⁹ Şener (2017), s. 388.

³³⁰ Çamoğlu, Ersin (2008) Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 22.

³³¹ Biçer / Hamamcıoğlu, s. 83.

³³² Öztürk Dirikkan, Hanife (2005) Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 41; Şahin, Cansu (2020), Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi İsteminde Mahkemenin Fesih Dışındaki Çözümlere Karar Verme Yetkisi, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 28; Çamoğlu (2008), s. 24; Taşdelen, s. 183.

³³³ Arkan, Sabih (2001) “Adi Şirket Ortağına Sözleşmeyle Verilen İdare Yetkisinin Kaldırılması ve Sonuçları.” BATİDER, C: 21, S: 2, s. 19; Sümer, Ayşe (2010) “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi.” Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 28, S: 1, s. 172; Ulukaya, Leyla (2013) “Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi.” Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 8, s. 132; Çamoğlu (2008), s. 23.

³³⁴ Durgut, s. 133; Şener (2017), s. 388; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 83.

işlemlerine başlaması, limited şirket ortağının belli bir meslek mensubu olması ve esas sermaye paylarını ancak aynı meslek mensuplarına devredebilmeleri, yan edim veya ek ödeme yükümlülüklerinin bulunduğu esas sermaye payları açısından rehin verenin bu edimleri ifa edememesi, limited şirket ile lehine rehin hakkı kurulacak alacaklı arasında şirketin ticari faaliyetlerinde ciddi etkileri olan hukuki bir ihtilafın bulunması gibi sebepler, haklı sebep olarak şirket sözleşmesinde öngörülebilir.³³⁵

Haklı sebepler şirket sözleşmesinde öngörülmemişse veya öngörülenler haricinde ileri sürülen haklı sebeplerin varlığına ilişkin uyuşmazlıklarda, genel kurulun esas sermaye payının rehnine onay vermemesinin haklılığı (haklı sebebe dayanıp dayanmadığı), her somut olay açısından, hâkim tarafından değerlendirilecektir.³³⁶ Mahkeme, esas sermaye payının rehnine onay vermeyen genel kurul kararının haklı sebeplere dayanmadığını tespit ederse, genel kurul kararını kaldırarak esas sermaye payının rehnedilmesine izin verebilir. Dava kabul edilirse, mahkemenin vereceği karar, genel kurul kararı yerine geçer.³³⁷

Öğretideki bir görüşe göre, TTK m. 600/2’de geçiş hükümlerine yapılan atıf, sadece genel kurul onayı açısından geçerlidir; genel kurul onayı dışındaki TTK m. 595 hükümleri esas sermaye payının rehni açısından uygulama alanı bulmaz.³³⁸ Ancak kanaatimce genel kurul onayı dışındaki TTK m. 595 hükümlerinin de niteliğine uygun düştüğü ölçüde esas sermaye payının rehni açısından uygulanması gerekir.³³⁹ Örneğin TTK m. 595/1 hükmüne göre, “devir sözleşmesinde, yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri, rekabet yasağı ağırlaştırılmış veya tüm şirket ortaklarını kapsayacak şekilde genişletilmişse, bu husus, ön alım, geri alım ve alım hakları, önerilmeye muhatap olma ile sözleşme cezasına ilişkin koşullar da belirtilir”. Bu hükmün esas sermaye payının rehni açısından uygulanıp uygulanmayacağı belirlenirken, rehlin niteliğine uygun düşüp düşmediğine bakmak gerekecektir.

TTK m. 595/1 hükmü gereği devir sözleşmesinde belirtilmesi öngörülen bu kayıtların amacı, esas sermaye payını devralan kişinin yükümlülüklerinin tam bilincinde olarak esas sermaye payını devralmasıdır.³⁴⁰ Esas sermaye payının rehnedilmesinde ise, esas sermaye payı rehinli alacaklıya geçmeyip sadece rehinli alacaklıya alacağına kavuşamaması

³³⁵ Durgut, s. 133.

³³⁶ Durgut, s. 133.

³³⁷ Çığsar, s. 193.

³³⁸ Şener (2017), s. 388.

³³⁹ Biçer / Hamamcıoğlu, s. 79; Çığsar, s. 188.

³⁴⁰ Gerekçe TTK m. 595.

halinde esas sermaye payını paraya çevirme olanağı tanınır. Ancak esas sermaye payının devrindeki gibi esas sermaye payının rehninde karşı tarafın bilgilendirilmesi gerekli değilse de, TTK m. 595/1 hükmünde ifade edilen kayıtlar esas sermaye payının değerini etkileyebileceğinden bunların rehin sözleşmesinde belirtilmesi tercih edilebilir. Öte yandan devir sözleşmesinde belirtilmesi zorunlu olan kayıtların, rehin sözleşmesinde öngörülmemesi, rehin sözleşmesini geçersiz kılmaz.³⁴¹

TTK m. 595/6 ile şirket sözleşmesinde ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri öngörülmüş ise, payı devralan kişiden teminat göstermesi istenebileceği; devralanın bu teminatı vermemesi durumunda, şirket sözleşmesinde hüküm olmasa dahi genel kurulun esas sermaye payının devrini onaylamayabileceği hükme bağlanmıştır. Bu hükmün, esas sermaye payının rehnedilmesinde uygulanması doğru olmaz. Öyle ki devre ilişkin hükümlerin niteliğine uygun düştüğü ölçüde esas sermaye payının rehnedilmesinde uygulandığı dikkate alındığında, TTK m. 595/6 hükmünün rehlin niteliğine uygun düşmediği görülecektir. Çünkü esas sermaye payının rehninde, rehinli alacaklı ortak sıfatını kazanmaz; bu sebeple teminat istenmesi de söz konusu değildir. Kaldı ki, rehlin neticesinde rehlin paraya çevrilmesi haricinde ortak sıfatında herhangi bir değişiklik olmadığından, paraya çevirme olasılığı düşünülerek rehinli alacaklıya böyle bir yükümlülük yüklenmesi de adil bir çözüm sunmaz.³⁴²

Esas sermaye payının rehnedilmesi açısından şirket sözleşmesi hükümlerinde genel kurul onayı şartı getirilmişse, genel kurulun esas sermaye payının rehnedilmesine onay vermesine kadar geçen süreçte rehin sözleşmesi askıda hükümsüzdür. Bu durumda esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı, genel kurul onayı ile geçerli olarak kurulur.³⁴³

Esas sermaye payının rehni açısından şirket sözleşmesi hükümleri ile genel kurul onayı şartı getirilmiş, ancak genel kurul esas sermaye payının rehnedilmesine onay vermemişse, burada ortaya çıkacak durum imkânsızlık olarak değerlendirilebilir.³⁴⁴ Buradaki imkânsızlık, kusursuz imkânsızlıktır. Ancak taraflardan biri, davranışlarıyla genel kurulun onaydan kaçınmasına yol açmışsa, o kişinin sorumluluğu doğar. Özellikle esas sermaye payı üzerinde rehin kurmak arzusunda olan ortağın makul karşılanmayacak bir davranışı sebebiyle genel kurulun onaydan imtina etmesi halinde, ortak kusurlu kabul

³⁴¹ Biçer / Hamamcıoğlu, s. 80.

³⁴² Çığsar, s. 188; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 83 vd.

³⁴³ Durgut, s. 134.

³⁴⁴ Öz, s. 370; Çağa, s. 600; Demirkapı (2008), s. 352.

edilerek tazminat ödemek zorunda kalır.³⁴⁵ Öte yandan ortak, esas sermaye payını rehnedeceğini karşı tarafa garanti veya taahhüt etmişse bu halde de tazminat sorumluluğu gündeme gelebilir.³⁴⁶

Esas sermaye payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkının genel kurul onayına bağlanması, esas sermaye paylarının borca güvence oluşturacak şekilde işlevsellik kazandırılarak değerlendirilmesine engel olur, rehin hakkını da oldukça zayıflatır. Genel kurulun esas sermaye payının rehnine onay vermekten kaçınması halinde esas sermaye payını güvence aracı olarak kullanmak isteyen ortağın menfaati zarar görür. Limited şirket ortağı, esas sermaye payı üzerinde rehin kuramasa da esas sermaye payını rehin amaçlı temlik edebilir. Bu halde taraflar arasında taahhüt işlemi mahiyetinde inanç sözleşmesi yapılması gerekir.³⁴⁷

TTK m. 595/5 hükmünde genel kurulun esas sermaye payının devrine onay vermemesi durumunda ortağa haklı sebeple şirketten çıkma olanağı tanınmıştır. Ancak esas sermaye payının rehnedilmesine dair böyle bir düzenleme getirilmemiştir. TTK m. 595/5 hükmünün esas sermaye payının rehнинin niteliğine uygun düşüp düşmediği, dolayısıyla esas sermaye payının rehnedilmesine genel kurulun onay vermemesi durumunda ortağın haklı sebep/sebeplere dayanarak şirketten çıkma hakkının bulunup bulunmadığı tartışılabilir.

TTK m. 595/5 hükmü gereği, genel kurulun herhangi bir sebep göstermeksizin esas sermaye payının devrini onaylamaması durumunda ortağa tanınan haklı sebeple çıkma hakkı, emredici bir nitelikte olup şirket sözleşmesinde kural getirilmek suretiyle ortağın elinden alınamaz.³⁴⁸ Ancak bu hususlar esas sermaye payı sahibi ortağın şirketten çıkması için başlı başına bir sebep teşkil etmez. Mahkemenin somut duruma göre bunların haklı sebep oluşturup oluşturmadığını incelemesi gerekir³⁴⁹.

Aynı durum esas sermaye payının rehni açısından düşünüldüğünde, TTK m. 600/2 hükmünde TTK m. 595 hükmünden farklı olarak sadece haklı sebeplerin mevcudiyetinde genel kurulun rehni onaylamaktan imtina edebileceği öngörüldüğünden, genel kurul herhangi bir sebep göstermeksizin esas sermaye payının rehnine onay vermezse, bu durumun

³⁴⁵ Demirkapı (2008), s. 352.

³⁴⁶ Öz, s. 370.

³⁴⁷ Öztürk, Gülay (1998) İnançlı İşlemler, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 54.

³⁴⁸ Şener (2019), s. 698.

³⁴⁹ Kendigelen (2016), s. 502.

başkaca bir sebep araştırmaya gerek kalmaksızın ortağa haklı sebeple çıkma hakkı tanındığı söylenebilir.³⁵⁰

4.2.4. Rehnin Şirkete Bildirilmesi ve Pay Defterine Kaydı

TMK m. 955/2 hükmüne göre, “Alacaklı veya rehnedenden, rehni borçluya ihbar edebilir”. Hüküm, rehinli alacaklının korunması açısından önem taşımakta; rehinli alacaklının rızası olmaksızın borçlu üçüncü kişinin rehin verene ödemede bulunmasını engelleyici bir nitelik göstermektedir.³⁵¹

Limited şirket esas sermaye payının rehnedilmesinde de, rehin hakkı limited şirket ortaklarının sahip olduğu malvarlığı haklarından olan kâr payı, tasfiye payı, ayrılma akçesi üzerinde de devam eder.³⁵² Bu sebeple esas sermaye payının rehninde de rehnin kurulmasının şirkete bildirilmiş olması, rehinli alacaklının korunması açısından önem arz eder.³⁵³ Rehnin şirkete bildirilmemesi durumunda şirket, TBK m. 186 hükmü gereği payını rehnedenden ortağa iyi niyetle ifada bulunmak suretiyle borcundan kurtulabilir.³⁵⁴

Şirkete yapılacak bildirim ile şirket, esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkının varlığından haberdar olacak ve rehnin kapsamındaki tasfiye payı, ayrılma akçesi, kâr payı gibi mal varlıksal haklardan kaynaklanan alacakları rehin verene iyi niyetli şekilde ödemekten kurtulacaktır.³⁵⁵

Esas sermaye payının rehni açısından şirkete yapılan bildirim, geçerlilik şartı değildir.³⁵⁶ Bildirim, tek taraflı bir irade beyanı niteliğindedir; hüküm ve sonuçlarını şirkete ulaştığı an doğurur.³⁵⁷

Bildirim açısından herhangi bir şekil şartı söz konusu değildir. Bu sebeple bildirim, sözlü ya da yazılı olarak yapılabileceği gibi, rehin sözleşmesinin suretinin şirkete ibrazı

³⁵⁰ **Biçer / Hamamcıoğlu**, s. 83.

³⁵¹ **Erdem / Göksoy**, s. 587.

³⁵² **Şener** (2017), s. 384; **Erdem / Göksoy**, s. 592.

³⁵³ **Biçer / Hamamcıoğlu**, s. 82; **Şener** (2017), s. 384; **Erdem / Göksoy**, s. 588.

³⁵⁴ **Şener** (2017), s. 384.

³⁵⁵ **Kılıç, Mehmet** (2009) “Anonim Ortaklıklarda Pay Rehni”, Bankacılar Dergisi, S. 71, s. 68;

³⁵⁶ **Şener** (2017), s. 384; **Erdem / Göksoy**, s. 588; **Arsılanlı / Domaniç**, s. 275.

³⁵⁷ **Erdem / Göksoy**, s. 589; **Şener** (2017), s. 384.

şeklinde de yapılabilir.³⁵⁸ Ancak bildirimin noterden yapılması, ispat açısından kolaylık sağlar.³⁵⁹

Bildirim, rehin veren veya rehinli alacaklı tarafından yapılabilir.³⁶⁰ Rehlin veren veya rehinli alacaklı, esas sermaye payının rehnine ilişkin bildirimi, limited şirket tüzel kişiliğine yöneltmelidir. Bildirimin şirket müdürlerinden birine yapılması yeterlidir.³⁶¹

Şirket tüzel kişiliği, kendisine rehinli alacaklı veya rehin veren tarafından esas sermaye payının rehnedilmesine dair bildirimde bulunulmamasına rağmen, esas sermaye payı üzerinde tesis edilecek rehin hakkından bir şekilde haberdar olmuş ise, TMK m. 955/2 hükmü uygulama alanı bulur. Bu durumda şirketin iyi niyeti ortadan kalkacağından yaptığı ödemelerden ötürü söz konusu hüküm uyarınca sorumlu olur.³⁶²

ETK m. 519/1 hükmü, devre ve intikale ilişkin işlemlerin pay defterine işleneceğini, ETK m. 520/1 hükmü ise devrin pay defterine işlenmesi ile hüküm ifade edeceğini öngörmektedir. ETK’da pay rehninin pay defterine kaydedilip kaydedilmeyeceği hususunda ise bir hüküm bulunmamaktadır.

ETK’den farklı olarak TTK m. 594 hükmü, esas sermaye payının rehninin pay defterine işlenebileceğini hüküm altına almıştır. Bu hüküm, özellikle kişi ortaklığı niteliklerine de sahip limited şirkette ortakların kimliğinin diğer ortaklar ve şirket bakımından önem arz etmesinden ötürü yerinde bir düzenlemedir. Çünkü esas sermaye payının rehni halinde rehinle güvence altına alınmış borcun ödenmemesi durumunda esas sermaye payının paraya çevrilmesi gündeme gelecek, bunun sonucunda da esas sermaye payının yeni sahibi şirkete ortak olarak katılabilecektir.³⁶³

Limited şirket, her ne kadar sermaye şirketi niteliğinde olsa da, bünyesinde kişi ortaklığı özelliklerini de barındırdığından, anonim şirketlere nazaran ortakların kimlikleri gerek ortaklar gerek şirket açısından önem arz eder. Ancak esas sermaye payının rehninin pay defterine işlenmesinin kurucu nitelikte olduğuna dair bir hükme yer verilmediğinden,

³⁵⁸ Öz, s. 372; Altaş (2010), s. 41; Çağa, s. 597; Doğrusöz Koşut, s. 377; Erdem / Göksoy, s. 589.

³⁵⁹ Şener (2019), s. 696.

³⁶⁰ Arslanlı / Domaniç, s. 239; Pelvan, s. 86; Bilgili / Demirkapı, s. 751; Şener (2019), s. 696; Yasan, s. 107; Demirkapı (2008), s. 265; Erdem / Göksoy, s. 589.

³⁶¹ Çağa, s. 596 vd.; Doğrusöz Koşut, s. 377; Erdem / Göksoy, s. 589.

³⁶² Erdem / Göksoy, s. 589.

³⁶³ Cıgşar, s. 199.

pay defterine yapılacak kaydın açıklayıcı nitelikte olduğu kabul edilmelidir.³⁶⁴ Zira kural olarak, pay defterindeki kayıtlar açıklayıcı mahiyettedir.³⁶⁵ Pay defterine kayıt, ispat açısından da yarar sağlar.³⁶⁶

ETK döneminde, şartları yerine getirilmiş pay devrinin pay defterine kaydedilmemesi durumunda, kaydın ifa davası (eda davası) yoluyla sağlanması, özellikle şirketin herhangi bir gerekçe göstermediği veya keyfi olarak hareket ettiği durumlarda gündeme gelmekteydi.³⁶⁷ Esas sermaye payının rehninin pay defterine kaydedilmemesi durumunda da esas sermaye payının devrine benzer şekilde, esas sermaye payı üzerinde rehin hakkı kuran ortağın rehnin pay defterine işlenmemesi üzerine ifa davası yoluyla kaydın sağlanması mümkün olmalıdır. Böyle bir durumda rehinli alacaklının da menfaati olacağından, o da bu davayı açabilmelidir.³⁶⁸

4.3. Nama Yazılı Pay Senedinin Rehnin Kuruluşuna Etkisi

TTK m. 593/2 hükmünde, limited şirket esas sermaye paylarının kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senetlere bağlanabileceği öngörülmüştür. Limited şirket esas sermaye payının nama yazılı kıymetli evraka bağlanması,³⁶⁹ esas sermaye payının rehnedilmesi açısından birtakım sonuçlar doğurmaktadır. Esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olması, bunların kıymetli evrakın rehnine ilişkin hükümler çerçevesinde rehnedilmesini gerektirmektedir. Kıymetli evrakın temel mantığı da, alelaide alacak ve haklardan farklı olarak, senet ile hak arasındaki bağlantının (irtibatın) sıkı sıkıya kendini gösterdiği devir, haciz veya rehin gibi hukuki muamelelerin tamamının söz konusu bu senet üzerinde gerçekleştirilebilmesinin mümkün olmasıdır.³⁷⁰

³⁶⁴ Makaracı Başak, s. 48; Pulaşlı, (2017) s. 801; Karayalçın, s. 383; Çağa, s. 599; Gönen, s. 394; Bora, s. 80; Erdem / Göksoy, s. 587; Durgut, s. 134; Demirkapı (2008), s. 188.

³⁶⁵ Altaş, Soner (2020), Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerde Pay Defteri – Pay ve Pay Senedi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 26; Narbay, Şafak (2003) Anonim Ortaklıkta Pay Defteri, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 146.

³⁶⁶ Makaracı Başak, s. 48; Göksoy, s. 125.

³⁶⁷ Narbay, s. 327.

³⁶⁸ Erdem / Göksoy, s. 590.

³⁶⁹ Limited şirkette nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olduğuna dair açıklamalar ve görüşümüz için bkz. 2. Bölüm, 2.2.2.

³⁷⁰ Omağ, M. Kemal (2019), “Senetler Hukukunda Kıymetli Evrak Kavramı” Fasikül Hukuk Dergisi, C: 11, S: 111, s. 604 vd.; Sezer, Ahmet (2007) “Kıymetli Evrakın Özellikleri” Terazi Hukuk Dergisi, C: 2, S: 5, s. 28.

Şu hâlde, bir hak veya bir alacak nama yazılı kıymetli evraka bağlanmışsa, bunun üzerinde tesis edilecek rehin, TMK m. 956/2 hükmü gereği yazılı devir beyanı ile senet zilyetliğinin devredilmesiyle gerçekleşir.³⁷¹ Bu durumda, nama yazılı senedin rehni açısından öngörülen şekil şartı, nitelikli yazılı şekildir.³⁷² Bu açıdan nama yazılı senedin rehnedilmesinde yazılı devir beyanının ve senet tesliminin yapılması gerekir.³⁷³ Kıymetli evrakın rehnedilmesi açısından özel olarak düzenlenen TMK m. 956 hükmünün yanı sıra, TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde de esas sermaye paylarının bağlandığı nama yazılı senetler üzerinde rehin kurulabilir.³⁷⁴

Limited şirket esas sermaye paylarının bağlandığı nama yazılı senetler, ister TMK m. 956 hükmüne göre, ister TMK m. 955 hükmüne göre rehnin konusu olsun, bu rehnin neticeleri açısından bir fark yaratmaz. Bir kıymetli evrakın TMK m. 956 gereği rehne konu olması ile TMK m. 955 hükmüne göre rehnedilmesi, yalnızca hamiline ve emre yazılı kıymetli evrak bakımından fark oluşturur. Bu farkın esas sebebi, nama yazılı kıymetli evrakın alacağın devrine dair hükümler çerçevesinde devredilmesidir.³⁷⁵

Esas sermaye payı, kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlanması durumunda TTK m. 595 hükmünün uygulama alanı bulup bulmayacağı tartışılabilir. Özellikle nama yazılı kıymetli evrak niteliğindeki senetlere bağlanan esas sermaye payı üzerinde rehin hakkının kurulmasında, TTK m. 595/1 hükmü gereği imzaların noterce onaylanması kuralının bir geçerlilik şartı olup olmadığı sorusu akla gelebilir. Aynı şekilde TTK m. 600/2 hükmü gereği şirket sözleşmesinde genel kurul onayı öngörülmüşse genel kurul onayının, esas sermaye payının nama yazılı kıymetli evraklara bağlanması durumunda da zorunlu olup olmadığı tartışılabilir.

Esas sermaye payının kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlandığı hallerde, TTK m. 600/2’de öngörülen genel kurul onayı, kıymetli evrakın devrine ilişkin genel şekil kurallarının öngörüldüğü TTK m. 647’de yer alan “*Kanun veya sözleşme ile başkalarının, bu arada, özellikle borçlunun da devre katılmaları zorunluluğu öngörülebilir*” hükmü kapsamında değerlendirilmelidir. Bu bağlamda TTK m. 600/2 hükmü gereği esas sermaye payının rehni şirket sözleşmesi ile genel kurul onayına tabi kılınmışsa, esas sermaye

³⁷¹ Şener (2017), s. 383; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 78; Sirmen (1990), s. 23.

³⁷² Kavak, Yalçın (2015) Borçlar Hukukunda Yazılı Şekil, İstanbul, Yazarın Kendi Yayını, s. 223

³⁷³ Kubilay, Huriye (1987) “Kambiyo Senetlerinin Rehni” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, C: 3, S: 1-4, s. 500; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 78.

³⁷⁴ Şener (2017), s. 383.

³⁷⁵ Göksoy, s. 133.

payının nama yazılı kıymetli evraka bağlandığı durumlarda da genel kurul onayının alınmasının zorunlu olduğunun kabul edilmesi gerekir.

Ancak ifade edelim ki, limited şirket esas sermaye payının hem kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlanması hem de rehnin kurulması açısından şirket sözleşmesi hükümlerinde genel kurul onayını öngören bir kuralın getirilmesi, esas sermaye payının rehnedilmesi bakımından pratikte bir fayda sağlamaz.³⁷⁶ Bu sebeple limited şirket ortakları, esas sermaye payının sadece kıymetli evrak rejimine tabi olarak rehnedilmesini arzu etmekteyseler, esas sermaye payını kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlamanın yanı sıra şirket sözleşmesi hükümlerinde genel kurulun onayının arandığına ilişkin bir kural getirmeyerek de bu sonuca ulaşabilirler.

Limited şirket esas sermaye payının kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlanmadığı durumlarda, rehin hakkı açısından TTK m. 595/1'de öngörülen usulün uygulanmasının gerektiği; yazılı rehin sözleşmesi yanında imzaların noter onaylı olması gerektiği daha önceki açıklamalarımızda ifade edilmişti.³⁷⁷ Tarafların imzalarının noter tarafından onaylanması şartı, esas sermaye payının kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlandığı durumlarda geçerli değildir. Zira esas sermaye payı nama yazılı senede bağlanmakla kıymetli evrak rejimine tabi hale gelmekte; yani bir hakkın bağlı olduğu rejimde değişiklik meydana gelmektedir.³⁷⁸ Şu hâlde TMK m. 956/2 ve TTK m. 647 hükümleri gereği, nama yazılı kıymetli evrakın rehninde senedin teslimi ve yazılı rehin beyanı, rehin hakkının kurulması açısından yeterlidir; bu sebeple nama yazılı kıymetli evraka bağlanan esas sermaye payının rehninde taraf imzalarına noter tarafından onay verilmesi şartına gerek kalmamaktadır.

Burada kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede tabi kılınmış esas sermaye paylarının rehnedilmesi için senedin rehin alana teslim edilmesinin zorunlu olup olmadığı da tartışılabilir. Bir görüşe göre düzenlenen bu senetlerin teslimi şart değildir.³⁷⁹ Bizce de

³⁷⁶ Tekinalp (2013), s. 481; Alışkan, s. 157; Demirkapı (2008), s. 43.

³⁷⁷ Erdem / Göksoy, s. 582; Arslanlı / Domaniç, s. 274; Çığsar, s. 157; Durgut, s. 131; Biçer / Hamamcıoğlu, s. 8.

³⁷⁸ Domaniç, Hayri (2010) Kıymetli Evrak Hukuku Ve Uygulaması – TTK Şerhi IV, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 26.

³⁷⁹ Erdem / Göksoy, s. 587.

daha isabetli olan görüşe göre ise, nama yazılı pay senetlerinin rehin alana teslim edilmesi zorunludur.³⁸⁰

Kıymetli evrakın teslimine ilişkin, TMK m. 956/2 hükmünde “teslimi” ifadesi kullanılırken; TTK m. 647’de ise “senet üzerindeki zilyetliğin devri” ifadesine yer verilmiştir. Öğretide TMK m. 956/2’de yer alan “teslimi” ifadesi ile aslında zilyetliğin devrinin kastedildiği belirtilmektedir.³⁸¹ Bu çerçevede kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede bağlanmış esas sermaye payının rehnedilebilmesi için, teslimine bağlı taşınır rehninde olduğu gibi, rehin verenin senet üzerindeki dolaysız zilyetliğini kaybetmiş olması gerekir.³⁸² Şu hâlde, esas sermaye payı kıymetli evrak mahiyetindeki nama yazılı senede tabi kılınmışsa, nama yazılı kıymetli evrak üzerindeki zilyetlik devredilmeden esas sermaye payının rehnedilmesi söz konusu olmayacaktır. Senet üzerindeki zilyetlik devredilmedikçe, rehin hakkı doğmayacağı gibi, senet alacaklının rızası ile sadece rehin verenin hâkimiyetinde kaldığı müddetçe de rehne ilişkin hükümler askıda kalacaktır (TMK m. 943/2).

³⁸⁰ Arslanlı / Domaniç, s. 274; Yıldız (2007), s. 152; Durgut, s. 136.

³⁸¹ Göksoy, s. 87; Sirmen (1990), s. 60.

³⁸² Kubilay, s. 499; Göksoy, s. 87; Sirmen (1990), s. 60.

5. ESAS SERMAYE PAYININ HACZİ

5.1. Genel Olarak

Sermaye şirketlerinin gerçek kişi tacirlerden ve şahıs şirketlerinden ayırt edilmesine yarayan en önemli özelliği, sermaye şirketlerinde sınırlı sorumluluk ilkesinin (*beschränkte Haftung / limited liability*) geçerli olmasıdır. Bu ilke, üçüncü kişilere karşı tüzel kişi vasfıyla salt şirketin sorumlu olacağını, şirket ortaklarının ise şirket borçlarından ötürü sınırsız sorumlu olması halinin ortadan kalkacağını ifade eder.³⁸³ Bu şekilde, ticari faaliyetlerdeki riskleri tek bir kişinin değil, birden fazla kişinin üstlenmesinin ve sermaye şirketlerine daha fazla ortağın (tabii olarak sermayenin) katılımının sağlanması amaçlanmaktadır.³⁸⁴

Sınırlı sorumluluk ilkesi, sermaye şirketlerinde ortakların sorumluluğunun sadece üstlendikleri esas sermaye miktarı ile sınırlı olacağını ifade ederken, şirket alacaklıları açısından da alacakları için sadece şirket malvarlığına başvurabilecekleri anlamına gelir.³⁸⁵ Başka bir anlatımla sınırlı sorumluluk ilkesi ile şirket borçlarından dolayı alacaklılara karşı salt şirket tüzel kişiliğinin sorumlu olması, dolayısıyla şirket ortaklarının şirket alacaklılarına karşı bir sorumluluğunun olmaması, yalnızca şirkete getirmeyi üstlendikleri sermayeyle (esasinda malvarlığıyla) sorumlu olmaları ifade edilir.³⁸⁶

Sınırlı sorumluluk ilkesinin geçerli olduğu sermaye şirketlerinde, şirket tüzel kişiliğinin alacaklıları, onu teşkil eden şirket ortaklarının alacaklısı olarak kabul edilmezler. Kaldı ki şirket tüzel kişiliğinin alacaklıları ile şirket ortakları arasında hiçbir hukuki bağ da bulunmaz. Alacaklıların muhatabı, bir hukuk süjesi olarak limited şirket tüzel kişisi olup, alacaklıların alacaklarının garantisini sadece o şirketin mameleki teşkil eder.³⁸⁷

³⁸³ Çamoğlu (1973), s. 512; Kervankıran Emrullah (2007) “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 11, S: 3-4, s. 453.

³⁸⁴ Yanlı, Veliye (2000) Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, İstanbul, Beta Yayınları, s. 75; Kervankıran (2007), s. 453.

³⁸⁵ Kırca, İsmail / Şehirali Çelik, F. Hayal / Manavgat, Çağlar (2013) Anonim Şirketler Hukuku C. I, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 104; Çamoğlu, Ersin (1971) “Limited Ortaklığın Sermaye Alacaklarının Haczi” BATİDER, C: 6, S: 1, s. 58.

³⁸⁶ Kırca / Şehirali Çelik / Manavgat, s. 105.

³⁸⁷ İzmirli, Yedigâr (2000) “Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk”, Mevzuat Dergisi, S: 33, s. 6; Çamoğlu (1971), s. 57 vd.; Şener (2019), s. 297.

Tüzel kişi, belirli bir amaca yönelmiş kişilerden müteşekkil toplulukların ve belirli bir amaca tahsis edilmiş malların bağımsız, ayrı birer kişi olduklarını ifade eder.³⁸⁸ Tüzel kişiler, kurucularından, ortaklarından veya üyelerinden bağımsız, ayrı, bunların ömürlerinden etkilenmeyen sürekli organizasyonlardır.³⁸⁹ Tüzel kişilerin, ortaklarından veya üyelerinden ayrı, bağımsız kişilikleri haiz olduğundan, malvarlıkları da bunların malvarlıklarından ayrılır. Dolayısıyla tüzel kişilerin faaliyetlerinden kaynaklanan borçlar ve haklar, ortaklarına veya üyelerine değil, doğrudan doğruya tüzel kişiye ait olur (ayrılık ilkesi).³⁹⁰

Nasıl ki, ayrılık ilkesi gereği, tüzel kişilerin borçları nedeniyle alacaklılar ortaklara veya üyelere başvuramamaktaysa, ortakların veya üyelerin şahsi alacaklıları da, bunların borçlarından dolayı tüzel kişiliğin malvarlığına başvuramazlar.³⁹¹

Sınırlı sorumlu şirketlerin de tüzel kişiliği haiz olmasının bir sonucu olarak, ortakların malvarlıkları ile şirket tüzel kişiliğinin malvarlıkları birbirinden ayrılır.³⁹² Dolayısıyla, ayrılık ilkesi gereği, sınırlı sorumlu şirketlerde şirket tüzel kişisinin alacaklıları ile ortakların (pay sahiplerinin) alacaklıları sıfatları da birbirinden ayrılır. Bu durumda sermaye şirketlerinde ortakların şahsi alacaklılarının, alacaklarını şirkete ait mamelektan tahsil etmeleri mümkün değildir. Nitekim çalışma konumuzu oluşturan esas sermaye payının haczini düzenleyen TTK m. 133/2 hükmünde de, şirket ortaklarının şahsi alacaklılarının, alacaklarını şirkete ait malvarlığından değil, ortakların kâr payına veya şirket sona ermişse tasfiye payına başvurarak tahsil edebilecekleri açıkça ifade edilmiştir.

“Ortakların kişisel alacaklıları” başlığını taşıyan TTK m. 133 hükmünde temelde şirket türlerine göre bir ayrıma gidilmiş, TTK m. 133/1’de şahıs şirketlerinde, TTK m. 133/2’de ise sermaye şirketlerinde şirket ortaklarının şahsi alacaklısı konumundakilerin alacaklarını nasıl tahsil edebileceği düzenlenmiştir.

³⁸⁸ **Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan** (2018), Türk Özel Hukuku C: II - Kişiler Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 213; **Gönen, Doruk** (2011) Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 6; **Hatemi, Hüseyin** (1979) Medeni Hukuk Tüzel Kişileri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, s. 4; **Oğuzman / Barlas**, s. 55; **Akıntürk / Ateş**, s. 180.

³⁸⁹ **Dural / Ögüz**, s. 213.

³⁹⁰ **Antalya, Gökhan** (2008) “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi” Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Sempozyumu, İstanbul, s. 146; **Kervankıran**, (2007), s. 457.

³⁹¹ **Yanlı**, s. 12.

³⁹² **Kırca / Şehirali Çelik / Manavgat**, s. 82.

TTK m. 133/1 hükmüne göre, şahıs şirketlerinde, şirket varlığını devam ettirdiği müddetçe şirket ortaklarından birinin şahsi alacaklısı, şirket bilançosu gereğince alacağını o ortağa düşecek kâr payından; şirket tasfiye aşamasına geçmişse tasfiye payından tahsil edebilir. Esasında bu kuralın TTK m. 249 hükmü ile beraber yorumlanması gerekir. Buna göre şahıs ortaklıklarında alacaklı öncelikli olarak şirket ortağının kişisel malları ve kâr payı üzerinde haciz işlemi yaptırabilir. Bu şekilde borç karşılanmazsa, kişisel alacaklı, tasfiye neticesinde borcu bulunan şirket ortağına düşen pay üzerinde haciz işlemi yaptırmaya ve altı ay önceden bildirimde bulunmak ve hesap yılı sonu için hüküm ifade etmek üzere, mahkemeden şirketin feshini talep etme yetkisine sahiptir (TTK m. 249/1).

Bu hükümlerden de anlaşılacağı üzere, kişi ortaklıklarında güven unsurunun önem arz etmesi sebebiyle çıplak pay üzerindeki haciz işlemi ve bu payın satışı suretiyle üçüncü bir şahsın doğrudan kişi ortaklığında ortak sıfatına sahip olması istenmemiş, bunun yerine şirket ortağının kişisel alacaklısının kâr payına ya da şirketin tasfiye aşamasına girmesi durumunda borcu bulunan şirket ortağına düşecek olan tasfiye payı üzerinde haciz işlemi yaptırabileceği öngörülmüştür.³⁹³

TTK m. 133/2 ise sermaye ortaklıklarında, şirket ortaklarının şahsi alacaklılarının alacaklarını nasıl tahsil edebileceğini hükme bağlamıştır. Buna göre, “*Sermaye şirketlerinde alacaklılar, alacaklarını, o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından almak yanında, borçlularına ait olan, senede bağlanmış veya bağlanmamış payların, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilmesini ve paraya çevrilmesini isteyebilirler. Haciz, istek üzerine, pay defterine işlenir.*”

Limited şirket de TTK m. 124/2 gereği sermaye şirketi niteliğinde kabul edildiğinden, esas sermaye payının haczi açısından limited şirketin TTK m. 133/2 hükmüne tabi olacağı açıktır. Bu durum, ETK düzenlemesinden oldukça farklıdır. Zira ETK döneminde limited şirket ortağının kişisel alacaklısı da, kişi ortaklıklarında olduğu gibi şirketin feshi isteminde bulunması gerekmektedir. Şahsi alacaklı, tasfiye neticesinde borcu bulunan şirket ortağına düşecek tasfiye payından alacağına kavuşabilme olanağına sahipti. Bu açıdan haczedilen esas sermaye payı değil, tasfiye payı olmaktaydı.³⁹⁴ TTK m. 133/2

³⁹³ Albayrak, Hakan (2017) Limited Şirket Hisse Haczi Konulu Tebliğ, Türk Ticaret Kanunu’nun 5. Yıl Sempozyumu, Ankara, s. 3.

³⁹⁴ Kendigelen, Abuzer (2002) “Limited Şirket Paylarının Haczi” Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 1, S: 1, s. 411; Yenioçak, Umut (2009) Anonim Şirket ve Limited Şirket Hisselerinin Haczi, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 88.

hükmü ise limited şirkette doğrudan esas sermaye payının haczi ve satışına olanak tanınması açısından önem arz etmekte ve bu yönüyle esasında anonim şirkette çıplak payın haczi ve satışına benzemektedir.³⁹⁵

TTK m. 133/2 hükmü, ETK'dan farklı olarak çıplak pay ve senede bağlanmış paylar arasında bir fark gözetilmeksizin bunların haczedilebileceğini ve paraya çevrilebileceğini açıkça öngördüğünden, limited şirket ortağının kişisel alacaklısı, şirketin tasfiyesini talep etme ve şirket ortağının tasfiye payına katılmadan doğan alacağının kendisine verilmesi yerine, esas sermaye payının cebri icra yoluyla satılması ve bu satış sonucunda elde edilen paranın kendisine verilmesini talep etme olanağına kavuşmuştur. Bu şekilde, şirket açısından kurulu tezgâhın bozulmaması amacına ve şirketin devamlılığı ilkesine hizmet edilirken; alacaklı açısından da alacağına daha çabuk kavuşma olanağı bahşedilmiştir.³⁹⁶

TTK m. 133/3 hükmü ise gerek şahıs şirketlerinin gerek sermaye şirketlerinin ortaklarının şahsi alacaklılarının, ortağın şirketten olan diğer alacaklarından da tahsilde bulunabilme ve bunun için haciz koydurabilme yetkisine sahip oldukları düzenlenmiştir. Ayrıca TTK m. 133/4'te, yukarıdaki hükümlerin, şirketin borçlu ortaklarının şirket haricindeki mallarına alacaklıların müracaat etmelerine engel olmayacağı belirtilmiştir.

Bu çerçevede limited şirket ortaklarının kişisel alacaklıları alacaklarını, ortağın şahsi malvarlığından (TTK m. 133/4), kâr payından (TTK m. 133/2), tasfiye payından (TTK m. 133/2), esas sermaye payından (TTK m. 133/2) ve ortağın şirketten olan diğer alacaklarından (TTK m. 133/3) tahsil edebilmektedir.

5.2. Haczin Kapsamı

Limited şirket ortağına ait esas sermaye payının haczinin kapsamının tespitinde şirket sözleşmesinin göz önünde bulundurulması önem arz eder. Öyle ki, şirketin anayasası mahiyetindeki şirket sözleşmesi, şirket tüzel kişisi ile şirket ortakları arasında hukuki bir ilişki tesis eder; ortakların şirketle ve birbirleriyle olan ilişkilerini düzenler.³⁹⁷

³⁹⁵ Albayrak, s. 3.

³⁹⁶ Arslan, A. Serkan (2018) "Limited Şirket Hisselinin Haczi ve Haczin Sonuçları" Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 22, S: 4, s. 8.

³⁹⁷ Tekinalp (1971), s. 57; Şener (2019), s. 679.

Limited şirket ortağının borç ve hakları, şirket sözleşmesinden doğar. Bu çerçevede, limited şirket ortağı, şirket tüzel kişiliğine karşı esas sermaye payı, öngörölmüş ise yan edimlerin borçlusü; tasfiye payı ve kâr payı gibi mali hakların da alacaklısıdır.³⁹⁸

TTK m. 596/1 hükmüne göre, esas sermaye paylarının cebri icra yoluyla intikal etmesi durumunda tüm borçları ve hakları, genel kurulun onay vermesine gerek kalmaksızın esas sermaye payını iktisap eden kişiye geçer. Göröldüğü üzere, burada haczin konusunu borçlu ortağın payı teşkil etmektedir. Nitekim öğretide genel kabul görmüş tanıma göre de esas sermaye payı, ortaklık sıfatından doğan tüm borç ve hakların ortak ile limited şirket arasında oluşturduğu bir bütündür.³⁹⁹

Esas sermaye payı, şirket ortağının ortaklık ilişkisinden doğan yükümlölük ve haklarının tamamını ifade eder ve ortak sıfatını teşkil eder. Esas sermaye payı, şirket ortağının ortaklık ilişkisi kapsamındaki yükümlölük ve haklarının çıkış noktasıdır. Bir limited şirkette ortak sıfatına sahip olmak için en azından bir payın iktisap edilmesi zorunludur. Bu bağlamda söz konusu bu sıfat, devre, rehne veya intifa hakkına konu olabildiği gibi, hacze de konu olabilir.⁴⁰⁰ Böylece limited şirkette borçlu ortağın esas sermaye payından kaynaklanan (ortak sıfatından doğan) hakları, esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilir.⁴⁰¹

Haczin konusunu teşkil eden esas sermaye payının içerdüğü haklar, genel olarak ikiye ayrılmakta; bunlar yönetsel haklar ve malvarlığı hakları olarak ifade edilmektedir. Bilgi alma hakkı, genel kurula katılma hakkı, oy hakkı, genel kurulda alınan kararların hükümsüzlüğünü ve iptalini dava hakkı gibi haklar yönetsel haklar; kâr payı alma hakkı, tasfiye hakkı ve rüçhan hakkı gibi haklar ise malvarlığı hakları kapsamında değerlendirilmektedir.

Borçlunun yalnızca taşınmaz ve taşınır malları, üçüncü şahıslardaki alacakları ve diğer malvarlığı hakları hacze konu olabildiğinden, limited şirket ortağının da yalnızca mali nitelikteki hakları haczin kapsamında olup, yönetim hakları bu kapsama dâhil edilemez. Zira haciz (*Pfändung* / *attachment*), alacaklıya haczedilen malın veya hakkın paraya çevrilerek

³⁹⁸ Tekinalp (1971), s. 57.

³⁹⁹ Öz, s. 348; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 391; Demirkapı, (2008), s. 18; Arslanlı / Domaniç, s. 214; vd.; Erdem / Göksoy, s. 571; Baştuğ, s. 192; Çağa, s. 589.

⁴⁰⁰ Şener (2019), s. 688 vd.

⁴⁰¹ Topuz, Gökçen (2011) Hisse Hacı ve Satışı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 291.

alacağını tahsil etme hakkını bahşeden bir müessesedir.⁴⁰² Yönetim haklarının paraya çevrilmesi mümkün olmadığından ve iktisadi bir değere sahip olmadığından bu mahiyetteki haklar hacze konu oluşturmaz.⁴⁰³ Bu durumda limited şirket esas sermaye payının haczi de, sadece paraya çevrilmesi mümkün olan malvarlıksal haklar açısından söz konusu olabilir.⁴⁰⁴

5.2.1. Kâr Payı Açısından

Limited şirket ortaklarının esas sermaye payına bağlı olarak sahip olduğu, para ile ölçülebilen değere sahip olan haklar, malvarlığı hakları olarak ifade edilir.⁴⁰⁵ Malvarlığı hakları, ortağa şirketin mamelek değeri üzerinde tasarruf olanağı tanımamakla birlikte, şirket varlığına katılma ve bundan yararlanma hakkı sağlar. Bu çerçevede kâr payı da ortağa ait bir malvarlığı hakkıdır.⁴⁰⁶

Her şirket türünde olduğu gibi, limited şirkette de temel gaye, kâra ulaşmak ve ulaşılan kârı şirket ortakları arasında paylaşmaktır. Bu esasın doğal bir sonucu olarak, limited şirket ortaklarının en önemli haklarından birisi kâr payı alma hakkıdır.⁴⁰⁷

Kâr payı [temettü hissesi (*die Dividende / dividend*)], şirketin usulüne uygun olarak düzenlediği yıllık bilançoya göre belirlediği safi kârdan, şirket ortağının sermaye koyma borcunu yerine getirdiği ölçüde elde ettiği mali nitelikli bir hakkı ifade eder.⁴⁰⁸ Kısaca kâr payı, şirketin ortaklara dağıttığı net kârdaki paydır.⁴⁰⁹ Başka bir açıdan ise kâr payı, ortakların esas sermaye payının hukuki semeresidir.⁴¹⁰ Hukuki niteliği itibarıyla kâr, esas sermaye payından kaynaklanan, şirket ortağının ortak sıfatını haiz olmasına bağlı olarak ortaya çıkan bir fer'i (alacağa bağlı) hak mahiyetindedir.⁴¹¹

⁴⁰² Postacıoğlu, İlhan / Altay, Sümer (2010) İcra Hukuku Esasları, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 361; Barlas, İrfan (2017) Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi, İstanbul, XII Levha Yayınları, s.7.

⁴⁰³ Erdem / Göksoy, s. 610; Topuz, s. 291.

⁴⁰⁴ Bilgili / Demirkapı, s. 763; Erdem / Göksoy, s. 577; Yıldız (2007), s. 152; Topuz, s. 291.

⁴⁰⁵ Tekinalp (Poroy / Çamoğlu), s. 615.

⁴⁰⁶ Turanlı, Hüsnü / Seyman Korkmaz, Seda (2015) “Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Alma Hakkı” İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 14, S: 1, s. 12.

⁴⁰⁷ Şener (2019), s. 727.

⁴⁰⁸ Kendigelen (2002), s. 135; Yeniocak, s. 81.

⁴⁰⁹ Şener (2019), s. 727.

⁴¹⁰ İmregün, Oğuz “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Kâr Payı (Temettü) Hakkı” Kendigelen, Abuzer (Editör) (2002), Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 413; Şener (2019), s. 727; Yeniocak, s. 43.

⁴¹¹ Turanlı / Seymen Korkmaz, s. 9.

Limited şirkette kâr payı, kural olarak nakit olarak dağıtılır. Ancak istisna olarak şirketin nakit yerine veya kısmen nakitle birlikte hizmet ve mal edimleriyle de kâr payını kısmen veya tamamen ifa etmesi mümkündür. Bu şekilde bir ifa, özellikle ortaklar buna rıza göstermişlerse veya ifa edilecek mallar kolaylıkla paraya çevrilebilecek nitelikteyse söz konusu olabilir.⁴¹²

TTK'da limited şirket açısından kâr payı alma hakkına ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. TTK m. 608/1 hükmüne göre, kâr payı yalnızca net dönem kârından ve bunun için ayrılmış yedek akçelerden dağıtılabilir. Burada ifade edilen net dönem kârından kasıt, o dönem içindeki (esasinda yıllık) elde edilen kârdan, vergiler, masraflar ve özellikle bilanço zararı düşüldükten sonra elde kalan kâr miktarıdır. Limited şirkette temel ilke mahiyetindeki sermayenin korunması ilkesi, bilançoda geçmiş yıla ait zararlar mevcutken, yıllık kâr dağıtılmasına engel olur.⁴¹³

Buraya kadar genel özellikleri açıklanan kâr payı, TTK m. 133/2 hükmü gereği limited şirket esas sermaye paylarının haczine konu teşkil edebilmektedir. TTK m. 133/2'de kastedilen, kâr payının çıplak payın haczinin kapsamında olmadığı değil, alacaklının bu hükme dayanarak sadece kâr payını haczettirebileceğidir. Bu açıdan alacaklı, çıplak pay haczinden ayrı olarak salt kâr payını haczettirecekse İİK m. 89'a başvurabilir.

Daha önce de ifade edildiği gibi, kâr payı, ortakların esas sermaye payının hukuki semeresidir.⁴¹⁴ Burada söz konusu bu hukuki semerenin çıplak payın haczinin kapsamına dâhil olup olmadığı tartışılabilir.

Kâr payı, ortağın şirketteki esas sermaye payının karşılığı olarak hak ettiği bir alacak hakkı mahiyetindedir. Alacak hakkı ise taşınır hükmündedir (İİK m. 106/2). Bu bakımdan esas sermaye payının hukuki semeresi olan kâr payının haczi de taşınır hükümlerine tabidir. Kaldı ki, TTK m. 133/2'de yer alan "*taşınırlara ilişkin hükümleri uyarınca haczedilmesini*" ibaresi karşısında da İİK'nın taşınırlara ilişkin hükümlerinin uygulanacağı hususunda tereddüt etmemek gerekir.

⁴¹² Şener (2019), s. 727 vd.

⁴¹³ Badak, Zehra (2019) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette Pay Sahibinin Kâr Payı Hakkı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 52; Gürbüz Usluel, Aslı E. (2016) Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 12; Şener (2019), s. 728.

⁴¹⁴ İmregün (2002), s. 413; Şener (2019), s. 727; Yeniocak, s. 43; Büberci Çiftçi / İçöz Demirel, s. 44; Badak, s. 64.

Taşınırların haczinde kural olarak, taşınır malların semeresi, haciz sırasında aksi belirtilmemişse haczin kapsamına girmez. Bu sebeple icra müdürünün hacizli malı idare yetkisi, semereleri tahsil yetkisini içermez.⁴¹⁵ Kural bu olmakla beraber, İİK m. 92/1’de yer alan, “*Bir taşınmazın haczi hasılat ve menfaatlerine de şamildir. Haciz taşınmaz kendilerine rehnedilmiş olan alacaklıların haklarına hâlel getirmez*” hükmünün taşınır hacizlerinde de uygulama alanı bulacağı belirtilmektedir.⁴¹⁶ Buna karşılık öğretideki başka bir görüşe göre, İİK m. 92/1, taşınmazlara ilişkin istisnai bir hüküm niteliğinde olduğundan esas sermaye payının haczinde uygulanamaz. Ayrıca kâr payı hakkının taşınır mahiyetinde olması ve haczin intifa hakkından değişik olarak semerelerden faydalanma hakkını tanımaması da kâr payının esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilmesine olanak tanımaz.⁴¹⁷

Öğretideki diğer bir görüşe göre ise, kâr payı esas sermaye payının (çıplak payın) haczi kapsamında değerlendirilmelidir.⁴¹⁸ Zira kâr payı, esas sermaye payından kaynaklanan, şirket ortağının ortak sıfatını haiz olmasına bağlı olarak ortaya çıkan bir fer’i (alacağa bağlı) hak mahiyetindedir.⁴¹⁹ Bu durumda esas sermaye payının haczinin konusu olarak ortaklık ilişkisinden kaynaklanan tüm yükümlülük ve hakların anlaşılması gerektiğinden, şirketin borçlu ortağının esas sermaye payının haczedilmesi durumunda, ortağın kâr payının da haczin kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Bu görüşe göre, esas sermaye payı üzerindeki haciz işleminden önce oluşan kâr istem hakkı ise şirket ortağının esas sermaye payından bağımsız konuma gelip bir alacak hakkına dönüştüğü için esas sermaye payının haczinin kapsamına dâhil edilemez.⁴²⁰

Kâr payının esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilemeyeceği görüşü kabul edildiğinde, esas sermaye payından ayrı olarak bir de kâr payının haczedilmesi sonucu çıkmaktadır. Bu sonuç ise pratik ve tutarlı bir çözüm olarak görünmemektedir. Zira alacaklı, esas sermaye payını haczettirdikten sonra, ayrıca bir de İİK m. 89’a göre kâr payını haczettirmek zorunda kalacaktır.⁴²¹

⁴¹⁵ Postacioğlu / Altay, s. 391.

⁴¹⁶ Dönmez, Murat (2011) Anonim ve Limited Şirketlerde Hisse Haczi ve Paraya Çevrilmesi, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 127.

⁴¹⁷ Yeniocak, s. 43.

⁴¹⁸ Topuz, s. 279.

⁴¹⁹ Turanlı / Seymen Korkmaz, s. 9; Topuz, s. 279.

⁴²⁰ Topuz, s. 279.

⁴²¹ Albayrak, s. 7.

Bir an için esas sermaye payının haczedildiği, ancak kâr payının da başka biri tarafından haczedildiği düşünülse, esas sermaye payını haczettiren taraf, söz konusu esas sermaye payına düşecek kâr payından herhangi bir şey tahsil edemezken; kâr payı üzerinde haciz işlemi gerçekleştiren taraf ise alacağını kâr payından elde eder. Bu durumda hacizli bir esas sermaye payı (çıplak pay) söz konusu iken, o esas sermaye payından doğan kâr payının başka bir kişi tarafından alınması sorunu ortaya çıkacaktır.⁴²²

Bu soruna çözüm olarak öğretide, alacaklıların istemi üzerine çıplak payın haczi işlemleri açısından şirkete gönderilen hacze ilişkin ihbarnamelere, kâr payının da haczedildiği, bundan böyle borçlu ortağın hakkı olan kâr payının ödemesinin icra dairesine yapılması gerektiği yazdırılması önerilmekteyse de⁴²³ haciz ihbarnameleri sonucunda zaten hem kâr payı hem de çıplak pay haczin kapsamına girdiğinden, bu şekilde bir çözüm de pratikte bir anlam ifade etmemektedir. Burada daha tutarlı ve pratik çözüm, kâr payının esas sermaye payının ayrılmaz bir parçası olması bakımından esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilmesidir.⁴²⁴

Esas sermaye payının haczinin kâr payını kapsadığı kabul edildiğinde, esas sermaye payının İİK m. 94 hükmüne göre haczi, gerçekte kâr payını da içerdiğinden ayrıca İİK m. 89 çerçevesinde bir hacze gerek kalmayacaktır. Ancak burada da alacaklının esas sermaye payının haczine ilişkin ihbarnameyi şirkete tebliğ ettirmesinin akabinde ayrıca kâr payı üzerinde haciz gerçekleştirebilmek için İİK m. 89'a başvurması durumunda nasıl bir çözüm tarzının izleneceği tartışılabilir.

Özellikle İİK m. 94 hükmüne göre esas sermaye payını (çıplak payı) haczettiren alacaklı, sonrasında (hatta İİK m. 94 hükmüne dayanılarak yapılan haciz, kâr payını kapsar şekilde gerçekleştirilse dahi) İİK m. 89'da bulunan cezai sonuçlardan yararlanabilmek amacıyla ayrıca İİK m. 89 hükmüne dayanarak haciz ihbarnamesi tebliğ etme yoluna gidebilir. Bu durumda pratik ve tutarlı çözüm, alacaklının İİK m. 89 hükmüne dayanarak gönderdiği cezai sonuçları içeren ihbarname gönderme taleplerinin icra daireleri tarafından reddedilmesidir. Bu çözüm tarzı, kâr payını esas sermaye payının haczi kapsamında kabul

⁴²² Albayrak, s. 7.

⁴²³ Yeniocak, s. 44.

⁴²⁴ Topuz, s. 279; Albayrak, s. 7.

edilmesine de uygundur. Bu şekilde, haczettirilen bir alacağın daha sonra tekrardan hacze konu olması durumunun ortaya çıkması önlenmiş olacaktır.⁴²⁵

5.2.2. Tasfiye Payı-Ayrılma Akçesi Açısından

Tasfiye (*Liquidation / winding-up*), sona eren bir şirketin hukuki ve mali ilişkilerinin çözüldüğü, kanunla öngörülmüş ancak yargı dışı bir süreci ifade eder.⁴²⁶ Bu anlamda tasfiye, bir sona erme sebebinin vuku bulması ile şirketin tümüyle varlığının ortadan kaldırılması arasındaki dönemde, şirketin süren işlemlerini sonlandırmaya, şirketin mevcut haldeki yükümlülüklerini yerine getirmeye, malvarlığını paraya çevirmeye ve ortaya çıkma ihtimali bulunan tasfiye bakiyesini şirket ortaklarına dağıtmaya hizmet eden bütün tedbirleri kapsayan bir işlemdir.⁴²⁷

Tüm tasfiye prosedürü özellikle iki temel amaç üzerine yapılandırılmıştır. Bunlardan birincisi, alacaklıların himaye edilmesi ve alacaklıların şirketteki alacaklarının ödenmesidir. Diğeri ise tasfiye sonucuna şirket ortaklarının katılma haklarını kazanmalarını sağlamaktır.⁴²⁸ Bu açıdan tasfiye, cari işlemlerin sonuçlanmasını, ortaklar arasındaki ilişkilerin kesilmesini ve alacaklıların tatmin edilmesini sağlayan bir süreçtir.⁴²⁹

Bu bağlamda ortakların tasfiye payı alma hakkından söz edilebilmesi için, şirketin tasfiye aşamasına girmesi gerekir. Başka bir ifadeyle tasfiye payı alma hakkı, şirketin her sona erme durumunda değil, sadece tasfiyeyi gerektirecek bir sona erme sebebinin vuku bulması durumunda ortaya çıkar; tasfiyesiz sona erme durumlarında tasfiye payı alma hakkı söz konusu olmaz.⁴³⁰

Tasfiye payı, şirketin sona erdirilmesi gayesiyle şirketin bütün mamelek değerlerinin paraya çevrilmesi, alacaklarının elde edilmesi, borçlarının ödenmesinden sonra şirket ortaklarına kalacak olan pay miktarını ifade eder.⁴³¹ Görüldüğü gibi, şirket ortaklarının

⁴²⁵ Albayrak, s. 8.

⁴²⁶ Kervankıran, Emrullah (2015) Anonim Şirketlerin Tasfiyesi, Ankara, Seçkin Yayınları, s. 55; Bilge, M. Emin (2012) “Anonim Şirketin Sona Ermesi ve Tasfiyesi” Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, S: 3–4, s. 261.

⁴²⁷ Şener (2019), s. 643 vd.; Bahtiyar, s. 376; Çakı, Gamze (2020) Anonim Ortaklık Tasfiyesinde Alacaklıların Korunması, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 27.

⁴²⁸ Dinç, Serhan (2016) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerin Tasfiyesi” Terazi Hukuk Dergisi, C: 11, S: 120, s. 27; Şener (2019), s. 644.

⁴²⁹ Dinç, s. 27 vd.

⁴³⁰ Yasaman, Hamdi (1987) Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını, s. 20.

⁴³¹ Yeniocak, s. 44; Bilgili / Demirkapı, s. 301; Pulaşlı (2018), s. 1859.

tasfiye payı alma hakkı, sona eren şirketin mamelekinin tamamı üzerinde ve hemen dermeyeran edilebilecek bir hak değildir. Tasfiye payının dağıtımı, tasfiye neticesinde kalan miktar üzerinden yapılmakta; bu miktar tasfiye bakiyesi (tasfiye artığı / arıtım kalıntısı) olarak nitelendirilmektedir.⁴³²

Tasfiye payı, şirketin tasfiyesi geciktirici şartına bağlı ve kullanımı kanun ve şirket sözleşmesinde şartlara bağlanmış bir haktır.⁴³³ Söz konusu geciktirici şartın gerçekleşmesi ve genel kurulca son tasfiye bilançosunun tasdik edilmesiyle birlikte tasfiye payı alacak hakkına dönüşür; bu hak, şirket tüzel kişiliği varlığını devam ettirdikçe ileri sürülemez.⁴³⁴ Bu hak, bir ortağın şirketten ayrılması durumunda ise işlemin kesinleşmesi ile muaccel olur ve şirketten ayrılan ortağa TTK m. 642 hükmündeki şartlar gereğince ayrılma akçesi ödenir. İşte limited şirket ortağının kişisel alacaklısı, bu alacak haklarına İİK m. 89 hükmü gereği haciz ihbarnamesini şirkete göndermek suretiyle haciz koydurabilir.⁴³⁵

TTK m. 133/2 hükmünde tasfiye payının da hacze konu teşkil ettiği ayrıca ifade edilmiştir. Burada kastedilen, tasfiye payının esas sermaye payı kapsamında olmadığı değil, sadece tasfiye sonucunda ortaya çıkan payın da haciz kapsamında değerlendirileceği, şirket tasfiye aşamasında ise alacaklının söz konusu bu tasfiye payından alacağını tahsil edebilme olanağının bulunduğu belirtmektir. Bu durumda esas sermaye payının haczinin, ayrılma akçesi ve tasfiye payı üzerinde de devam ettiğinin kabul edilmesi gerekir. Sadece şirket tasfiye aşamasına girerse esas sermaye payının haczi yerini tasfiye payının haczine bırakır. Başka bir anlatımla tasfiye neticesinde haczin konusu olan esas sermaye payı yerine geçen değer söz konusudur.⁴³⁶

5.2.3. Hazırlık Devresi Faizi Açısından

Limited şirkette en önemli ilkelerden birisi, sermayenin korunması ilkesidir. Limited şirkette şirket alacaklılarına karşı ortakların herhangi bir sorumluluğu yoktur. Bu sebeple şirket alacaklıları yalnızca şirket mamelekine yönelebilirler; alacaklarını sadece şirket

⁴³² **Al Kılıç, Şengül** (2019) “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Tasfiye Payı Alma Hakkı” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 23, S: 4, s. 50.

⁴³³ **İmregün, Oğuz** (1989) Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, İstanbul, Yasa Yayınları, s. 303; **Şahin, Ç. Serdar** (2019) “Ticaret Şirketlerinde Ortakların Kişisel Alacaklılarının Şirkete Yöneltebilecekleri Haciz Talepleri” Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 27, S: 1, s. 185 vd.; **Bilgili / Demirkapı**, s. 523.

⁴³⁴ **Pulaşlı** (2017), s. 620.

⁴³⁵ **Yavaş, Murat** (2005) Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, s. 165.

⁴³⁶ **Yeniocak**, s. 44.

malvarlığından elde edebilirler. Yoksa alacaklıların şirket ortaklarının malvarlığına yönelebilmesi imkânı yoktur.⁴³⁷

Sermayenin korunması ilkesi, alacaklıların korunması ilkesini güçlendirici bir etkiye sahiptir. Nitekim limited şirkette kural olarak ortakların şirket borçlarından sorumluluklarının bulunmaması sebebiyle, alacaklıların korunması özel bir önem taşır.⁴³⁸ Kanun koyucu TTK'nın birçok yerinde bunu doğrudan ve dolaylı olarak ifade etmiştir (TTK m. 580; m. 581; m. 608; m. 609; m. 611 ve m. 612).

Bu çerçevede, sermayenin korunması ilkesinin ve dolayısıyla alacaklıların korunması ilkesinin güçlendirildiği hükümlerden TTK m. 609'a göre, esas sermaye ve ek ödemeler açısından faiz ödemesi yapılamaz. Kanun koyucu burada, şirket ortaklarının şirkete getirdikleri esas sermaye veya ek ödemeler sebebiyle ödenecek gelirin, yalnızca şirketin elde ettiği kârdan pay verilmesi şeklinde olabileceğini; yani esas sermaye ve ek ödemenin limited şirketin kâra ulaşma ve bu kârı paylaşma amacına özgülenmiş olduğunu belirtmektedir.⁴³⁹

TTK m. 609 c. 1 hükmü ile getirilen bu kuralın istisnası niteliğindeki TTK m. 609 c. 2 hükmüne göre ise, şirket sözleşmesinde öngörülmek şartıyla hazırlık dönemi faizi ödemesi yapılabilir. Bu halde anonim şirketlere ilişkin hükümler uygulanır (TTK m. 609 c. 3).

İşletmenin faaliyetlerine tam olarak başlamasına kadar geçen sürede ortaklara (esas sermaye payı sahiplerine) belirli bir faiz ödenmesi, hazırlık dönemi faiz alma hakkı olarak ifade edilir.⁴⁴⁰ Hazırlık dönemi faizi ile ilk yıllarda kâr sağlama olanağı olmayan şirkete yatırım yapacak olan ortakların teşvik edilmesi amaçlanmaktadır.⁴⁴¹

Hazırlık dönemi faizi ödemelerinin şirket sözleşmesinde öngörülmüş olması ve hazırlık devresi ile sınırlı olmak üzere en geç ne zamana kadar süreceğinin belirtilmiş olması gerekir (TTK m. 510/1).

TTK'da "faiz" ibaresi kullanılsa da, öğretide buradaki ödemenin bir sermaye yatırımının karşılığı olduğu ve gerçek manada bir faizden ziyade bir alacak hakkı niteliği

⁴³⁷ Şener (2019), s. 314.

⁴³⁸ Şener (2019), s. 672.

⁴³⁹ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 454; Şener (2019), s. 686.

⁴⁴⁰ Çevik, s. 374; Bahtiyar, s. 293.

⁴⁴¹ Öçal, Akar (1971) "Anonim Şirketlerde Hazırlık Devresi Faizi", İktisat ve Maliye Dergisi, C: 18, S: 2, s. 56.

gösterdiği kabul edilmektedir.⁴⁴² Hazırlık dönemi faizi, esas sermaye payının semeresidir.⁴⁴³ Bu açıdan hazırlık dönemi faizinin de esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilmesi gerekir.⁴⁴⁴

Bu yönde bir kabul, muhtemel sorunların engellenmesi açısından önem arz eder. Hazırlık dönemi faizinin esas sermaye payının haczi kapsamı dışında değerlendirilmesi durumunda şirketin iç işleyişi konusunda bilgi sahibi olması mümkün olmayan alacaklıların hazırlık devresi faizinin şirket sözleşmesinde öngörülüp öngörülmediğini bilmeleri de çoğu zaman mümkün olmayacak ve söz konusu bu alacağın (hazırlık devresi faizinin) haczi için ayrıca İİK m. 89'a göre işlem yapmaları gerekecektir. Bu durumda şirket ise hazırlık dönemi faizini kime ödeyeceği hususunda tereddüte düşecektir. Oysa ortağın esas sermaye payı haczedilmiştir. Esas sermaye payına düşen semerelerin (dolayısıyla hazırlık devresi faizinin de) icra dairesine ödenmesi tutarlı ve pratik bir çözüm sunar.⁴⁴⁵

İcra hukukuna hâkim olan ilkelerden biri de takip ekonomisi ilkesidir. Takip ekonomisi ilkesi, icra faaliyetlerinin ve takibin olanaklar dâhilinde kısa sürede, ucuz ve basit bir şekilde sonuçlandırılmasını ifade eder.⁴⁴⁶ İcra hukukunda kişilerin icra organlarına başvurmalarını engelleyen, takibin ilerleyişini zayıflatan uygulamalar takip ekonomisi ilkesine aykırılık teşkil eder.⁴⁴⁷

Şu hâlde hazırlık dönemi faizinin esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilmemesi de takip ekonomisi ilkesi açısından müspet bir sonuç doğurmaz. Zira hazırlık dönemi faizi esas sermaye payının haczi kapsamı dışında düşünüldüğünde, borçlu ortağa birden fazla ihbarnamenin tebliğ edilmesi zorunluluğu ortaya çıkacak; esas sermaye payının haczi için ayrı, hazırlık devresi faizinin haczi için ayrı ihbarname gönderilmesi gerekecektir. Dolayısıyla, hazırlık dönemi faizinin esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilmesi, hukuku, şekli olarak ihbarname içeriklerine boğmamak anlamına gelir ki,

⁴⁴² Teoman, Ömer (1978) Anonim Ortaklıklarda İntifa Senetleri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Kitabevi, s. 46; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 454.

⁴⁴³ Göksoy, s. 247.

⁴⁴⁴ Albayrak, s. 10.

⁴⁴⁵ Albayrak, s. 10.

⁴⁴⁶ Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammet (2019) İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 27.

⁴⁴⁷ Köksoy, Mesut (2016) "Hukuki Güvenlik İlkesi Açısından Takip Ekonomisi" Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 20, S: 3, s. 54.

bu, takip ekonomisi ilkesi açısından katkı sağlayacağı gibi, alacaklıların haklarının korunması bakımından da tutarlı ve pratik bir çözüm tarzıdır.⁴⁴⁸

5.2.4. Rüçhan Hakkı Açısından

Limited şirkette ekonomik amacın gerçekleştirilmesi genellikle maddi bir kazanç sağlama olarak nitelendirilir. Söz konusu bu ekonomik amaç zamanla artabilir ve üzerinde tasarrufta bulunma yetkisinin olduğu sermaye, artan bu ekonomik amaçlara hizmet edecek araçları şirkete kazandırma noktasında yetersiz kalabilir.⁴⁴⁹ Bu bağlamda sermaye artırımını, şirketin finansal mahiyeti gereği, şirketin faaliyet konusu ile ilgili sermaye gereksinimini karşılaması, yeni teknik gelişmelere ayak uydurması ve borçlarını ödemesi gerekliliği ortaya çıkabilir.⁴⁵⁰ Bu durumda genel kurul, esas sermayenin artırılması yoluna gidebilir.

Limited şirkette esas sermaye, şirket tüzel kişiliğine aittir. Ortaklar, bu sermayeden kendi payları nispetinde yararlanır. Bu sebeple esas sermayenin artırılmasında şirket ortağının bu paydan yararlanma hakkının ve etkinlik oranının aynı kalması gerekir. Başka bir ifadeyle, esas sermaye artırımını sonucunda kimi ortakların durumu güçlendirilirken; kimi ortakların durumu öncekinden kötüye düşürülmemelidir.⁴⁵¹

İşte limited şirkette sermaye artırımını sonucunda ortakların durumunun kötüleşmesine engel olmak amacıyla TTK'da özel bir hak düzenlenmiştir. Bu hak, ortakların rüçhan hakkıdır (TTK m. 591).

TTK m. 591/1 hükmüne göre, her limited şirket ortağı esas sermaye payı nispetinde şirketteki esas sermayenin artırılmasına katılma hakkını haizdir. Dolayısıyla her ortak, sermayeye katıldıkları oranda yeni çıkarılan payları alma hakkını haizdir.

Rüçhan hakkı, şirket sermayesinin artırılması (çoğaltılması) durumunda eski pay sahiplerine payları oranında (nispetinde) bu artırmaya (çoğaltmaya) katılabilmeleri (iştirak edebilmeleri) için kanun koyucunun bahsettiği bir haktır.⁴⁵² Bu tanımdan da anlaşılacağı

⁴⁴⁸ Albayrak, s. 10 vd.

⁴⁴⁹ Moroğlu, Erdoğan (2015) Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 3. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 13; Alanya, Alp (2014) "Limited Şirketlerde Esas Sermayenin Artırılması" İstanbul Barosu Dergisi, C: 88, S: 1, s. 246.

⁴⁵⁰ Pulaşlı (2018), s. 2221 vd.

⁴⁵¹ Alanya, s. 250.

⁴⁵² Hirsch, Ernest (1948) Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını, s. 271.

üzere, rüçhan hakkı, kendi başına doğan bir hak değildir. Aksine bu hakkın doğabilmesi için, şirketin sermaye artırımına giderek yeni paylar çıkartması zorunludur.⁴⁵³ Yani rüçhan hakkının ortaya çıkabilmesi için genel kurulca sermaye artırımına gidilmesi gerekir. Söz konusu hak, sermayenin artırılması konusunda genel kurul tarafından karar alınmadıkça, şirket tüzel kişiliğine karşı dermeyeran edilebilecek bağımsız ve somut bir alacak hakkına dönüşmez.⁴⁵⁴ Şu hâlde genel kurulun sermayenin artırılması yönünde karar alması, şirket ortağının mali hak mahiyetindeki rüçhan hakkını mücerret bir hak olmaktan çıkarır, onu şirkete karşı dermeyeran edilebilecek müşahhas bir hak haline dönüştürür.⁴⁵⁵

Rüçhan hakkı, esas sermaye artırımını neticesinde ortakların paylarının sermayeye olan oranının değişmesini engeller; ortakların yönetsel veya mali haklara iştirakte yaşayabileceği olumsuz durumların önüne geçme olanağı sunar.⁴⁵⁶ Ortaklara rüçhan hakkının tanınmaması ihtimalinde, sermaye artırımını neticesinde ortakların sahip oldukları payların sermayeye olan oranı düşeceğinden⁴⁵⁷ ortakların şirkete katılım etkinlikleri düşer; onların mevcut durumlarının kötüleşmesi sonucu ortaya çıkar.⁴⁵⁸

Rüçhan hakkı, ortağa ait olan bir haktır. Ortak, sahip olduğu bu hakkı, bizzat kullanabileceği gibi, üçüncü bir şahsa da devredebilir.⁴⁵⁹ Rüçhan hakkı, ortağa bir yükümlülük de yüklemeyiz. Yani ortak, hiçbir şekilde yeni pay almaya (rüçhan hakkını kullanmaya) zorlanamaz.⁴⁶⁰

TTK m. 591/2 ile rüçhan hakkının sınırlandırılabilirliğini veya kaldırılabilirliğini hükme bağlanmıştır. Bu sebeple rüçhan hakkı, müktesep hak (*ius quaesitum*) niteliğinde değildir.⁴⁶¹ Ancak şirket sözleşmesinde rüçhan hakkının bütün ortaklar açısından eşit şartlara

⁴⁵³ **Epçeli, Sevgi** (2010) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Yeni Pay Alma Hakkı ile İlgili Olarak Getirdiği Düzenleme, Eleştiriler ve Öneriler” İstanbul Barosu Dergisi, C: 84, S: 6, s. 3593; **Adıgüzel, Burak** (2014) “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 18, S: 1, s. 2; **Moroğlu** (2015), s. 150; **Tekinalp (Poroy / Çamoğlu)**, s. 219; **Şener** (2017), s. 216.

⁴⁵⁴ **Tekinalp (Poroy / Çamoğlu)**, s. 219; **Moroğlu** (2015), s. 143.

⁴⁵⁵ **Şener** (2019), s. 586.

⁴⁵⁶ **Moroğlu** (2015), s. 137; **Göksoy**, s. 249; **Tekinalp (Poroy / Çamoğlu)**, s. 218.

⁴⁵⁷ Sözgelimi, ortaklardan biri %10 oranında esas sermaye payına sahipse, şirket sermayesinin bir kat artırılması durumunda, söz konusu ortağın şirket içerisindeki payı %5’e düşer.

⁴⁵⁸ **Şener** (2019), s. 586.

⁴⁵⁹ **Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)**, s. 455.

⁴⁶⁰ **Yıldız, Şükrü** (2012) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’nda Rüçhan Hakkı Konusunda Getirilen Değişiklikler” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 18, S: 2, s. 816; **Bilgili / Demirkapı**, s. 731; **Tekinalp (Poroy / Çamoğlu)**, s. 217; **Epçeli**, s. 3596; **Göksoy**, s. 249.

⁴⁶¹ **Pulaşlı** (2018), s. 2802 vd.

bağlanmış olması halinde ortaklar, sermayenin artırılması neticesinde kendilerine düşen pay üzerinde müktesep hakka sahip olur.⁴⁶²

Rüçhan hakkının kaldırılması veya sınırlandırılması, TTK m. 621/1-e hükmü gereği, genel kurulda temsil edilen oyların en az 2/3'ünün ve oy hakkını haiz esas sermayenin tamamının salt çoğunluğunun bir arada bulunması durumunda alınabilir. Genel kurulun rüçhan hakkını kaldırması veya sınırlandırması ancak haklı sebeplerin varlığı durumunda meşru kabul edilebilir. Özellikle işçilerin şirkete katılmaları, işletmelerin işletme kısımlarının, iştiraklerin devralınmaları haklı sebep olarak kabul edilebilir (TTK m. 591/2). Hükümdeki “özellikle” ibaresi burada sayılan haklı sebeplerin sınırlı sayıda (*numerus clausus*) olmadığını gösterir.

Rüçhan hakkının esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilip değerlendirilemeyeceği hususunun, sermayenin artırılmasının iç kaynaklardan gerçekleştirilip gerçekleştirilmediğine göre bir ayrıma göre irdelenmesi gerekir.⁴⁶³

Limited şirket sermaye artırımı, iç kaynaklardan yapılabileceği gibi, dış kaynaklardan da yapılabilir.⁴⁶⁴ İç kaynaklar; şirket sermayesi, yedek akçeler ve diğer mevzuattan doğan iştirak, yeniden değerlendirme, amortisman ve enflasyon fonudur.⁴⁶⁵ Anonim şirketler açısından iç kaynaklar yoluyla sermayenin artırılmasına ilişkin hükümlerin yer aldığı TTK m. 462'de, sermaye artırımı farklı muamelelere bağlanmış, ancak bu muameleler arasında ortakların yeni pay iştirak taahhüdünde bulunması aranmamıştır. Limited şirketler açısından TTK m. 462 hükmüne benzer bir düzenleme yer almamaktadır. Ancak pek tabidir ki, limited şirkette iç kaynak mahiyetindeki kanuni yedek akçeler ile belirli bir amaca hasredilmiş yedek akçelerin serbestçe kullanılabilen kısımları ve bilançoya konmasına olanak tanınan fonların sermayeye dönüştürülmesi sermayenin korunmasına ve dolayısıyla alacaklıların korunması ilkesine hizmet edecektir.⁴⁶⁶

Bu bağlamda, şirketin sermayesinin artırılmasının iç kaynaklardan yapılmasına karar verilmişse, ortaklar söz konusu sermaye artırımının tescili ile o anda mevcut ortaklar mevcut paylarının sermayeye oranına göre bedelsiz payları kendiliğinden iktisap ederler. Bu

⁴⁶² Pulaşlı (2018), s. 2874.

⁴⁶³ Albayrak, s. 11; Topuz, s. 246.

⁴⁶⁴ Topuz, s. 246.

⁴⁶⁵ Pulaşlı (2018), s. 2305.

⁴⁶⁶ Alanya, s. 271.

bedelsiz paylar üzerindeki haklar, sınırlandırılmayacağı ve kaldırılamayacağı gibi, bu haktan caymak da mümkün değildir (TTK m. 462/3).

Esas sermayenin artırılması, mevcut payların itibari değerlerini artırmak suretiyle de gerçekleştirilebilir. Eğer iç kaynaklardan sermayenin artırılmasında bu yol tercih ediliyorsa, sermayenin artırılmasının tescil edilmesi ile birlikte, ortakların sahip oldukları esas sermaye paylarının itibari değerinde de yükselme meydana gelir.⁴⁶⁷

Şu durumda, iç kaynaklardan gerçekleştirilen sermaye artırımını sonucunda ortaya çıkan yeni paylar açısından rüçhan hakkını haiz olan ortak, bu yeni paylarda esas sermaye payı ölçüsünde kendiliğinden hak sahibi olacağından, bu paylar da haczin kapsamında değerlendirilmelidir.⁴⁶⁸

Şirket sermayesi, ortakların veya üçüncü şahısların sermaye taahhüdünde bulunması yoluyla dış kaynaklardan da artırılabilir.⁴⁶⁹ Dış kaynaklardan sermaye artırımının yapılması durumunda, ortakların taahhütlerinin artırılması ile yeni paylar ortaya çıkar.⁴⁷⁰ Bu durumda şirket ortaklarının on beş gün içinde rüçhan hakkını kullanması gerekir (TTK m. 591/3).

Bu hak, şirket ortağının şirkete yönelteceği tek yanlı irade beyanıyla sonuç doğurur; bu beyan şirketin kabulüne bağlı değildir.⁴⁷¹ Ancak bu durum, daha önce de ifade edildiği gibi ortağa bir yükümlülük yüklemes. Yani ortak, hiçbir şekilde yeni pay almaya (rüçhan hakkını kullanmaya) zorlanamaz.⁴⁷²

Bu bağlamda, rüçhan hakkı her ne kadar mali nitelikte bir hak olsa da, bu hakkın esas sermaye payının sahibi olan ortak dışında söz konusu paya haciz koyduran alacaklı tarafından kullanılması sorun teşkil edecek mahiyettedir. Zira rüçhan hakkının kullanılmasına ilişkin yetki bizzat borçlu ortağa (ya da bu hakkı devrettiği kişiye) ait olup, borçlu ortağa bu hakkı kullanması hususunda cebren bir muamelede bulunulamaz.⁴⁷³ Ancak

⁴⁶⁷ Şener (2019), s. 228.

⁴⁶⁸ Albayrak, s. 12; Topuz, s. 246.

⁴⁶⁹ Bahtiyar, Mehmet (1996) Anonim Ortaklıkta Kayıtlı Sermaye Sistemi ve Sermaye Artırımı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 100; Moroğlu (2015), s. 7; Pulaşlı (2018), s. 2873; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 546.

⁴⁷⁰ Pulaşlı (2018), s. 2873.

⁴⁷¹ Yargıtay 11. HD, E: 1982/4987, K: 1982/5386, T: 14.12.1982 www.kazancı.com (s.e.t. 24.03.2020).

⁴⁷² Yıldız (2012), s. 816; Bilgili / Demirkapı, s. 731; Tekinalp (Poroy / Çamoğlu), s. 217; Epçeli, s. 3596; Göksoy, s. 249.

⁴⁷³ Yıldız, Şükrü (1996) Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 173; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 455; Bilgili / Demirkapı, s. 731; Epçeli, s. 3596. Alman öğretisinde de somut rüçhan hakkının haczettirilmesi halinde, rüçhan hakkının alacaklı tarafından değil, borçlu ortak tarafından kullanılacağı kabul edilmektedir (Topuz, s. 248 vd.).

borçlu ortağın yeni paylar almak için yeterli paraya sahip olmaması veya rüçhan hakkını kullanmak istememesi durumlarında borcu bulunan şirket ortağının şahsi alacaklısının bu haktan istediği takdirde yararlanabileceği kabul edilebilir.⁴⁷⁴ Eğer borçlu ortağın şahsi alacaklısı bu haktan yararlanmak arzusundaysa, rüçhan hakkının değerini ödemek zorundadır. Bu durumda borçlu konumundaki şirket ortağı lehinde payda bir artış ve yine söz konusu payın itibari değerinde bir yükselme olacak ve bu da doğal olarak hacizli esas sermaye payının kapsamına girecektir.⁴⁷⁵

5.3. Pay Haczinin Usulü

İcra hukukunda alacaklı, istemde bulunması durumunda borçlunun iktisadi değer taşıyan ve devredilebilen malvarlığına icra dairesi tarafından hukuken el konulması ve satılması neticesinde tatmin edilir. Burada temel kural, alacaklının para ile tatmin edilmesi, yani alacaklının alacağını para olarak almasıdır.⁴⁷⁶ Yani alacaklının alacağının karşılığı olarak borçlunun el konulan mallarının mülkiyeti doğrudan alacaklıya geçmez; bu malların satılması suretiyle elde edilen para ile alacaklı tatmin edilir.⁴⁷⁷ Şu hâlde haciz, kesinleşmiş bir icra takibine konu olan belli miktardaki bir para alacağının ödenmesini sağlamak amacıyla borçlunun alacağı karşılayacak miktarda hak ve mallarına alacaklının istemi üzerine icra dairesince hukuken el konulması şeklinde tanımlanabilir.⁴⁷⁸

Fiili el koyma haczin gerçekleşmesi açısından kural olarak aranmaz. Kural bu olmakla birlikte bazı kuraldışı hallerde fiili el koyma aranmaktadır. Örneğin, para, gümüş, altın ve diğer kıymetli şeyler ile kıymetli evrak niteliğindeki senetlerin haczedilmiş sayılması için fiilen el koyma aranır (İİK m. 88). Bu noktada limited şirkette senede bağlanmamış esas sermaye payının (çıplak payın) İİK m. 88 hükmüne göre haczedilmesinin ve muhafaza altına alınmasının mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Zira ortada haczedilebilecek gümüş,

⁴⁷⁴ **Topuz**, s. 249.

⁴⁷⁵ **Albayrak**, s. 12.

⁴⁷⁶ **Üstündağ, Saim** (2004) *İcra Hukukunun Esasları*, 8. Baskı, İstanbul, Yazarın Kendi Yayını, s. 140; **Kuru, Baki** (2013) *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 410.

⁴⁷⁷ **Topal, Önder** (2016) “Senede Bağlanmamış Anonim Şirket Payının Haczi” *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 65, S: 4, s. 2991.

⁴⁷⁸ **Karlı, Abdurrahim** (2014) *İcra ve İflas Hukuku*, 3. Baskı, İstanbul, Alternatif Yayıncılık, s. 278; **Umar, Bilge** (1973) *İcra ve İflas Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi*, İzmir, Ege Üniversitesi Yayını, s. 10; **Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayyaz, Sema / Hanağası, Emel** (2018) *İcra ve İflas Hukuku*, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 78; **Kuru, Baki** (2019) *İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 158; **Yıldırım, Kamil / Deren-Yıldırım, Nevhis** (2012) *İcra Hukuku*, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 134; **Muşul, Timuçin** (2013) *İcra ve İflas Hukuku*, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 505; **Pekcanıtez / Atalay / Sungurtekin Özkan ve diğerleri**, s. 153; **Postacıoğlu / Altay**, s. 359; **Üstündağ**, s. 143.

altın gibi değerli bir şey olmadığı gibi, kıymetli evrak mahiyetinde bir senet veya para da söz konusu değildir. Limited şirkette senede bağlanmamış esas sermaye payları (çıplak paylar), İİK m. 94 ve İİK m. 89 hükümlerine göre haciz konusu olabilir. Senede bağlanmamış payların (çıplak payların) İİK m. 94 ve İİK m. 89 hükümlerine göre haczi aşağıda ayrıntılı incelenecek olup, burada ilk olarak tartışılması gereken husus, limited şirket açısından TTK m. 593/2’de öngörülen esas sermaye pay senetlerinin İİK m. 88 hükmüne göre haczedilip haczedilemeyeceğidir.

İİK m. 88/1 hükmüne göre, “*Haczolunan paraları, banknotları, hamiline ait senetleri, poliçeler ve sair cirosu kabil senetler ile altın, gümüş ve diğer kıymetli şeyleri icra dairesi muhafaza eder*”. Hacze konu olan mallar, İİK m. 88/1’de sayılan değerli şeyler kapsamında ise, haczin geçerli olabilmesi için bunların haczinden sonra icra dairesince muhafaza altına alınması gerekir. İcra dairesince fiili el koyma, değerli şeylerin haczi açısından geçerlilik şartıdır. Bu tür taşınırın salt haczedilmek suretiyle üçüncü şahısta veya borçluda bırakılması, haczi geçerli kılmaz.⁴⁷⁹ İcra dairesi İİK m. 9 hükmü gereği, bu tür kıymetli şeyleri bizzat kendisi koruma altına almaz, bir bankaya tevdi eder.

Limited şirkette esas sermaye payının ispat aracı niteliğinde ya da nama yazılı bir senede bağlanması zorunluluğu yoktur. Ancak şirket, TTK m. 593/2 hükmü gereği esas sermaye payını ispat aracı niteliğindeki senetlere bağlayabileceği gibi, kıymetli evrak niteliğindeki nama yazılı senetlere de bağlayabilir. Bu durumda limited şirkette esas sermaye payı, çıplak pay niteliğinde olabileceği gibi, nama yazılı ya da ispat aracı şeklinde senede bağlanmış bir nitelikte de olabilir. Dolayısıyla şirketin esas sermaye payını senetlere bağlaması durumunda haczin İİK m. 88 hükmüne göre gerçekleştirilip gerçekleştirilemeyeceği tespit edilirken, ispat niteliğindeki pay senetleri ile nama yazılı pay senetlerinin ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekir.

İspat niteliğindeki senetler, kıymetli evrak niteliğini haiz değildir; bu sebeple konusunu esas sermaye payının teşkil ettiği hukuki muamelelerin hüküm ve sonuçlarında herhangi bir değişiklik oluşturmaz. Diğer bir anlatımla, konusunu esas sermaye payının teşkil ettiği hukuki muameleler, çıplak pay üzerinde nasıl icra ediliyorsa, esas sermaye payının tabi olduğu ispat aracı niteliğindeki senetler açısından da hukuki işlemler aynı şekilde gerçekleştirilecektir. Zira bu mahiyetteki senetler yalnızca ispat işlevini yerine

⁴⁷⁹ Pekcanitez / Atalay / Sungurtekin Özkan ve diğerleri, s. 168.

getirmekte olup, bu senetler açısından kıymetli evrak hükümleri uygulanamaz.⁴⁸⁰ Şu durumda esas sermaye payının haczine İİK m. 88 hükmünün uygulanıp uygulanmaması açısından, esas sermaye payının ispat aracı mahiyetindeki senetlere bağlanıp bağlanmaması herhangi bir fark yaratmaz. Yani, çıplak payın haczinde olduğu gibi, ispat niteliğindeki senetlere bağlanan esas sermaye payının haczinde de İİK m. 88 hükmünün uygulanması mümkün değildir. İspat aracı niteliğindeki pay senetlerinin haczi de çıplak pay haczinde olduğu gibi, İİK m. 94 ve İİK m. 89 hükümleri çerçevesinde değerlendirilmesi gerekir. Bu sebeple çıplak pay haczinin usulüne ilişkin aşağıda yapacağımız açıklamalar ispat aracı niteliğindeki pay senetleri açısından da geçerlidir.

Burada asıl tartışmalı olan husus, nama yazılı pay senetlerinin İİK m. 88 hükmüne göre haczedilip haczedilemeyeceğidir. Öğretide nama yazılı pay senetlerini kıymetli evrak niteliğinde kabul etmeyen yazarlara göre, limited şirkette esas sermaye paylarının bağlandığı nama yazılı senetlerin esas sermaye payına devir ve tedavül kolaylığı sağlamayacağı ve limited şirketi anonim şirkete yaklaştırmayacağı göz önünde bulundurulduğunda bunların da ispat aracı niteliğinde olduğunun kabulü gerekir.⁴⁸¹ Bu görüş çerçevesinde, limited şirkette esas sermaye payının bağlandığı (gerek ispat niteliğindeki gerek nama yazılı) senetler, ispat aracı olarak kabul gördüğünden, limited şirket nama yazılı pay senetlerinin de İİK m. 88 hükmüne göre haczinin bir anlam ifade etmeyeceği ileri sürülmüştür. Ayrıca limited şirkette emre veya hamiline yazılı senet düzenlenemeyeceği, limited şirket nama yazılı pay senetlerinin ne cirosu kabil ne de hamiline ait bir senet niteliğinde olmadığı, bu açıdan da İİK m. 88 hükmüne göre haczinin mümkün olmadığı savunulmaktadır.⁴⁸²

Hemen ifade edelim ki, İİK m. 88/1’de yalnızca hamiline ait senetlerin belirtilmesi sebebiyle İİK m. 88 hükmü, nama yazılı senetlerin tedbir ve haczin kapsamı dışında tutulduğu intibayı uyandırır da, *“Kıymetli evrak öyle senetlerdir ki, bunların içerdikleri hak, senetten ayrı olarak ileri sürülemediği gibi başkalarına da devredilemez”* şeklinde kıymetli evrakın tanımına yer veren TTK m. 645 hükmü karşısında, nama yazılı senetlerin de haczi, hamiline yazılı senetler gibi yapılacaktır.⁴⁸³

⁴⁸⁰ Arslanlı / Domaniç, s. 220 vd.

⁴⁸¹ Öztan, s. 33; Taşdelen, s. 101 vd.; Ülgen / Helvacı / Kendigelen ve diğerleri, s. 23; Moroğlu, (2016), s. 376 vd.; Pulaşlı (2019), s. 8; Yıldız (2007), s. 133; Bilgili / Demirkapı, s. 720 vd.

⁴⁸² Albayrak, s. 15.

⁴⁸³ Domaniç, Hayri (1970) “Kıymetli Evraka Bağlanması Mümkün Hakların Haciz Kabiliyeti” BATİDER, C: 5, S: 4, s. 757; Uyar, Talih (2004) İcra ve İflas Kanunu Şerhi C: V, 2. Baskı, Ankara, Yazarın Kendi Yayını, s. 7570.

Kanaatimizce, limited şirket nama yazılı pay senetlerinin de İİK m. 88 hükmüne göre haczedilmesi gerekir. Zira limited şirket esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı senetler, aksi yönde görüşler bulunmakla birlikte kanaatimizce kıymetli evrak niteliğindedir.⁴⁸⁴ Öyle ki, limited şirket esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı senetlerde de çift taraflı ibraz kaydının varlığı, bu senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu gösterir. Başka bir ifadeyle limited şirket pay senedinin alacaklısının (ortağın) hakkını talep edebilmesi ve senedin borçlusu olan şirketin borcunu ifa etmesi için şirket ortağı tarafından senedin şirkete ibraz edilmesi zorunlu ise ve senetteki hakkın senetten ayrı olarak devredilme olanağı yoksa; bu senette basit kıymetli evrak kaydının bulunmasından dolayı limited şirket nama yazılı pay senedini kıymetli evrak niteliğinde kabul etmek gerekir.⁴⁸⁵ Şu hâlde, limited şirket esas sermaye payı nama yazılı senede bağlanmışsa, borçlu ortağın esas sermaye payının haczi, İİK m. 88/1 hükmüne göre nama yazılı kıymetli evraka fiilen el konulmak suretiyle yapılmalıdır.⁴⁸⁶

Limited şirket nama yazılı pay senetlerinin haczinde hangi usulün uygulanacağını tespitinden sonra, kıymetli evrak niteliğinde senede bağlanmamış payların (çıplak payların ve ispat niteliğindeki pay senetlerinin) haczinde İİK m. 94 hükmünün uygulama alanı bulup bulmayacağı tartışılabilir.

İİK m. 94 hükmü, anonim ortaklık çıplak payının haczi açısından düzenleme getirmiş, limited şirkete ilişkin bir hükme yer vermemiştir. Ancak, TTK m. 133/2 hükmü ile limited şirket esas sermaye payı da anonim şirket çıplak payına benzer şekilde haczedilebilir ve paraya çevrilebilir hale getirilmesi karşısında, İİK m. 94 hükmünün limited şirket çıplak payları ve ispat aracı mahiyetindeki pay senetleri açısından kıyasen uygulanması makul bir çözüm olacaktır. Bu durumda özellikle limited şirket çıplak payının haczinin gerçekleşmiş sayılma anı, muhafaza tedbirleri ve haczin yapılış şekli açısından anonim şirket çıplak pay hazine ilişkin kural ve görüşlere müracaat etmek gerekecektir.

İİK m. 94/1 hükmüne göre, anonim şirkette paylar açısından pay senedi veya pay ilmühaberi bastırılmamışsa, şirkete tebliğ olunmak suretiyle borçlunun şirketteki payı icra dairesince haczedilir. Söz konusu haczin pay defterine işlenmesi gerekir; ancak haciz pay

⁴⁸⁴ Limited şirket nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olduğu yönünde bkz. **Bozer / Göle**, s. 9; **Biçer / Hamamcıoğlu** s. 18; **Poroy / Tekinalp**, s. 5 vd.; **Kendigelen** (2016), s. 498 vd.; **Şener** (2017), s. 382 vd.; **Alışkan**, s. 157; **Tekinalp** (2013), s. 480.

⁴⁸⁵ **Sezgin Huysal**, s. 321.

⁴⁸⁶ **Topuz**, s. 276; **Domanıç** (1970), s. 577.

defterine işlenmese dahi, şirkete tebliğ tarihi haczin gerçekleşmiş sayıldığı tarih olarak kabul edilir.

Bu bağlamda limited şirkette de kıymetli evrak niteliğinde senede bağlanmamış payın haciz anı İİK m. 94/1 hükmüne göre haciz ihbarnamesinin tebliğ edildiği tarih olarak kabul edilmelidir. Çıplak paya haciz konulması yönünde karar veren icra müdürü, söz konusu hacze ilişkin olarak muhafaza tedbiri uygulamak için limited şirket merkezine gidebileceği gibi, limited şirkete bir ihbarname (haciz müzekkeresi / haciz bildirisi) göndermekle de iktifa edebilir.⁴⁸⁷

İİK m. 94/1'e göre gerçekleştirilecek haciz ihbarnamesinin şekli ve içeriği hususunda bir hüküm vazedilmediği için, söz konusu bildirimin şekli ve içeriği icra müdürünün takdirine bırakılmıştır.⁴⁸⁸ Limited şirkette borçlu ortağın esas sermaye payından kaynaklanan (ortak sıfatından doğan) hakları, esas sermaye payının haczi kapsamında değerlendirilir.⁴⁸⁹ Dolayısıyla söz konusu ihbarnamenin içeriği de, esas sermaye payının haczinin kapsamına göre oluşturulmalıdır.⁴⁹⁰

Bu bağlamda ihbarnamede borçlu ortağın kıymetli evrak niteliğinde senede bağlanmamış payına haciz konulduğu, bu haczin pay defterine kaydedilmesi, ileride esas sermaye paylarının kıymetli evrak niteliğindeki nama yazılı senetlere bağlanması durumunda borçlu ortağın payına düşen kıymetli evrakın borçlu ortağa verilmeyip icra dairesine teslim edilmesi, kıymetli evrak niteliğinde senede bağlanmamış paylarla ilgili tebligatların bundan böyle icra dairesine yapılması ve borçlu ortağın rızasına ihtiyaç duyulan tüm müşterek karar ve tasarruflar için icra dairesinin muvafakatinin alınması gerektiği şirkete bildirilir. Bu şekilde borçlu ortağın senede bağlanmamış pay üzerindeki tasarruf yetkisinin sınırlandırıldığı limited şirkete ihbar edilmiş ve aykırı davranışlara karşı muhafaza tedbiri alınmış olur.⁴⁹¹

İİK m. 94/1 hükmüne göre söz konusu haczin pay defterine kaydedilmesi zorunludur. Ancak TTK m. 133/2 hükmünde, haczin istek üzerine pay defterine kaydedileceği öngörülmüştür. Görüldüğü gibi, İİK m. 94/1 hükmü ile TTK m. 133/2 hükmü arasında bir

⁴⁸⁷ Oskay, Mustafa / Deynekli, Adnan / Koçak, Coşkun / Doğan, Ayhan (2007) İİK Şerhi C: 2, Ankara, Turhan Kitabevi, s. 2768; Kuru (2013), s. 448 vd.

⁴⁸⁸ Kuru (2013), s. 450.

⁴⁸⁹ Topuz, s. 291.

⁴⁹⁰ Topal, s. 2994; Topuz, s. 214.

⁴⁹¹ Kuru (2013), s. 449.

çelişki bulunmaktadır. Durum bu şekilde olsa da, haczin pay defterine kaydedilmemesi haczin geçerliliği açısından bir engel teşkil etmez. Zira haciz, İİK m. 94/1 c. 4 gereği, limited şirkete tebliğ tarihinde yapılmış sayılır.

Öğretide, İİK m. 94/1 hükmünün, kendi içinde de bir çelişki ihtiva ettiği ileri sürülmektedir.⁴⁹² Bu görüşe göre, haczin tamamlanmış sayılması için şirkete yapılan tebliğin yeterli kabul edilmesinin akabinde pay defterine haczin işlenmesinin bir anlamı kalmayacaktır. Bu durumda şirkete karşı haczin dermeyeran edilebilmesi için ayrıca pay defterine kaydedilmesine gerek yoktur. Kaldı ki, haczin pay defterine kaydedilmesi, payı haczettiren alacaklının korunması açısından da bir katkı sağlamaz.⁴⁹³

Öte yandan, esas sermaye payının haczinde, paydan doğan haklar, özellikle yönetim hakları yine esas sermaye payını elinde bulunduran ortak tarafından kullanılacağından, haczin şirkete karşı paydan doğan hakların kullanılmasında hak sahipliği sıfatının tespit edilmesine yarayan bir araç olarak pay defterine kaydedilmesine bir gereksinim bulunmadığı savunulmaktadır.⁴⁹⁴

Gerçekten de, İİK m. 94/1 hükmünde, bir taraftan çıplak pay haczinin pay defterine işlenmesi zorunlu tutulurken; diğer taraftan da pay defterine haciz işlenmese dahi haczin tamamlanmış kabul edileceğinin öngörülmesi çelişkili görünmektedir. Her ne kadar İİK m. 94/1 hükmü kendi içinde çelişki ihtiva etse ve haczin tebliğ tarihinde geçerli olacağı kabul edilmiş olsa da, haczin pay defterine kaydedilmesi, şirket nezdinde haczin dikkate alınması açısından yarar sağlayacaktır.⁴⁹⁵

Kaldı ki, haczin pay defterine kaydedilmesine engel teşkil edecek bir durum da yoktur. Özellikle çıplak payı haczedilen borçlu ortağın kâr payını talep etmesi durumunda, her ne kadar haciz şirkete tebligat gönderilerek gerçekleştirilmiş olsa da gözden kaçırılabilir. Başka bir anlatımla kıymetli evrak niteliğinde senede bağlanmamış paya haciz konulması durumunda çıplak paydan doğan kâr payının ödenmesi gibi hakların getirilerinin borcu

⁴⁹² **Kendigelen, Abuzer** (2004) “Anonim Şirketlerde Çıplak Payların Haczi” İÜHFM, C: 62, S: 1-2, s. 389 vd.; **Topal**, s. 2997.

⁴⁹³ **Kendigelen** (2004), s. 390.

⁴⁹⁴ **Kendigelen** (2004), s. 390.

⁴⁹⁵ **Topal**, s. 2997; **Topuz**, s. 215 vd.

bulunan şirket ortağına değil de icra dairesine yapılabilmesi açısından haczin pay defterine kaydedilmesi büyük katkı sağlayacaktır.⁴⁹⁶

Kıymetli evrak niteliğinde senede bağlanmamış payın haczi, icra dairesi tarafından tescil edilmek üzere ticaret siciline bildirilir (İİK m. 94/1 c. 5). Ticaret siciline yapılan ihbar ve ticaret sicilinin gerçekleştirmiş olduğu tescil, birer muhafaza tedbiridir.⁴⁹⁷ Bu durumda haczedilen payların devri, alacaklının haklarını ihlal ettiği oranda batıldır (İİK m. 94/1 c. 6).

Hükme göre, çıplak payın ticaret siciline tescilinin akabinde devir işlemi söz konusu olursa, çıplak payı devralan üçüncü şahıs iyiniyetli olduğunu ileri süremeyecek, çıplak payı hacizle yükümlü olarak devralacaktır. Hükümün mefhumu muhalifinden ise, ticaret siciline bildirim ve ticaret sicilinin tescilinden önce yapılan çıplak pay devirlerinin geçerli olduğu, bu ihtimalde iyi niyetli devralanın haklarının haciz alacaklısına karşı korunacağı şeklinde bir sonuç çıkarılabilir.⁴⁹⁸ Hüküm böyle bir anlama müsait olsa da, öğretide söz konusu devrin haciz yüklü gerçekleştiğinin kabul edilmesi gerektiği; zira alacakların devrinde iyi niyetin korunmadığı ifade edilmektedir.⁴⁹⁹

İİK m. 94 hükmünün yanı sıra İİK m. 89 hükmünün de çıplak pay haczinde uygulanıp uygulanamayacağı öğretide tartışmalıdır. Bir görüşe göre, çıplak pay üzerinde gerçekleştirilecek hacizde İİK m. 94 hükmünün yanında muhafaza tedbiri olarak İİK m. 89 hükmü de uygulanabilir.⁵⁰⁰ Öyle ki İİK m. 89/1 hükmünde yer alan “*sair talep hakkı*” ibaresi çıplak payı da kapsamaktadır ve dolayısıyla İİK m. 89 hükmü çıplak payın haczinde uygulanabilir.⁵⁰¹

Çıplak pay haczinde İİK m. 89 hükmünün uygulanabileceğini savunan bu görüşün dayandığı noktalardan biri de, TTK m. 133/2 hükmünde senede bağlanmamış payların taşınır hükümlerine göre haczedilebileceğinin ve İİK m. 94/1 c. 7 hükmünde çıplak payların satışının taşınır mallarda tatbik edilen satışı usulüne göre yapılacağının belirtilmesidir. Yine İİK m. 106/2’de yer alan “*Borçlunun üçüncü şahıslardaki alacağı taşınır hükmündedir*” hükmünü de çıplak pay haczinde İİK m. 89 hükmünün uygulanabileceğine dayanak olarak gösterilmektedir. Böylelikle çıplak payların taşınır mal hükmünde kabul edilmesi ve

⁴⁹⁶ Topal, s. 2997.

⁴⁹⁷ Kendigelen (2004), s. 389; Kuru (2013), s. 448; Topal, s. 2998.

⁴⁹⁸ Kendigelen (2004), s. 393.

⁴⁹⁹ Topal, s. 2997; Kendigelen (2004), s. 392; Albayrak, s. 18.

⁵⁰⁰ Kuru (2013), s. 451; Topal, s. 3002.

⁵⁰¹ Kuru (2013), s. 451.

kanunda bunu engelleyecek açıkça bir hükmün bulunmaması sebebiyle İİK m. 89 hükmünün çıplak payların haczinde de uygulanabileceği, İİK m. 89 hükmüne göre haciz ihbarnamesinin şirkete tebliği ile çıplak pay haczinin geçerli olacağı savunulmaktadır.⁵⁰²

Öğretideki diğer görüşe göre ise, İİK m. 94 ve TTK m. 133/2 hükümleri karşısında İİK m. 89 hükmü çıplak payın haczinde uygulanamaz.⁵⁰³ Kanaatimce de, gerek hükmün niteliği gerek uygulamadaki sorunlar göz önünde tutulduğunda, çıplak payın haczinde İİK m. 89 hükmünün uygulanmaması gerekir.

İİK m. 89 hükmünün kaynağı, İsv. İİK m. 99 hükmüdür. İsv. İİK m. 99 hükmüne göre, *“Hamiline ait yahut ciro su kabil senede müstenit olmayan alacak veya sair bir talep hakkı haczedilirse, icra memuru borçlu olan üçüncü kişiye bundan böyle borcunu ancak icra dairesine ödeyebileceğini bildirir”*.⁵⁰⁴ Burada üçüncü şahsa yapılan ihbar, bir muhafaza tedbiri niteliğindedir. İsv. İİK m. 99, İİK m. 89 hükmünün aksine, taşınır malların haczinden bahsetmemekte ve alacaklıların alacağını elde etmesini sağlamak amacıyla, borcu bulunan kişinin üçüncü şahıslardaki taşınır mal ve alacaklarına icra dairesince nasıl el konulacağına dair konularda bir düzenleme getirmemektedir. İsv. İİK m. 99, yalnızca talep veya alacak haklarının haczedilmesinde koruma tedbiri olarak bildirimin nasıl yapılacağını öngörmektedir.

İİK m. 89 hükmü ise, takip borçlusunun üçüncü bir şahısta bulunan alacak, mal ve hakların haczi üzerine bunların tespiti ve korunması (muhafazası) amacıyla konulmuş bir kurallar manzumesidir. Borçlunun üçüncü şahıstaki alacak, mal ve haklarının haczi ve sonrasına dair bu kurallar, borçlunun, alacaklının ve üçüncü şahsın menfaatlerini bir denge gözeterek muhafaza etme amacı gütmektedir. Başka bir ifadeyle, İİK m. 89 hükmü ile üçüncü şahıs ile borçlunun anlaşmak suretiyle, alacaklının istemi ile haciz işleminin başlatılmasını ve sonucunu önlemelerinin engellenmesi; aynı zamanda üçüncü şahsın hakkının zedelenmemesi amaçlanmaktadır.⁵⁰⁵

⁵⁰² Topal, s. 3002; Dönmez, s. 98.

⁵⁰³ Yavaş, s. 164; Kendigelen (2004), s. 388; Uyar, s. 7853.

⁵⁰⁴ Tercüme için bkz. Tunçomağ, Kenan (1993) “Üçüncü Kişilerdeki Alacakların Haczinin Doğurduğu Sorunlar” İstanbul Barosu Dergisi, S: 7-8-9, s. 451.

⁵⁰⁵ Arslan, Ramazan (2016) “Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişiyi Bildirilmesi ve Sonuçları” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S: 4, s. 3218; Postacıoğlu, İlhan (1979) “Borçlunun Üçüncü Şahsa Karşı Alacaklarının Haczi ile İlgili Bazı Problemler” BATİDER, C: 10, S: 2, s. 358.

İİK m. 89 hükmünün amacı bu olsa da, uygulamada bu amaca aykırı hareket edilebilmekte; özellikle çok yaygın bir şekilde üçüncü şahıs konumundakilerin menfaatlerinin çiğnenmesine sebep olacak şekilde İİK m. 89 hükmüne başvurulmaktadır. Hatta borçlunun yakın akrabalarına bile İİK m. 89 hükmüne dayanarak ihbarname gönderilmekte, eğer gereken sürede itirazda bulunulmazsa, üçüncü şahıslar adeta haczin borçlusu durumuna düşürülmektedir. Bu bağlamda çıplak pay haczinde de İİK m. 89 hükmüne başvurulması, pratik ve tutarlı bir çözüm sunmayacaktır. Özellikle çıplak pay haczinin gerçekleştirilmesinden sonra şirkete, İİK m. 89 hükmüne dayanılarak koruma tedbiri anlamında ve şirketin cezai neticeler yönünden taraf olabilmesi için tekrardan bir ihbarname gönderilmesi, İİK m. 89 hükmünün amacına aykırılık teşkil ettiği gibi, İİK m. 89 hükmünün kötüye kullanılması anlamına gelmektedir.⁵⁰⁶

Uygulamada ortaya çıkan sorunlardan biri de, tasfiye payı ve kâr payı gibi mali hakların çıplak pay çerçevesinde değerlendirilmeyip, çıplak pay haczinden sonra tekrardan söz konusu bu mali hakların haczine ilişkin İİK m. 89 hükmünün uygulanmasıdır.⁵⁰⁷ İfade edelim ki, biz kâr payı ve tasfiye payını çıplak payın haczi kapsamında değerlendirdiğimizden, İİK m. 94 hükmüne göre çıplak payın haczinden sonra söz konusu bu mali hakların yeniden İİK m. 89 hükmüne göre haczinin yapılmamasının pratik ve tutarlı bir çözüm yolu olduğu düşüncesindeyiz.⁵⁰⁸ Ancak elbette ki, çıplak pay haczi yapılmaksızın salt tasfiye ve kâr payı haczedilecekse İİK m. 89 hükmü uygulanmalıdır (İİK m. 133/2).

Kaldı ki, limited şirket ortağının sahip olduğu çıplak pay ne bir İİK m. 89 anlamında taşınır maldır ne de doğrudan bir alacak hakkıdır. Çıplak pay ortağa ortaklık hakkı tanır. Bu hak kapsamında ortağın limited şirkete karşı sahip olduğu malvarlıksal ve yönetsel haklar bulunmaktadır. Malvarlıksal haklar (tasfiye payı ve kâr payı gibi haklar) tek tek ele alındığında birer alacak hakkı niteliğinde olsa da, çıplak pay ve onun sağladığı ortaklık hakkı doğrudan bir alacak hakkı olarak nitelendirilemez.⁵⁰⁹ Bu açıdan da İİK m. 89 hükmünün limited şirket çıplak payının haczinde uygulanmaması gerekir.⁵¹⁰

⁵⁰⁶ Albayrak, s. 19 vd.

⁵⁰⁷ Bu konudaki değerlendirmeler için bkz. 5. Bölüm, 5.2.1.

⁵⁰⁸ Topuz, s. 279; Albayrak, s. 20.

⁵⁰⁹ Topal, s. 3002; Albayrak, s. 19.

⁵¹⁰ Albayrak, s. 19.

6. ESAS SERMAYE PAYININ KONU OLDUĞU DİĞER HUKUKİ İŞLEMLER

Esas sermaye payı üzerinde gerçekleştirilen hukuki işlemler daha önceki bölümlerde incelediğimiz devir (3. Bölüm), rehin (4. Bölüm) ve haciz (5. Bölüm) ile sınırlı değildir. Limited şirket esas sermaye payı, devir, rehin ve haciz gibi hukuki işlemlerin yanı sıra, intifa hakkı ve şirketin kendi paylarını iktisabı gibi hukuki işlemlere de konu olabilmekte; ayrıca payın *ipso iure* geçişiyle de ortak sıfatı kazanılmaktadır. Bu bölümde (6. Bölüm) sırasıyla, esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulması, esas sermaye payının kanun gereği geçişi ve limited şirketin kendi esas sermaye payını iktisap etmesi incelenecektir.

İntifa hakkı (*Niessbrauch / ususfructus*), eşya hukuku sistematğinde sınırlı ayni haklardan irtifak hakları (*Dienstbarkeit / servitus*) içerisinde konumlandırılmıştır.⁵¹¹ Mülkiyete çok yakın yetki sağlayan intifa hakkı, bir malı kullanma (*usus*) ve semerelerinden yararlanma (*fructus*) hakkı sağlayan bir irtifak hakkıdır.⁵¹² İntifa hakkı, her ne kadar mülkiyet hakkına (*dominium*) oldukça yakın yetki sağlayan bir nitelikte olsa da, hak sahibine tüketme (*abusus*) yetkisi tanımadığı gibi, kullanma ve semerelerden yararlanma yetkisi de mülkiyete göre daha kısıtlıdır.⁵¹³ Öte yandan taşınır eşya üzerinde tesis edilmesine izin verilen tek irtifak hakkı, intifa hakkıdır.⁵¹⁴ Şu hâlde intifa hakkı, kişisel irtifak hakları içerisinde yer almakla şahısla kaim ve diğer irtifak haklarına göre konu (taşınırları

⁵¹¹ Sınırlı ayni haklar, sağladığı yetki bakımından taşınmaz yükü, rehin hakları ve irtifak hakları olarak ayrılmaktadır. İrtifak hakları, eşyaya bağlı haklar ve şahsi haklar olmak üzere ikiye ayrılmakta; bunların arasındaki fark hak sahipliğinin eşyaya veya belirli bir şahsa bağlanması olarak açıklanmaktadır. Eşyaya bağlı irtifak hakları, bir gayrimenkul (taşınmaz) üzerinde, diğer bir gayrimenkulün maliki kimse onun lehine konulmuş bir yük olup, yüklü gayrimenkulün malikini mülkiyet hakkının bahsettiği bazı yetkileri kullanmaktan alıkoymaktadır. Şahsi irtifak hakları ise, düzensiz kişisel irtifaklar ve münhasıran kişiye bağlı irtifaklar olarak ayrılmaktadır. Düzensiz kişisel irtifaklar, istenirse el değiştirebilecek istenirse kişiye bağlı şekilde kurulabilecek kaynak hakkı ve üst hakkı gibi haklardan müteşekkildir. Münhasıran kişiye bağlı haklar ise sadece ismen belli gerçek veya tüzel kişi lehine kurulabilmektedir. İntifa hakkı, kişiye bağlı irtifaklar grubunda yer almaktadır. Hak sahibi, aktif bir şekilde maldan yararlanıyorsa “olumlu irtifak hakkı” (geçit hakkı gibi); malikin yetkilerinin kullanılmasına mâni olma şeklinde olursa “olumsuz irtifak hakkı” (manzara kapatmama irtifakı gibi) söz konusu olur. Şu hâlde, “irtifak hakları, malın malikine, mülkiyete ait bazı yetkileri kullanmama veya bu yetkiyi sınırlı ayni hak sahibinin kullanmasına müsaade etme külfeti (yükümü) yükleyen ve böylece hak sahibine malı kullanma ve ondan yararlanma yetkisi sağlayan ayni haklar” şeklinde tanımlanabilir. Tanım için bkz. **Oğuzman / Barlas**, s. 151. Benzer tanımlar için bkz. **Velidedeoğlu, H. Veldet** (1969) Medeni Hukuk, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını, s. 449; **Antalya, O. Gökhan / Topuz, Murat** (2019) Eşya Hukuku C: IV / 1, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 112; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 774; **Akıntürk / Ateş**, s. 371; **Akıpek**, s. 24; **Ayan**, s. 37 vd.; **Aybay / Hatemi**, s. 250; **Sirmen** (2017), s. 30.

⁵¹² **Oğuzman / Barlas**, s. 151. Digesta 7.1.1: “*Usus fructus est ius alienis rebus utendi fruendi salva rerum substantia*” (İntifa hakkı, özünü saklamak şartıyla başkasına ait malı kullanma ve semerelerinden yararlanma hakkıdır). Aktaran: **Canarşlan, Gökçen** (2016) İntifa Hakkının Sona Ermesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 15.

⁵¹³ **Oğuzman / Barlas**, s. 151 vd.

⁵¹⁴ **Serozan, Rona** (2011) Medeni Hukuk Genel Bölüm- Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 212.

kapsaması) yönünden daha geniş bir kapsama sahip olan, bir malı kullanma ve semerelerinden yararlanma hakkı açısından mülkiyet hakkına çok yakın yetki sağlayan, miras yoluyla geçmemesi ve devredilmemesi açısından ise mülkiyet hakkından ayrılan sınırlı ayni bir haktır.⁵¹⁵

Türk hukukunda intifa hakkı, TMK m. 794 vd. hükümlerinde düzenlenmiştir. TMK m. 794/1 hükmüne göre intifa hakkı, taşınmaz ve taşınır eşyalar üzerinde kurulabileceği gibi, haklar veya bir malvarlığı üzerinde de tesis edilebilir.

Mülkiyet hakkının salt maddi şeyler ve doğal güçler üzerinde tesis edilebileceği, alacak ile haklar üzerinde mülkiyet tesis edilemeyeceği dikkate alındığında, ilk bakışta intifa hakkının konusunun kısıtlandığı düşünülebilir. Ancak TMK m. 794/1 hükmü, alacak ve hakların da intifa hakkının konusunu teşkil edebileceği öngörülmüş; bir alacak üzerinde tesis edilen intifa hakkının, onun getirisini edinme yetkisi vereceği hükme bağlanmıştır (TMK m. 820/1). İntifa hakkının tesis edilmesi için alacak ve hakkın, usulüne uygun bir şekilde devredilmesi gerekmektedir.

İntifa hakkı, mirasçılara geçmeyen ve devredilemeyen bir hak olup, bu, intifa hakkının şahsa bağlı olma (şahsi irtifak / şahısla kaim irtifak) niteliğinin bir sonucudur. Roma Hukuku'nda intifa hakkı, belli bir şahsın geçimini temin etmek üzere tesis edildiğinden, bu şahsın ölümüyle sona ermekte ve mirasçılara geçmemektedir.⁵¹⁶ Günümüz hukukunda da bu özelliği haiz intifa hakkının kullanımının devredilmesi mümkündür.⁵¹⁷ Burada, intifanın devredilemez nitelikte oluşu (devredilmezlik ilkesi) ile intifa hakkının kullanımının devredilmesinin birbirinden farklı olduğunu belirtmek gerekir.⁵¹⁸ İntifa

⁵¹⁵ **Özen, Burak** (2008) Türk Medeni Hukukunda Eşya Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 20; **Serozan** (2011), s. 336; **Oğuzman / Barlas**, s. 151 vd.; **Antalya** (2019), s. 114; **Köprülü / Kaneti**, s. 66; **Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir**, s. 817; **Ayan**, s. 68; **Hatemi / Serozan / Arpacı**, s. 702 vd. “İrtifak haklarının bir nev’i ve bir şahsa başka bir kimseye ait mamelek (menkul, gayrimenkul mal, bir hak) üzerinde tam bir faydalanma temin eyleyen ayni bir haktır. Şu hâlde intifa hakkı hem bir ayni hak münasebetidir hem de tam manasıyla şahsa bağlı bir hak olmakla sahibinin hayatiyle kaimdir” (**Türk Hukuk Lügatı**, s. 162). “Taşınır, taşınmazlar, haklar veya bir mal varlığı üzerinde kurulabilen, aksine düzenleme olmadıkça hak sahibine konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlayan, konusunun tamamen yok olması taşınmazlardan tescilin terkini yasal intifa hakkı sebebinin ortadan kalkması ile sona eren sınırlı ayni haktır” Yargıtay 13. HD, E: 2003/5183, K: 2003/9068, T: 03.07.2003 www.legalbank.com.tr (s.e.t. 28.03.2020).

⁵¹⁶ **Küçükgüngör, Erkan** (1998) Roma Hukukunda İntifa Hakkı (Ususfructus), Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları, s. 28.

⁵¹⁷ **Özen, Burak** “İntifa Hakkının Kullanılmasının Devri Kavramı ve Bu Kavramın İntifa Hakkının Hacziyle İlişkisi” Teoman, Ömer (Editör) (2009) Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 1269.

⁵¹⁸ Alman Medeni Kanunu'nda intifa hakkının devredilemeyeceği ancak kullanımının devredilebileceği açıkça ifade edilmiştir [*Der Nießbrauch ist nicht übertragbar. Die Ausübung des Nießbrauchs kann einem anderen überlassen werden* (art. 1059)].

hakkının tesis edileceği hakların (örneğin malvarlığı haklarının) devir yeteneğine sahip olmaları zorunludur. Zira intifa hakkından doğan kullanma yetkisi, ancak devredilebilme niteliğindeki haklar açısından geçerli olabilmektedir. Aksi takdirde devredilme niteliğine sahip olmayan hakkın bir başkası tarafından kullanılması ve bu haktan yararlanılması olanağı bulunmadığı için, hakkın içi boş hale gelecektir.⁵¹⁹ Sonuçta, intifa hakkının kullanımının devredilmesi, intifa hakkının devredilmezliği ilkesini zedelememekte, intifa hakkı sahibi değişmemektedir.⁵²⁰

TMK m. 806/1 hükmüne göre de, durum ve şartlardan hak sahibince kişisel anlamda kullanılması gerektiği anlaşılmıyorsa veya sözleşmede aksi yönde bir hüküm öngörülmemişse, intifa hakkının kullanılması bir başkasına devredilebilir.

İntifa hakkı sahibi (müntefi), intifaya konu teşkil eden malı şahsen kullanmak zorunda değildir; bunun kullanımını ivazsız veya ivazlı olarak, borç ilişkisi kuran bir sözleşme (örneğin kira, bağışlama ve ariyet sözleşmesi) ile bir başkasına bırakabilir.⁵²¹

İntifa hakkının kullanımının devredildiği kişi bizzat malik olabileceği gibi, üçüncü bir şahıs da olabilir. Bu yetkinin kullanımı, bir bütün olarak devredilebileceği gibi, sadece kapsamındaki belli yararlar açısından da devre konu olabilir.⁵²²

İntifa hakkının kullanımının devre konu olması halinde, hakkın kullanımını devralan ile malik arasında hukuki ilişki doğmaz. Ancak malik, menfaatlerinin korunması açısından devralan kimseye karşı haklarını doğrudan doğruya dermeyeran edebilir (TMK m. 806/2).

İntifa hakkı kullanımının devri, salt müntefi ile üçüncü şahıs arasında bir hukuki bağ kurar. Bu şekilde müntefi, elde ettiği yetkilerin kullanılması olanağını başka bir kişiye taahhüt edip, borç altına girer; devralan kişi müntefiye karşı dermeyeran edebileceği bir alacak hakkına sahip olur. Bu durum, müntefinin, bu hakkı ve dolayısıyla sahip olduğu münferit haklarını da yine intifa hakkının kullanılmasının devredildiği kişiye devretmesi konusunda engel oluşturmaz.⁵²³

⁵¹⁹ Canarşlan, s. 22.

⁵²⁰ Özen, s. 298; Küçükgüngör, s. 93.

⁵²¹ Gürsoy / Eren / Cansel, s. 818; Esener / Güven, s. 366; Özen (2009), s. 1277.

⁵²² Özen (2008), s. 296 vd.

⁵²³ Özen (2008), s. 299 vd.

İntifa hakkının kullanımını devretme yetkisi, müntefinin diğer yetkilerinden bağımsız bir hak değildir; yani intifa hakkının olağan içeriğine dâhildir. İntifa hakkının kullanımını devretme yetkisinin yönetme yetkisinden⁵²⁴ mi yararlanma yetkisinden⁵²⁵ mi doğduğuna dair teorideki tartışmalar bir yana bırakılırsa, sonuçta müntefi söz konusu hakkı bizzat kendisi kullanmak zorunda olmayıp, hakkın kullanılmasını borçlandırıcı bir işlemle bir başka kişiye bırakabilir. Bu yetkinin ister yönetme yetkisinden ister yararlanma yetkisinden doğduğu kabul edilsin, intifa hakkının müntefiye böyle bir hak sağlamasının pratik neticesi, malikin katılım veya rızası olmadan da bu hakkını kullanabilmesidir.⁵²⁶

TMK m. 794/2 hükmüne göre, aksi yönde bir düzenleme öngörülmedikçe intifa hakkı, müntefiye konusu üzerinde tam yararlanma yetkisi sağlayan bir haktır. Limited şirket esas sermaye payının konu olduğu intifa hakkı da, esas sermaye payına sahip ortağın değişmeyerek sadece paydan yararlanma yetkisinin bir başkasına verilmesi anlamını taşır.⁵²⁷

Limited şirkette esas sermaye payı, daha önce de ifade edildiği gibi, limited şirket ortağının ortaklık ilişkisinden doğan yükümlülük ve haklarının tamamını ifade eden bir kavram olup, bu kavram aslında ortak sıfatını teşkil eder. Esas sermaye payı, limited şirket ortağının ortaklık ilişkisi çerçevesindeki yükümlülük ve haklarının çıkış noktasıdır. Bir limited şirkette ortak sıfatının en azından bir payın iktisabına dayanması zorunludur. Bu bağlamda söz konusu bu sıfat, devre, rehne veya hacze konu olabildiği gibi, intifa hakkına da konu olabilir.⁵²⁸ Şu durumda esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkı, bir hak üzerinde kurulmaktadır.

Hak üzerinde intifa hakkı tesis edilebilmesi için, hakların hukuki ürün doğurmaya veya kullanılmaya elverişli olması ve aynı zamanda devir kabiliyetinin olması gerekir. Hak üzerinde tesis edilen intifa hakkında, hak yine sahibinde kalmaya devam etmektedir; müntefi yalnızca hakkı kullanma veya ürününden, gelirinden, kârından yararlanma yetkisine sahip olmaktadır. Şu hâlde, kullanılmaya veya hukuki ürün doğurmaya elverişli olan ve

⁵²⁴ Bu görüşte, **Gürsoy / Eren / Cansel**, s. 819; **Özen** (2009), s. 1269.

⁵²⁵ Bu görüşte, **Esener / Güven**, s. 365.

⁵²⁶ **Dereli, Zeliha** (2011) “Roma Hukukundan Günümüze İntifa Hakkı Sahibinin Hakları” Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C: 1, S: 7, s. 17.

⁵²⁷ **Şener** (2017), s. 360.

⁵²⁸ **Şener** (2019), s. 688 vd.

devredilebilme olanağı bulunan her türlü malvarlıksal hak ile şahsi haklar (özellikle alacak hakkı) üzerinde intifa hakkı tesis edilebilir.⁵²⁹

Hak üzerinde tesis edilen intifa hakkı, müntefiye bu hakkın devredildiği anlamına gelmez. Kural olarak kök hak, hak sahibinde kalmaya devam eder; intifa hakkı sahibine intifa hakkının kullanılmasını sağlayacak nispette yetki devri gerçekleşir. Nitekim hakkın devredilebilir olması da, malike ait bazı yetkilerin intifa hakkı sahibine devredilerek üçüncü kişilere karşı birlikte hareket edebilmeyi sağlama amacına matuftur. Böylece, müntefinin, söz konusu hak üzerindeki yetkileri kısıtlı olmakta, ancak belirli kurallara göre müntefi malikle birlikte hareket ederek bu hakkını kullanmaktadır.⁵³⁰

Hak üzerinde bir intifa hakkı tesis edilebilmesi için, intifa amacına yönelmiş bir devir sözleşmesinin yapılması gerekir.⁵³¹ TMK m. 795/1 hükmünde intifa hakkının alacaklarda alacağın devriyle, taşınırlarda zilyetliğin devredilmesiyle, gayrimenkullerde ise tapu kütüğüne tescil ile kurulacağı öngörülmüş, ancak hak üzerinde tesis edilen intifa hakkına ilişkin bir usul getirilmemiştir. Bir hak üzerinde kurulan intifa hakkı özelliği gösteren esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkına ilişkin olarak ise TTK m. 600/1’de, esas sermaye payının geçişine ilişkin hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır.

Hükümün lafzından geçişe ilişkin hükümlerin hangi hükümleri içerdiği net bir şekilde anlaşılamamaktadır. Hükümün gerekçesinde ise yapılan atfın hem şekle ve onaya hem de eşler arasındaki mal rejimi, cebri icra ve mirasa ilişkin hükümleri içerdiği belirtilse de, öğretide TTK m. 600’de yapılan göndermenin TTK m. 596 hükmünü değil, sadece TTK m. 595 hükmünü kapsadığı savunulmaktadır.⁵³² Bu açıdan esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkında da TTK m. 595 hükmü uygulama alanı bulacaktır.⁵³³

Esas sermaye payının devredilmesine dair TTK m. 595/1 hükmüne göre devir sözleşmesi yazılı şekil şartına uygun olarak yapılır ve taraflara ait imzalara noter tarafından onay verilir. Bu itibarla esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulması amacına yönelmiş sözleşme de yazılı yapılmalı, tarafların imzaları noter tarafından onay verilmelidir. Esas sermaye payı üzerindeki intifa hakkının genel kurul onayına tabi tutulması da şekle dair bir

⁵²⁹ Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut (2009) Eşya Hukuku, İstanbul, Beta Yayınları, s. 682 vd.

⁵³⁰ Gürsoy / Eren / Cansel, s. 835 vd.

⁵³¹ Kendigelen (1994), s. 122.

⁵³² Kendigelen (2016), s. 509.

⁵³³ Bahtiyar, s. 451; Yıldız (2007), s. 151; Tekinalp (2013), s. 489; Kendigelen (2016), s. 509.

fark yaratmaz; bu durumda da intifa hakkını konu alan sözleşmenin TTK m. 595/1 hükmü gereği yazılı ve noterden onaylı yapılması gerekir.⁵³⁴

Esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulabilmesi için, yazılı ve noter tasdikli bir sözleşmenin yanı sıra genel kurul onayı da şarttır. Söz konusu hakkın tesisi bu onayla geçerli olur (TTK m. 595/2). Esas sermaye payı üzerinde kurulan intifa hakkının genel kurul tarafından onaylanması, ortakların genel kurula davet edilmesi (TTK m. 617), genel kurulun toplanması ve olağan yetersayı usullerine uygun olarak yapılır. Bunun yanı sıra TTK m. 617/4 hükmünün tanımış olduğu imkân çerçevesinde, genel kurul onayı, toplantı yapılmadan esas sermaye payının konu olduğu intifa hakkına ilişkin önerinin limited şirket ortaklarının yazılı onayları alınmak suretiyle de gerçekleştirilebilir.

TTK m. 595/4 hükmüne göre, şirket sözleşmesinde esas sermaye payının devrini yasaklayan bir hüküm öngörülebilir. Şirket sözleşmesi hükümlerinde esas sermaye payının devredilmesine ilişkin bir hükmün öngörülmüş olması durumunda, intifa hakkı tesisi bir kısmi temlik niteliği taşıdığından esas sermaye payı intifa hakkına konu olamaz.⁵³⁵ Burada esas sermaye payının devredilmesinin yasaklanması olasılığı dışında esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilmesinin yasaklanması olasılığının da değerlendirilmesi gerekir. Esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkı, esas sermaye payının bir bakıma kısmi devri anlamına geldiğinden, salt intifa hakkının yasaklanması da mümkündür.⁵³⁶

TTK m. 595/3 hükmüne göre şirket sözleşmesi hükümlerinde başka türlü bir düzenleme getirilmemişse, genel kurul herhangi bir sebep göstermeksizin esas sermaye payının devrini reddedebilir. Öğretideki bir görüşe göre, genel kurulun onay vermemesinin esas sermaye payı üzerinde hukuken geçerli olacak bir intifa hakkının tesisine engel olacaktır.⁵³⁷ Diğer bir görüşe göre ise, genel kurulun onaydan kaçınmasının, intifa hakkının yönetsel hakları da kapsamaması durumunda bir anlam ifade etmeyecek; bu durumda genel kurul onayına gerek olmaksızın da intifa hakkı tesis edilebilecektir.⁵³⁸

⁵³⁴ Çığsar, s. 162.

⁵³⁵ Bilgili / Demirkapı, s. 763 vd.; Kendigelen (2016), s. 509; Şener (2017), s. 364.

⁵³⁶ Şener (2017), s. 365.

⁵³⁷ Kendigelen (1994), s. 125.

⁵³⁸ Arslanlı / Domaniç, s. 270 vd.

TTK m. 600 hükmü ile yapılan gönderme hem şekle hem de onaya ilişkindir.⁵³⁹ Bu sebeple kanaatimce kanuni bağlam çerçevesinde genel kurulun onaydan kaçınması, intifa hakkının tesis edilmesine engel olacaktır. Esasında genel kurulun onay vermekten kaçınmasının altında yatan temel düşünce, arzu edilmeyen kişilerin şirketten ve dolayısıyla ortak sıfatından uzak tutulmasıdır.⁵⁴⁰

İntifa hakkının tesis edilmesi ile müntefi hak üzerinde tam bir yararlanma hakkına sahip olduğundan, malvarlığı ve yönetim hakları üzerinde müntefinin yetkisi bulunur. Nitekim TMK m. 804/1 gereği doğal ürünlerin ve TMK m. 805 gereği sermayenin faizleri ve dönemsel gelirlerin intifa süresince müntefiye ait olacağına dair düzenlemeler ve TMK m. 812/1’de yer alan “İntifa hakkı sahibi, hakkın konusu olan malın muhafazası ve olağan bakımı için gerekli onarım ve yenilemeleri yapmakla yükümlüdür” hükmü bunu destekler niteliktedir. Şu hâlde, genel kurulun esas sermaye payı üzerinde tesis edilecek intifa hakkına onay vermemesi, şahıs şirketi özelliklerini de barındıran limited şirkete dışardan kişilerin müdahalesinin önlenmesi açısından önem arz eder.⁵⁴¹

TTK m. 595/7’de genel kurulun, esas sermaye payının devrine ilişkin başvuruyu üç ay içinde reddetmemesi durumunda, onay vermiş sayılacağı öngörülmüştür. Dolayısıyla genel kurulun takdiri, payın devrinin gerçekleşmemesi yönündeyse, pay devrine ilişkin başvurudan (bildirimden) itibaren üç ay içerisinde toplanarak ret kararı vermesi gerekir.⁵⁴²

Üç aylık süre içerisinde ret kararı verilmemişse, şirketin devre onay verdiği kabul edilir (Zımnî kabul karinesi). Esas sermaye payı üzerinde intifa hakkının konu olmasında da, payın devredilmesine dair TTK m. 595/7 hükmünün uygulama alanı bulması gerekir. Şu hâlde esas sermaye payının intifa hakkına konu olması için şirkete yapılan başvurunun (bildirimin) üç ay içinde reddedilmemesi durumunda esas sermaye payı üzerinde intifa hakkına genel kurulca onay verilmiş olduğu ve dolayısıyla geçerli bir intifa hakkının kurulmuş olduğu kabul edilmelidir.⁵⁴³

TTK m. 595/5’te genel kurul onay vermeyi reddetmişse veya şirket sözleşmesinde esas sermaye payının devri tamamen yasaklanmışsa ortağa haklı sebeple şirketten çıkabilme olanağı tanınmıştır. TTK m. 595/5 ile ortağa tanınan bu çıkma hakkı, intifa hakkının

⁵³⁹ Gerekçe, TTK m. 600.

⁵⁴⁰ **Bozkurt**, s. 541; **Ayhan / Çağlar / Özdamar**, s. 541.

⁵⁴¹ **Pulaşlı** (2018), s. 2727.

⁵⁴² **Şener** (2019), s. 696.

⁵⁴³ **Şener** (2017), s. 388.

yasaklanması açısından bir düzenleme olmasa da kanaatimce şirket sözleşmesi ile esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkına ilişkin bir yasağın öngörülmesi veya genel kurulun esas sermaye payının intifa hakkına konu olmasına onay vermekten kaçınması durumunda da ortağa haklı sebeple çıkma hakkının tanınması gerekir.⁵⁴⁴

Genel kurulun zımnî veya açık onayından sonra, TTK m. 594 gereği esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkının pay defterine kaydedilmesi gerekir. Pay defterine kayıt, ispat açısından yarar sağlar.⁵⁴⁵ Esas sermaye payının konu olduğu intifa hakkının pay defterine işlenmesinin kurucu nitelikte olduğuna dair bir hükme yer verilmediğinden, pay defterine yapılacak kaydın açıklayıcı nitelikte olduğu kabul edilmelidir.⁵⁴⁶ Zira kural olarak da pay defterine yapılan kayıtlar açıklayıcı mahiyettedir.⁵⁴⁷

Esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilmesi için esas sermaye payının senede bağlanması zorunluluğu bulunmadığından, esas sermaye payı ister senede bağlanmış ister bağlanmamış olsun üzerinde intifa hakkı kurulabilir.⁵⁴⁸ Esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulmuşsa, esas sermaye payını temsil yetkisi müntefiye geçer (TTK m. 600/3 c. 1).

Bu çerçevede müntefî, esas sermaye payından doğan malvarlığı haklarını ve yönetsel hakları bizzat kullanır.⁵⁴⁹ Müntefî, özellikle kâr dağıtımına karar verilmişse kâr payı alma, oy hakkı ve buna bağlı hakları kullanma gibi hak ve yetkileri haizdir.⁵⁵⁰ Bu sebeple, daha önce de açıklandığı gibi, limited şirkete dışardan kişilerin müdahalesinin önlenmesi açısından, esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı tesis edilmesine payın geçişi hükümlerinin uygulanması yerinde bir düzenlemedir.⁵⁵¹

İntifa hakkına sahip kişi, esas sermaye payı sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun olarak gözetmezse tazminat ile yükümlü olur (TTK m. 600/3 c. 2). Bu hüküm, TMK m. 812’de öngörülen “malın korunması” ile paralellik göstermektedir. Buna göre müntefî,

⁵⁴⁴ Esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkı açısından aynı yönde bkz. **Çığsar**, s. 156.

⁵⁴⁵ **Makaracı Başak**, s. 48; **Göksoy**, s. 125.

⁵⁴⁶ **Makaracı Başak**, s. 48; **Pulaşlı**, (2017) s. 801; **Karayalçın**, s. 383; **Çağa**, s. 599; **Gönen**, s. 394; **Bora**, s. 80; **Erdem / Göksoy**, s. 587; **Durgut**, s. 134; **Demirkapı** (2008), s. 188.

⁵⁴⁷ **Altış** (2020), s. 26; **Narbay**, s. 146.

⁵⁴⁸ **Pulaşlı** (2018), s. 2727.

⁵⁴⁹ **Tekinalp** (2013), s. 489; **Kendigelen** (2016), s. 509; **Yıldız** (2007), s. 152.

⁵⁵⁰ **Şener** (2017), s. 366 vd.

⁵⁵¹ **Pulaşlı** (2018), s. 2727.

hakkın konusu malın korunması ve olağan bakımı açısından gereken yenileme ve onarımları yapma yükümü altındadır (TMK m. 812/1).

TMK m. 812/1 hükmü ile müntefi, intifa hakkına konu teşkil eden malı kullanırken özenli bir yönetici gibi davranma yükümü altına sokulmuştur.⁵⁵² Dolayısıyla intifa hakkının konusunun öz değerinin muhafazası açısından gerekli normal önlemler müntefinin yükümlülüğündedir.⁵⁵³

Malın muhafazası, gerekli önlemlerin alınmasını veya daha önemli işlerin yapılmasını gerektiriyorsa, müntefi bu durumlar hakkında maliki bilgilendirmeli ve bunların gerçekleştirilmesine izin vermelidir (TMK m. 812/2). Malikin gerekli işleri yerine getirmekten kaçınması durumunda müntefi, bunları onun hesabına kendisi yapabilir (TMK m. 812/3). Bu anlamda malik, gereken tedbirlerin alınması noktasında yetkili olsa da bir yüküm altında değildir. Malikin söz konusu tedbirlerden kaçınması durumunda müntefinin bu tedbirleri alması neticesinde yaptığı masrafları intifa süresinin bitiminde malikten talep edebilir.⁵⁵⁴

Bu bağlamda, esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkında da müntefi, intifa hakkının amacını aşan haklarını ya ortak (malik) ile birlikte kullanmalı ya da ortağın bizzat kullanmasına izin vermelidir.⁵⁵⁵ Esas sermaye payına sahip kişinin (ortağın) menfaatlerinin intifa hakkına sahip kişi tarafından hakkaniyete uygun bir şekilde gözetilmemesi durumunda intifa hakkı sahibi, esas sermaye payı sahibine karşı sorumlu olacaktır (TTK m. 600/3).⁵⁵⁶

Limited şirket esas sermaye payı iradi devir, rehin, haciz ve intifa hakkına konu olduğu gibi, TTK m. 596 hükmü gereği, esas sermaye payının eşler arası mal rejimi, cebri icra ve miras yoluyla iktisap edilmesi halinde, esas sermaye payına tabi olan tüm borç ve haklar esas sermaye payını *ipso iure* iktisap eden kişiye geçer (TTK m. 596/1). Bu hüküm ile esas sermaye payına bağlanan hak ve borçların fiili nedenlerden dolayı artık şimdiye

⁵⁵² “Özenli” kavramı ile kastedilen, “iyi bir aile babası gibi malı kullanmaktır”. Şu hâlde, nasıl ki malikten özenli hareket etmesi bekleniyorsa, aynı şekilde müntefinin de bu özen çerçevesinde hareket etmesi esastır (Saymen / Elbir, s. 480).

⁵⁵³ Oğuzman / Seliçi / Oktay-Özdemir, s. 819.

⁵⁵⁴ Sirmen (2017), s. 561.

⁵⁵⁵ Yıldız (2007), s. 152.

⁵⁵⁶ Anonim şirketler açısından da benzer bir hüküm vazedilmiştir: “İntifa hakkı sahibi, pay sahibinin menfaatlerini hakkaniyete uygun bir şekilde göz önünde tutarak hareket etmemiş olması dolayısıyla pay sahibine karşı sorumludur” (TTK m. 432/2 c. 2).

kadarki pay sahibine yüklenemeyeceği dikkate alınmakta ve esas sermaye payına bağlanan tüm borçların ve hakların sahihsiz kalması engellenmektedir.⁵⁵⁷

TTK m. 596/1 hükmü emredici niteliktedir. Dolayısıyla şirket sözleşmesinde, hükümde sayılan haller açısından genel kurul onayı öngörülemez.⁵⁵⁸ Bu haller açısından şirket sözleşmesinde genel kurul onayını aramak, emredici olmayan bir hükmün, payın kanun gereği geçtiği miras, eşler arasındaki mal rejimi ve icranın önüne geçirilmesi anlamına gelir. Bu nedenle kanun koyucu, TTK m. 596/1’de sayılan hallerde payın hak sahibine genel kurul onayına gerek kalmaksızın geçişinin gerçekleşeceğini kabul edip, hakların kullanılmasına da izin vermiştir.⁵⁵⁹

TTK m. 596’da sayılan icra, eşler arasındaki mal rejimi ve miras kural olarak sınırlayıcı nitelikte olmakla birlikte, menfaat durumu ve halin icabı kanunda sayılan hallere uygun olduğu takdirde, TTK m. 596 hükmünün benzer durumlara da uygulanma olanağı vardır. Örneğin, ticaret şirketlerinin birleşmesi kapsamında devralan şirket tarafından esas sermaye paylarının iktisabı durumunda TTK m. 596 uygulanır.⁵⁶⁰

TTK m. 596/1, hakların mahiyetine dair bir ayrıma gitmemiştir. Buna göre esas sermaye payından kaynaklanan tüm malvarlığı hakları ve yönetsel haklar esas sermaye payını miras, eşler arasındaki mal rejimi ve icra yollarıyla iktisap eden kişiye geçer. Ancak şirket sözleşmesinde ortağın şahsına tanınmış (önerilmeye muhatap olma, geri alım, ön alım hakları ile veto hakkı ve genel kurulda oylarda eşitlik durumunda üstün oy hakkı gibi) haklar esas sermaye payını miras, eşler arasında mal rejimi icra yollarıyla iktisap eden kişiye geçmez. Esas sermaye payından kaynaklanan haklarla birlikte, sermaye payı borcunu ödeme, yan edim yükümlülüğü, ek ödeme yükümlülüğü gibi malvarlıksal mahiyetteki yükümlülükler ile sır saklama, rekabette bulunmama gibi malvarlıksal mahiyette olmayan yükümlülükler de esas sermaye payını miras, eşler arasında mal rejimi ve icra yoluyla iktisap eden kişiye geçer.⁵⁶¹

⁵⁵⁷ Şener (2019), s. 701 vd.

⁵⁵⁸ Çebi, s. 237.

⁵⁵⁹ Gerekçe, TTK m. 596/1.

⁵⁶⁰ Çebi, s. 237; Şener (2019), s. 701.

⁵⁶¹ Dural, H. Ali (2018) “Limited Şirket Esas Sermaye Payının Miras, Eşler Arası Mal Rejimi ve İcra Yoluyla Edinilmesine İlişkin TTK m. 596 Düzenlemesi Üzerine Düşünceler ve Eleştiriler” Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 6, S: 1, s. 114 vd.

TTK m. 596/1 hükmünde öngörülen miras yolu, kanuni mirasla birlikte kanuni intifa ve mal vasiyetini kapsayacak şekilde geniş yorumlanmalıdır.⁵⁶² Bir kişinin miras yoluyla esas sermaye payını kazanabilmesi için, mirastan mahrumiyet nedenlerini taşınamaması, miras bırakanın ölümünde sağ olması ve mirası reddetmemiş olması gerekir.⁵⁶³ Bu koşulları taşıyan hak sahibi, kural olarak başka bir devir işlemine gerek kalmaksızın doğrudan esas sermaye payını elde edecektir.⁵⁶⁴ Mirasçıların birden fazla olması halinde ise paydaşlar, esas sermaye payından kaynaklanan haklarını, ortak bir temsilci atamak suretiyle kullanabilirler.⁵⁶⁵

Eşler arasındaki mal rejimi ile kastedilen, TMK’da düzenlenen edinilmiş mallara katılma rejimi (m. 218 vd.), mal ayrılığı rejimi (m. 242 vd.), paylaşımlı mal ayrılığı rejimi (m. 244 vd.) ve mal ortaklığı rejimidir (m. 256 vd.). TMK m. 166/3’te yer alan boşanmanın mali sonuçlarına ilişkin yapılan eşler arasındaki anlaşmaya dayanılarak payın edinilmesi durumunda ise TTK m. 596 uygulama alanı bulmaz. Çünkü TMK m. 166/3’e göre yapılan anlaşma, kanuni bir iktisap hali değil, sözleşmeye dayalı iradi bir iktisaptır. Bu bakımdan TMK m. 166/3 hükmüne dayanılarak payın iktisap edilmesi, TTK m. 595 hükmü gereği genel kurul onayı ile gerçekleşir.

Payın icra yoluyla iktisabı halinde, alacaklıların ve iflas dairesinin şirketin feshini istemeleri söz konusu değildir. Bu bağlamda taşınır rehni hükümleri gereği esas sermaye payı haczedilip satırılabilecek; dolayısıyla pay yeni sahibine geçerek şirketin kurulu düzeni de bozulmamış olacaktır.⁵⁶⁶

TTK m. 596/1’de sayılan bu üç yoldan biriyle esas sermaye payının iktisap edilmesi halinde, şekil açısından olasılığa göre, miras sözleşmesi, vasiyetname, veraset ilamı ve eşler arasındaki mal rejimine ilişkin olarak onaylama şeklinde veya noterde düzenlenen bir sözleşme yeterlidir.⁵⁶⁷ Noter tasdiki, şekle bağlı devir akdi ve ortakların devre dair izninin alınması gibi ek koşullar aranmaz; ancak TTK m. 598 gereği, açıklayıcı tescilin yapılması gerekir.⁵⁶⁸

⁵⁶² Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 428.

⁵⁶³ Taşdelen, s. 118.

⁵⁶⁴ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 428.

⁵⁶⁵ Aker, Halit (2016) “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebeple Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler” BATİDER, C: 32, S: 1, s. 66.

⁵⁶⁶ Bilgili / Demirkapı, s. 762.

⁵⁶⁷ Pulaşlı (2018), s. 2770 vd.

⁵⁶⁸ Bahtiyar (2016), s. 454.

TTK m. 596/1'e göre payı elde eden kişinin bu elde etmesi mutlak değildir. Zira payı iktisap eden kişi şirket için uygun olmayabilir. Bu durumu göz önünde bulunduran kanun koyucu, şirkete ret hakkı tanıyarak şirket ile iktisap eden arasında menfaat dengesini gözetmiştir.⁵⁶⁹ Bu bakımdan şirket, iktisabın öğrenilmesinden itibaren üç ay içinde esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir (TTK m. 596/2).

Üç aylık süre, şirketin payın geçişini öğrenmesinden veya hak sahibinin payın geçişini kanıtlayan belgelerle şirkete başvurmasından itibaren başlar. Bu süre boyunca esas sermaye payının geçişi askıdadır. Şirket, esas sermaye payının intikalini pay defterine kaydetmiş ve ticaret siciline bildirmişse veya üç aylık süre zarfında bu hakkını kullanmamışsa, esas sermaye payını gerçek değerden devralma hakkından feragat etmiş sayılır.⁵⁷⁰

TTK m. 596/2 hükmünde geçen “esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir” ibaresi yanıltıcıdır. Çünkü esas sermaye payını TTK m. 596/1’de sayılan yollarla iktisap eden kişi, söz konusu payı genel kurul onayına gerek olmaksızın iktisap etmiştir. Oysa TTK m. 596/2’deki “onaylamayı reddedebilir” ibaresi sanki ortak sıfatının kazanılması için genel kurulun onay vermesine ihtiyaç varmış ve genel kurul bu onaydan kaçınabilirmiş gibi TTK m. 596/1 hükmüyle çelişen bir izlenim uyandırmaktadır. Gerekçede ise şirkete payı iktisap eden kişiyi reddetme yetkisinin tanındığı belirtilerek TTK m. 596/1 hükmüne çok daha uygun bir ifade kullanılmıştır. Dolayısıyla burada TTK m. 596/2’de geçen “esas sermaye payının geçtiği kişiyi onaylamayı reddedebilir” ibaresinin “esas sermaye payının geçtiği kişiyi reddedebilir” şeklinde anlaşılması gerekir. Başka bir ifadeyle TTK m. 596/2 c. 1 hükmünü şirketin esas sermaye payını iktisap edeni ortak olarak kabul etmekten kaçınması şeklinde anlamak gerekir.⁵⁷¹

TTK m. 596/2 c. 1 lafzı, reddin hangi organ tarafından gerçekleştirileceğine dair bir belirsizlik taşımaktadır. Burada kullanılan “şirket” kavramı tereddüt yaratacak niteliktedir.⁵⁷² Zira “şirket” kavramı akla hemen şirketin temsil ve yönetim organı olan müdürleri getirmektedir. Hatta TTK m. 596/4’te reddin yazılı şekil şartına bağlanması da bunu destekler mahiyettedir. Buna karşılık her ne kadar burada kullanılan “şirket” tabiri

⁵⁶⁹ Gerekçe, TTK m. 596/2.

⁵⁷⁰ Yıldız, s. 147.

⁵⁷¹ Kendigelen (2016), s. 503 vd.

⁵⁷² TTK m. 595’ten farklı olarak, TTK m. 596’da “şirket” kavramının kullanılmasının uygulamada sorunlara yol açabileceği yönünde bkz. Aker, s. 66.

müdürleri akla getirse de, öğretide “şirket” tabiri ile kastedileninin genel kurul olduğu belirtilmektedir.⁵⁷³

Gerçekten de öncelikle belirtecek olursak İsv. BK. m. 788/3 hükmünde de reddin genel kurul tarafından gerçekleştirileceği açıkça düzenlenmiştir. Bunun yanı sıra esas sermaye payının TTK m. 595 hükmüne göre devrinde onay verecek organ olarak öngörülen genel kurulun bu yetkisinin esas sermaye payının *ipso iure* geçtiği hallerde bu yetkinin müdürlerde olduğunu kabul etmek için hiçbir makul gerekçe bulunmamaktadır. Kaldı ki, TTK m. 596/1 hükmündeki “genel kurulun onayı olmaksızın” ibaresi karşısında da, TTK m. 596/2’de payı iktisap edecek kişinin reddedilmesine yetkili organın genel kurul olduğuna rahatlıkla ulaşılabilir.⁵⁷⁴

Burada TTK m. 595/2’de öngörülen şirket sözleşmesi ile iradi devir açısından genel kurul onayının kaldırılabilirliğine ilişkin hükmün, TTK m. 596/2’de öngörülen *ipso iure* esas sermaye payını iktisap eden kişinin genel kurul tarafından reddedilmesini de kapsayıp kapsamadığı tartışılabilir.

Öğretide bir görüşe göre, TTK m. 596’da buna ilişkin bir hüküm öngörülmemesi ve TTK m. 579’daki çelik korse (emredici hükümler) ilkesi gereği şirket sözleşmesi ile genel kurula tanınan ret hakkı kaldırılamaz.⁵⁷⁵

Diğer bir görüşe göre ise, şirket sözleşmesi ile genel kurul onayının kaldırılması, şirkete kimin ortak olacağının şirket bakımından bir önem arz etmediği anlamı taşır ki, bu durumda esas sermaye payın *ipso iure* geçtiği hallerde genel kurulun bu kişiyi reddetmesinin şirket menfaatlerini korumaya değer bir yönünün olduğundan bahsetmek güçtür. Dolayısıyla esas sermaye payının *ipso iure* geçtiği hallerde de genel kurulun ret hakkının şirket sözleşmesi ile kaldırılabilirliğini kabul etmek gerekir.⁵⁷⁶

Kanaatimce de, esas sermaye payının TTK m. 595 hükmüne göre devredildiği durumda şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hüküm ile genel kurul onayının kaldırıldığı varsayımında, payı devralanın ortak sıfatını kazanabileceği, ancak, aynı varsayımın TTK m. 596 açısından geçerli olmaması halinde aynı kişinin esas sermaye payını icra, mal rejimi ya da miras yoluyla iktisap etmesi durumunda genel kurulun bu kişiyi reddedebileceği gibi bir

⁵⁷³ Şener (2017), s. 342.

⁵⁷⁴ Dural, s. 120.

⁵⁷⁵ Şener (2017), s. 341.

⁵⁷⁶ Dural, s. 120.

sonuç ortaya çıkar ki, bu TTK m. 596/2 hükmünün amacıyla bağdaşmayacaktır. Nitekim İsv. BK. m. 788/5'te de genel kurulun esas sermaye payını iktisap eden kişiyi ret etme hakkının şirket sözleşmesi ile kaldırılabilceği düzenlenmiştir.

Bunun yanı sıra, TTK m. 577/1-a gereği, “*Esas sermaye paylarının devrinin sınırlandırılmasına ilişkin kanuni hükümlerden ayrılan düzenlemeler*” şirket sözleşmesi hükümlerinde öngörülmesi durumunda bağlayıcı hükümlerdir. Her ne kadar buradaki “devir” tabiri ile TTK m. 595 hükmünün kastedildiği ileri sürülebilse de, TTK m. 595/2’de genel kurul onay koşulunun kaldırılabilceğinin bağımsız ve özel olarak düzenlendiği göz önünde tutulduğunda, “devir” tabirinin geniş yorumlanarak TTK m. 596’daki kanuni iktisap hallerini de kapsadığı sonucuna varılabilir. Bu sebeple TTK m. 577/1-a gereği esas sermaye payının *ipso iure* geçtiği hallerde şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hükümle genel kurulun ret yetkisinin kaldırılmasının önünde herhangi bir engel olmadığı söylenebilir.⁵⁷⁷

Kanun yoluyla esas sermaye payını iktisap eden kişiyi genel kurulun reddetmesi durumunda esas sermaye payını iktisap eden kişi ortak sıfatını kaybeder ve şirketten çıkarılmış olur. Bu açıdan TTK m. 596/1 uyarınca payı iktisap eden kişinin şirkette ortak sıfatını elde etmesi, genel kurulun bu kişiyi reddetmemiş olması bozucu şartına bağlanmıştır. Ret kararı verilinceye kadar esas sermaye payını iktisap eden kişi ortak sıfatını kazanır ve buna bağlı olarak tüm haklarını kullanabilir.⁵⁷⁸

TTK m. 596/2 c. 2’de şirketin, esas sermaye paylarını kendi veya ortağı ya da kendisi tarafından gösterilen üçüncü bir şahıs hesabına, gerçek değeri üzerinden devralmayı, payın geçtiği kişiye önermesinin⁵⁷⁹ zorunlu olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla şirketin ret kararı vermesi, tek başına payın geçişinin durdurulması için yeterli değildir. Başka bir deyişle şirket, yalnızca esas sermaye payını edinen kişiyi reddetmek suretiyle süreci sonlandıramaz. Böylece şirketin ret hakkını kullanarak esas sermaye payını eski ortak açısından iktisadi olarak değersiz bir konuma getirmesinin önüne geçilmek istenmiştir.⁵⁸⁰

⁵⁷⁷ Dural, s. 120.

⁵⁷⁸ Pulaşlı (2018), s. 2773 vd.; Dural, s. 121.

⁵⁷⁹ TTK m. 596/2 c. 2’de her ne kadar payın geçtiği kişinin önerilmesinden bahsedilse de, öğretide burada kastedilenin tek taraflı kullanılacak yenilik doğuran bir satın alma hakkı olduğu belirtilmektedir [Yıldız (2007), s. 146].

⁵⁸⁰ Gerekçe, TTK m. 596/2.

Şu hâlde, şirketin, payları gerçek değeri üzerinden payın geçtiği kişiye önermemesi ret hakkının geçerli bir şekilde kullanılmadığını gösterir.⁵⁸¹ Başka bir ifadeyle şirketin payları kendi veya ortağı ya da kendisi tarafından gösterilen üçüncü bir şahıs hesabına gerçek değeri üzerinden payın geçtiği kişiye önermesi genel kurulun payın geçtiği kişiyi reddetmesinin geçerlilik şartını teşkil eder. Genel kurul kararının bir hukuki muamele (işlem) mahiyeti taşıması sebebiyle, bu geçerlilik şartının gerçekleşmemesi durumunda genel kurulun payın geçtiği kişiyi reddetmesinin müeyyidesi kesin hükümsüzlüktür.⁵⁸² Şirketin payın geçtiği kişiye gerçek değeri üzerinden payları devralmayı önermesiyle taraflar arasında sözleşme kurulmuş olur.⁵⁸³

TTK m. 596/2 c. 2’de ifade edilen gerçek değer, taraflardan birinin talebi üzerine şirket merkezinin bulunduğu yerdeki asliye ticaret mahkemesi tarafından belirlenir; meğerki taraflar aralarında anlaşmış olsun (TTK m. 597/1). Şu hâlde taraflar gerçek değer belirlenmesi hususunda anlaşmaya varmışlarsa, bir de mahkemeye başvurmalarına gerek yoktur. Gerçek değer, limited şirketin bilançosuna göre tespit edilir; ancak kanun veya şirket sözleşmesinde pay bedeli olarak gerçek değer düzenlenmesi hali saklıdır.⁵⁸⁴ Başvuru üzerine mahkeme, değer biçme ve yargılama giderlerini takdiri olarak paylaşır. Mahkemenin bu konudaki hükmü kesindir (TTK m. 597/2).

TTK m. 596/3’e göre ret kararı, devrin gerçekleştiği tarihten itibaren geçerli olmak üzere geriye doğru etkilidir. Bozucu şart olan genel kurulun ret kararı vermesi sonucu esas sermaye payını *ipso iure* elde eden kişinin ortak sıfatı sona ermiş olacaktır.

Bozucu (infisahi) şartta, aksi kararlaştırılmadıkça ve işin niteliğinden anlaşılmadıkça bir işlemin sonuçları geriye etkili olmaz (TBK m. 173/3). Dolayısıyla bozucu şartın gerçekleşmesinin geriye etkili (*ex tunc*) sonuç doğurması mümkündür. TTK m. 596/3 hükmünde de kanun tarafından TBK m. 173/3 hükmüne uygun olarak genel kurulun ret kararı vermesi bozucu şartının gerçekleşmesine geriye etki (*ex tunc*) tanınmıştır. Bu durumda TTK m. 596/1 gereği esas sermaye payını iktisap eden kişi ortak sıfatını iktisap

⁵⁸¹ Yıldız, s. 146.

⁵⁸² Dural, s. 121. Bir hukuki işlemin kurucu unsurları tamam olmakla birlikte, geçerlilik koşullarından biri eksik ise, kesin hükümsüzlük yaptırımı uygulanır [Dural, Mustafa / Sarı, Suat (2017) Türk Özel Hukuku C: 1 – Temel Kavramlar ve Medeni Kanun’un Başlangıç Hükümleri, 12. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi, s. 22; Oğuzman / Barlas, s. 221].

⁵⁸³ Bilgili / Demirkapı, s. 756ç

⁵⁸⁴ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 422.

tarihi itibariyle kaybetmiş olacaktır. Başka bir ifadeyle payı iktisap eden kişi şirkete hiç ortak olmamış ve buna bağlı yükümlülük ve haklar da kendisine hiç geçmemiş olacaktır.⁵⁸⁵

Buna karşılık, geriye etkililiğin amaca ne kadar hizmet ettiği tartışılabilir. Bir kere genel kurulun ret kararı, payı iktisap eden ortağın şirketten çıkarılması anlamına geldiğinden buna bağlı sonuçların karar tarihinden itibaren ileri etkili (*ex nunc*) olması gerekir.⁵⁸⁶ Ret kararının geriye etkili olması, hükmün amacıyla bağdaşmayan birçok yapay sonuç da doğurabilir. Örneğin, payı iktisap eden kişiye iktisap tarihi ile ret kararı arasında iktisap edilen esas sermaye payından doğan kâr payı ödemesi yapılmışsa, şirket ret kararının iktisap tarihine kadar geriye etkili olmasına dayanarak sebepsiz zenginleşme hükümleri gereği iade isteminde bulunabilir. Payı iktisap eden kişi de esas sermaye taahhüdü borcunu şirkete ödemişse şirketten bunun iadesi talebinde bulunabilecektir.⁵⁸⁷

Ret, bu konudaki kararın verilmesine kadar geçen sürede alınan genel kurul kararlarının geçerliliğini etkilemez (TTK m. 596/3 c. 2). Bu hükme göre payı iktisap eden kişinin iktisap tarihine kadar geriye etkili olarak ortak sıfatı sona erse de, payı iktisap eden kişinin ret kararına kadar gerçekleşen genel kurul toplantılarına katılmış ve oy kullanmış olması genel kurul kararlarının geçerliliğini etkilemeyecektir.

TTK m. 596/3 c. 2 hükmü, izah edilmesi güç bir çelişki ortaya çıkarmakta⁵⁸⁸ ve payı iktisap eden kişinin genel kurul tarafından reddedilmesine olanak tanınmasının altında yatan sebeplerle de bağdaşmamaktadır. Zira icra, eşler arasındaki mal rejimi veya miras yoluyla payı iktisap eden kişinin başka bir işleme tabi tutulmaksızın doğrudan şirkete ortak kabul edilmesi, şirket açısından olumsuz sonuçlar (örneğin, uyumsuz kişiler ya da rakipler şirkete ortak olabilir, bu kişiler şirkette iş birliği ruhunu bozabilir) doğurabilir. Bu vasıfları haiz birinin ret kararına kadar olan dönemde gerçekleşen genel kurul toplantılarında kullandığı oylarla esas sözleşmenin değiştirilmesi, müdürlerin seçilmesi, TTK m. 621'deki önemli kararların alınması gibi şirketin kaderini ve yapısını belirleyecek hususlarda etki etmesi ve ret kararından sonra istenmeyen kişinin oluşturduğu olumsuz sonuçlarla şirketin baş başa bırakılmasının şirketi korumasız bırakacağı açıktır.⁵⁸⁹

⁵⁸⁵ Dural, s. 122.

⁵⁸⁶ Pulaşlı (2018), s. 2774.

⁵⁸⁷ Dural, s. 122.

⁵⁸⁸ Kendigelen (2016), s. 504.

⁵⁸⁹ Dural, s. 122. Malvarlığı haklarının (özellikle kâr payı hakkının) kim tarafından kullanıldığının ise şirket açısından bir önemi yoktur [Pulaşlı (2018), s. 2776].

Oysa şirketin bu kişiye karşı korunması, payın iktisabından ret kararına kadar olan dönemde yönetim haklarının, özellikle oy hakkı ve buna bağlı hakların engellenmesi yoluyla sağlanabilir. Dolayısıyla TTK m. 596/3 hükmü, mevcut haliyle bir çelişki oluşturmakta, gerekçedeki ifadelerin aksine şirketi korumasız durumda bırakmaktadır.⁵⁹⁰

TTK’da limited şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesi de ayrı bir iktisap hali olarak düzenlenmiştir. Esasında iktisap (*adquisitio domini*), bir şeyin mülkiyetini elde etmektir.⁵⁹¹ Şirketler hukuku açısından ise şirketin “kendi paylarını”⁵⁹² iktisabı, tüzel kişiliğinin bünyesindeki esas sermaye paylarını yine şirket tüzel kişiliği adına iktisap etmesi olarak algılanmalıdır.⁵⁹³ Bu bağlamda şirketin kendi paylarını iktisabı, esas sermaye payları yeni bir ortak tarafından iktisap edilinceye kadar, şirketin kendi kendisine bizzat katılmasını ifade eder. Bu işlemde paylar yok olmaz (itfa edilmez); aksine şirket bünyesinde aynen kalmaya devam eder.⁵⁹⁴

Kendi paylarını iktisap eden şirket, bu payları, pay sahibi ortaktan belli bir bedel karşılığında devren kazanmaktadır. Her ne kadar şirketin kendi paylarını iktisabı bir paradoks gibi görünse de, bir şirketin esas sermaye payını iktisap etmesi, onu kendisinin ortağı haline getirmemekle birlikte şirket bu payların maliki haline gelecektir.⁵⁹⁵

Limited şirket, bazı sebeplerle kendi paylarını iktisap etme ihtiyacı duyabilir. Örneğin şirket, kendi paylarını iktisap edip payların değerinin daha sonra artması durumunda bu payları satmak suretiyle kâr elde etme amacı güdebilir. Bu şekilde şirket, elde ettiği kârla sermaye artırımına gidebilir ve böylelikle öz kaynaklar kullanılarak sermaye artırımını gerçekleştirmiş olur.⁵⁹⁶ Yine şirket, likidite fazlasından dolayı kendi paylarının iktisabı

⁵⁹⁰ Dural, s. 122 vd.

⁵⁹¹ Yılmaz, Ejder (1996) Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık, s. 374; Türk Hukuk Lügati, s. 157.

⁵⁹² “Kendi payları” kavramından kasıt, şirket sermayesinin bir bölümünü oluşturan ve hali hazırda bir sahibi olan paylardır [Sevi, A. Murat (2018) Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 69].

⁵⁹³ Çeliktaş, İlyas (2006) Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı, İstanbul, Arıkan Yayıncılık, s. 32; Karacan, A. İhsan / Karacan, E. Esra (2015) Halka Açık Şirketlerin Kendi Paylarını Geri Alımı, İstanbul, Legal Yayıncılık, s. 3; Doğan, B. Fatih “Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabının Fayda ve Zararları” Ünal, Mehmet (Editör) (2006) Prof. Dr. Fikret Eren’e Armağan, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 449; Çapa, M. Sadık (2013) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 18; Uçar, Sercan (2020) Anonim Şirket Paylarının Devrinde Önalım ve Öncelik Hakları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık, s. 159.

⁵⁹⁴ Şener (2019), s. 395.

⁵⁹⁵ Türk, Ahmet (2016) Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Ankara, Adalet Yayınevi, s. 21 vd.

⁵⁹⁶ Özdamar, Mehmet (2005) Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 70.

yoluna gidebilir. Ancak burada önem arz eden husus, müdürlerin şirketin likidite fazlasının başka bir şekilde kullanılması durumunda ortaya çıkacak kazanç ile kendi paylarını iktisabıyla elde edeceği kazanç arasında şirket çıkarlarına en uygun tercihi yapmış olmalarıdır.⁵⁹⁷

Şirket, kâr payı dağıtılması işlemine alternatif olarak da kendi paylarını iktisap edebilir. Bu şekilde hem kullanılmayan fazla payların limited şirket ortaklarına dağıtılmasına olanak tanınmış olacak hem de ortakların alacağı kâr payı artacaktır.⁵⁹⁸ Örneğin, kural olarak kâr, limited şirket ortaklarının sahip olduğu payların itibari değerine göre dağıtılacağından, şirketin bu işlem sebebiyle safi kârı etkilenmediği takdirde, pay başına düşen kârda artış olacak; pay başına düşen gelirdeki bu artış, payların piyasa değerinde bir yükseliş meydana getirecektir.⁵⁹⁹

Şirket, kendi paylarını iktisap ederek şirket sermaye yapısı içerisinde yabancı kaynakların artırılmasını, şirket öz kaynaklarının azaltılmasını sağlayarak şirket sermaye yapısının değiştirilmesine de katkıda bulunabilir.⁶⁰⁰ Aynı zamanda şirket, kendi paylarını iktisap etmek suretiyle, şirketin ve pay sahipliğinin değerini artırma olanağı bulur. Öyle ki şirketin kendi paylarını iktisap etmesi, sermaye gereksinimini esnek bir şekilde dengede tutma olanağı sunar; likidite fazlasını ve kârı pay sahiplerine paylaştırarak şirket değerinin artmasını sağlar.⁶⁰¹

Yukarıda anılan yararlar karşılık, şirketin kendi paylarını iktisap etmesi, dikkatli hareket edilmesi gereken sakıncalı bir işlemdir.⁶⁰² Bu anlamda örneğin, şirket, yönetime muhalefet eden münferit ortaklardan esas sermaye paylarını iktisap ederek şirketin pay sahipliği ve yönetim yapısında, özellikle oy dengelerinde değişikliğe sebep olabilir; bu şekilde genel kurulda veya yönetim kurulunda alınacak kararlarda karar ve/veya toplantı nisaplarını etkileyebilir.⁶⁰³

⁵⁹⁷ **Pulaşlı** (2017), s. 594; **Özdamar**, s. 57 vd.; **Çapa**, s. 29 vd. “Müdürler ve yönetimle görevli kişiler, görevlerini tüm özeni göstererek yerine getirmek ve şirketin menfaatlerini, dürüstlük kuralı çerçevesinde, gözetmekle yükümlüdürler” (TTK m. 626/1).

⁵⁹⁸ **Palta, Nihan** (2017) “Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi” İstanbul Barosu Dergisi, C: 91, S: 4, s. 51; **Doğan**, s. 455; **Çapa**, s. 32.

⁵⁹⁹ **Özdamar**, s. 59; **Çeliktaş**, s. 116;

⁶⁰⁰ **Çeliktaş**, s. 120; **Doğan**, s. 460 vd.; **Pulaşlı** (2017), s. 595; **Çapa**, s. 31; **Özdamar**, s. 68 vd.

⁶⁰¹ **Palta**, s. 52; **Çeliktaş**, s. 122; **Çapa**, s. 32.

⁶⁰² **Şener** (2019), s. 395.

⁶⁰³ **Pulaşlı** (2019), s. 598; **Palta**, s. 53; **Çapa**, s. 34.

Şirketin kendi paylarını iktisabının, eşit işlem ilkesine aykırı olarak gerçekleştirilme ihtimali de söz konusu olabilir. Eşit işlem ilkesi, esas olarak pay sahibi (ortak) ve pay sahipliğinin korunmasına hizmet eder.⁶⁰⁴ Şu hâlde şirketin kendi paylarını iktisap ederken bazı pay sahiplerine (ortaklara) haksız bir menfaat sağlaması, eşit işlem ilkesine aykırı hareket ettiğini gösterir. Sözgelimi mali açıdan zor durumda olan şirketten ortakların çıkmak istemesi söz konusu olabilir. Bu durumda şirket, ortaklardan yalnızca bazılarının (örneğin, yönetime muhalif olmayan ortakların) payları iktisap ederek ya da iktisap edilecek payları piyasa değerinin çok üstünde bir bedelle satın alarak eşit işlem ilkesine aykırı davranabilir.⁶⁰⁵

Şirketin kendi paylarını iktisap etmesinin sakıncalarından biri de, şirket malvarlığında ortaya çıkacak eksilmedir. Gerçekten de şirketin kendi paylarını iktisap etmesi sonucunda bu payların bedelleri ortağa ödeneceğinden, böyle bir iktisap şirket malvarlığında azalma meydana getirir. Yani şirketin kendi paylarını iktisap etmesi, iktisadi açıdan şirket sermayesinin ortağa geri verilmesi (iadesi) sonucunu doğurur ki, bu, şirketin alacaklılarına karşı sorumluluk temelini zayıflatır ve alacaklıların korunmasını zarara uğratar.⁶⁰⁶

Bu bağlamda, bir sermaye şirketi niteliğindeki limited şirkette alacaklıların en büyük güvencesini teşkil eden esas sermayenin, korunması yönünde birçok önlem alınmıştır. Limited şirketin kendi payını iktisap etmesi de alacaklılar açısından bir teminat oluşturan esas sermayenin eksilmesi (azaltılması) anlamına geldiğinden, kural olarak limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesi yasaklanmış olsa da, TTK'da öngörülen bazı kurallar dairesinde limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesine olanak tanınmıştır.⁶⁰⁷

TTK m. 612/1 hükmüne göre, “*Şirket kendi esas sermaye paylarını, sadece, bunları alabilmek için gerekli tutarda serbestçe kullanabileceği özkaynaklara sahipse ve alacağı payların itibarî değerlerinin toplamı esas sermayenin yüzde onunu aşmıyorsa iktisap edebilir*”. Bu hükümde, serbestçe kullanılacak öz kaynağa sahip olma şartı ve %10 kuralı birlikte aranmakta; limited şirketin kendi paylarını iktisap etmesine izin vermeden önce esas sermaye güvence altına alınmaktadır.

⁶⁰⁴ **Nomer, Füsün** (1998) Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi. Prof. Dr. Oğuz İmregün'e Armağan, İstanbul, Beta Yayınları, s. 471. “Müdürler, ortaklara eşit şartlar altında eşit işlem yaparlar” (TTK m. 627).

⁶⁰⁵ **Özdamar**, s. 81 vd.; **Sevi**, s. 72; **Çapa**, s. 34.

⁶⁰⁶ **Şener** (2019), s. 395.

⁶⁰⁷ **Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)**, s. 415.

Hemen ifade edelim ki, TTK m. 612’de şirketin kendi paylarını iktisap etme işlemini şirket adına hangi organın yerine getireceği açıkça düzenlenmemiştir. TTK m. 616’da, *“Müdürün, şirketin kendi paylarını iktisabı konusunda yetkilendirilmesi veya böyle bir iktisabın onaylanması”* genel kurulun devredilmesi mümkün olmayan yetkileri arasında sayılmıştır (m. 616/1-ı). Dolayısıyla müdür/müdürler kurulunun bu yetkiyi kullanabilmesi için genel kurul tarafından yetkilendirilmesi gerekmektedir.⁶⁰⁸

Genel kurulun bu yöndeki kararı TTK m. 621’de önemli kararlar arasında sayılmadığından, olağan kararlar kapsamında değerlendirilecektir. Bu sebeple şirketin kendi payını iktisap etmesi için, genel kurulun müdürleri yetkilendirdiği karar, toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğu ile alınacaktır; meğerki şirket sözleşmesinde aksi öngörülmüş olsun (TTK m. 620). Şirketin kendi paylarını iktisabına dair kararlarda, payı devreden ortak oy hakkından yoksundur (TTK m. 619/2).

Genel kurul tarafından yapılan yetkilendirmenin içeriğinin detaylı bir şekilde belirlenmesi eşit işlem ve sermayenin korunması ilkeleri açısından önem arz eder. Bu konuda da TTK’da bir düzenleme getirilmemiştir. Bu boşluğun doldurulması açısından anonim şirketlere ilişkin TTK m. 379 hükmü kıyasen uygulanabilir.

TTK m. 379/2 c. 2’de *“En çok beş yıl için geçerli olacak bu yetkide, iktisap veya rehin olarak kabul edilecek payların itibarî değer sayıları belirtilerek toplam itibarî değerleriyle söz konusu edilecek paylara ödenebilecek bedelin alt ve üst sınırı gösterilir. Her izin talebinde yönetim kurulu kanuni şartların gerçekleştiğini belirtir”* hükmüne yer verilmiştir. Bu hüküm kıyasen uygulanarak, müdürlere sınırsız bir yetki verilmesinin önüne geçilmiş olacaktır. Kaldı ki bu konuda TTK m. 625’te müdürlere devredilmez ve vazgeçilmez bir yetki tanınmamıştır. Aksi takdirde, şirketin kendi esas sermaye payını iktisap etmesi, bir kere genel kuruldan yetki alındıktan sonra müdürlerin takdirine göre şekillenecek; bu durumda da eşit işlem ve sermayenin korunması ilkelerine aykırı sonuçlar ortaya çıkabilecektir.⁶⁰⁹

⁶⁰⁸ Genel kurul tarafından herhangi bir yetkilendirme yapılmaksızın müdürlerin şirket adına bu işlemi gerçekleştirmeleri ve sonrasında genel kuruldan onay talebinde bulunmaları, bu işlemi geçerli kılmaz. Zira müdürün şirketin kendi esas sermaye payını iktisabı hususunda yetkilendirilmesi genel kurulun devredilemez yetkileri arasındadır (TTK m. 616/1-ı). Böyle bir işlemin ancak yakın ve ciddi bir kaybin ortaya çıkması durumunda TTK m. 381/1 hükmünün kıyasen uygulanmasıyla mümkün olabileceği yönünde bkz. **Çapa**, s. 123.

⁶⁰⁹ **Çapa**, s. 122.

TTK m. 612’de açıkça belirtilmeyen hususlardan biri de, şirketin yalnızca bedelleri ödenmiş payları iktisap edip edemeyeceğidir. TTK m. 379/4 hükmüne göre yalnızca bedellerinin tamamı ödenmiş paylar iktisap edilebilir. Bu hükme kıyasen limited şirketin de sadece bedeli tamamen ödenmiş esas sermaye paylarını iktisap etmesi gerekir.⁶¹⁰

TTK m. 612’de iktisabın ivazlı/ivazsız olmasına dair de bir açıklık bulunmamaktadır. Öğretideki bir görüşe limited şirketin kendi esas sermaye payını iktisabının ivaz karşılığında gerçekleştirilmesi gerektiği savunulmaktadır.⁶¹¹ Bu görüşü destekler nitelikteki bir diğer görüşe göre de, TTK m. 612/1’de öngörülen iktisabı karşılayacak kaynağa dair koşul, zımni olarak bu iktisabın ivazsız yapılamayacağını göstermektedir.⁶¹²

Kanaatimce, gerekçede TTK m. 612 hükmünün anonim şirket hükümlerine paralel olarak düzenlendiği açıkça belirtildiğinden, TTK m. 382 ve m. 383 hükümlerinin kıyasen limited şirkete de uygulanması gerekir. Dolayısıyla TTK m. 383/1 hükmü gereği, limited şirketin de kendi paylarını ivazsız iktisap etmesi mümkündür.⁶¹³

Limited şirketin kendi esas sermaye payını iktisap ederek alacağı esas sermaye payının bedelini ortağa ödemesi şirket malvarlığında eksilme meydana getirir. Bu açıdan TTK m. 612’de şirketin yeterli tutarda serbestçe kullanabileceği öz kaynaklarının olması ve alacağı esas sermaye paylarının itibari değerlerinin toplamının esas sermayenin %10’unu aşmaması kuralı vazedilmiştir.

“Serbestçe kullanılabileceği özkaynaklar” ifadesi ile hiçbir amaca hasredilmemiş paylaştırılmamış kârlar ile genel kanuni yedek akçenin serbestçe kullanılabilecek kısmı kastedilmektedir.⁶¹⁴ Yeniden değerlendirme fonu bu kapsamda değerlendirilemez.⁶¹⁵ Bu anlamda şirketin, kendi paylarını iktisap ederken kanun, genel kurul kararı ya da şirket sözleşmesi hükümleri ile belirli bir amaca özgülenmemiş öz kaynaklarını kullanması gerekir.⁶¹⁶ Bedelin söz konusu öz kaynaklardan ödenmemesi halinde iktisap işlemi geçerli sayılmaz.⁶¹⁷

⁶¹⁰ Şener (2017), s. 152; Bilgili / Demirkapı, s. 761.

⁶¹¹ Pulaşlı (2018), s. 2780; Çapa, s. 126.

⁶¹² Palta, s. 57.

⁶¹³ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 416.

⁶¹⁴ Tekinalp (2013), s. 488.

⁶¹⁵ Palta, s. 58.

⁶¹⁶ Şener (2017), s. 154.

⁶¹⁷ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 417.

TTK m. 612/1’de “serbestçe kullanılabileceği özkaynaklar” ifadesine yer verilmişken, TTK m. 642/1-a’da “kullanılabilir bir özkaynak üzerinde tasarruf ediyorsa” ibaresine yer verilmiş olması tartışılabilir. Buradaki farklılığın temel sebebi, ayrılma akçesinin ödenmesi için daha büyük bir kaynağa gereksinim olmasıdır.⁶¹⁸ Bu sebeple tüm kanuni ve isteğe bağlı yedek akçeleri de içeren “tasarruf edilebilir öz kaynak” ifadesine yer verilmiştir.

Buna karşılık TTK m. 612/1’de ifade edilen “serbestçe kullanılabilecek özkaynaklar” ile şirketin kendi esas sermaye payını iktisap etmesinden sonra kalan öz sermayenin (net aktifin) esas sermaye ve dağıtılmasına izin verilmeyen yedek akçelerin toplamı kadar olması amaçlanmaktadır (TTK m. 379/3). Bu açıdan TTK m. 642/1 gereği tasarruf edilen bazı yedek akçelere [örneğin, işsizliğin önüne geçmeye veya işletmeyi devam ettirmeye yönelik ayrılmış yedek akçelere (TTK m. 610; m. 519/3)] TTK m. 612 hükmü kapsamında dokunulamamaktadır.

TTK m. 612/3 gereği şirket, kendi payları açısından ödemede bulunduğu tutar kadar yedek akçe ayırmak zorundadır. Bu şekilde sermayenin korunması ilkesi bağlamında sermayenin geri verilmesinin (iadesinin) engellenmesi amaçlanmaktadır.⁶¹⁹ Şirketin kendi paylarını iktisabı, bir anlamda sermayenin şirkete geri verilmesi mahiyetinde olduğundan, TTK m. 612/3 hükmünde ifade edilen önlem, alacaklıların korunması açısından da önem arz eder.⁶²⁰

TTK m. 612/1’de öngörülen %10’luk sınır, mahkeme kararıyla hükme bağlanmış veya şirket sözleşmesinde öngörülen bir şirketten çıkma ya da çıkarılma durumunda %20 olarak uygulanır (TTK m. 612/2 c. 1). Bu durumda limited şirket ortağının şirketten çıkarılması veya çıkması, bir mahkeme kararı gereğince veya şirket sözleşmesi hükümlerine uygun olarak gerçekleşmelidir.⁶²¹ Hükümde sayılan haller, *numerus clausus* (sınırlı sayı) niteliktedir; yorum yoluyla genişletilemez, genel kurulda alınacak bir kararla veya şirket sözleşmesiyle istisnai hükümler getirilemez.⁶²²

⁶¹⁸ **Palta**, s. 58.

⁶¹⁹ **Yıldız** (2007), s. 150.

⁶²⁰ **Çağlar, Hayrettin** (2010) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketin Kendi Paylarını İktisap Etmesi” *Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi*, S: 75-76, s. 86; **Çamoğlu (Poroy / Tekinalp)**, s. 415; **Şener** (2017), s. 150 vd.; **Bilgili / Demirkapı**, s. 760.

⁶²¹ **Pulaşlı** (2018), s. 2779; **Tekinalp** (2013), s. 488.

⁶²² **Çapa**, s. 127; **Palta**, s. 59.

TTK m. 612/2 hükmü gereği, %10'luk sınırın aşılması durumunda, şirket esas sermayesinin %10'luk kısmını aşan paylar, 2 yıl içerisinde elden çıkarılmak veya esas sermaye azaltılması yoluyla itfa edilmek zorundadır (TTK m. 612/2 c. 2). Burada öngörülen sınırların varlık sebebi, şirketin ortaksız kalmasını önleme isteğidir.⁶²³ Çünkü şirket, tek ortağının kendisinin olacağı bir şirkete dönüşeceği sonucunu doğuracak şekilde esas sermaye payını iktisap edemez (TTK m. 574/3). Aksi halde şirket, tüzel kişiliğinden yoksun kalarak, varlığını belirli bir gayeye yönelmiş malvarlığı olarak sürdürür.⁶²⁴

TTK m. 612/2 gereği 2 yıl içerisinde elden çıkarılması veya itfa edilmesi gereken paylar, yalnızca %10'luk sınırın üzerindeki kısım bakımından bir zorunluluk içermektedir. Örneğin şirket, şirketten çıkan veya çıkarılan bir ortağa ait %17'lik bir oranda esas sermaye payını iktisap etmişse, müdürler, %7'lik kısmı 2 yıl içerisinde elden çıkarırlar veya sermayenin azaltılması yoluyla itfasını sağlarlar.

Müdürlere tanınan bu hakkın (TTK m. 623/3; m. 616/1-ı) seçimlik bir hak olduğunu belirtmek gerekir. Bu durumda müdürler, şirketin %10'u aşan oranda kendi esas sermaye paylarını iktisabı durumunda iki yıl içinde ya payların elden çıkarılmasını sağlayacak ya da sermaye azaltılması yoluyla itfasını gerçekleştireceklerdir.

TTK m. 612/1 ve m. 612/2 hükümlerince öngörülen yüzde sınırlamaları ve TTK m. 612/2'de öngörülen iki yıllık süre kuralı, düzen hükmü mahiyetinde olduğundan bu kural ve sınırlamaların ihlali durumunda kesin hükümsüzlük (butlan) müeyyidesi uygulanmaz. Dolayısıyla söz konusu bu sınırlamaların aşılmasıyla gerçekleştirilen işlem geçerli olarak tesis edilir. Ancak gerçekleştirilen işlemin zarara sebebiyet vermesi durumunda müdürlerin sorumluluğu doğacaktır.⁶²⁵

TTK m. 612/4'te şirketin iktisap ettiği kendi esas sermaye paylarından doğan oy hakları ile buna bağlı diğer hakların, paylar şirketin elinde bulunduğu sürece donacağı öngörülmüştür. Şirketin elinde bulundurduğu bu payları elinden çıkarması, yani şirketin iktisap ettiği esas sermaye paylarını bir şirket ortağına veya üçüncü bir şahsa devretmesi durumunda donan bu haklar tekrar canlanır.⁶²⁶

⁶²³ Yıldız (2007), s. 149; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 417.

⁶²⁴ Çevik, s. 177.

⁶²⁵ Şener (2017), s. 158.

⁶²⁶ Pulaşlı (2018), s. 2780; Şener (2017), s. 161; Yıldız (2007), s. 150; Arslanlı / Domaniç, s. 352.

Hükümde donacak haklara ilişkin kullanılan “oy hakkı ve buna bağlı diğer haklar” ibaresi, donacak hakların salt oy hakkından ibaret olmadığını gösterir. Dolayısıyla oy hakkı ile birlikte genel kurula katılma, genel kurulda kendini temsil ettirme, genel kurulda görüşlerini açıklama, bilgi alma ve inceleme gibi haklar da iktisap edilen paylar şirketin elinde bulunduğu sürece donar.⁶²⁷ Donan haklar, kanun veya şirket sözleşmesinde belirlenmiş toplantı ve karar nisaplarını etkilemez; sadece oyun kullanılmasını önler.⁶²⁸

TTK m. 612/4’teki “oy hakkı ve buna bağlı haklar” ibaresinden çıkan bir diğer anlam, donacak hakların kapsamına malvarlıksal hakların girmediği, mali nitelikteki bu hakların iktisap edilen paylar şirketin elinde bulunduğu sürece de devam ettiği, donmadığıdır.⁶²⁹ Şu hâlde, iktisap edilen paylar şirketin elinde bulunduğu sürece bu paylara kâr payı ödeneceği gibi, bu paylar açısından rüçhan hakkı da donmaz, devam eder.⁶³⁰

Şirket sözleşmesinde yan edim yükümlülükleri (TTK m. 606/1) ve ek ödeme yükümlülükleri (TTK m. 603/1) öngörülmüşse, şirketin iktisap ettiği kendi paylarına ait yan edim ve ek ödeme yükümlülükleri söz konusu paylar şirketin elinde bulunduğu sürece istenemez (TTK m. 612/5). Aksinin kabulü, şirketin kendi kendine borçlu olmasını ifade eder ki, şirketin aynı anda hem alacaklı hem de borçlu olması mümkün değildir.⁶³¹

Şirketin elinde bulundurduğu bu payları elinden çıkarması, yani şirketin iktisap ettiği esas sermaye paylarını bir şirket ortağına veya üçüncü bir şahsa devretmesi durumunda, bu paylara ait yan edim yükümlülükleri ile ek ödeme yükümlülükleri tekrar canlanır. Bu sebeple özellikle yan edim yükümlülüklerini içeren bir esas sermaye payını devralan kişinin, aynı edimlerin ifası mahiyetindeki bu yükümlülükleri yerine getirebilecek nitelikte olması gerekir.⁶³² Zira genel kurul, böyle bir yükümlülük barındıran payı devralan kişiden teminat isteme ve söz konusu teminat verilmediğinde, şirket sözleşmesinde hüküm bulunmasa dahi devri reddetme hakkına sahiptir (TTK m. 595/6).

⁶²⁷ Şener (2017), s. 161.

⁶²⁸ Teoman, Ömer (2000) “Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının (TK m. 329 f. 3 e. 2) Anlamı” Otuz Yıl Ticaret Hukuku – Tüm Makalelerim C: 1 (1971-1982), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 263 vd.; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 418; Tekinalp (2013), s. 488.

⁶²⁹ Şener (2017), s. 161; Pulaşlı (2018), s. 2780.

⁶³⁰ Şener (2017), s. 161.

⁶³¹ Teoman, Ömer (2000) “Limited Ortaklığın Edindiği Kendi Paylarından Doğan Hak ve Borçlar ve Edinmenin Diğer Bazı Sonuçları” Otuz Yıl Ticaret Hukuku – Tüm Makalelerim C: 1 (1971-1982), İstanbul, Vedat Kitapçılık, s. 151 vd.; Pulaşlı (2018), s. 2780; Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 418; Tekinalp (2013), s. 489; Yıldız, s. 150.

⁶³² Palta, s. 62.

TTK m. 612 hükmü gereği şirketin kendi paylarını iktisap etmesi, TTK m. 595'te öngörülen devir prosedürüne tabidir.⁶³³ Bu açıdan şirket sözleşmesinde pay devrinin yasaklandığına ilişkin bir hüküm yoksa şirket, ortakla yazılı ve imzalarının noterce onaylandığı bir devir sözleşmesiyle ortağın payını iktisap edebilir. İktisabın geçerli olması için genel kurul kararına da gereksinim vardır. Genel kurul karar nisabı, TTK m. 620 hükmü gereği, toplantıda temsil edilen oyların salt çoğunluğudur. Şirketin kendi paylarını iktisabının görüldüğü genel kurulda esas sermaye payını devreden ortak oy kullanamaz (TTK m. 619/2).

TTK m. 594 hükmüne göre, pay geçişleri müdür(ler) tarafından pay defterine kaydedilir. Şirketin kendi paylarını iktisabının pay defterine kaydedilmesinden sonra TTK m. 598 hükmü gereği, iktisabın tescil edilmesi için müdürler tarafından ticaret siciline başvuru yapılmalıdır. Müdürlerin bu başvuruyu payın geçişi anından itibaren 30 gün içinde yerine getirmeleri gerekir. Müdürlerin 30 gün içinde bu başvuruyu yapmaması halinde ayrılan ortak, bu paylara ilişkin olarak adının silinmesini ticaret sicilinden isteyebilir. Gerek iktisabın pay defterine kaydedilmesi gerek ticaret siciline tescili kurucu değil, açıklayıcı niteliktedir.⁶³⁴

⁶³³ Çamoğlu (Poroy / Tekinalp), s. 417; Pulaşlı (2018), s. 2781; Şener (2017), s. 153; Çevik, s. 177; Arslanlı / Domaniç, s. 349.

⁶³⁴ Bahtiyar (2016), s. 454; Şener (2017), s. 159.

SONUÇ

Ticari hayattaki gelişmeler neticesinde ortaya çıkan gereksinimler birtakım yeni şirket türlerinin doğmasına yol açmış; bu anlamda az ortaklı ve sınırlı sorumluluk ilkesinin hâkim olduğu limited şirketler ortaya çıkmıştır. Şahıs şirketleri ile sermaye şirketi niteliğindeki anonim şirket arasında bir noktada yer alan limited şirket, söz konusu iki şirket türünün uygulamadaki ihtiyaçlara cevap vermekte yetersiz kalması sebebiyle birçok ülke hukukunda hızla benimsenmiştir. Özellikle anonim şirketlere nazaran çok daha az masrafla ve daha kolay kurulma olanağının olması, ortakların sorumluluğunun sınırlandırıldığı ve ortak sayısının daha az olduğu küçük ve orta ölçekteki işletmelerin tesis edilmesi açısından tercih edilmektedir.

Türkiye’de de şirket türleri açısından en çok tercih edilen limited şirketin esas sermayesi belirli olup, bu sermaye esas sermaye paylarının toplamından oluşur. Bu açıdan limited şirkette en önemli kavramlardan biri “esas sermaye payı” kavramıdır. Zira esas sermaye payı kavramı, ortak sıfatından doğan tüm borç ve hakların ortak ile limited şirket arasında oluşturduğu bir bütünü ifade etmekte; ortağın ortaklık ilişkisi çerçevesindeki yükümlülük ve haklarının çıkış noktasını temsil etmektedir. Şu hâlde esas sermaye payı, ortağın şirket karşısındaki durumunu konu alan bir hukuki ilişki olarak ortaya çıkmakta; bir taraftan limited şirket ortağına bazı haklar tanırken, diğer taraftan da bazı yükümlülükler getirmektedir.

Limited şirkette esas sermaye payını bir senede bağlama zorunluluğu bulunmamaktadır. Yani esas sermaye payı ispat aracı veya nama yazılı bir senede bağlanmış bir nitelikte olabileceği gibi, bir çıplak pay niteliğinde de olabilir. Esas sermaye payının çıplak pay ya da ispat aracı veya nama yazılı pay senedi niteliğinde olması, esas sermaye payının içerdiği haklarda bir farklılık oluşturmaz.

Senede bağlanmış payların temel fonksiyonu, pay sahipliğini göstermesidir. Bu fonksiyon, ispat aracı şeklinde senede bağlanmış payların ortakların sahip oldukları ortaklık haklarının ispatında kendini gösterir. İspat niteliğindeki senetler, kıymetli evrak mahiyeti göstermedikleri için, esas sermaye payının konu olduğu hukuki muamelelerin hüküm ve sonuçlarında herhangi bir farklılık oluşturmaz. Başka bir anlatımla esas sermaye payının konu teşkil ettiği hukuki muameleler, çıplak pay üzerinde nasıl gerçekleştiriliyorsa, ispat mahiyeti gösteren senetlere bağlanmış paylar açısından da aynı şekilde gerçekleştirilecektir.

Buna karşılık, kanaatimce nama yazılı pay senetleri kıymetli evrak niteliğindedir. Limited şirket esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı senetlerde çift taraflı ibraz kaydının varlığı, bu senetlerin kıymetli evrak niteliğinde olduğunu göstermektedir. Başka bir ifadeyle limited şirket pay senedinin alacaklısının (ortağın) hakkını talep edebilmesi ve senedin borçlusu olan şirketin borcunu ifa etmesi için senedin şirket ortağı tarafından şirkete ibrazı mecburiyet arz ediyorsa ve senette yer alan hakkın senetten ayrı olarak devredilme olanağı bulunmuyorsa; bu senette basit kıymetli evrak kaydının bulunmasından dolayı senedin kıymetli evrak niteliğinde olduğunun kabulü gerekir. Şu hâlde, nama yazılı pay senetleri, konu olduğu hukuki işlemlerin hüküm ve sonuçlarında değişiklik oluşturacaktır. Bu açıdan limited şirket nama yazılı pay senetleri üzerinde tesis edilen hukuki işlemlerin çıplak pay ve ispat aracı niteliğindeki pay senetleri üzerinde kurulan hukuki işlemlerden ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir. Nitekim bu tez çalışmasında da bu ayrım gözetilerek değerlendirmelerde bulunulmuştur.

Esas sermaye payı, şirket sözleşmesinden doğan bir borç ilişkisinde, taraf olma hali olarak da nitelendirilmektedir. Burada esas sermaye payının hukuki mahiyeti, ortak sıfatını temsil etmesidir. Borç ilişkisinin tarafı olmak anlamındaki ortak sıfatı, tıpkı kefil, satıcı veya kiracı gibi hukuksal ilişkinin mahiyetini belirler. Şu hâlde esas sermaye payı bir borç ilişkisinde taraf olma halini karşılamakta; bu borç ilişkisinde taraf olma hali müstakil bir hak olarak kabul edilmekte ve esas sermaye payı bu taraf olma halinin bir işlemle intikaline, devrine veya üzerinde rehin, intifa, haciz gibi hukuki işlemlerin gerçekleştirilmesine imkân tanımaktadır. Bu açıdan TTK'da limited şirket esas sermaye payının devredilebileceği (TTK m. 595), bu pay üzerinde rehin hakkı (TTK m. 600/2) ve intifa hakkı (TTK m. 600/1) tesis edilebileceği; bu payın hacze konu olabileceği (TTK m. 133/2) düzenlenmiş; ayrıca şirketin kendi paylarını iktisap edebileceği (TTK m. 612) ve esas sermaye payının icra, eşler arası mal rejimi ve miras yollarıyla *ipso iure* geçişinin sağlanabileceği (TTK m. 596) hükme bağlanmıştır.

Bu bağlamda, bu tez çalışmasında irdelediğimiz esas sermaye payının konu olduğu hukuki işlemlere ilişkin ulaştığımız sonuçları şu şekilde sıralayabiliriz:

1. TTK'da getirilen önemli yeniliklerden biri, ortakların şirket sözleşmesinde öngörecekları bir hükümle esas sermaye payının devredilmesi konusunda şirketi anonim veya şahıs şirketlerinden birine yaklaştırma olanağına kavuşmuş olmalarıdır. Bir başka ifadeyle, TTK m. 595/4 hükmü gereği, şirket sözleşmesi

ile payın devri tamamen yasaklanıyorsa şahıs şirketlerindeki benzer bir durum ortaya çıkacakken; TTK m. 595/2 hükmü gereği, şirket sözleşmesinde payın diğer ortakların veya bir şirket organının onayına tabi tutulmaksızın serbestçe devredilmesi kararlaştırılmışsa limited şirkette esas sermaye payı devri anonim şirketteki pay devrine paralel bir nitelik gösterecektir. Ayrıca TTK’da yerinde düzenlemelerle ağır karar nisabı terk edilmiş ve kanuni sınırlandırmalar yerine sözleşme sınırlarının şirkete egemen olmasının yolu açılmıştır. Kanun koyucunun noter onayı şartından vazgeçmemesi ise, bu konudaki katı şekil şartından vazgeçmediğini göstermektedir.

2. TTK’da devrin pay defterine işlenmesi yerine genel kurul onayına üstünlük tanınmış, ancak sicil kayıtlarına güvenen kişinin himaye edileceği düzenlenerek pay devrinin tamamen geçerli olacağı an konusunda tereddüte yol açılmıştır. Kanaatimce genel kurulun onayıyla devir işlemi tamamlanmış olur. Eğer genel kurul onayı öngörülmemişse de imzaların noter tarafından onaylanması ile devir işlemi geçerli olur. Sicile bildirilmeyen devri geçersiz saymak ve iyi niyetli şahısların kazanımlarını korumak esas sermaye payının devri açısından öngörülen sistemle uyuşmamaktadır.
3. TTK m. 595/1 gereği, esas sermaye payının devri ve devir borcunu doğuran işlemler yazılı olarak yapılır ve noter tarafından tarafların imzaları onanır. Bu hükümden çıkan anlam, esas sermaye payının devrinde taahhüt ve tasarruf işlemlerinin birbirinden ayrılması zorunluluğudur. Hükümün gerekçesinde devir borcunu ortaya çıkaran işlemin “tek taraflı taahhüt işlemi” olabileceği belirtilse de, kanaatimce limited şirket esas sermaye payının niteliği buna engel teşkil etmektedir. Dolayısıyla esas sermaye payının devri taahhüdünün, tek taraflı bir işlem olarak değil, iki taraflı veya çok taraflı bir işlem şeklinde ortaya çıktığının kabulü gerekir.
4. TTK m. 595/1 hükmü gereği devir sözleşmesinde, ek ödeme ve yan edim yükümlülükleri, rekabet yasağı ağırlaştırılmış veya tüm ortakları kapsayacak şekilde genişletilmişse, bu husus, önerilmeye muhatap olma, ön alım, geri alım ve alım hakları ile sözleşme cezasına ilişkin koşullar da belirtilir. Kanaatimce, hükümün gerekçesinde bir taraftan bu kuralın devralanın yükümlülüklerinin farkında olması için getirildiği açıklanırken, diğer taraftan bu kayıtların devir

sözleşmesinde öngörülmesinin emredici nitelikte olmadığı belirtilmesi yerinde bir yaklaşım değildir. Kaldı ki mehz İsv. BK m. 784/2 hükmü incelendiğinde de bu hususların devir sözleşmesinde öngörülmesinin tarafların iradesine bırakılmağı, hükmün emredici nitelikte vazedildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla TTK m. 595/1'deki "belirtilir" ifadesinin "belirtilmelidir" şeklinde öngörülmesi gerekirdi.

5. TTK m. 595/2'de sözleşmede aksi yönde bir hüküm öngörülmemişse, payın devri için genel kurulun onayının şart olduğu ve devrin bu onayla geçerli olacağı belirtilmiştir. Burada esas sermaye payının devrinin onaylanmasına ilişkin genel kurulda payı devreden ortağın oy kullanıp kullanamayacağına ilişkin bir açıklığın olmaması tereddüt oluşturmaktadır. Oy hakkından yoksunluğu düzenleyen TTK m. 619/2'de şirketin kendi payını iktisabına ilişkin kararlarda, payı devreden ortağın oy kullanamayacağı öngörülmüş, payın devrine ilişkin bir sınırlandırma getirilmemiştir. Gerek TTK m. 595'te bir açıklığın bulunmaması gerek oy hakkından yoksunluğu düzenleyen TTK m. 619'da esas sermaye payının devrine ilişkin bir sınırlandırma getirilmemesi sebebiyle esas sermaye payının devrinin görüşüldüğü genel kurula esas sermaye payını devreden ortağın katılabileceği ve oy kullanabileceği sonucuna ulaşılabilir.
6. TTK m. 600/2'de esas sermaye payının rehninde, öncelikli olarak alacaklar ve diğer haklar üzerindeki rehin hakkına ilişkin hükümler, bunların yetersiz kaldığı hallerde teslime bağlı taşınır rehni hükümleri, ihtiyaç olması halinde de taşınmaz rehni, intifa hakkı ve TBK'da düzenlenen alacağın devri hükümleri uygulama alanı bulacaktır. Limited şirket esas sermaye payının rehni, malvarlıksal haklar üzerinde tesis edildiğinden, esas olarak rehin hakkının hukuki niteliği hak üzerinde tesis edilen rehindir.
7. TTK'da anonim şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul etmesi açısından bir sınırlandırma getirilmişken; limited şirketin kendi esas sermaye paylarının rehnedilmesi açısından herhangi bir sınırlandırmaya yer verilmemiştir. Burada TTK m. 379 hükmünün kıyas yoluyla uygulanması savunulabilse de, ETK m. 529/1'de yer alan "*sermaye koyma borcu tamamen yerine getirilmedikçe...*" ibaresi TTK m. 612'ye alınmadığından, limited şirket malvarlığının himaye edilmesi bakımından limited şirketin kendi paylarını rehin olarak kabul

edebilmesinin daha yerinde bir yaklaşım olduğu kanaatindeyiz. Kaldı ki, alacakları için ortaklardan kefalet, ipotek gibi şahsi veya ayni güvence kabul edebilen bir limited şirketin, şirketle işlem gerçekleştiren ortakların borçlarının güvencesi olarak kendi paylarını rehin olarak kabul edemeyeceğini ileri sürmek de yerinde bir yaklaşım olmayacaktır.

8. TTK m. 595/4 hükmü ile esas sermaye payının devrinin şirket sözleşmesi ile yasaklanmasına izin verilmiş olduğu halde, esas sermaye payının rehninin şirket sözleşmesi ile yasaklanmasına izin veren bir hüküm TTK’da yer almamaktadır. Kanaatimce esas sermaye payının devrinin yasaklanmasına olanak tanıyan kanun koyucunun, esas sermaye payının rehni açısından açık bir hüküm vazetmemiş olması, esas sermaye payının rehninin şirket sözleşmesi ile yasaklanamayacağı şeklinde yorumlanmamalıdır. Burada TTK m. 595/4 hükmü, esas sermaye payı üzerinde kurulan rehin hakkının şirket sözleşmesi ile yasaklanması hususunda kıyasen uygulanarak şirket sözleşmesinde öngörülecek bir hükümle limited şirket esas sermaye payının rehni engellenebilir. Bu durumda şirket sözleşmesinde devre ilişkin bir yasak öngörülme dahi, esas sermaye payının rehnini yasaklayan şirket sözleşmesi hükümleri geçerli kabul edilmelidir. Bu yönde bir kabul, kanunun ruhuna da (*ratio legis*) uygun olacaktır.
9. TTK m. 600/2 hükmü, limited şirket esas sermaye payının rehninde, geçişe ilişkin hükümlerin uygulanacağını öngörmüştür. Burada rehin hakkı açısından yalnızca yazılı şekil kuralını getiren TMK m. 955/3 hükmü ile hem yazılı şekil şartını hem de imzaların noter tarafından onaylanması şartını öngören TTK m. 595/1 hükmü karşı karşıya gelmektedir. TMK m. 955/3’te devre ilişkin şartın uygulanacağı özellikle belirtildiğine göre, devir sözleşmesi açısından öngörülen usulün öncelikle uygulanması gerekir. Bu sebeple kanaatimce limited şirket esas sermaye payının rehni açısından TTK m. 595/1’de öngörülen usul uygulanmalı; yazılı rehin sözleşmesinin yanı sıra imzaların noter onaylı olması şartı da aranmalıdır.
10. TTK m. 595/7’de öngörülen zımni kabul karinesinin esas sermaye payının rehninde de uygulama alanı bulması gerekir. Bu bakımdan kanaatimce esas sermaye payının rehni için şirkete yapılan başvurunun (bildirimin) üç ay içinde

reddedilmemesi durumunda esas sermaye payının rehnine onay verilmiş olduğu kabul edilmelidir.

11. Esas sermaye payının devrinden farklı olarak, esas sermaye payının rehinde genel kurulun sadece haklı sebeplerin varlığı durumunda onay vermekten imtina edeceğine ilişkin öngörülen hüküm, yerinde bir düzenlemedir. Her ne kadar borcun ödenmemesi durumunda paraya çevirme neticesinde de şirket yapısında bir değişiklik gerçekleşebileceğinden genel kurulun herhangi bir haklı sebebe dayanmaksızın onayı reddedebileceğinin makul bir çözüm yolu olduğu ileri sürülebilse de limited şirket esas sermaye payının yaygın bir şekilde kredi güvencesi olarak kullanılması bakımından genel kurulun sadece haklı sebeplerin olması durumunda onay vermekten imtina etmesi şirketler hukuku açısından daha makul bir çözüm tarzıdır.
12. TTK m. 600/2 hükmünün lafzı, geçişe ilişkin yapılan atfın, sadece genel kurul onayı açısından geçerli olduğu izlenimi uyandırır da, kanaatimce genel kurul onayı dışındaki TTK m. 595 hükümlerinin de niteliğine uygun düştüğü ölçüde esas sermaye payının rehni açısından uygulanması gerekir. Bu açıdan örneğin, TTK m. 595/1 hükmünde ifade edilen kayıtlar esas sermaye payının değerini etkileyebileceğinden bunların rehin sözleşmesinde belirtilmesi tercih edilebilir. Buna karşılık TTK m. 595/6 hükmü, rehlin niteliğine uygun düşmez. Çünkü esas sermaye payının rehinde, rehinli alacaklı ortak sıfatını kazanmaz; bu sebeple teminat istenmesi de söz konusu değildir. Kaldı ki, rehlin neticesinde rehin paraya çevrilmesi haricinde ortak sıfatında herhangi bir değişiklik olmadığından, paraya çevirme olasılığı düşünülerek rehinli alacaklıya böyle bir yükümlülük yüklenmesi de adil bir çözüm sunmayacaktır.
13. Esas sermaye payı üzerinde tesis edilen rehin hakkı, nama yazılı senetler açısından özellik arz eder. Limited şirket esas sermaye payının bağlandığı nama yazılı pay senetlerinin kıymetli evrak niteliğinde olması, bunların kıymetli evrakın rehnine ilişkin hükümler çerçevesinde rehnedilmesini gerektirmektedir. Bir hak veya bir alacak nama yazılı kıymetli evraka bağlanmışsa, bu kıymetli evrak üzerinde tesis edilecek rehin hakkı, TMK m. 956/2 hükmü gereği yazılı devir beyanı ile senet zilyetliğinin devredilmesiyle gerçekleşir. Bu durumda, nama yazılı senedin rehni açısından öngörülen şekil şartı, nitelikli yazılı şekildir.

Bu açıdan nama yazılı senedin rehnedilmesinde yazılı devir beyanının ve senet tesliminin yapılması zorunludur. Öte yandan kıymetli evrakın rehnedilmesi açısından özel olarak düzenlenen TMK m. 956 hükmünün yanı sıra, TMK m. 955/1 hükmü çerçevesinde de nama yazılı pay senetleri üzerinde rehin hakkı kurulabileceğini belirtmek gerekir.

14. Limited şirket esas sermaye payının haczine ilişkin temel düzenleme TTK m. 133/2 hükmüdür. TTK m. 133/2’de ise sermaye şirketlerinde ortakların şahsi alacaklılarının alacaklarını nasıl tahsil edebileceği düzenlenmiştir. ETK’den oldukça farklı olan TTK m. 133/2 hükmü, limited şirkette doğrudan esas sermaye payının haczi ve satışına olanak tanınması açısından önem arz etmektedir.
15. TTK m. 133/2 hükmü ile limited şirkette şahsi alacaklıların alacaklarını, o ortağa düşen kâr veya tasfiye payından alabileceği düzenlenmiştir. Burada kastedilen, kâr payının çıplak payın haczinin kapsamında olmadığı değil, alacaklının bu hükme dayanarak sadece kâr payını haczettirebileceğidir. Dolayısıyla kanaatimce kâr payının da çıplak pay haczinin kapsamında değerlendirilmesi gerekir. Zira kâr payı, esas sermaye payından kaynaklanan, şirket ortağının ortak sıfatını haiz olmasına bağlı olarak ortaya çıkan bir fer’i (alacağa bağlı) hak mahiyetindedir. Bu sebeple esas sermaye payının haczinin konusu olarak ortaklık ilişkisinden kaynaklanan tüm hak ve yükümlülüklerin anlaşılması gerektiğinden, şirketin borçlu ortağının esas sermaye payının haczedilmesi durumunda, ortağın kâr payının da haczin kapsamında kabul edilmesi gerekir. Bu yönde bir kabul, haczettirilen bir alacağın daha sonra tekrardan hacze konu olması gibi olumsuz sonuçların ortaya çıkmasını önleyecektir.
16. Esas sermaye payının haczi açısından önem arz eden bir diğer husus, bu işlemin hangi usule göre yapılacağıdır. Limited şirket çıplak payı, İİK m. 88 hükmüne göre haczedilmesinin ve muhafaza altına alınmasının mümkün olmadığını belirtmek gerekir. Esas sermaye payının haczine İİK m. 88 hükmünün uygulanıp uygulanmaması açısından, esas sermaye payının ispat aracı mahiyetindeki senetlere bağlanıp bağlanmaması herhangi bir fark yaratmaz. Zira ortada haczedilebilecek gümüş, altın gibi değerli bir şey olmadığı gibi, kıymetli evrak niteliğinde bir senet veya para da söz konusu değildir. Buna karşılık limited şirket nama yazılı pay senetlerinin kanaatimizce kıymetli evrak niteliğinde olduğunun

kabulü halinde, limited şirket nama yazılı pay senetlerinin İİK m. 88 hükmüne göre haczedilmesi gerekir. Bu durumda limited şirket esas sermaye payı nama yazılı senede bağlanmışsa, borçlu ortağın esas sermaye payının haczi, İİK m. 88/1 hükmüne göre nama yazılı kıymetli evraka fiilen el konulmak suretiyle yapılmalıdır.

17. İİK m. 94 hükmünün limited şirket çıplak payının haczi açısından uygulanıp uygulanamayacağı tartışmalıdır. Zira İİK m. 94 hükmü, anonim şirket çıplak payının haczi açısından bir düzenleme getirirken, limited şirket açısından herhangi bir hüküm öngörmemiştir. Ancak, TTK m. 133/2 hükmüyle limited şirket esas sermaye payının da anonim şirket çıplak payına benzer şekilde haczedilebilir ve paraya çevrilebilir hale getirilmesi karşısında, İİK m. 94 hükmünün limited şirket çıplak payları açısından kıyasen uygulanmasının makul bir çözüm olacağı kanaatindeyim.

18. İİK m. 89 hükmünün de limited şirket çıplak pay haczinde uygulanıp uygulanamayacağı tartışmalıdır. Kanaatimce, gerek İİK m. 89 hükmünün niteliğini gerek uygulamadaki sorunlar göz önüne aldığımızda, çıplak payın haczin de İİK m. 89 hükmünün uygulanmaması gerekir. İİK m. 89 hükmünün amacı, borçlunun, alacaklının ve üçüncü şahsın menfaatlerini dengeli bir şekilde muhafaza etmedir. Amaç bu olsa da, uygulamada bu amaca aykırı hareket edilebilmekte; özellikle çok yaygın bir şekilde üçüncü şahıs konumundakilerin menfaatlerinin çiğnenmesine sebep olacak şekilde İİK m. 89 hükmüne başvurulmaktadır. Şu hâlde çıplak pay haczinde İİK m. 89 hükmüne başvurulması, pratik ve tutarlı bir çözüm sunmayacaktır. Özellikle çıplak pay haczinin gerçekleştirilmesinden sonra şirkete, İİK m. 89 hükmüne dayanılarak muhafaza tedbiri anlamında ve şirketin cezai sonuçlara taraf olabilmesi için tekrardan bir ihbarname gönderilmesi, İİK m. 89 hükmünün amacına aykırılık teşkil ettiği gibi, İİK m. 89 hükmünün kötüye kullanılması anlamına gelmektedir. Kaldı ki, limited şirket ortağının sahip olduğu çıplak pay ne bir İİK m. 89 anlamında taşınır maldır ne de doğrudan bir alacak hakkıdır. Bu açıdan da İİK m. 89 hükmünün limited şirket çıplak payının haczinde uygulanmaması gerektiği kanaatindeyim. Ancak elbette ki, TTK m. 133/2 hükmü gereği, çıplak pay haczi

yapılmaksızın salt tasfiye veya kâr payı haczedilecekse İİK m. 89 hükmünün uygulanması gerekecektir.

19. TTK m. 600/1’de esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkı, bir hak üzerinde kurulan intifa hakkı özelliği gösterir. Hükümde esas sermaye payının geçişine ilişkin hükümlerin uygulanacağı hükme bağlanmıştır. Bu sebeple TTK m. 595/1 hükmü gereği, esas sermaye payı üzerinde intifa hakkı kurulması amacına yönelmiş sözleşmenin yazılı yapılması, tarafların imzalarının noterce onaylanması gerekir. Ayrıca ifade edelim ki, esas sermaye payı üzerinde geçerli bir intifa hakkı kurulabilmesi için, genel kurul onayı da şarttır; meğerki şirket sözleşmesinde aksi öngörülmüş olsun.
20. Kanaatimce TTK m. 595/3’te öngörülen şirket sözleşmesinde başka türlü bir düzenleme yapılmamışsa, genel kurulun sebep göstermeksizin esas sermaye payının devrini reddedebileceği yönündeki hüküm gereği genel kurulun esas sermaye payı üzerinde kurulacak intifa hakkını onaylamaktan kaçınması, intifa hakkının tesis edilmesi açısından da engel olacaktır. Zira intifa hakkı tesisıyla müntefi hak üzerinde tam bir yararlanma hakkına sahip olup, esas sermaye payından doğan malvarlığı ve yönetim hakları üzerinde kullanılabilecek bir yetki elde edeceğinden, genel kurulun esas sermaye payı üzerinde tesis edilecek intifa hakkına onay vermemesi, şahıs şirketi özelliklerini de barındıran limited şirkete dışardan kişilerin müdahalesinin önlenmesi açısından önem arz etmektedir.
21. Şirket sözleşmesi ile esas sermaye payı üzerinde tesis edilen intifa hakkına ilişkin bir yasağın öngörülmesi veya genel kurulun esas sermaye payının intifa hakkına konu olmasına onay vermekten kaçınması durumunda da, TTK m. 595/5 gereği ortağa haklı sebeple çıkma hakkının tanınması gerektiği kanaatindeyim.
22. TTK m. 596’da esas sermaye payının *ipso iure* geçişi hallerinde (miras, eşler arası mal rejimi ve icra) tüm borç ve hakların esas sermaye payını iktisap eden kişiye geçeceği, bunun için genel kurul kararına gerek olmadığı hükme bağlanmış; ancak genel kurula bu kişiyi geriye etkili (*ex tunc*) olarak reddetme hakkı tanımış; ret kararına kadar (üç aylık süredeki) genel kurul kararlarını geriye etkililikten istisna tutmuştur. Söz konusu bu istisna, izah edilmesi güç bir çelişki ortaya çıkarmakta ve payı iktisap eden kişinin genel kurul tarafından

reddedilmesine olanak tanınmasının altında yatan sebeplerle de bağdaşmamaktadır. Bu sebeple, İsv. BK m. 788/2’de öngörüldüğü gibi, TTK m. 596’da da oy hakları ve buna bağlı hakların kullanılabilmesi için genel kurul onayı şartının getirilmesi hem iktisap edenin hem şirketin menfaatlerinin korunmasına hem de geriye etkililiğin uygulanmasıyla ortaya çıkabilecek birtakım sorunların ortadan kaldırılmasına hizmet edeceği kanaatindeyim.

23. TTK m. 612’de limited şirketin kendi esas sermaye paylarını iktisap etmesi de ayrı bir iktisap hali olarak düzenlenmiştir. TTK m. 612 hükmü, iktisap edilecek esas sermaye paylarının bedellerinin ödenmesi şartı ve iktisabın ivazlı olması konularını eksik bırakmıştır. Hükmün gerekçesinde açıkça TTK m. 612’nin anonim şirketlere paralel düzenlendiği belirtildiğinden, bu husustaki anonim şirket hükümleri (TTK m. 379 vd.) TTK m. 612’deki söz konusu bu boşluklara uygulanabilecektir. Bu bağlamda TTK m. 379/4 hükmüne kıyasen limited şirketin de sadece bedeli tamamen ödenmiş esas sermaye paylarını iktisap etmesi gerektiği ve TTK m. 383/1 hükmü gereği, limited şirketin de kendi paylarını ivazsız iktisap etmesinin mümkün olduğu kanaatindeyim.

24. TTK m. 616’da, “Müdürün, şirketin kendi paylarını iktisabı konusunda yetkilendirilmesi veya böyle bir iktisabın onaylanması” genel kurulun devredilemez yetkileri arasında sayılmıştır (m. 616/1-ı). Ancak yetkilendirmenin içeriğine dair bir düzenleme getirilmemiş, bu konu da eksik bırakılmıştır. Kanaatimce, bu boşluğun doldurulması için de TTK m. 379/2 hükmünün kıyasen limited şirkete uygulanması gerekir. Bu hükmün kıyasen uygulanması, müdürlere sınırsız bir yetki verilmesinin önüne geçilmesini sağlayarak eşit işlem ve sermayenin korunması ilkelerine hizmet edecektir.

KAYNAKÇA

Acar, Faruk (2017) Rehin Hukuku Dersleri, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Adıgüzel, Burak (2014) “Anonim Şirketlerde Rüçhan Hakkının Sınırlandırılması veya Kaldırılması” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 18, S: 1, s. 1-48.

Aker, Halit (2016) “Anonim ve Limited Şirketlerde Ortaklık Sıfatının Sona Ermesi ve Özellikle Haklı Sebep Fesih Davasına İlişkin Bazı Değerlendirmeler” BATİDER, C: 32, S: 1, s. 63-150.

Akıntürk, Turgut / Ateş, Derya (2018) Medeni Hukuk, 24. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Akipek, Jale G. / Akıntürk, Turgut (2009) Eşya Hukuku, İstanbul, Beta Yayınları

Akipek, Jale G. (1972) Türk Eşya Hukuku (Ayni Haklar), 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.

Akipek, Jale G. (1969) Mülkiyet Hakkı Üzerinde Bir İnceleme, BATİDER, C: 5, S: 1, s. 1-15.

Al Kılıç, Şengül (2019) “Anonim Şirketlerde Pay Sahiplerinin Tasfiye Payı Alma Hakkı” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 23, S: 4, s. 47-97.

Alanya, Alp (2014) “Limited Şirketlerde Esas Sermayenin Artırılması” İstanbul Barosu Dergisi, C: 88, S: 1, s. 242-282.

Albayrak, Hakan (2017) Limited Şirket Hisse Haczi Konulu Tebliğ, Türk Ticaret Kanunu’nun 5. Yıl Sempozyumu, Ankara.

Alışkan, Murat (2013) Limited Şirket Tarihçe Niteliği, İstanbul, Legal Yayıncılık.

Altaş, Soner (2020), Sermaye Şirketleri ve Kooperatiflerde Pay Defteri – Pay ve Pay Senedi, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Altaş, Soner (2011) Yeni Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketler, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Altaş, Soner (2010) “Limited Şirketlerde Pay Devri ve Devrin Amme Borçlarına İlişkin Sorumluluğa Etkisi.” Terazı Hukuk Dergisi, C: 5, S: 41, s. 71-81.

Antalya, O. Gökhan / Topuz, Murat (2019) Eşya Hukuku C: IV / 1, 3. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Antalya, Gökhan (2008) “Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Teorisi” Tüzel Kişilik Perdesinin Aralanması Sempozyumu, İstanbul, s. 143-152.

Arkan, Sabih (2001) “Adi Şirket Ortağına Sözleşmeyle Verilen İdare Yetkisinin Kaldırılması ve Sonuçları.” BATİDER, C: 21, S: 2, s. 15-24.

Arslan, A. Serkan (2018) “Limited Şirket Hisselinin Haczi ve Haczin Sonuçları” Ankara Hacı Bayram Veli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 22, S: 4, s. 3-35.

Arslan, Ramazan (2016) “Borçlunun Üçüncü Kişide Bulunan Alacağının Haczi, Haczin Üçüncü Kişie Bildirilmesi ve Sonuçları” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S: 4, s. 3217-3242.

Arslan, Ramazan / Yılmaz, Ejder / Taşpınar Ayvaz, Sema / Hanağası, Emel (2018) İcra ve İflas Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Arslanlı, Halil (1963) “Türk Ticaret Kanunu’nun Limited Şirketlere Dair 520 nci Maddesi Hükümleri”, BATİDER, C: 2, S: 1, s. 163-201.

Arslanlı, Halil (1962) Limited Şirketler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını.

Arslanlı, Halil / Domaniç, Hayri (2010) Türk Ticaret Kanunu Şerhi Limited Şirketler Hukuku ve Uygulaması, Türk Ticaret Kanunu Şerhi Cilt III, 2. Baskı (Tıpkı Basım), İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Ayan, Mehmet (2017) Eşya Hukuku III - Sınırlı Ayni Haklar, 8. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Aybay, Aydın / Hatemi, Hüseyin (2009) Eşya Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Ayhan, Rıza / Çağlar, Hayrettin / Özdamar, Mehmet (2019) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, Ankara, Yetkin Yayınları.

Ayiter, Kudret (1953) Medeni Hukukta Tasarruf İşlemleri, Ankara, Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayını.

Aytaç, Zühtü (1988) Sermaye Piyasası Hukuku ve Hisse Senetleri, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Badak, Zehra (2019) Türk Ticaret Kanunu'na Göre Anonim Şirkette Pay Sahibinin Kâr Payı Hakkı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Bahtiyar, Mehmet (2016) Ortaklıklar Hukuku, 11. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Barlas, İrfan (2017) Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Baştuğ, İrfan (1974) Şirketler Hukukunun Temel İlkeleri, İzmir, Ege Üniversitesi İktisadi ve Ticari Bilimler Fakültesi Yayını.

Biçer, Levent / Hamamcıoğlu, Esra (2013) “Limited Ortaklıkta Esas Sermaye Payının Rehni” Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 1, S: 2, s. 59-88.

Bilge, M. Emin (2012) “Anonim Şirketin Sona Ermesi ve Tasfiyesi” Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 16, S: 3–4, s. 261-294.

Bilgili, Fatih / Demirkapı, Ertan (2013) Şirketler Hukuku, 9. Baskı, Bursa, Dora Yayınları.

Bora, Sevda (2013) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununa Göre Limited Şirketlerde Esas Sermaye Payının Devri - Devrin Sonuçları ve Devre İlişkin Önemli Hususlar.” Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 7, s. 75-93.

Bozer, Ali / Göle, Celal (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Bozkurt, Tamer (2019) Şirketler Hukuku, Ankara, Legem Yayıncılık.

Büberci Çifçi, Afet Gülen / İçöz Demirel, Derya (2019) Anonim ve Limited Şirketlerde Pay, Kâr Payı ve Yedek Akçelerin Edinilmiş Mallara Katılma Rejimi Kapsamında Tasfiyesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Can, Mertol (2012) Kıymetli Evrak Hukuku (Ders Kitabı) 2. Baskı, Ankara, İmaj Yayınevi.

Canarşlan, Gökçen (2016) İntifa Hakkının Sona Ermesi, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Cansel, Erol (1967) Türk Menkul Rehni Hukuku I - Teslim Şartlı Menkul Rehni, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayınları.

Çağ, Barbaros (1973) “Limited Şirkette Ortaklık Payının Devri”, BATİDER, C: 7, S: 3, s. 581-602.

Çağlar, Hayrettin (2010) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Anonim Şirketin Kendi paylarını İktisap Etmesi” Bahçeşehir Üniversitesi Hukuk Fakültesi Kazancı Hakemli Hukuk Dergisi, S: 75-76, s. 82-100.

Çakı, Gamze (2020) Anonim Ortaklık Tasfiyesinde Alacaklıların Korunması, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Çakırca, S. İrem (2006) Adi Alacakların Rehni, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Çamoğlu, Ersin (2008) Kollektif Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi ve Ortağın Haklı Sebeple Çıkarılması, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Çamoğlu, Ersin (1973) “İsviçre, Alman ve Türk Hukuklarında Limited Ortağın Sınırlı Sorumluluğu İlkesinin Anlamı ve Nitelikleri”, İÜHFM, C: 38 S: 1-4, s. 499-519.

Çamoğlu, Ersin (1971) “Limited Ortaklığın Sermaye Alacaklarının Haczi” BATİDER, C: 6, S: 1, s. 57-67.

Çapa, M. Sadık (2013) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim ve Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Çebi, Hakan (2019) Limited Şirketler Hukuku, Ankara, Adalet Yayınevi.

Çeliktaş, İlyas (2006) Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını İktisabı, İstanbul, Arıkan Yayıncılık.

Çetiner, Selma / Bozkurt Yüksel, Armağan Ebru (2014) Ticari İşletme ve Şirketler Hukuku, 3. Baskı, Ankara, Detay Yayıncılık.

Çevik, Orhan Nuri (1994) Limitet Şirketler Hukuku ve Uygulaması, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Çığsar, M. Gizem (2019) Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Rehni, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Demirkapı, Ertan (2008) Türk Ticaret Kanunu ve Türk Ticaret Kanunu Tasarısına Göre Limited Ortaklıkta Payın Devri, İzmir, Güncel Yayınevi.

Demirkapı, Ertan (2007) “Limited Ortaklıkta Pay Devir Vaadinin Konusu ve Hukuki Niteliği”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 9, S: Özel, s. 815-848.

Dereli, Zeliha (2011) “Roma Hukukundan Günümüze İntifa Hakkı Sahibinin Hakları” Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, C: 1, S: 7, s. 1-24.

Dinç, Serhan (2016) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Anonim Şirketlerin Tasfiyesi” Terazi Hukuk Dergisi, C: 11, S: 120, s. 27-37.

Doğan, B. Fatih “Anonim Şirketlerin Kendi Paylarını İktisabının Fayda ve Zararları” Ünal, Mehmet (Editör) (2006) Prof. Dr. Fikret Eren'e Armağan, Ankara, Yetkin Yayınları, s. 449-478.

Doğanay, İsmail (1975) “Limited Şirketlerde Ortaklık Payının Bir Başkasına Devredilmesi Koşulları Nelerdir?” BATİDER, C: 8, S: 2, s. 83-93.

Doğrusöz, A. Bumin (1998) “Limited Şirketlerde Pay ve Pay Devri” Yaklaşım Dergisi, S: 63, s. 58-59.

Doğrusöz Koşut, Hanife (2016) “Limited Şirkette Nama Yazılı Senede Bağlanmış Esas Sermaye Payının Devir Şartları” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 22, S: 1, s. 365-387.

Domaniç, Hayri (2010) Kıymetli Evrak Hukuku Ve Uygulaması – TTK Şerhi IV, 2. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Domaniç, Hayri (1970) “Kıymetli Evraka Bağlanması Mümkün Hakların Haciz Kabiliyeti” BATİDER, C: 5, S: 4, s. 750-771.

Dural, H. Ali (2018) “Limited Şirket Esas Sermaye Payının Miras, Eşler Arası Mal Rejimi ve İcra Yoluyla Edinilmesine İlişkin TTK m. 596 Düzenlemesi Üzerine Düşünceler ve Eleştiriler” Kadir Has Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 6, S: 1, s. 111-124.

Dural, Mustafa / Ögüz, Tufan (2018), Türk Özel Hukuku C: II - Kişiler Hukuku, 19. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Dural, Mustafa / Sarı, Suat (2017) Türk Özel Hukuku C: 1 – Temel Kavramlar ve Medeni Kanunun Başlangıç Hükümleri, 12. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Durgut, Ramazan (2013) “Limited Şirket Esas Sermaye Payı Üzerinde Rehin Hakkı Kurulması” Türkiye Barolar Birliği Dergisi, C: 26, S: 108, s. 123-138.

Epçeli, Sevgi (2010) “Türk Ticaret Kanunu Tasarısı’nın Yeni Pay Alma Hakkı ile İlgili Olarak Getirdiği Düzenleme, Eleştiriler ve Öneriler” İstanbul Barosu Dergisi, C: 84, S: 6, s. 3589-3625.

Erdem, H. Ercüment / Göksoy, Y. Can “Limited Şirkette Payın Rehni”: Gören, Zafer (Editör) (2000) Prof. Dr. Seyfullah Edis’e Armağan, İzmir, Dokuz Eylül Üniversitesi Yayını.

Eren, Fikret (2019) Borçlar Hukuku Genel Hükümler, 24. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Ergüne, M. Serkan (2002) Hukukumuzda Taşınır Rehninin, Özellikle Teslime Bağlı Taşınır Rehninin Kuruluşu, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Eriş, Gönen (2013) Açıklamalı-İçtihatlı Ticari İşletme ve Şirketler (3 Cilt), Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ertaş, Şeref (2013) “Tescilli Taşınır Rehinleri”, Prof. Dr. Aydın Zevkliler’e Armağan, Yaşar Üniversitesi Elektronik Dergisi, C: 8, s. 1155-1184.

Ertaş, Şeref / Serdar, İlknur / Gürpınar, Damla (2012) Eşya Hukuku, 10. Baskı, İzmir, Barış Yayınları.

Esener, Turhan/ Güven, Kudret (2008) Eşya Hukuku, 4. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Göksoy, Y. Can (2001) Anonim Ortaklıkta Payın Rehni, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Gönen, Ramazan (2013) “Limited Şirkette Esas Sermaye Payının Devri” İstanbul Barosu Dergisi, C: 87, S: 2, s. 388-396.

Gönen, Doruk (2011) Tüzel Kişilerde Kişilik Hakkı ve Korunması, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Günergök, Özcan (2014) Alacağın Devrinde Borçlunun Hukuki Durumu, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Gürbüz Usluel, Aslı E. (2016) Anonim Şirketlerde Pay Sahibinin Kâr Payı Alma Hakkı, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Gürsoy, Kemal T. / Eren, Fikret / Cansel, Erol (1984) Türk Eşya Hukuku, Zilyetlik, Tapu Sicili, Mülkiyet, Sınırlı Ayni Haklar, 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayınları.

Hatemi, Hüseyin (1979) Medeni Hukuk Tüzel Kişileri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını.

Hatemi, Hüseyin / Serozan, Rona / Arpacı, Abdülkadir (1991) Eşya Hukuku, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Hirsch, Ernest (1948) Ticaret Hukuku Dersleri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi Yayını.

İmregün, Oğuz “Anonim Ortaklıkta Pay Sahibinin Kâr Payı (Temettü) Hakkı” Kendigelen, Abuzer (Editör) (2002), Prof. Dr. Ömer Teoman’a 55. Yaş Günü Armağanı, İstanbul, Beta Yayınları, s. 413-434.

İmregün, Oğuz (2001) Kara Ticareti Hukuku Dersleri (Genel Hükümler-Ortaklıklar-Kıymetli Evrak), 12. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

İmregün, Oğuz (1989) Anonim Ortaklıklar, 4. Baskı, İstanbul, Yasa Yayınları.

İzmirli, Yedigâr (2000) “Şirketler Hukukunda Sorumluluk İlişkileri ve Anonim Şirketlerde Sınırlı Sorumluluk”, Mevzuat Dergisi, S: 33.

Karacan, A. İhsan / Karacan, E. Esra (2015) Halka Açık Şirketlerin Kendi Paylarını Geri Alımı, İstanbul, Legal Yayıncılık.

Karasu, Rauf (2015) Anonim Şirketlerde Emredici Hükümler İlkesi, 2. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Karayağın, Yaşar (1973) Ticaret Hukuku II - Şirketler Hukuku, 2. Baskı, Ankara, Ankara Üniversitesi Yayını.

Karlı, Abdurrahim (2014) İcra ve İflas Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Alternatif Yayıncılık.

Kavak, Yalçın (2015) Borçlar Hukukunda Yazılı Şekil, İstanbul, Yazarın Kendi Yayını.

Kaya, Mustafa İsmail (2008) “Limited Ortaklıkta Esas Sermaye Payı Devri ve Devir Borcunu Doğuran İşlemlerde Tarafların İmzalarının Noter Tarafından Onaylanması Zorunluluğu” Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 3, S: 1, s. 361-376.

Kendigelen, Abuzer (2018) “Adi Şirket, Ticaret Şirketleri ve Kooperatiflere İlişkin Payların Devrinde Şekil”, Makalelerim C: 1 (1986-2001), İstanbul, XII Levha Yayınları, s. 215-243.

Kendigelen, Abuzer (2016) Türk Ticaret Kanunu Değişiklikler, Yenilikler ve İlk Tespitler, Güncellenmiş 3. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Kendigelen, Abuzer (2004) “Anonim Şirketlerde Çıplak Payların Haczi” İÜHFM, C: 62, S: 1-2, s. 381-402.

Kendigelen, Abuzer (2002) “Limited Şirket Paylarının Haczi” Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 1, S: 1, s. 409-416.

Kendigelen, Abuzer (1994) Anonim Ortaklık Payı Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul, Beta Yayınları.

Kervankıran, Emrullah (2015) Anonim Şirketlerin Tasfiyesi, Ankara, Seçkin Yayınları.

Kervankıran Emrullah (2007) “Sermaye Ortaklıklarında Sınırlı Sorumluluk İlkesine Karşı Önemli Bir İstisna: Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması”, Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 11, S: 3-4, s. 453-472.

Kılıç, Mehmet (2009) “Anonim Ortaklıklarda Pay Rehni”, Bankacılar Dergisi, S. 71, s. 66-77.

Kırca, İsmail / Şehirali Çelik, F. Hayal / Manavgat, Çağlar (2013) Anonim Şirketler Hukuku C. I, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Köksoy, Mesut (2016) “Hukuki Güvenlik İlkesi Açısından Takip Ekonomisi” Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 20, S: 3, s. 53-85.

Köprülü, Bülent / Kaneti, Selim (1982) Sınırlı Ayni Haklar, 2. Baskı, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını.

Kubilay, Huriye (1987) “Kambiyo Senetlerinin Rehni” Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Prof. Dr. Kudret Ayiter Armağanı, C: 3, S: 1-4, s. 497-513.

Kuru, Baki (2019) İstinaf Sistemine Göre Yazılmış İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 3. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Kuru, Baki (2013) İcra ve İflas Hukuku El Kitabı, 2. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Makaracı Başak, Aslı (2014) Taşınır Rehni Sözleşmesi, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Moroğlu, Erdoğan (2016) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu (Başlangıç Hükümleri, Ticari İşletme, Ticaret Şirketleri, Kıymetli Evrak ve Son Hükümler) Değerlendirme ve Öneriler, 8. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayıncılık.

Moroğlu, Erdoğan (2015) Anonim Ortaklıklarda Sermaye Artırımı, 3. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Muşul, Timuçin (2013) İcra ve İflas Hukuku, 6. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Narbay, Şafak (2003) Anonim Ortaklıkta Pay Defteri, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Nomer, Füsun (1998) Anonim Ortaklıkta Eşit Davranma (Eşit İşlem) İlkesi. Prof. Dr. Oğuz İmregün’e Armağan, İstanbul, Beta Yayınları.

Nomer, H. Nami / Ergüne, M. Serkan (2019) Eşya Hukuku, 7. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Oğuzman, M. Kemal / Barlas, Nami (2019) Medeni Hukuk, 25. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Oğuzman, M. Kemal / Seliçi, Özer/ Oktay-Özdemir, Saibe (2013) Eşya Hukuku, 16. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Oğuzman, M. Kemal / Öz, M. Turgut (2012), Borçlar Hukuku Genel Hükümler C. I, 10. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Okutan Nilsson, Gül (2004) Anonim Ortaklıklarda Paysahipleri Sözleşmeleri, İstanbul, Çağa Hukuk Vakfı Yayınları.

Omağ, M. Kemal (2019), “Senetler Hukukunda Kıymetli Evrak Kavramı” Fasikül Hukuk Dergisi, C: 11, S: 111, s. 603-612.

Oskay, Mustafa / Deynekli, Adnan / Koçak, Coşkun / Doğan, Ayhan (2007) İİK Şerhi C: 2, Ankara, Turhan Kitabevi.

Öçal, Akar (1971) “Anonim Şirketlerde Hazırlık Devresi Faizi”, İktisat ve Maliye Dergisi, C: 18, S: 2.

Öz, Turgut (1987) “Limited Ortaklıkta Pay Kavramı ve Payın Devri”, İÜHFM, Ord. Prof. Sulhi Dönmezer’e Armağan, C: 52, S: 1-4, s. 345-386.

Özdamar, Mehmet (2005) Anonim Ortaklıkların Kendi Paylarını İktisap Etmesi, Ankara, Yetkin Yayınları.

Özen, Burak “İntifa Hakkının Kullanılmasının Devri Kavramı ve Bu Kavramın İntifa Hakkının Hacıyla İlişkisi” Teoman, Ömer (Editör) (2009) Prof. Dr. Hüseyin Hatemi'ye Armağan, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Özen, Burak (2008) Türk Medeni Hukukunda Eşya Üzerinde İntifa Hakkı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Öztan, Fırat (2017) Kıymetli Evrak Hukuku, 21. Baskı, Ankara, Turhan Kitabevi.

Öztürk Dirikkan, Hanife (2005) Limited Şirket Ortağının Ayrılması ve Ayrılma Payı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Öztürk, Gülay (1998) İnançlı İşlemler, Ankara, Yetkin Yayınları.

Palta, Nihan (2017) “Limited Şirketlerin Kendi Paylarını İktisap Etmesi” İstanbul Barosu Dergisi, C: 91, S: 4, s. 44-73.

Pekcanitez, Hakan / Atalay, Oğuz / Sungurtekin Özkan, Meral / Özekes, Muhammet (2019) İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı, 6. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Pelvan, Neslihan (2019) “Limited Şirketlerde Pay Devri” Bursa Barosu Dergisi, C: 43, S: 107, s. 84-87.

Poroy, Reha / Çamoğlu, Ersin / Tekinalp, Ünal (2017) Ortaklıklar Hukuku C.II, 13. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık

Poroy, Reha / Tekinalp, Ünal (2013) Kıymetli Evrak Hukuku Esasları, 21. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Postacioğlu, İlhan / Altay, Sümer (2010) İcra Hukuku Esasları, 5. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Postacioğlu, İlhan (1979) “Borçlunun Üçüncü Şahsa Karşı Alacaklarının Haczi ile İlgili Bazı Problemler” BATİDER, C: 10, S: 2, s. 353-368.

Pulaşlı, Hasan (2019) Kıymetli Evrak Hukukunun Esasları, 7. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, Hasan (2018) Şirketler Hukuku Şerhi (3 Cilt), 3. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Pulaşlı, Hasan (2017) Şirketler Hukuku Genel Esaslar, 5. Baskı, Ankara, Adalet Yayınevi.

Püsküllüoğlu, Ali (2010) Arkadaş Türkçe Sözlük, 10. Baskı, Ankara, Arkadaş Yayınevi.

Saymen, F. Hakkı / Elbir, H. Kemal (1963) Türk Eşya Hukuku Dersleri, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Schwarz, Andreas B. (1948) Borçlar Hukuku Dersleri, C. 1, (Çeviren: Bülent Davran, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını).

Serozan, Rona (2014) Eşya Hukuku I, 3. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Serozan, Rona (2011) Medeni Hukuk Genel Bölüm/Kişiler Hukuku, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Sevi, A. Murat (2018) Anonim Ortaklıkta Payın Devri, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Sezer, Ahmet (2007) “Kıymetli Evrakın Özellikleri” Terazi Hukuk Dergisi, C: 2, S: 5, s. 28-37.

Sezgin Huysal, Ayşegül (2016) “Limited Şirketlerde Nama Yazılı Pay Senedinin Hukuki Niteliği” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 22, S: 1, s. 317-346.

Sirmen, Lale (2017) Eşya Hukuku, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Sirmen, Lale (1990) Alacak Rehni, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Sümer, Ayşe (2010) “Anonim Ortaklıkların Haklı Nedenle Feshi.” Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, C: 28, S: 1, s. 171-181.

Şahin, Cansu (2020), Anonim Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi İsteminde Mahkemenin Fesih Dışındaki Çözümlere Karar Verme Yetkisi, Ankara, Adalet Yayınevi.

Şahin, Ç. Serdar (2019) “Ticaret Şirketlerinde Ortakların Kişisel Alacaklılarının Şirkete Yöneltebilecekleri Haciz Talepleri” Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 27, S: 1, s. 167-211.

Şener, O. Hami (2019) Teorik ve Uygulamalı Ortaklıklar Hukuku – Ders Kitabı, 4. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Şener, O. Hami (2017) Limited Ortaklıklar Hukuku, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Taşdelen, Nihat (2012) 6102 Sayılı Türk Ticaret Kanunu’na Göre Limited Ortaklıklarda Çıkma, Çıkarılma ve Fesih, Ankara, Yetkin Yayınları.

TDK (1998) Türkçe Sözlük C. II, 9. Baskı, Ankara.

Tekil, Fahiman (1978) Şirketler Hukuku C. III, Limited Şirketler ve Kooperatifler, İstanbul, Otağ Yayınevi.

Tekinalp, Ünal (2013) Sermaye Ortaklıklarının Yeni Hukuku, 3. Baskı, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Tekinalp, Ünal (2003) “Limited Ortaklık Payının Devrinde Tescil Davası” Ticaret Hukuku ve Yargıtay Kararları Sempozyumu, Ankara, s. 3-9.

Tekinalp, Ünal (1979) “Pay Defterine Yazımın Hukuki Niteliği Sorunu, Yargıtay On Birinci Hukuk Dairesinin Bir Kararı Üzerine Düşünceler” İktisat ve Maliye Dergisi, C: 25, S: 11.

Tekinay, S. Sulhi (1994) Menkul Mülkiyeti Ve Sınırlı Ayni Haklar, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Tekinay, S. Sulhi / Akman, Sermet / Burcuoğlu, Haluk / Altop, Atilla (1993) Borçlar Hukuku, Genel Hükümler, 7. Baskı, İstanbul, Filiz Kitabevi.

Teoman, Ömer (2000) “Limited Ortaklığın Edindiği Kendi Paylarından Doğan Hak ve Borçlar ve Edinmenin Diğer Bazı Sonuçları” Otuz Yıl Ticaret Hukuku – Tüm Makalelerim C: 1 (1971-1982), İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Teoman, Ömer (2000) “Şirketçe Devralınan Payların Umumi Heyette Temsili Caiz Değildir Kuralının (TK m. 329 f. 3 e. 2) Anlamı” Otuz Yıl Ticaret Hukuku – Tüm Makalelerim C: 1 (1971-1982), İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Teoman, Ömer (1978) Anonim Ortaklıklarda İntifa Senetleri, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Kitabevi.

Topal, Önder (2016) “Senede Bağlanmamış Anonim Şirket Payının Haczi” Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 65, S: 4, s. 2977-3016.

Topsoy, Fevzi (2019) Şirketler Hukuku Ders Notları, İstanbul, Legal Yayıncılık.

Topuz, Gökçen (2011) Hisse Haczi ve Satışı, Ankara, Yetkin Yayınları.

Tuna, Ergun / Göç Gürbüz, Diğdem (2018) Ticaret Hukuku Prensipleri – Kıymetli Evrak, İstanbul, Beta Yayınları.

Tunçomağ, Kenan (1993) “Üçüncü Kişilerdeki Alacakların Haczinin Doğurduğu Sorunlar” İstanbul Barosu Dergisi, S: 7-8-9, s. 450-460.

Tunçomağ, Kenan (1976) Türk Borçlar Hukuku, C. I - Genel Hükümler, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını.

Turanlı, Hüsni / Seyman Korkmaz, Seda (2015) “Anonim Ortaklıklarda Kâr Payı Alma Hakkı” İstanbul Kültür Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 14, S: 1, s. 7-44.

Türk, Ahmet (2016) Yeni Türk Ticaret Kanunu ve Sermaye Piyasası Mevzuatına Göre Anonim Ortaklığın Kendi Paylarını Edinmesi, Ankara, Adalet Yayınevi.

Türk Hukuk Lügatı (1998), 4. Baskı, Ankara, Başbakanlık Basımevi.

Uçar, Sercan (2020) Anonim Şirket Paylarının Devrinde Önalım ve Öncelik Hakları, 2. Baskı, Ankara, Seçkin Yayıncılık.

Ulukaya, Leyla (2013) “Limited Ortaklığın Haklı Sebeple Feshi.” Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, C: 4, S: 8, s. 129-161.

Umar, Bilge (1973) İcra ve İflas Hukukunun Tarihi Gelişmesi ve Genel Teorisi, İzmir, Ege Üniversitesi Yayını.

Uyar, Talih (2004) İcra ve İflas Kanunu Şerhi C: V, 2. Baskı, Ankara, Yazarın Kendi Yayını.

Uzun Kazmacı, Özge (2013) Faktoring Sözleşmesi, İstanbul, Vedat Kitapçılık.

Ülgen, Hüseyin / Helvacı, Mehmet / Kendigelen, Abuzer / Kaya, Arslan (2014) Kıymetli Evrak Hukuku, 8. Baskı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Üstündağ, Saim (2004) İcra Hukukunun Esasları, 8. Baskı, İstanbul, Yazarın Kendi Yayını.

Vardar Hamamcıoğlu, Gülşah (2014) Medeni Hukuk'ta Tasarruf İşlemi Kavramı, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Velidedeoğlu, H. Veldet (1969) Medeni Hukuk, İstanbul, İstanbul Üniversitesi Yayını.

Yanlı, Veliye (2000) Anonim Ortaklıklarda Tüzel Kişilik Perdesinin Kaldırılması ve Pay Sahiplerinin Ortaklık Alacaklılarına Karşı Sorumlu Kılınması, İstanbul, Beta Yayınları.

Yasaman, Hamdi (1987) Anonim Ortaklıkların Birleşmesi, Ankara, Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayını.

Yasan, Mustafa (2018) Limited Şirkette Ortakların Genişletilmiş Hukuki Sorumluluğu, Ankara, Yetkin Yayınları.

Yavaş, Murat (2005) Borçlunun Üçüncü Şahıslardaki Mal, Hak ve Alacaklarının Haczi, İstanbul, Arıkan Yayıncılık.

Yavuz, Cevdet / Acar, Faruk / Özen, Burak (2018) Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler), 15. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Yeniocak, Umut (2009) Anonim Şirket ve Limited Şirket Hisselerinin Haczi, Ankara, Yetkin Yayınları.

Yıldırım, Kamil / Deren-Yıldırım, Nevhis (2012) İcra Hukuku, 5. Baskı, İstanbul, Beta Yayınları.

Yıldız, Şükrü (2012) “6102 Sayılı Türk Ticaret Kanununda Rüçhan Hakkı Konusunda Getirilen Değişiklikler” Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, C: 18, S: 2, s. 809-817.

Yıldız, Şükrü (2007) Limited Şirketler Hukuku, İstanbul, Arıkan Yayıncılık.

Yıldız, Şükrü (1996) Anonim Ortaklıkta Yeni Pay Alma Hakkı, İstanbul, Beta Yayınları.

Yılmaz, Abdüssamet (2020) Anonim Ortaklık Payının Rehin ve Hapis Haklarına Konu Olması, İstanbul, XII Levha Yayınları.

Yılmaz, Ejder (1996) Hukuk Sözlüğü, 5. Baskı, Ankara, Yetkin Yayıncılık.